

P R O J E K T

KODEKSU KARNEGO SKARBOWEGO

SPIS TREŚCI

STRONA

TYTUŁ I. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe

(art. 1 - 111) 1 - 45

DZIAŁ I. CZĘŚĆ OGÓLNA

(art. 1-50) 1-25

Rozdział 1. Przepisy wstępne

(art. 1 - 14) 1

Rozdział 2. Zaniechanie ukarania sprawcy

(art. 15 - 18) 6

Rozdział 3. Przestępstwa skarbowe

(art. 19 - 43) 9

Rozdział 4. Wykroczenia skarbowe

(art. 44 - 49) 19

Rozdział 5. Objaśnienie wyrażeń ustawowych

(art. 50) 20

DZIAŁ II. CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

(art. 51 - 111) 26

Rozdział 6. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe

przeciwko obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji
(art. 51 - 82) 26

Rozdział 7. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko obowiązkom

celnym oraz zasadom obrotu z zagranicą towarami i usługami
(art. 83 - 94) 36

Rozdział 8. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe

przeciwko zasadom obrotu dewizowego
(art. 95 - 105) 40

Rozdział 9. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe

przeciwko porządkowi w grach losowych i zakładach wzajemnych
(art. 106 - 110) 43

Rozdział 10. Przestępstwa skarbowe przeciwko zasadom prywatyzacji

mienia Skarbu Państwa
(art. 111) 45

TYTUŁ II. Postępowanie w sprawach o przestępstwa skarbowe

i wykroczenia skarbowe

(art. 112 - 170) 45 - 65

DZIAŁ I. PRZEPISY WSTĘPNE

(art. 112 - 133) 45

Rozdział 11. Przepisy ogólne

(art. 112 - 117) 45

Rozdział 12. Strony

(art. 118 - 126) 47

Rozdział 13. Zabezpieczenie majątkowe

(art. 127 - 130) 50

Rozdział 14. Właściwość organów dochodzenia

(art. 131 - 133) 52

DZIAŁ II. POCIĄgniĘCIE DO ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ZGODĄ SPRAWCY

(art. 134 - 146) 53

Rozdział 15. Postępowanie mandatowe

(art. 134 - 138) 53

Rozdział 16. Zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności

(art. 139-146) 56

Oddział 1. Przebieg negocjacji

(art. 139 - 144) 56

Oddział 2. Zezwolenie

(art. 145 - 146) 59

DZIAŁ III. POSTĘPOWANIE PRZYGOTOWAWCZE

(art. 147 - 151) 59

DZIAŁ IV. POSTĘPOWANIE PRZED SĄDEM

(art. 152 - 163) 61

Rozdział 17. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji

(art. 152 - 157) 61

Rozdział 18. Postępowanie odwoławcze i nadzwyczajne środki zaskarżenia

(art. 158 - 163) 62

DZIAŁ V. POSTĘPOWANIE NAKAZOWE

(art. 164 - 165) 63

DZIAŁ VI. POSTĘPOWANIE W STOSUNKU DO NIEOBECNYCH	
(art. 166 - 170)	64
Rozdział 19. Przesłanki	
(art. 166)	64
Rozdział 20. Przebieg postępowania	
(art. 167 - 170)	64
 TYTUŁ III. Postępowanie wykonawcze w sprawach o przestępstwa skarbowe	
i wykroczenia skarbowe	
(art. 171 - 184)	66-70
 DZIAŁ I. CZĘŚĆ OGÓLNA	
(art. 171 - 174)	66
Rozdział 21. Zakres obowiązywania	
(art. 171)	66
Rozdział 22. Postępowanie	
(art. 172 - 174)	66
 DZIAŁ II. CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA	
(art. 175 - 184)	68
Rozdział 23. Wykonywanie kar	
(art. 175 - 181)	68
Rozdział 24. Wykonywanie środków karnych	
(art. 182 - 184)	70
 UZASADNIENIE	1-120

TYTUŁ I. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe

DZIAŁ I. CZĘŚĆ OGÓLNA

Rozdział 1. Przepisy wstępne

Art. 1. § 1. Odpowiedzialności karnej za przestępstwo skarbowe lub odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe podlega ten tylko, kto popełnia czyn społecznie szkodliwy, zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

§ 2. Nie jest przestępstwem skarbowym lub wykroczeniem skarbowym czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

§ 3. Nie popełnia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

§ 4. Jeżeli do dokonania przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego wymagane jest nastąpienie określonego w kodeksie skutku, sprawca zaniechania podlega odpowiedzialności karnej za przestępstwo skarbowe lub odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe tylko wtedy, jeżeli ciążył na nim prawny, szczególny obowiązek zapobiegnięcia skutkowi.

Art. 2. § 1. Czyn zabroniony uważa się za popełniony w czasie, w którym nastąpiło zachowanie sprawcy, chyba że kodeks stanowi inaczej.

§ 2. Jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy.

§ 3. Niedopuszczalne jest stosowanie w części ustawy nowej i w części ustawy obowiązującej poprzednio.

§ 4. Jeżeli według nowej ustawy czyn zabroniony objęty orzeczeniem zagrożony jest karą, której górna granica jest niższa od kary orzeczonej, wymierzoną karę obniża się do górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego za taki czyn zabroniony w nowej ustawie; jeżeli nowa ustawa nie przewiduje możliwości zastosowania środka objętego orzeczeniem, to środka tego nie wykonuje się.

§ 5. Jeżeli według nowej ustawy czyn zabroniony objęty orzeczeniem nie jest już zagrożony karą pozbawienia wolności, wymierzoną karę pozbawienia wolności podlegającą

wykonaniu zamienia się na karę grzywny, przyjmując jeden dzień kary pozbawienia wolności za równoważny dwóm stawkom dziennym kary grzywny.

§ 6. Jeżeli według nowej ustawy czyn zabroniony objęty orzeczeniem nie jest już zabroniony pod groźbą kary, skazanie ulega zatarciu z mocy prawa.

Art. 3. § 1. Czyn zabroniony uważa się za popełniony w miejscu, w którym nastąpiło zachowanie sprawcy, albo gdzie skutek stanowiący znamię czynu zabronionego nastąpił lub według zamiaru sprawcy miał nastąpić.

§ 2. Przepisy kodeksu stosuje się do sprawcy, który popełnił czyn zabroniony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak również na polskim statku wodnym lub powietrznym, chyba że kodeks stanowi inaczej.

§ 3. Niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia przestępstwa skarbowego, przepisy kodeksu stosuje się także do obywatela polskiego oraz cudzoziemca w razie popełnienia za granicą przestępstwa skarbowego skierowanego przeciwko istotnym interesom finansowym państwa polskiego.

§ 4. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe określone w rozdziale 7 działu II tytułu I są karalne także w razie popełnienia ich za granicą w czasie czynności kontrolnych przeprowadzanych tam przez polski organ celny lub inny organ uprawniony na podstawie umów międzynarodowych; przepis stosuje się odpowiednio, jeżeli wykroczenie skarbowe określone w art. 103 § 1 lub 2 popełnione zostało za granicą.

Art. 4. § 1. Przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe można popełnić umyślnie, a także nieumyślnie, jeżeli kodeks tak stanowi.

§ 2. Czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi.

§ 3. Czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.

Art. 5. § 1. Na zasadach określonych w kodeksie odpowiada ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony po ukończeniu lat 17, chyba że przepis ustawy stanowi inaczej.

§ 2. W stosunku do sprawcy, który popełnił przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe po ukończeniu lat 17, lecz przed ukończeniem lat 18, sąd zamiast kary lub środka karnego stosuje środki wychowawcze, lecznicze albo poprawcze przewidziane dla nieletnich, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają.

Art. 6. § 1. Ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo skarbowe albo tylko jedno wykroczenie skarbowe. Dwa lub więcej zachowań, podjętych w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, uważa się za jeden czyn zabroniony; w zakresie czynów zabronionych polegających na narażeniu na uszczuplenie należności publicznoprawnej lub jej uszczupleniu, za krótki odstęp czasu uważa się okres kilku miesięcy.

§ 2. Jeżeli ten sam czyn wyczerpuje znamiona określone w dwóch albo więcej przepisach kodeksu, sąd skazuje tylko za jedno przestępstwo skarbowe albo tylko za jedno wykroczenie skarbowe na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.

§ 3. W wypadku określonym w § 2 sąd wymierza karę na podstawie przepisu przewidującego karę najsurowszą, a jeżeli zbiegające się przepisy przewidują zagrożenia takie same - na podstawie przepisu, którego znamiona najpełniej charakteryzują czyn sprawcy. Nie stoi to na przeszkodzie orzeczeniu środków karnych przewidzianych w kodeksie na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.

Art. 7. § 1. Jeżeli ten sam czyn będący przestępstwem skarbowym lub wykroczeniem skarbowym wyczerpuje zarazem znamiona przestępstwa lub wykroczenia określonego w przepisach karnych innej ustawy, stosuje się każdy z tych przepisów.

§ 2. Wykonaniu podlega tylko najsurowsza z kar, co nie stoi na przeszkodzie wykonaniu środków karnych lub innych środków orzeczonych na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów. Środki karne i środki zabezpieczające oraz dozór stosuje się, chociażby je orzeczono tylko na podstawie jednego ze zbiegających się przepisów; w razie orzeczenia za zbiegające się czyny zabronione zakazów tego samego rodzaju lub pozbawienia praw publicznych, sąd stosuje odpowiednio przepisy o karze łącznej.

§ 3. Jeżeli obok kary najsurowszej, która podlega wykonaniu, orzeczono także karę grzywny, również ta kara podlega łącznemu wykonaniu; w razie orzeczenia obok kary najsurowszej kilku kar grzywny, łącznemu wykonaniu podlega tylko najsurowsza kara grzywny.

Art. 8. § 1. Odpowiada za sprawstwo nie tylko ten, kto wykonuje czyn zabroniony sam albo wspólnie i w porozumieniu z inną osobą, ale także ten, kto kieruje wykonaniem czynu zabronionego przez inną osobę lub wykorzystując uzależnienie innej osoby od siebie, poleca jej wykonanie takiego czynu.

§ 2. Każdy ze współsprawców wykonujących czyn zabroniony odpowiada w granicach swej umyślności lub nieumyślności niezależnie od odpowiedzialności pozostałych sprawców; okoliczność osobistą, wyłączającą lub łagodzącą albo zaostrzającą odpowiedzialność, która nie stanowi znamienia czynu zabronionego, uwzględnia się tylko co do sprawcy, którego ona dotyczy.

§ 3. Za przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe odpowiada jak sprawca także ten, kto na podstawie przepisu prawa, decyzji właściwego organu, umowy lub faktycznego wykonywania zajmuje się sprawami gospodarczymi osoby fizycznej, osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej.

Art. 9. § 1. Nie popełnia umyślnie czynu zabronionego, kto pozostaje w błędzie co do okoliczności stanowiącej jego znamię.

§ 2. Odpowiada na podstawie przepisu przewidującego łagodniejszą odpowiedzialność sprawca, który dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność stanowiąca znamię czynu zabronionego, od której taka łagodniejsza odpowiedzialność zależy.

§ 3. Nie popełnia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność wyłączająca bezprawność.

§ 4. Nie popełnia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionej nieświadomości jego karalności.

§ 5. W wypadku określonym w § 3 lub 4, jeżeli błąd sprawcy jest nieusprawiedliwiony, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a jeżeli czyn zabroniony jest wykroczeniem skarbowym - może odstąpić od jej wymierzenia.

Art. 10. § 1. Nie popełnia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, kto z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem.

§ 2. Jeżeli w czasie popełnienia przestępstwa skarbowego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona, można orzec karę w wysokości nie przekraczającej dwóch trzecich górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego za przypisane sprawcy przestępstwo skarbowe; sąd może zastosować także nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od wymierzenia kary lub środka karnego wymienionego w art. 21 § 2 pkt 2,3,5 i 6, chyba że przepadek dotyczy przedmiotów określonych w art. 28 pkt 4.

§ 3. Jeżeli w wypadku określonym w § 2 sprawca popełnił wykroczenie skarbowe, sąd może odstąpić od wymierzenia kary lub środka karnego wymienionego w art. 44 § 2 pkt 2 i 3, chyba że przepadek dotyczy przedmiotów określonych w art. 28 pkt 4.

§ 4. Przepisów § 1-3 nie stosuje się, gdy sprawca wprawił się w stan nietrzeźwości lub inny stan odurzenia powodujący wyłączenie lub ograniczenie poczytalności, które przewidywał albo mógł przewidzieć.

Art. 11. § 1. Kary, środki karne oraz inne środki przewidziane w kodeksie stosuje się z uwzględnieniem zasad humanitaryzmu, w szczególności z poszanowaniem godności człowieka.

§ 2. Sąd wymierza karę, środek karny lub inny środek według swego uznania, w granicach przewidzianych przez kodeks bacząc, aby ich dolegliwość nie przekraczała stopnia winy, uwzględniając stopień społecznej szkodliwości czynu oraz biorąc pod uwagę cele zapobiegawcze i wychowawcze, które mają one osiągnąć w stosunku do sprawcy, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa.

§ 3. Wymierzając karę, środek karny lub inny środek młodocianemu lub nieletniemu, sąd kieruje się przede wszystkim tym, aby sprawcę wychować.

Art. 12. § 1. Wymierzając karę, środek karny lub inny środek, sąd uwzględnia w szczególności rodzaj i rozmiar ujemnych następstw czynu zabronionego, rodzaj i stopień naruszenia ciążącego na sprawcy obowiązku finansowego, jego motywację i sposób zachowania się, właściwości i warunki osobiste, sposób życia przed popełnieniem czynu zabronionego i zachowanie się po jego popełnieniu, a zwłaszcza gdy czynił starania o zapobieżenie uszczupleniu należności publicznoprawnej lub o jej późniejsze wyrównanie.

§ 2. Okoliczności wpływające na wymiar kary, środka karnego lub innego środka uwzględnia się tylko co do osoby, której one dotyczą.

Art. 13. Jeżeli sąd lub organ dochodzenia nakłada na sprawcę przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego obowiązek uiszczenia uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej lub równowartości pieniężnej przypadku przedmiotów, to przy określeniu terminu jego wykonania powinien wziąć pod uwagę w szczególności faktyczne możliwości płatnicze sprawcy oraz wysokość uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej lub równowartości pieniężnej przedmiotów podlegających przypadkowi.

Art. 14. § 1. Orzeczenie zapadłe w postępowaniu w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe nie zwalnia od obowiązku uiszczenia należności publicznoprawnej.

§ 2. W razie orzeczenia przypadku przedmiotów lub ściągnięcia ich równowartości pieniężnej wygasa obowiązek uiszczenia należności publicznoprawnej dotyczącej tych przedmiotów.

§ 3. W razie uiszczenia należności publicznoprawnej sąd może orzec wypadek przedmiotów tylko w warunkach określonych w art. 30 § 3 pkt 2.

R o z d z i a ł 2. Zaniechanie ukarania sprawcy

Art. 15. § 1. Nie podlega karze za przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, kto po popełnieniu czynu zabronionego zawiadomił o tym organ ścigania, ujawniając istotne okoliczności tego czynu, w szczególności osoby współdziałające w jego popełnieniu.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się tylko wtedy, gdy w terminie określonym przez uprawniony organ sprawca uiszcza należność publicznoprawną uszczuploną popełnionym czynem zabronionym. Jeżeli czyn zabroniony nie polega na narażeniu na uszczuplenie tej należności, natomiast orzeczenie przypadku przedmiotów jest obowiązkowe – sprawca powinien złożyć te przedmioty, a w razie niemożności ich złożenia – uiszczyć ich równowartość pieniężną; nie nakłada się obowiązku uiszczenia równowartości pieniężnej, jeżeli wypadek dotyczy przedmiotów określonych w art. 28 pkt 4.

§ 3. Jeżeli złożone przez sprawcę przedmioty podlegające przypadkowi mogą ulec szybkiemu zniszczeniu lub zepsuciu, ich przechowywanie byłoby połączone z niewspółmiernymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałoby znaczne obniżenie ich wartości, organ dochodzenia nakłada na sprawcę obowiązek uiszczenia ich

równowartości pieniężnej, chyba że przepadek dotyczy przedmiotów określonych w art. 28 pkt 4.

§ 4. Zawiadomienie powinno być złożone na piśmie albo przekazane ustnie do protokołu.

§ 5. Zawiadomienie jest bezskuteczne, jeżeli zostało złożone:

- 1/ w czasie, kiedy organ ścigania miał już wyraźnie udokumentowaną wiadomość o popełnieniu przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego,
- 2/ po rozpoczęciu przez organ ścigania czynności służbowej, w szczególności przeszukania, czynności sprawdzającej lub kontroli zmierzającej do ujawnienia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, chyba że czynność ta nie dostarczyła podstaw do wszczęcia postępowania o ten czyn zabroniony.

§ 6. Przepisu § 1 nie stosuje się wobec sprawcy, który:

- 1/ nakłonił inną osobę do popełnienia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego w celu skierowania przeciwko niej postępowania o ten czyn zabroniony,
- 2/ zorganizował grupę albo związek mający na celu popełnienie przestępstwa skarbowego lub popełnianie wykroczeń skarbowych albo taką grupą lub związkiem kierował, chyba że zawiadomienia, o którym mowa w § 1, dokonał ze wszystkimi członkami grupy lub związku.

Art. 16. § 1. Sąd może udzielić zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, jeżeli вина i okoliczności popełnienia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego nie budzą wątpliwości, a sprawca:

- 1/ uiścił należność publicznoprawną, jeżeli czyn zabroniony polega na uszczupleniu lub narażeniu na uszczuplenie tej należności,
- 2/ uiścił kwotę odpowiadającą co najmniej najniższej karze grzywny grożącej za dany czyn zabroniony,
- 3/ wyraził zgodę na przepadek przedmiotów co najmniej w takim zakresie, w jakim ten przepadek jest obowiązkowy, a w razie niemożności złożenia tych przedmiotów - uiścił ich równowartość pieniężną; przepisy art. 15 § 2 zdanie trzecie oraz art. 30 § 3 pkt 2 stosuje się odpowiednio,
- 4/ uiścił zryczałtowaną równowartość kosztów postępowania.

§ 2. Niedopuszczalne jest zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, jeżeli:

- 1/ przestępstwo skarbowe zagrożone jest karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności,
- 2/ przestępstwo skarbowe zagrożone tylko karą grzywny popełniono w warunkach określonych w art. 36 § 1 lub art. 37 § 2,
- 3/ zgłoszono interwencję co do przedmiotu zagrożonego przepadkiem, chyba że zostanie ona wycofana przez interwenienta do czasu wniesienia aktu oskarżenia do sądu.

Art. 17. § 1. Sąd udzielając zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, orzeka:

- 1/ tytułem kary grzywny kwotę nie wyższą niż uiszczona przez sprawcę,
- 2/ przepadek przedmiotów tylko w takich granicach, w jakich sprawca wyraził na to zgodę, a w razie niemożności ich złożenia - uiszczył ich równowartość pieniężną.

§ 2. Prawomocne postanowienie o zezwoleniu na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności powoduje takie same skutki prawne, jak prawomocne orzeczenie kończące postępowanie w sprawie; postanowienie to nie podlega wpisowi do rejestru karnego.

§ 3. Uiszczenie grzywny za przestępstwo skarbowe w drodze dobrowolnego poddania się odpowiedzialności nie stanowi przesłanki recydywy skarbowej określonej w art. 36 § 1 pkt 4.

Art. 18. § 1. Sąd może odstąpić od wymierzenia kary, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu środka karnego wymienionego w art. 21 § 2 pkt 2, 3, 5 i 6 albo w art. 44 § 2 pkt 2 i 3, jeżeli zachodzą warunki jego orzeczenia i cele kary zostaną przez ten środek spełnione, w szczególności w wypadkach przewidzianych w kodeksie, a ponadto:

- 1/ za przestępstwa skarbowe - jeżeli czyn zabroniony jest zagrożony karą pozbawienia wolności lub karą łagodniejszą, a jego stopień społecznej szkodliwości nie jest znaczny,
- 2/ za wykroczenia skarbowe - w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie, biorąc pod uwagę charakter i okoliczności czynu zabronionego, właściwości i warunki osobiste sprawcy oraz jego zachowanie się po popełnieniu czynu zabronionego.

§ 2. Jeżeli w związku z przestępstwem skarbowym lub wykroczeniem skarbowym nastąpiło uszczuplenie lub narażenie na uszczuplenie należności publicznoprawnej, sąd może odstąpić od wymierzenia kary lub środka karnego wymienionego w art. 21 § 2 pkt 2, 3, 5 i 6 albo w art. 44 § 2 pkt 2 i 3 tylko wtedy, gdy uszczuplona należność została w całości uiszczona przed wydaniem wyroku.

§ 3. Odstępując od wymierzenia kary, sąd może również odstąpić od orzeczenia środka karnego, chociażby jego orzeczenie było obowiązkowe; przepisu nie stosuje się, jeżeli przypadek dotyczy przedmiotów określonych w art. 28 pkt 4.

§ 4. W postępowaniu w stosunku do nieobecnych orzeczenie co do środka karnego można ograniczyć do przypadku przedmiotów.

R o z d z i a ł 3. Przestępstwa skarbowe

Art. 19. § 1. Do przestępstw skarbowych nie mają zastosowania przepisy części ogólnej Kodeksu karnego, z zastrzeżeniem § 2.

§ 2. Wskazane w niniejszym rozdziale przepisy części ogólnej Kodeksu karnego, w szczególności art. 18 § 2 i 3, art. 19 - 20, 21 § 2 i 3, art. 22 - 24, 27 § 1, art. 40 § 1, art. 41, 43 § 2, art. 51, 57 - 58 § 1, art. 60 § 1-3 i 5, art. 62 - 63, 65, 66 § 1 i 2, art. 67 - 69, 70, 72 - 78 § 1, art. 79 § 1, art. 80 § 1, art. 81 - 83, 85 - 87, 89 § 1 i 3, art. 90, 92 - 98, 103 § 1, art. 104 § 1 zdanie pierwsze, art. 106 - 107 § 1, 2, 4 i 5, art. 108 oraz 114, stosuje się odpowiednio do przestępstw skarbowych, z tym że przez wyrażenie „przestępstwo” rozumie się także „przestępstwo skarbowe”.

§ 3. W wypadku określonym w art. 21 § 3 Kodeksu karnego sąd może także odstąpić od wymierzenia kary lub środka karnego wymienionego w art. 21 § 2 pkt 2, 3, 5 i 6 niniejszego kodeksu, chyba że przypadek dotyczy przedmiotów określonych w art. 28 pkt 4.

§ 4. Wymieniona w art. 23 Kodeksu karnego przesłanka „dobrowolności” nie ma zastosowania do przestępstw skarbowych.

§ 5. W wypadku określonym w art. 27 § 1 Kodeksu karnego dopuszczalne ryzyko nowatorskie dotyczy tylko ryzyka gospodarczego.

§ 6. Wymienione w § 2 oraz w art. 20 § 3, art. 25 § 4, art. 38 § 1 i art. 43 przepisy części ogólnej Kodeksu karnego stosuje się odpowiednio także do osób wymienionych w art. 50 § 35, którzy dopuścili się przestępstwa skarbowego, chyba że część wojskowa Kodeksu karnego zawiera odmienne przepisy ogólne.

Art. 20. § 1. Usiłowanie przestępstwa skarbowego zagrożonego karą nie przekraczającą roku pozbawienia wolności lub łagodniejszą jest karalne tylko wtedy, gdy kodeks tak stanowi.

§ 2. Za usiłowanie można wymierzyć karę w wysokości nie przekraczającej dwóch trzecich górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego dla danego przestępstwa skarbowego.

§ 3. Do usiłowania stosuje się odpowiednio także przepisy art. 13, art. 14 § 2 oraz art. 15 Kodeksu karnego; przepis art. 19 § 4 niniejszego kodeksu stosuje się odpowiednio.

Art. 21. § 1. Karami za przestępstwa skarbowe są:

- 1/ kara grzywny w stawkach dziennych,
- 2/ kara ograniczenia wolności,
- 3/ kara pozbawienia wolności.

§ 2. Środkami karnymi są:

- 1/ dobrowolne poddanie się odpowiedzialności,
- 2/ przepadek przedmiotów,
- 3/ ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów,
- 4/ przepadek osiągniętych korzyści majątkowych,
- 5/ zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej, wykonywania określonego zawodu lub zajmowania określonego stanowiska,
- 6/ podanie wyroku do publicznej wiadomości,
- 7/ pozbawienie praw publicznych,
- 8/ środki związane z poddaniem sprawcy próbie:
 - a/ warunkowe umorzenie postępowania karnego,
 - b/ warunkowe zawieszenie wykonania kary,
 - c/ warunkowe zwolnienie.

§ 3. Środkami zabezpieczającymi są:

- 1/ umieszczenie w zakładzie zamkniętym,
- 2/ umieszczenie w zakładzie psychiatrycznym,
- 3/ umieszczenie w zakładzie karnym, w którym stosuje się środki lecznicze lub rehabilitacyjne,
- 4/ umieszczenie w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego,
- 5/ skierowanie do placówki leczniczo-rehabilitacyjnej,
- 6/ przepadek przedmiotów,
- 7/ zakazy wymienione w § 2 pkt 5.

Art. 22. § 1. Karę grzywny wymierza się w stawkach dziennych, określając liczbę stawek oraz wysokość jednej stawkiiennej; jeżeli kodeks nie stanowi inaczej, najniższa liczba stawek wynosi 10, zaś najwyższa 720.

§ 2. Nakazem karnym można wymierzyć karę grzywny w granicach nie przekraczających wysokości 200 stawek dziennych, chyba że kodeks przewiduje niższe zagrożenie karne.

§ 3. Ustalając stawkę dzienną, sąd bierze pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe; stawka dzienna nie może być niższa od jednej trzydziestej części najniższego miesięcznego wynagrodzenia w czasie orzekania w pierwszej instancji ani też przekraczać jej czterystukrotności.

Art. 23. § 1. Za karę grzywny wymierzoną sprawcy przestępstwa skarbowego można uczynić w całości lub w części odpowiedzialną posiłkowo osobę fizyczną, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej, jeżeli sprawcą czynu zabronionego jest zastępca tego podmiotu prowadzący jego sprawy jako pełnomocnik, zarządca, pracownik lub działający w jakimkolwiek innym charakterze, a zastępowany podmiot odniósł lub mógł odnieść z popełnionego przestępstwa skarbowego jakąkolwiek korzyść majątkową.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów.

§ 3. W razie nałożenia odpowiedzialności posiłkowej przy wymiarze kary grzywny stosuje się odpowiednio art. 22 § 3.

§ 4. Jeżeli odpowiedzialność, o której mowa w § 1 i 2, nałożono na kilku odpowiedzialnych posiłkowo, odpowiadają oni solidarnie, chyba że ze względu na okoliczności sprawy sąd określi zakres odpowiedzialności każdego z nich stosownie do osiągniętej korzyści majątkowej.

§ 5. Niezależnie od nałożenia odpowiedzialności posiłkowej sąd zobowiązuje podmiot, który uzyskał korzyść majątkową, do jej zwrotu w całości lub w części na rzecz Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego; nie dotyczy to korzyści majątkowej podlegającej zwrotowi na rzecz innego podmiotu. Przepisy art. 333 § 4 i art. 416 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio, z tym że przez wyrażenie „prokurator” należy rozumieć także „finansowy organ dochodzenia”.

Art. 24. § 1. Odpowiedzialności posiłkowej nie stosuje się wobec organów administracji publicznej.

§ 2. Odpowiedzialność posiłkowa nie obciąża spadku.

§ 3. Odpowiedzialność posiłkowa nie wygasa:

- 1/ w razie śmierci sprawcy skazanego po uprawomocnieniu się orzeczenia,
- 2/ jeżeli kary grzywny wobec skazanego nie wykonano z powodu jego nieobecności w kraju.

Art. 25. § 1. Jeżeli przestępstwo skarbowe jest zagrożone karą pozbawienia wolności, sąd może orzec zamiast niej karę ograniczenia wolności, w szczególności jeżeli orzeka równocześnie środek karny wymieniony w art. 21§ 2 pkt 2, 3, 5 i 6.

§ 2. Wymierzając karę ograniczenia wolności za przestępstwo skarbowe, w związku z którym nastąpiło uszczuplenie należności publicznoprawnej lub narażenie jej na uszczuplenie i należności tej nie uiszczono, sąd nakłada na skazanego obowiązek jej uiszczenia w określonym terminie.

§ 3. Przepisu § 1 nie stosuje się do sprawcy umyślnego przestępstwa skarbowego, który był uprzednio skazany na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 6 miesięcy bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.

§ 4. Do wymiaru kary ograniczenia wolności stosuje się odpowiednio także art. 34-36 Kodeksu karnego.

Art. 26. Jeżeli kodeks nie stanowi inaczej, kara pozbawienia wolności trwa najkrócej 5 dni, najdłużej 3 lata; wymierza się ją w dniach, miesiącach i latach.

Art. 27. § 1. Jeżeli kodeks przewiduje obniżenie albo nadzwyczajne obostrzenie górnej granicy ustawowego zagrożenia, w wypadku łącznego zagrożenia karami wymienionymi w art. 21§ 1, obniżenie albo nadzwyczajne obostrzenie odnosi się do każdej z tych kar.

§ 2. Kara nadzwyczajnie obostrzona nie może przekroczyć 1080 stawek dziennych kary grzywny, 18 miesięcy kary ograniczenia wolności albo 6 lat kary pozbawienia wolności.

Art. 28. Przepadek przedmiotów może objąć:

- 1/ przedmiot pochodzący bezpośrednio z przestępstwa skarbowego,
- 2/ narzędzie lub inny przedmiot stanowiący mienie ruchome, które służyło lub było przeznaczone do popełnienia przestępstwa skarbowego,

- 3/ opakowanie oraz przedmiot połączony z przedmiotem przestępstwa skarbowego w taki sposób, że nie można dokonać ich rozłączenia bez uszkodzenia któregośkolwiek z tych przedmiotów,
- 4/ przedmiot, którego wytwarzanie, posiadanie, obrót, przewóz, przenoszenie lub przesyłanie jest zabronione.

Art. 29. § 1. Przepadek przedmiotów można orzec tylko w wypadkach przewidzianych w kodeksie, a orzeka się, jeżeli kodeks tak stanowi.

§ 2. W wypadkach określonych w art. 51 § 1 i 2, art. 52 § 1 i 2, art. 55 § 2 i 3, art. 56, 60 § 1-3, art. 61 § 1, art. 62 § 1 i 3, art. 63 § 1, art. 64, 65 § 1, art. 66 § 1 i 2, art. 67, 69 oraz art. 70 § 1 można orzec przepadek przedmiotów wymienionych w art. 28, przy czym podrobiony lub przerobiony znak urzędowy określony w art. 56 § 1 należy usunąć, chociażby to miało być połączone ze zniszczeniem przedmiotu.

§ 3. W wypadkach określonych w art. 84 § 1-3, art. 85 § 1-3, art. 86 § 1 i 2, art. 87 § 1 i 2, art. 88 § 1 oraz art. 89 § 1 i 3 orzeka się przepadek przedmiotów wymienionych w art. 28 pkt 1 lub 2, a także można orzec przepadek przedmiotów wymienionych w art. 28 pkt 3-5.

§ 4. W wypadku określonym w art. 96 § 2 orzeka się przepadek wartości dewizowych, a także można orzec przepadek innych przedmiotów wymienionych w art. 28.

§ 5. W wypadkach określonych w art. 106 § 1 lub 2 przypadkowi podlega stanowiący przedmiot czynu zabronionego dokument lub urządzenie gry losowej lub zakładu wzajemnego oraz wygrane, które na podstawie tego dokumentu przypadają grającemu, a także pieniądze uzyskane ze sprzedaży udziału w grze lub wpłaconych stawek. Przepis stosuje się odpowiednio także w wypadkach określonych w art. 108 i art. 109.

Art. 30. § 1. Przedmioty stanowiące przedmiot przestępstwa skarbowego podlegają przypadkowi, chociażby nie były własnością sprawcy.

§ 2. Przypadku przedmiotów nie orzeka się, jeżeli są własnością osoby trzeciej, a sprawca uzyskał je w drodze przestępstwa lub wykroczenia.

§ 3. Przypadku przedmiotów nie orzeka się także, jeżeli:

- 1/ orzeczenie jego byłoby niewspółmierne do wagi popełnionego przestępstwa skarbowego,
- 2/ uiszczono należność publicznoprawną dotyczącą przedmiotów zagrożonych przypadkiem, chyba że kwota tej należności jest niższa od równowartości pieniężnej przypadku przedmiotów, bądź przepadek dotyczy przedmiotów określonych w art. 28 pkt 4 lub które zostały specjalnie przysposobione do popełnienia czynu zabronionego.

§ 4. Przedmioty objęte przypadkiem przechodzą na własność Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia.

Art. 31. § 1. W razie niemożności orzeczenia przypadku, o którym mowa w art. 28, gdy przedmiot został zniszczony, zgubiony lub z innych przyczyn faktycznych lub prawnych nie może być objęty w posiadanie, orzeka się obowiązek uiszczenia kwoty stanowiącej jego równowartość pieniężną, chyba że wypadek dotyczy przedmiotów określonych w art. 28 pkt 4.

§ 2. Jeżeli równowartości pieniężnej przypadku przedmiotów nie można określić dokładnie, oznacza się ją w przybliżeniu.

§ 3. Jeżeli w popełnieniu przestępstwa skarbowego brało udział kilka osób, odpowiadają one solidarnie za uiszczenie równowartości pieniężnej przypadku przedmiotów.

Art. 32. § 1. W razie skazania sprawcy, o którym mowa w art. 36 § 1 pkt 2 lub 5, sąd może orzec wypadek osiągniętych korzyści majątkowych pochodzących chociażby pośrednio z popełnienia przestępstwa skarbowego.

§ 2. Przepis art. 30 § 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 33. § 1. Zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej oraz pozbawienie praw publicznych można orzec tylko wtedy, gdy kodeks tak stanowi.

§ 2. Sąd może orzec zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej w wypadkach określonych w art. 37 § 1 i 2 oraz w razie skazania sprawcy za przestępstwo skarbowe określone w art. 51 § 1, art. 52 § 1, art. 53 § 1, art. 56 § 1 i 2, art. 60 § 1 i 2, art. 61 § 1, art. 62 § 1, art. 63 § 1, art. 65 § 1, art. 66 § 1 i 2, art. 67, 69 - 70 § 1, art. 71 § 1-3, art. 73 § 1, art. 74 § 1, art. 75 § 1, art. 80 § 1, art. 84 § 2, art. 85 § 2, art. 86 § 2, art. 87 § 2, art. 88 § 1, art. 89 § 1, art. 90 § 1 oraz art. 91.

§ 3. Pozbawienie praw publicznych sąd może orzec w wypadkach określonych w art. 37 § 1 i 2 w razie skazania na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 4. Zakazy wymienione w art. 21 § 2 pkt 5 oraz pozbawienie praw publicznych orzeka się w latach, od roku do lat 5.

Art. 34. W uzasadnionych wypadkach sąd może orzec podanie wyroku do publicznej wiadomości w sposób przez siebie określony.

Art. 35. § 1. Stosując nadzwyczajne złagodzenie kary, sąd może:

- 1/ wymierzyć karę ograniczenia wolności, jeżeli czyn zabroniony jest zagrożony karą pozbawienia wolności; przepis art. 25 § 2 stosuje się,
- 2/ odstąpić od wymierzenia kary i orzec środek karny wymieniony w art. 21 § 2 pkt 2, 3, 5 i 6,
- 3/ odstąpić od wymierzenia środka karnego, chociażby jego orzeczenie było obowiązkowe; przepis art. 18 § 3 zdanie drugie stosuje się.

§ 2. Jeżeli w związku z przestępstwem skarbowym nastąpiło uszczuplenie lub narażenie na uszczuplenie należności publicznoprawnej i przed wydaniem wyroku należność ta została w całości uiszczona, nadzwyczajne złagodzenie kary polega na orzeczeniu tylko kary grzywny w wysokości nie przekraczającej połowy górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego za przypisane sprawcy przestępstwo skarbowe, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu innych środków karnych przewidzianych za to przestępstwo skarbowe.

Art. 36. § 1. Sąd może zastosować nadzwyczajne obostrzenie kary, jeżeli sprawca:

- 1/ popełnia umyślnie przestępstwo skarbowe powodując uszczuplenie należności publicznoprawnej dużej wartości albo popełnia umyślnie przestępstwo skarbowe, a wartość przedmiotu czynu zabronionego jest duża,
- 2/ uczynił sobie z popełniania przestępstw skarbowych stałe źródło dochodu,
- 3/ popełnia w podobny sposób, w krótkich odstępach czasu, dwa albo więcej przestępstw skarbowych zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z nich i każdy z tych czynów zabronionych wyczerpuje znamiona przestępstwa skarbowego określonego w tym samym przepisie,
- 4/ skazany za umyślne przestępstwo skarbowe na karę pozbawienia wolności lub karę ograniczenia wolności albo karę grzywny, w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej 6 miesięcy kary pozbawienia wolności lub 6 miesięcy kary ograniczenia wolności albo po uiszczeniu grzywny wynoszącej co najmniej 120 stawek dziennych popełnia umyślnie przestępstwo skarbowe tego samego rodzaju,
- 5/ popełnia przestępstwo skarbowe działając w zorganizowanej grupie albo w związku mającym na celu popełnienie przestępstwa skarbowego,
- 6/ popełnia przestępstwo skarbowe używając przemocy lub grożąc natychmiastowym jej użyciem albo działając wspólnie z inną osobą, która używa przemocy lub grozi natychmiastowym jej użyciem,

7/ przez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia doprowadza inną osobę do popełnienia czynu zabronionego będącego przestępstwem skarbowym.

§ 2. Przepisu § 1 pkt 1 i 3 nie stosuje się, jeżeli w związku z przestępstwem skarbowym nastąpiło uszczuplenie należności publicznoprawnej, a została ona w całości uiszczona przed zamknięciem przewodu sądowego w pierwszej instancji.

§ 3. Przepisu § 1 pkt 5 nie stosuje się, jeżeli sprawca odstąpił od udziału w zorganizowanej grupie lub związku i ujawniając przed organem ścigania istotne okoliczności zamierzonego przestępstwa skarbowego, zapobiegł jego popełnieniu.

Art. 37. § 1. Stosując nadzwyczajne obostrzenie kary, sąd może wymierzyć:

- 1/ karę pozbawienia wolności do 6 miesięcy albo karę ograniczenia wolności, jeżeli czyn zabroniony jest zagrożony tylko karą grzywny do 360 stawek dziennych, co nie wyłącza wymierzenia także kary grzywny grożącej za ten czyn zabroniony,
- 2/ karę pozbawienia wolności do roku albo karę ograniczenia wolności, jeżeli czyn zabroniony jest zagrożony tylko karą grzywny przekraczającą 360 stawek dziennych, co nie wyłącza wymierzenia także kary grzywny grożącej za ten czyn zabroniony,
- 3/ karę pozbawienia wolności przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo skarbowe w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę, co nie wyłącza wymierzenia z takim samym obostrzeniem także kary grzywny grożącej za ten czyn zabroniony obok kary pozbawienia wolności.

§ 2. Stosując nadzwyczajne obostrzenie kary, sąd może wymierzyć karę pozbawienia wolności w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego podwójnie, co nie wyłącza wymierzenia w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę także kary grzywny przewidzianej za ten czyn zabroniony, jeżeli sprawca popełnia przestępstwo skarbowe określone:

- 1/ w art. 51 § 1, art. 52 § 1, art. 53 § 1, art. 60 § 1 i 2, art. 62 § 1, art. 64 § 1, art. 67 § 1, 2 i 4, art. 73 § 1, art. 74 § 1, art. 75 § 1, art. 84 § 1 i 2, art. 85 § 1 i 2, art. 88 § 1, art. 89 § 1 oraz art. 90 § 1, a kwota uszczuplonej należności publicznoprawnej lub wartość towaru jest wielka,
- 2/ w art. 96 § 2, a wartość przedmiotu czynu zabronionego jest wielka.

§ 3. W wypadku określonym w § 2 stosuje się odpowiednio przepis art. 36 § 2.

Art. 38. § 1. Jeżeli sprawca w warunkach określonych w art. 85 Kodeksu karnego popełnia dwa albo więcej ciągów przestępstw skarbowych określonych w art. 36 § 1 pkt 3

albo ciąg przestępstw skarbowych oraz przestępstwo skarbowe, sąd orzeka karę łączną, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu karnego o zbiegu przestępstw oraz o łączeniu kar i środków karnych.

§ 2. Jeżeli sprawca został skazany dwoma albo więcej wyrokami za przestępstwa skarbowe należące do ciągu przestępstw skarbowych określonego w art. 36 § 1 pkt 3, orzeczona w wyroku łącznym kara nie może przekroczyć górnych granic wymiaru określonych w art. 37 § 1.

§ 3. Kara łączna ograniczenia wolności nie może przekraczać 18 miesięcy, a kara łączna grzywny nie może przekraczać 1080 stawek dziennych. Przy określaniu na nowo stawki dziennej, sąd kieruje się wskazaniem określonymi w art. 22 § 3.

Art. 39. § 1. Warunkowego umorzenia postępowania karnego nie stosuje się do sprawcy przestępstwa skarbowego popełnionego w warunkach określonych w art. 36 § 1 pkt 1-3, 5-7 lub art. 37 § 2.

§ 2. Umarzając warunkowo postępowanie karne za przestępstwo skarbowe, w związku z którym nastąpiło uszczuplenie lub narażenie na uszczuplenie należności publicznoprawnej i należności tej nie uiszczono, sąd nakłada na sprawcę obowiązek jej uiszczenia w określonym terminie.

§ 3. Sąd może podjąć warunkowo umorzone postępowanie karne, jeżeli sprawca w okresie próby uchyła się od wykonania nałożonego obowiązku uiszczenia należności publicznoprawnej.

§ 4. Przepisy § 2 i 3 stosuje się odpowiednio w razie:

- 1/ warunkowego zawieszenia wykonania kary,
- 2/ warunkowego zwolnienia.

Art. 40. Jeżeli sprawca skazany za umyślne przestępstwo skarbowe na karę pozbawienia wolności popełnił w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej roku tej kary umyślnie przestępstwo skarbowe tego samego rodzaju, sąd może go warunkowo zwolnić po odbyciu dwóch trzecich kary, jednak nie wcześniej niż po 6 miesiącach.

Art. 41. § 1. Przepadek przedmiotów wymieniony w art. 21 § 3 pkt 6 można orzec tytułem środka zabezpieczającego, jeżeli:

- 1/ sprawca dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności,
- 2/ społeczna szkodliwość czynu jest znikoma,

- 3/ zastosowano warunkowe umorzenie postępowania karnego,
- 4/ zachodzi okoliczność wyłączająca ukaranie sprawcy czynu zabronionego,
- 5/ zastosowano art. 5 § 2.

§ 2. Jeżeli sprawca dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności, sąd może orzec tytułem środka zabezpieczającego także zakazy wymienione w art. 21 § 2 pkt 5, gdy jest to konieczne ze względu na ochronę porządku prawnego.

§ 3. Wymienione w § 2 zakazy orzeka się bez określenia terminu; sąd uchyła zakaz, jeżeli ustały przyczyny jego orzeczenia.

Art. 42. § 1. Karalność przestępstwa skarbowego ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynęło lat:

- 1/ 3 - gdy czyn zabroniony jest zagrożony karą grzywny lub karą ograniczenia wolności,
- 2/ 5 - gdy czyn zabroniony jest zagrożony karą pozbawienia wolności.

§ 2. Karalność przestępstwa skarbowego polegającego na narażeniu na uszczuplenie należności publicznoprawnej ustaje także wówczas, gdy nastąpiło przedawnienie tej należności.

§ 3. W wypadkach przewidzianych w § 1 lub 2 czas popełnienia przestępstwa skarbowego polegającego na narażeniu na uszczuplenie należności publicznoprawnej lub jej uszczupleniu ustala się z końcem roku, w którym upłynął termin płatności tej należności. Jeżeli sprawca przestępstwa skarbowego dopuścił się narażenia Skarbu Państwa na uszczuplenie należności celnej, czas jego popełnienia ustala się z dniem, w którym powstał dług celny; jeżeli nie jest możliwe określenie dnia powstania długu celnego, czas popełnienia przestępstwa skarbowego ustala się z dniem najwcześniejszym, w jakim istnienie długu celnego zostało ustalone.

§ 4. W wypadkach przewidzianych w § 1 lub 2, jeżeli dokonanie przestępstwa skarbowego zależy od nastąpienia określonego w kodeksie skutku, bieg przedawnienia rozpoczyna się od czasu, gdy skutek nastąpił.

§ 5. Jeżeli w okresie przewidzianym w § 1 lub 2 wszczęto postępowanie przeciwko sprawcy, karalność popełnionego przez niego przestępstwa skarbowego ustaje z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu.

§ 6. W razie uchylenia prawomocnego orzeczenia przedawnienie biegnie od dnia wydania orzeczenia o uchyleniu.

Art. 43. § 1. Do przedawnienia wykonania środków karnych wymienionych w art. 21 § 2 pkt 2 - 7 stosuje się odpowiednio art. 103 § 1 pkt 3 Kodeksu karnego.

§ 2. Do zatarcia skazania w odniesieniu do środków karnych wymienionych w art. 21 § 2 pkt 2 - 7 stosuje się odpowiednio art. 107 § 6 Kodeksu karnego.

R o z d z i a ł 4. Wykroczenia skarbowe

Art. 44. § 1. Karą za wykroczenia skarbowe jest kara grzywny określona kwotowo.

§ 2. Środkami karnymi są:

- 1/ dobrowolne poddanie się odpowiedzialności,
- 2/ przepadek przedmiotów,
- 3/ ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów.

§ 3. Tytułem środka zabezpieczającego można orzec przepadek przedmiotów wymieniony w § 2 pkt 2; przepisy art. 41 § 1 pkt 1, 2 i 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 45. § 1. Kara grzywny może być wymierzona w granicach od jednej dziesiątej do dwudziestokrotnej wysokości najniższego miesięcznego wynagrodzenia, chyba że kodeks stanowi inaczej.

§ 2. Mandatem karnym można wymierzyć karę grzywny w granicach nie przekraczających podwójnej wysokości najniższego miesięcznego wynagrodzenia.

§ 3. Nakazem karnym można wymierzyć karę grzywny w granicach nie przekraczających dziesięciokrotnej wysokości najniższego miesięcznego wynagrodzenia.

§ 4. Wymierzając karę grzywny uwzględnia się także dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe.

Art. 46. § 1. Do przepadku przedmiotów stosuje się odpowiednio przepisy art. 28, 29 § 1 oraz art. 30-31, przy czym nie obejmuje on środka przewozowego.

§ 2. W wypadkach określonych w art. 51 § 3, art. 52 § 3, art. 60 § 4, art. 61 § 2, art. 62 § 4, art. 63 § 2, art. 65 § 2 i 3, art. 70 § 2, art. 84 § 4 i 5, art. 85 § 4 i 5, art. 86 § 3, art. 87 § 3, art. 88 § 3 oraz w art. 89 § 4, jeżeli czyn zabroniony został popełniony umyślnie, można orzec przepadek przedmiotów wymienionych w § 1.

§ 3. W wypadkach określonych w art. 96 § 4 i art. 102 można orzec przepadek wartości dewizowych, a także innych przedmiotów wymienionych w § 1.

Art. 47. Jeżeli jednocześnie orzeka się o ukaraniu za dwa albo więcej wykroczeń skarbowych, wymierza się łącznie karę grzywny w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu innych środków karnych za pozostające w zbiegu wykroczenia skarbowe.

Art. 48. § 1. Karalność wykroczenia skarbowego ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynął rok. Przepisy art. 42 § 2-6 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jeżeli w okresie przewidzianym w § 1 wszczęto postępowanie przeciwko sprawcy, karalność wykroczenia skarbowego ustaje z upływem lat 2 od czasu jego popełnienia.

§ 3. Orzeczona kara lub środek karny wymieniony w art. 44 § 2 pkt 2 i 3 nie podlega wykonaniu, jeżeli od daty uprawomocnienia się orzeczenia upłynęły 2 lata.

Art. 49. § 1. Orzeczenie kary lub środka karnego wymienionego w art. 44 § 2 pkt 2 i 3 uważa się za niebyłe po upływie 2 lat od wykonania, darowania albo przedawnienia ich wykonania.

§ 2. Jeżeli ukarany po rozpoczęciu, lecz przed upływem okresu przewidzianego w § 1 ponownie popełnił przestępstwo skarbowe, wykroczenie skarbowe, przestępstwo lub wykroczenie, za które wymierzono mu karę lub środek karny, dopuszczalne jest tylko jednoczesne zatarcie wszystkich skazań.

R o z d z i a ł 5. Objaśnienie wyrażeń ustawowych

Art. 50. § 1. Czyn zabroniony jest to zachowanie o znamionach określonych w kodeksie, chociażby nie stanowiło ono przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego.

§ 2. Przestępstwo skarbowe jest to czyn zabroniony przez kodeks pod groźbą kary grzywny w stawkach dziennych, kary ograniczenia wolności lub kary pozbawienia wolności.

§ 3. Wykroczenie skarbowe jest to czyn zabroniony przez kodeks pod groźbą kary grzywny określonej kwotowo, jeżeli kwota uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej albo wartość przedmiotu czynu nie przekracza pięciokrotnej

wysokości najniższego miesięcznego wynagrodzenia w czasie jego popełnienia. Wykroczeniem skarbowym jest także inny czyn zabroniony, jeżeli kodeks tak stanowi.

§ 4. Najniższe miesięczne wynagrodzenie jest to najniższe wynagrodzenie pracowników określone na podstawie Kodeksu pracy oraz w wydanych na jego podstawie przepisach wykonawczych.

§ 5. Zagrożenie karne jest to zagrożenie karą przewidziane w odpowiednim przepisie działu II tytułu I - Część szczególna, określającym dany typ przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego.

§ 6. Ustawowy próg, o jakim mowa w dziale II w tytule I - Część szczególna, jest to wysokość kwoty określonej w § 3 zdanie pierwsze.

§ 7. Przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu zabronionego bierze się pod uwagę rodzaj i charakter zagrożonego lub naruszonego dobra, wagę naruszonego przez sprawcę obowiązku finansowego, wysokość uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej, sposób i okoliczności popełnienia czynu zabronionego, jak również postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonej reguły ostrożności i stopień jej naruszenia.

§ 8. W rozumieniu kodeksu wypadek mniejszej wagi jest to czyn zabroniony jako wykroczenie skarbowe, które w konkretnej sprawie, ze względu na jej szczególne okoliczności – zarówno przedmiotowe, jak i podmiotowe – zawiera niski stopień społecznej szkodliwości czynu, w szczególności gdy uszczuplona lub narażona na uszczuplenie należność publicznoprawna nie przekracza ustawowego progu z § 6, a sposób i okoliczności popełnienia czynu zabronionego nie wskazują na rażące lekceważenie przez sprawcę porządku finansowoprawnego lub reguł ostrożności, bądź sprawca dopuszczający się czynu zabronionego, którego przedmiot nie przekracza kwoty małej wartości, czyni to z pobudek zasługujących na uwzględnienie.

§ 9. W rozumieniu kodeksu zasada terytorialności, o której mowa w art. 3 § 2, obejmuje również znajdującą się poza morzem terytorialnym wyłączną strefę ekonomiczną, w której Rzeczpospolita Polska na podstawie prawa wewnętrznego i zgodnie z prawem międzynarodowym wykonuje prawa odnoszące się do badania i eksploatacji dna morskiego i jego podglebia oraz ich zasobów naturalnych.

§ 10. W rozumieniu kodeksu za statek wodny uważa się także stałą platformę umieszczoną na szelfie kontynentalnym.

§ 11. Przestępstwo skarbowe skierowane przeciwko istotnym interesom finansowym państwa polskiego, o którym mowa w art. 3 § 3, jest to taki czyn zabroniony, który zagraża

Skarbowi Państwa powstaniem uszczerbku finansowego w wysokości co najmniej dziesięciokrotności wielkiej wartości.

§ 12. Przestępstwa skarbowe tego samego rodzaju są to przestępstwa skarbowe określone w tym samym rozdziale kodeksu; przestępstwa skarbowe z użyciem przemocy lub groźby jej użycia uważa się za przestępstwa skarbowe tego samego rodzaju.

§ 13. Korzyść majątkowa obejmuje zwiększenie aktywów lub zmniejszenie pasywów majątkowych dla:

- 1/ siebie,
- 2/ innej osoby fizycznej,
- 3/ osoby prawnej,
- 4/ jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej,
- 5/ zorganizowanej grupy lub związku mającego na celu popełnienie przestępstwa skarbowego, wykroczenia skarbowego, przestępstwa lub wykroczenia.

§ 14. Mała wartość jest to wartość, która w czasie popełnienia czynu zabronionego nie przekracza dwustukrotnej wysokości najniższego miesięcznego wynagrodzenia.

§ 15. Duża wartość jest to wartość, która w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza pięćsetkrotną wysokość najniższego miesięcznego wynagrodzenia.

§ 16. Wielka wartość jest to wartość, która w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza tysiąckrotną wysokość najniższego miesięcznego wynagrodzenia.

§ 17. Wartość przedmiotu czynu zabronionego oznacza się według przeciętnej jego ceny rynkowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z uwzględnieniem stopnia zużycia, a w razie braku tych danych - na podstawie oszacowania. O cenie rozstrzyga czas popełnienia czynu zabronionego, a gdy nie można go ustalić - czas jego ujawnienia.

§ 18. W rozumieniu kodeksu środek przewozowy jest to przedmiot używany do przewozu osób lub towarów, w szczególności: pojazd drogowy, szynowy środek transportu, przyczepa, naczepa, jednostka pływająca oraz statek powietrzny.

§ 19. Młodociany jest to osoba, która w czasie popełnienia czynu zabronionego nie ukończyła 21 lat i w czasie orzekania w pierwszej instancji 24 lat.

§ 20. Dokument jest to każdy przedmiot lub każda informacja utrwalona na nośniku do jej zapisu w postaci cyfrowej lub na taśmie elektromagnetycznej, jak również na elektronicznym nośniku danych, z którymi jest związane określone prawo albo które ze względu na zawartą w nim treść stanowią dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne.

§ 21. Księga jest to:

1/ księga rachunkowa,

2/ podatkowa księga przychodów i rozchodów,

3/ ewidencja,

4/ rejestr,

5/ inne podobne urządzenia ewidencyjne, do których prowadzenia zobowiązuje przepis prawa.

§ 22. Księga nierzetelna jest to księga prowadzona niezgodnie ze stanem rzeczywistym.

§ 23. Księga wadliwa jest to księga prowadzona niezgodnie z przepisem prawa.

§ 24. Wyrób akcyzowy jest to wyrób określony w ustawie o oznaczaniu wyrobów znakami skarbowymi akcyzy, a także wyrób objęty szczególnym nadzorem podatkowym na podstawie ustawy o kontroli skarbowej.

§ 25. Znak akcyzy jest to znak skarbowy mający w szczególności postać banderoli, znaku cechowego lub odcisku pieczęci.

§ 26. W rozumieniu kodeksu należność publicznoprawna jest to należność państwowa lub komunalna, będąca przedmiotem zamachu przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego; należnością państwową jest podatek z tytułu zobowiązania podatkowego, należność z tytułu rozliczenia dotacji lub należność celna, a należnością komunalną - podatek z tytułu zobowiązania podatkowego na rzecz jednostki samorządu terytorialnego.

§ 27. Należność publicznoprawna uszczuplona czynem zabronionym jest to wyrażona liczbowo kwota pieniężna, od której uiszczenia lub zadeklarowania w całości lub w części osoba zobowiązana uchyliła się i w rzeczywistości ten uszczerbek finansowy nastąpił.

§ 28. Narażenie na uszczuplenie należności publicznoprawnej czynem zabronionym jest to spowodowanie konkretnego niebezpieczeństwa takiego uszczuplenia - co oznacza, że zaistnienie uszczerbku finansowego jest wysoce prawdopodobne, choć nie musi nastąpić.

§ 29. Użyte w rozdziale 6 kodeksu określenia, a w szczególności: „czynności sprawdzające”, „deklaracja”, „informacja podatkowa”, „inkasent”, „kontrola podatkowa”, „obowiązek podatkowy”, „oświadczenie”, „podatek”, „podatnik”, „płatnik”, mają znaczenie nadane im w ustawie Ordynacja podatkowa oraz w wydanych na jej podstawie przepisach wykonawczych, z tym że określenie „podatek” oznacza również zaliczkę na podatek, ratę podatku, a także opłaty oraz inne niepodatkowe należności budżetowe o podobnym charakterze daninowym; określenie „podatnik” oznacza również osobę zobowiązaną do uiszczenia opłat oraz niepodatkowych należności budżetowych o podobnym charakterze daninowym.

§ 30. Kontrola skarbową jest to kontrola określona w ustawie o kontroli skarbowej.

§ 31. Użyte w rozdziale 7 kodeksu określenia, a w szczególności: „agencja celna”, „dozór celny”, „kontrola celna”, „magazyn celny”, „odprawa czasowa”, „organ celny”, „pozwolenie”, „przedstawienie towaru organowi celnemu”, „skład celny”, „skład wolnocłowy”, „stawka celna”, „wolny obszar celny”, „zamknięcie celne”, „zgłoszenie celne”, mają znaczenie nadane im w Kodeksie celnym oraz w wydanych na jego podstawie przepisach wykonawczych. Określenie „należność celna” oznacza odpowiednio „cło” i inną opłatę o podobnym charakterze daninowym, a w szczególności: „cło antydumpingowe”, „opłatę celną” lub „opłatę wyrównawczą”.

§ 32. Użyte w rozdziale 7 kodeksu określenia, a w szczególności: „obróć z zagranicą towarami lub usługami”, „przywóz z zagranicy”, „wywóz za granicę”, mają znaczenie nadane im w ustawie o administrowaniu obrotem z zagranicą towarami i usługami oraz o obrocie specjalnym, jak również w innych ustawach regulujących tę materię oraz w wydanych na ich podstawie przepisach wykonawczych. Określenie „reglamentacja pozataryfowa” oznacza odpowiednio „środki polityki handlowej” takie jak: „ograniczenia”, „zakazy”, „koncesje” lub inne podobne środki ochrony rynku ustanowione w ramach polityki gospodarczej państwa.

§ 33. Użyte w rozdziale 8 kodeksu określenia, a w szczególności: „dewizy”, „działalność kantorowa”, „inwestycje portfelowe”, „kontrola dewizowa”, „kraj”, „krajowe środki płatnicze”, „nadzwyczajne ograniczenia lub zakazy”, „nierezydent”, „obróć dewizowy”, „obróć dewizowy z zagranicą”, „obróć kapitałowy”, „rezydent”, „transfer”, „wartości dewizowe”, „zagraniczne środki płatnicze”, „zezwoleń dewizowe”, mają znaczenie nadane im w ustawie Prawo dewizowe oraz w wydanych na jej podstawie przepisach wykonawczych.

§ 34. Użyte w rozdziale 9 kodeksu określenia, a w szczególności: „gra bingo fantowe”, „gra losowa”, „gra w automatach losowych”, „loteria”, „loteria fantowa”, „loteria promocyjna”, „zakłady wzajemne”, mają znaczenie nadane im w ustawie o grach losowych i zakładach wzajemnych oraz w wydanych na jej podstawie przepisach wykonawczych.

§ 35. Żołnierz jest to osoba, która pełni czynną służbę wojskową; przepisy Kodeksu karnego skarbowego dotyczące żołnierzy stosuje się odpowiednio także do żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz członków ich personelu cywilnego, jeżeli ich przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe pozostają w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, chyba że umowa międzynarodowa, której Rzeczypospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej.

§ 36. Finansowy organ dochodzenia jest to:

- 1/ urząd skarbowy,
- 2/ inspektor kontroli skarbowej,
- 3/ urząd celny,
- 4/ funkcjonariusz inspekcji celnej.

§ 37. Niefinansowy organ dochodzenia jest to:

- 1/ Straż Graniczna,
- 2/ Policja,
- 3/ Urząd Ochrony Państwa,
- 4/ Żandarmeria Wojskowa.

§ 38. Organ nadrzędny nad finansowym organem dochodzenia jest to:

- 1/ w sprawach należących do właściwości urzędów celnych – Główny Urząd Celný, a jeżeli dochodzenie prowadzi funkcjonariusz inspekcji celnej – Generalny Inspektor Celný,
- 2/ w sprawach należących do właściwości urzędów skarbowych – miejscowo właściwa Izba Skarbowa, a jeżeli dochodzenie prowadzi inspektor kontroli skarbowej – Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej,
- 3/ Minister właściwy do spraw finansów publicznych, jeżeli postanowienie lub zarządzenie wydał Generalny Inspektor Celný albo Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej.

§ 39. Podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posilkowej jest to osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nie mająca osobowości prawnej, którą organ prowadzący postępowanie w sprawie o przestępstwo skarbowe wezwał do udziału w tym charakterze.

§ 40. Interwenient jest to podmiot, który nie będąc podejrzanym lub oskarżonym w postępowaniu w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, zgłosił w tym postępowaniu roszczenie do przedmiotów podlegających przepadkowi.

DZIAŁ II. CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

R o z d z i a ł 6. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji

Art. 51. § 1. Podatnik, który uchylając się od opodatkowania, nie ujawnia właściwemu organowi przedmiotu opodatkowania i nie składa deklaracji lub oświadczenia, przez co naraża Skarb Państwa lub jednostkę samorządu terytorialnego na uszczuplenie podatku,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 3, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Jeżeli kwota podatku narażonego na uszczuplenie jest małej wartości, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 3. Jeżeli kwota podatku narażonego na uszczuplenie nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 52. § 1. Podatnik, który w celu zatajenia prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek lub rzeczywistych rozmiarów tej działalności posługuje się imieniem i nazwiskiem, nazwą lub firmą innego podmiotu i przez to naraża Skarb Państwa lub jednostkę samorządu terytorialnego na uszczuplenie podatku,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Jeżeli kwota podatku narażonego na uszczuplenie jest małej wartości, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 3. Jeżeli kwota podatku narażonego na uszczuplenie nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 53. § 1. Podatnik, który składając organowi podatkowemu lub płatnikowi deklarację lub oświadczenie podaje nieprawdę lub zataja prawdę albo nie dopełnia obowiązku zawiadomienia o zmianie objętych nimi danych, przez co naraża Skarb Państwa lub jednostkę samorządu terytorialnego na uszczuplenie podatku,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Jeżeli kwota podatku narażonego na uszczuplenie jest mniej wartości, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 3. Jeżeli kwota podatku narażonego na uszczuplenie nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 4. Karze określonej w § 3 podlega także ten podatnik, który mimo ujawnienia przedmiotu opodatkowania, nie składa w terminie organowi podatkowemu lub płatnikowi deklaracji lub oświadczenia.

Art. 54. § 1. Podatnik, który uporczywie nie wpłaca w terminie podatku i przez to naraża Skarb Państwa lub jednostkę samorządu terytorialnego na jego uszczuplenie,

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 2. Wobec sprawcy czynu zabronionego określonego w § 1, który przed wszczęciem postępowania w sprawie o wykroczenie skarbowe wpłacił w całości należny podatek na rachunek właściwego organu, sąd może odstąpić od wymierzenia kary.

Art. 55. § 1. Kto uchyla się od uiszczenia należnej opłaty skarbowej od czynności cywilnoprawnej,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 2. Kto uszczupla opłatę skarbową przez użycie skasowanego znaku opłaty skarbowej,

podlega karze grzywny do 180 stawek dziennych.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega także ten, kto skasowany znak opłaty skarbowej puszcza w obieg albo go w takim celu przyjmuje, przechowuje, przewozi, przenosi, przesyła, albo pomaga do jego zbycia lub ukrycia.

§ 4. Jeżeli kwota uszczuplonej opłaty skarbowej albo wartość użytego skasowanego znaku tej opłaty nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1-3

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 56. § 1. Kto w celu użycia podrabia lub przerabia znak urzędowy, mający stwierdzić uiszczenie opłaty skarbowej albo takiego znaku jako autentycznego używa,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do roku, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Tej samej karze podlega ten, kto używa dokumentu opatrzonego takim podrobionym lub przerobionym znakiem.

Art. 57. § 1. Kto wbrew obowiązкови nie prowadzi księgi,
podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 2. Kto wbrew obowiązкови nie przechowuje księgi,
podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2 podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 4. Karze określonej w § 3 podlega także ten podatnik lub płatnik, który nie zawiadamia w terminie właściwego organu o prowadzeniu, w ich imieniu i na ich rzecz, księgi przez doradcę podatkowego lub inny podmiot upoważniony do prowadzenia ksiąg.

Art. 58. § 1. Kto nierzetelnie prowadzi księgę,
podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega także ten, kto wadliwie prowadzi księgę.

Art. 59. § 1. Kto wbrew obowiązкови nie wystawia faktury lub rachunku za wykonanie świadczenia albo odmawia ich wydania,

podlega karze grzywny do 180 stawek dziennych.

§ 2. Kto fakturę lub rachunek, określone w § 1, wystawia w sposób nierzetelny albo takich używa,

podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 3. Kto wbrew obowiązкови nie przechowuje kopii wystawionej faktury lub rachunku,

podlega karze grzywny do 180 stawek dziennych.

• § 4. Karze określonej w § 1 podlega także ten, kto wbrew przepisom ustawy dokona sprzedaży z pominięciem kasy rejestrującej albo nie wyda dokumentu z kasy rejestrującej, stwierdzającego dokonanie sprzedaży.

• § 5. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1-4 podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 60. § 1. Kto sprowadza z zagranicy lub wydaje z zakładu produkcyjnego wyroby akcyzowe lub opakowania z tymi wyrobami bez ich uprzedniego oznaczenia znakami akcyzy, podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto dopuszcza się czynu zabronionego określonego § 1 w stosunku do wyrobów akcyzowych, które oznaczono nieprawidłowo lub nieodpowiednimi znakami akcyzy, w szczególności znakami uszkodzonymi, podrobionymi, przerobionymi lub nieważnymi.

§ 3. Jeżeli należny podatek akcyzowy jest małej wartości, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 4. Jeżeli należny podatek akcyzowy nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 61. § 1. Producent, który wydaje wyroby akcyzowe przeznaczone do wywozu za granicę bez pisemnego zawiadomienia w terminie właściwego organu o zamiarze ich wywozu,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 62. § 1. Kto nabywa, przechowuje lub przewozi wyroby akcyzowe stanowiące przedmiot czynu zabronionego określonego w art. 60-61, lub pomaga do ich zbycia

albo te wyroby przyjmuje lub pomaga do ich ukrycia, jeśli rodzaj, ilość lub wartość wskazują na ich przeznaczenie do działalności gospodarczej,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Kto nabywa, przechowuje lub przewozi wyroby akcyzowe, o których na podstawie towarzyszących okoliczności powinien i może przypuszczać, że stanowią przedmiot czynu zabronionego określonego w art. 60-61, lub pomaga do ich zbycia albo te wyroby przyjmuje lub pomaga do ich ukrycia, jeśli rodzaj, ilość lub wartość wskazują na ich przeznaczenie do działalności gospodarczej,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 3. Jeżeli kwota podatku narażonego na uszczuplenie jest małej wartości, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 4. Jeżeli kwota podatku narażonego na uszczuplenie nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 63. § 1. Kto wyroby akcyzowe lub opakowania z tymi wyrobami oznacza nieprawidłowo lub nieodpowiednimi znakami akcyzy,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 64. § 1. Kto podrabia lub przerabia znak akcyzy albo upoważnienie do odbioru banderol,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 3, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Kto w celu popełnienia przestępstwa skarbowego określonego w § 1 uzyskuje lub przysposabia środki,

podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do roku albo obu tym karom łącznie.

§ 3. Nie podlega karze za przestępstwo skarbowe określone w § 2 sprawca, który odstąpił od jego dokonania, w szczególności zniszczył uzyskane lub przysposobione środki lub zapobiegł skorzystaniu z nich w przyszłości.

Art. 65. § 1. Kto nie dopełnia obowiązku oznaczania wyrobów akcyzowych lub opakowań z tymi wyrobami znakami akcyzy w razie:

- 1/ pakowania, rozlewania lub rozważania wyrobów,
- 2/ wystąpienia w obrocie wyrobów nie oznaczonych, oznaczonych nieprawidłowo lub nieodpowiednimi znakami akcyzy,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega także ten, kto będąc posiadaczem wyrobów określonych w § 1 pkt 2 nie sporządza ich spisu i nie przedstawia w terminie do potwierdzenia właściwemu organowi.

Art. 66. § 1. Kto bez przeprowadzenia urzędowego sprawdzenia podejmuje czynności bezpośrednio związane z produkcją, importem i obrotem wyrobami akcyzowymi lub opakowań z tymi wyrobami, a także z ich oznaczaniem znakami akcyzy,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 2. Producent, który podaje nieprawdziwe dane o rodzaju, ilości lub jakości wyprodukowanego wyrobu akcyzowego,

podlega karze grzywny do 360 stawek dziennych.

§ 3. Kto wbrew przepisom usuwa wyrób akcyzowy z miejsca produkcji, przerobu, zużycia, przechowywania lub podczas przewozu,

podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 4. Usiłowanie przestępstwa skarbowego określonego w § 2 lub 3 jest karalne.

Art. 67. § 1. Kto wbrew przepisom zbywa lub w inny sposób przekazuje znaki akcyzy osobie nieuprawnionej,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do roku, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w celu użycia w obrocie nabywa lub w inny sposób przyjmuje znaki akcyzy od osoby nieuprawnionej lub usuwa je z wyrobu akcyzowego lub z opakowania z tym wyrobem w celu ponownego ich użycia.

§ 3. Usiłowanie przestępstwa skarbowego określonego w § 1 lub 2 jest karalne.

§ 4. Karze określonej w § 1 podlega także ten, kto nie będąc do tego uprawniony posiada znaki akcyzy.

Art. 68. Kto przez rażące naruszenie przepisów dotyczących przewozu lub przechowywania znaków akcyzy naraża je na bezpośrednie niebezpieczeństwo kradzieży, zniszczenia, uszkodzenia lub zgubienia,
podlega karze grzywny do 480 stawek dziennych.

Art. 69. Kto wbrew obowiązkowi nie rozlicza się w terminie z właściwym organem ze stanu zużycia znaków akcyzy, w szczególności nie zwraca znaków nie wykorzystanych, uszkodzonych lub nieważnych,
podlega karze grzywny do 360 stawek dziennych.

Art. 70. § 1. Kto w użyciu wyrobu akcyzowego zmienia cel, przeznaczenie lub nie zachowuje innego warunku ustawowego, od którego ustawa uzależnia zwolnienie towaru w całości lub w części od obowiązku oznaczania znakami akcyzy,
podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 2. Jeżeli nie pobrany podatek akcyzowy nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1
podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 71. § 1. Producent, importer lub inny podmiot, który wbrew obowiązkowi nie prowadzi ewidencji znaków akcyzy,
podlega karze grzywny do 180 stawek dziennych.

§ 2. Tej samej karze podlega producent lub importer, który wbrew obowiązkowi nie prowadzi ewidencji rodzaju, ilości i wartości wyrobów lub opakowań z tymi wyrobami wydanych lub sprowadzonych bez oznaczenia znakami akcyzy.

§ 3. Kto ewidencje określone w § 1 lub 2 prowadzi nierzetelnie,
podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 4. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1-3
podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 5. Karze określonej w § 4 podlega także ten, kto ewidencje, o których mowa w § 1 lub 2, prowadzi wadliwie.

Art. 72. § 1. Producent, który nie dopełnia obowiązku sporządzenia raportu dziennego, zawierającego dzienną liczbę zużytych lub uszkodzonych znaków akcyzy, podlega karze grzywny do 180 stawek dziennych.

§ 2. Tej samej karze podlega importer, który nie dopełnia obowiązku uzyskania od producenta zagranicznego odpowiedniego rozliczenia z przekazanych mu znaków akcyzy.

Art. 73. § 1. Kto przez wprowadzenie w błąd uprawnionego organu naraża Skarb Państwa lub jednostkę samorządu terytorialnego na bezpodstawny zwrot podatku, podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 3, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Jeżeli kwota bezpodstawnie żądana jest mniej wartości, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 3. Jeżeli kwota bezpodstawnie żądana nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 74. § 1. Płatnik lub inkasent, który pobranego podatku nie wpłaca w terminie na rachunek właściwego organu, podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Jeżeli kwota nie wpłaconego podatku jest mniej wartości, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 3. Jeżeli kwota nie wpłaconego podatku nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 4. Wobec sprawcy czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2, który przed wszczęciem postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe wpłacił w całości pobrany podatek na rachunek właściwego organu, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

§ 5. Wobec sprawcy czynu zabronionego określonego w § 3, który przed wszczęciem postępowania w sprawie o wykroczenie skarbowe wpłacił w całości pobrany podatek na rachunek właściwego organu, sąd może odstąpić od wymierzenia kary.

Art. 75. § 1. Płatnik, który nie pobiera podatku albo pobiera go w kwocie niższej od należnej,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do roku, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Jeżeli kwota uszczuplonego podatku jest małej wartości, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 3. Jeżeli kwota uszczuplonego podatku nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 76. § 1. Płatnik, który wbrew obowiązkowi nie prowadzi rejestru pobranych podatków lub innego urządzenia służącego do ich ewidencji,

podlega karze grzywny do 180 stawek dziennych.

§ 2. Kto wbrew obowiązkowi nie przechowuje rejestru pobranych podatków lub innego urządzenia służącego do ich ewidencji,

podlega karze grzywny do 180 stawek dziennych.

Art. 77. § 1. Płatnik, który rejestr pobranych podatków lub inne urządzenie służące do ich ewidencji prowadzi nierzetelnie,

podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega także ten płatnik, który rejestr lub inne urządzenie określone w § 1 prowadzi wadliwie.

Art. 78. § 1. Kto wbrew obowiązkowi nie składa w terminie właściwemu organowi wymaganej informacji podatkowej,

podlega karze grzywny do 120 stawek dziennych.

§ 2. Płatnik, który wbrew obowiązkowi nie składa w terminie podatnikowi lub właściwemu organowi wymaganej informacji podatkowej,

podlega karze grzywny do 180 stawek dziennych.

§ 3. Jeżeli informację określoną w § 1 lub 2 złożono nieprawdziwą, sprawca

podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 4. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 - 3 podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 79. § 1. Podatnik lub płatnik, który wbrew obowiązкови:

1/ nie dokonuje w terminie zgłoszenia identyfikacyjnego albo aktualizacji objętych nim danych,

2/ dokonuje zgłoszenia więcej niż jeden raz,

3/ nie podaje numeru identyfikacji podatkowej lub podaje numer nieprawdziwy,
podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 2. Tej samej karze podlega także ten podatnik, który wbrew obowiązкови nie składa płatnikowi dostarczonego przez niego formularza zgłoszenia identyfikacyjnego.

Art. 80. § 1. Kto przez naruszenie przepisów dotyczących dotacji naraża finanse publiczne na uszczuplenie wypłatą lub pobraniem nienależnej, nadmiernej lub zużytkowanej niezgodnie z przeznaczeniem dotacji,

podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 2. Jeżeli wypłata lub pobranie nienależnej, nadmiernej lub zużytkowanej niezgodnie z przeznaczeniem dotacji nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega także ten, kto popełnia nieumyślnie czyn zabroniony określony w § 1 lub 2.

Art. 81. Kto osobie uprawnionej do przeprowadzenia czynności sprawdzających, kontroli podatkowej lub skarbowej udaremnia lub utrudnia wykonanie czynności służbowej, w szczególności kto wbrew żądaniu tej osoby odmawia okazania księgi lub księgę taką niszczy, uszkadza, czyni bezużyteczną, ukrywa lub usuwa,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

Art. 82. § 1. Kto, nie dopełniając obowiązku nadzoru nad przestrzeganiem regul obowiązuujących w działalności danego przedsiębiorcy dopuszcza, chociażby nieumyślnie, do dokonania czynu zabronionego określonego w tym rozdziale,

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli czyn sprawcy wyczerpuje znamiona innego przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, albo jeżeli niedopełnienie obowiązku nadzoru należy do ich znamion.

Rozdział 7. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko obowiązkom celnym oraz zasadom obrotu z zagranicą towarami i usługami

Art. 83. § 1. Kto przez podstępne wprowadzenie w błąd organu uprawnionego wyludza pozwolenie, koncesję lub inny podobny dokument dotyczący warunków obrotu z zagranicą towarami lub usługami,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do roku, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto używa dokumentu uzyskanego w sposób określony w § 1.

§ 3. Usiłowanie przestępstwa skarbowego określonego w § 1 lub 2 jest karalne.

Art. 84. § 1. Kto, nie dopełniając ciążącego na nim obowiązku celnego, przywozi z zagranicy lub wywozi za granicę towar bez jego przedstawienia organowi celnemu lub zgłoszenia celnego, przez co naraża Skarb Państwa na uszczuplenie należności celnej,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Tej samej karze podlega sprawca, jeżeli przemyt dotyczy towaru w obrocie z zagranicą, co do którego istnieje reglamentacja pozataryfowa.

§ 3. Jeżeli kwota należności celnej narażonej na uszczuplenie lub wartość towaru w obrocie z zagranicą, co do którego istnieje reglamentacja pozataryfowa, jest małej wartości, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2

podlega karze grzywny do 360 stawek dziennych.

§ 4. Jeżeli kwota należności celnej narażonej na uszczuplenie lub wartość towaru w obrocie z zagranicą, co do którego istnieje reglamentacja pozataryfowa, nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 5. Karze określonej w § 4 podlega także ten, kto popełnia nieumyślnie czyn zabroniony określony w § 1-4.

Art. 85. § 1. Kto przez wprowadzenie w błąd organu uprawnionego do kontroli celnej naraża Skarb Państwa na uszczuplenie należności celnej,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Tej samej karze podlega sprawca, jeżeli oszustwo celne dotyczy towaru lub usługi w obrocie z zagranicą, co do których istnieje reglamentacja pozataryfowa.

§ 3. Jeżeli kwota należności celnej narażonej na uszczuplenie lub wartość towaru lub usługi w obrocie z zagranicą, co do których istnieje reglamentacja pozataryfowa, jest małej wartości, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2

podlega karze grzywny do 360 stawek dziennych.

§ 4. Jeżeli kwota należności celnej narażonej na uszczuplenie lub wartość towaru lub usługi w obrocie z zagranicą, co do których istnieje reglamentacja pozataryfowa, nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 86. § 1. Kto, będąc uprawnionym do korzystania z procedury odprawy czasowej towaru objętego tą procedurą na podstawie zgłoszenia dokonanego w formie ustnej, nie dokonuje jego powrotnego wywozu lub nie podejmuje czynności w celu nadania temu towarowi nowego przeznaczenia celnego, przez co naraża Skarb Państwa na uszczuplenie należności celnej,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 2. Tej samej karze podlega sprawca, jeżeli czyn zabroniony dotyczy towaru w obrocie z zagranicą, co do którego istnieje reglamentacja pozataryfowa.

§ 3. Jeżeli kwota należności celnej narażonej na uszczuplenie lub wartość towaru w obrocie z zagranicą, co do którego istnieje reglamentacja pozataryfowa, nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 87. § 1. Kto w użyciu towaru zmienia cel, przeznaczenie lub nie zachowuje innego warunku ustawowego, od którego ustawa uzależnia zwolnienie towaru w całości lub w części od cła albo zastosowanie zerowej, obniżonej lub preferencyjnej stawki celnej,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 2. Tej samej karze podlega sprawca, jeżeli czyn zabroniony dotyczy towaru lub usługi w obrocie z zagranicą, które zwolniono od reglamentacji pozataryfowej.

§ 3. Jeżeli nie pobrana należność celna lub wartość towaru lub usługi w obrocie z zagranicą, które zwolniono od reglamentacji pozataryfowej, nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2 podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 88. § 1. Kto usuwa towar lub środek przewozowy spod dozoru celnego, podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Kto bez zgody uprawnionego organu usuwa, niszczy lub uszkadza zamknięcie celne,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2 podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 89. § 1. Kto nabywa, przechowuje lub przewozi towar stanowiący przedmiot czynu zabronionego określonego w art. 84 - 88 § 1, lub pomaga do jego zbycia albo ten towar przyjmuje lub pomaga do jego ukrycia,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Kto nabywa, przechowuje lub przewozi towar, o którym na podstawie towarzyszących okoliczności powinien i może przypuszczać, że stanowi przedmiot czynu zabronionego określonego w art. 84 - 88 § 1, lub pomaga do jego zbycia albo ten towar przyjmuje lub pomaga do jego ukrycia,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 3. Jeżeli kwota należności celnej lub wartość towaru w obrocie z zagranicą, co do którego istnieje reglamentacja pozataryfowa, jest małej wartości, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny do 360 stawek dziennych.

§ 4. Jeżeli kwota należności celnej lub wartość towaru w obrocie z zagranicą, co do którego istnieje reglamentacja pozataryfowa, nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 90. § 1. Kto przez wprowadzenie w błąd organu celnego naraża Skarb Państwa na bezpodstawny zwrot należności celnej lub umorzenie należności celnej należnej do zapłacenia,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 3, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Jeżeli kwota bezpodstawnie żądana lub umorzona jest mniej wartości, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny do 360 stawek dziennych.

§ 3. Jeżeli kwota bezpodstawnie żądana lub umorzona nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 91. § 1. Kto rażąco narusza przepisy w zakresie warunków prowadzenia agencji celnej, w szczególności nierzetelnie lub wadliwie wykonuje czynności, do których została upoważniona agencja celna,

podlega karze grzywny do 360 stawek dziennych.

§ 2. Kto rażąco narusza przepisy prawa celnego w zakresie warunków działalności wolnego obszaru celnego, składu wolnocłowego lub składu celnego,

podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega także ten, kto rażąco narusza przepisy w zakresie warunków prowadzenia magazynu celnego.

Art. 92. § 1. Kto wbrew obowiązkowi nie udziela ustnych lub pisemnych wyjaśnień mających znaczenie dla kontroli celnej lub nie udostępnia wymaganych dokumentów dotyczących obrotu z zagranicą towarami lub usługami,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 2. Tej samej karze podlega ten, kto w inny sposób osobie uprawnionej do przeprowadzania czynności kontrolnych lub dozoru celnego udaremnia lub utrudnia wykonanie czynności służbowej, w szczególności kto odmawia wykonania czynności przygotowawczych do kontroli celnej lub nie dopełnia obowiązku niezwłocznego dostarczenia towaru do miejsca wskazanego przez organ celny.

Art. 93. § 1. Kto wbrew obowiązowi nie przechowuje dokumentów mających znaczenie dla kontroli celnej,

podlega karze grzywny do 180 stawek dziennych.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 94. § 1. Kto, nie dopełniając obowiązku nadzoru nad przestrzeganiem reguł obowiązujących w działalności danego przedsiębiorcy dopuszcza, chociażby nieumyślnie, do dokonania czynu zabronionego określonego w tym rozdziale,

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli czyn sprawcy wyczerpuje znamiona innego przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego albo jeżeli niedopełnienie obowiązku nadzoru należy do ich znamion.

R o z d z i a ł 8. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko zasadom obrotu dewizowego

Art. 95. § 1. Kto wyłudza zezwolenie dewizowe przez podstępne wprowadzenie w błąd organu uprawnionego do udzielania takich zezwoleń,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do roku, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto używa dokumentu uzyskanego w sposób określony w § 1.

§ 3. Usiłowanie przestępstwa skarbowego określonego w § 1 lub 2 jest karalne.

Art. 96. § 1. Kto bez wymaganego zezwolenia dewizowego albo wbrew jego warunkom dokonuje obrotu kapitałowego,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 2. Jeżeli obrót kapitałowy, o którym mowa w § 1, dotyczy transferu wartości dewizowych lub krajowych środków płatniczych, sprawca

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obu tym karom łącznie.

§ 3. Jeżeli wartość przedmiotu transferu, o którym mowa w § 2, jest mała, sprawca podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych.

§ 4. Jeżeli wartość przedmiotu obrotu kapitałowego, o którym mowa w § 1 lub 2, nie przekracza ustawowego progu, sprawca
podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 97. § 1. Rezydent, który bez wymaganego zezwolenia dewizowego albo wbrew jego warunkom dokonuje rozporządzenia wierzytelnością od nierezydenta w sposób uniemożliwiający w terminie jej wymagalności niezwłoczny transfer z zagranicy zagranicznych lub krajowych środków płatniczych, będących przedmiotem świadczenia tej wierzytelności,

podlega karze grzywny do 480 stawek dziennych.

§ 2. Jeżeli wartość przedmiotu obrotu nie przekracza ustawowego progu, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 98. § 1. Rezydent, który bez wymaganego zezwolenia dewizowego albo wbrew jego warunkom dysponuje wartościami dewizowymi lub krajowymi środkami płatniczymi posiadanymi za granicą w sposób nie zapewniający ich niezwłocznego transferu z zagranicy,
podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 2. Tej samej karze podlega rezydent, będący osobą fizyczną, który bez wymaganego zezwolenia dewizowego albo wbrew jego warunkom dysponuje wartościami dewizowymi uzyskanymi w czasie pobytu za granicą w sposób nie zapewniający ich transferu z zagranicy w wymaganym terminie.

§ 3. Jeżeli kwota wartości dewizowych lub krajowych środków płatniczych, o których mowa w § 1 lub 2, nie przekracza ustawowego progu, sprawca
podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 99. § 1. Rezydent, który bez wymaganego zezwolenia dewizowego albo wbrew jego warunkom dokonuje lub przyjmuje płatność lub dokonuje transferu w obrocie dewizowym bez pośrednictwa uprawnionego banku,

podlega karze grzywny do 480 stawek dziennych.

§ 2. Tej samej karze podlega rezydent, który bez wymaganego zezwolenia dewizowego albo wbrew jego warunkom dokonuje inwestycji portfelowych bez pośrednictwa uprawnionego podmiotu prowadzącego działalność maklerską.

§ 3. Jeżeli wartość przedmiotu obrotu, o którym mowa w § 1 lub 2, nie przekracza ustawowego progu, sprawca
podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 100. § 1. Kto bez wymaganego zezwolenia dewizowego albo wbrew jego warunkom wyraża zobowiązanie pieniężne w obrocie dewizowym z zagranicą w inny sposób niż w walucie polskiej lub w walucie wymienialnej,
podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 2. Tej samej karze podlega ten, kto bez wymaganego zezwolenia dewizowego albo wbrew jego warunkom w obrocie dewizowym z zagranicą dokonuje płatności w inny sposób niż w krajowych środkach płatniczych, w walucie wymienialnej lub w dewizach płatnych w takiej walucie.

§ 3. Jeżeli wartość przedmiotu obrotu, o którym mowa w § 1 lub 2, nie przekracza ustawowego progu, sprawca
podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 101. Kto bez wymaganego zezwolenia dewizowego albo wbrew jego warunkom dokonuje w kraju płatności środkami stanowiącymi wartości dewizowe,
podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

Art. 102. § 1. Rezydent, który bez wymaganego zezwolenia dewizowego albo wbrew jego warunkom prowadzi działalność kantorową,
podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 2. Tej samej karze podlega rezydent, który bez wymaganego zezwolenia dewizowego albo wbrew jego warunkom sprzedaje rezydentowi lub kupuje od rezydenta wartości dewizowe.

Art. 103. § 1. Kto wbrew obowiązkowi nie udziela ustnych lub pisemnych wyjaśnień lub nie udostępnia wymaganych dokumentów w sprawach objętych kontrolą dewizową,
podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązkowi nie zgłasza i na żądanie uprawnionego organu nie przedstawia do kontroli dewizowej wartości dewizowych lub krajowych środków płatniczych, będących przedmiotem transferu.

§ 3. Tej samej karze podlega także ten, kto wbrew obowiązкови nie przechowuje wymaganych dokumentów, mających znaczenie dla kontroli dewizowej.

• Art. 104. § 1. Kto, uczestnicząc w obrocie dewizowym z zagranicą, nie dopełnia obowiązku przekazania Narodowemu Bankowi Polskiemu danych niezbędnych do sporządzenia bilansu płatniczego oraz bilansów należności i zobowiązań zagranicznych państwa,

podlega karze grzywny do 120 stawek dziennych.

• § 2. Tej samej karze podlega rezydent, który wbrew obowiązкови nie zgłasza Narodowemu Bankowi Polskiemu mienia posiadanego za granicą lub nabytego w obrocie dewizowym z zagranicą.

§ 3. Tej samej karze podlega nierezydent, który wbrew obowiązкови nie zgłasza Narodowemu Bankowi Polskiemu mienia posiadanego w kraju lub nabytego w obrocie dewizowym z zagranicą.

§ 4. Karze przewidzianej w § 1 podlega, kto nie zgłasza utraty mienia określonego w § 2 lub 3.

Art. 105. § 1. Kto, nie dopełniając obowiązku nadzoru nad przestrzeganiem reguł obowiązujących w działalności danego przedsiębiorcy dopuszcza, chociażby nieumyślnie, do dokonania czynu zabronionego określonego w tym rozdziale,

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli czyn sprawcy wyczerpuje znamiona innego przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego albo jeżeli niedopełnienie obowiązku nadzoru należy do ich znamion.

R o z d z i a ł 9. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko porządkowi w grach losowych i zakładach wzajemnych

Art. 106. § 1. Kto bez wymaganego zezwolenia albo wbrew jego warunkom urządza lub prowadzi grę losową lub zakład wzajemny,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obu tym karom łącznie.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uczestniczy w zagranicznej grze losowej lub zagranicznym zakładzie wzajemnym.

§ 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej z organizowania zbiorowego uczestnictwa w grze losowej lub zakładzie wzajemnym,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 3, albo obu tym karom łącznie.

Art. 107. § 1. Kto bez wymaganego zezwolenia albo wbrew jego warunkom urządza lub prowadzi loterię fantową, grę bingo fantowe, loterię promocyjną lub grę w automatach losowych,

podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 2. Jeżeli nadwyżka z loterii fantowej lub gry bingo fantowe była przeznaczona na cel społeczny, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1

podlega karze grzywny do 120 stawek dziennych.

Art. 108. Kto uczestniczy w grze losowej lub zakładzie wzajemnym urządzonym lub prowadzonym bez wymaganego zezwolenia albo wbrew jego warunkom,

podlega karze grzywny do 120 stawek dziennych.

Art. 109. Kto, nie będąc do tego uprawniony, z chęci osiągnięcia korzyści majątkowej trudni się sprzedażą losów lub innych dowodów udziału w grze losowej lub zakładzie wzajemnym,

podlega karze grzywny do 360 stawek dziennych lub karze ograniczenia wolności.

Art. 110. § 1. Kto, nie dopełniając obowiązku nadzoru nad przestrzeganiem regul obowiązujących w działalności danego przedsiębiorcy dopuszcza, chociażby nieumyślnie, do dokonania czynu zabronionego określonego w tym rozdziale,

podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli czyn sprawcy wyczerpuje znamiona innego przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego albo jeżeli niedopełnienie obowiązku nadzoru należy do ich znamion.

R o z d z i a ł 10. Przestępstwa skarbowe przeciwko zasadom prywatyzacji mienia Skarbu Państwa

Art. 111. Kto składa fałszywe oświadczenie w celu wyłudzenia od Skarbu Państwa świadczenia określonego w przepisach o prywatyzacji mienia Skarbu Państwa, do którego otrzymania nie jest uprawniony,

podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do roku, albo obu tym karom łącznie.

TYTUŁ II. Postępowanie w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe

DZIAŁ I. PRZEPISY WSTĘPNE

R o z d z i a ł 11. Przepisy ogólne

Art. 112. § 1. W postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, jeżeli przepisy niniejszego kodeksu nie stanowią inaczej.

§ 2. Przepisów Kodeksu postępowania karnego dotyczących pokrzywdzonego nie stosuje się w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe; poza tym w sprawach o wykroczenia skarbowe nie stosuje się przepisów dotyczących zatrzymania, środków zapobiegawczych, poszukiwania oskarżonego, listu gończego oraz postępowania w sprawach o wykroczenia.

Art. 113. § 1. Przepisy kodeksu mają ponadto na celu takie ukształtowanie postępowania w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, aby osiągnięte

zostały cele tego postępowania w zakresie wyrównania w całości albo w części uszczerbku finansowego Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, spowodowanego czynem zabronionym.

§ 2. Organ prowadzący postępowanie jest obowiązany także pouczyć sprawcę o wszelkich uprawnieniach przysługujących mu w razie wyrównania w całości albo w części uszczerbku finansowego Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego.

Art. 114. § 1. W sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe orzekają sądy powszechne albo sądy wojskowe.

§ 2. W pierwszej instancji orzeka sąd rejonowy, a w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych:

- 1/ wojskowy sąd garnizonowy,
- 2/ wojskowy sąd okręgowy, gdy chodzi o przestępstwa skarbowe popełnione przez żołnierzy, o których mowa w art. 654 § 1 pkt 1 Kodeksu postępowania karnego.

Art. 115. § 1. Postępowania uproszczonego nie stosuje się w razie popełnienia przestępstwa skarbowego w warunkach określonych w art. 36 § 1 lub 37 § 2.

§ 2. W sprawach o wykroczenia skarbowe stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego o postępowaniu uproszczonym.

§ 3. W wypadkach wskazanych w kodeksie i na zasadach w nim określonych upoważniony organ dochodzenia lub jego przedstawiciel może wymierzać za wykroczenia skarbowe karę grzywny w drodze mandatu karnego.

§ 4. Orzekanie następuje także w postępowaniu w stosunku do nieobecnych.

Art. 116. § 1. Organami dochodzenia w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe są:

- 1/ urząd skarbowy,
- 2/ inspektor kontroli skarbowej,
- 3/ urząd celny,
- 4/ funkcjonariusz inspekcji celnej,
- 5/ Straż Graniczna,
- 6/ Policja,
- 7/ Żandarmeria Wojskowa.

§ 2. Organem dochodzenia w sprawach o przestępstwa skarbowe jest także Urząd Ochrony Państwa.

§ 3. Czynności procesowe organów, o których mowa w § 1 pkt 1, 3, 5-7 i § 2, wykonują upoważnieni przedstawiciele tych organów.

Art. 117. § 1. Podmiot, nie będący podejrzanym lub oskarżonym, może dochodzić w drodze postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe swoich roszczeń do podlegających przepadkowi przedmiotów.

§ 2. W razie prawomocnego orzeczenia przepadku przedmiotów, co do których podmiot określony w § 1 nie zgłosił interwencji we właściwym czasie bez własnej winy, odpowiedzialność Skarbu Państwa ocenia się według przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

§ 3. Roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia wygasa, jeżeli powództwa nie wytoczono w ciągu 3 miesięcy, licząc od dnia, w którym powód dowiedział się o prawomocnym orzeczeniu przepadku przedmiotów, nie później jednak niż przed upływem lat 2 od prawomocności tego orzeczenia.

R o z d z i a ł 12. Strony

Art. 118. § 1. W postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe stronami są: oskarżyciel publiczny, oskarżony, podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej oraz interwenient.

§ 2. W postępowaniu w sprawach o wykroczenia skarbowe stronami są: oskarżyciel publiczny, oskarżony oraz interwenient.

§ 3. Interwenientowi w toku całego postępowania przysługują uprawnienia w granicach interwencji.

Art. 119. § 1. Oskarżycielem publicznym przed sądem jest organ, który wnosi i popiera akt oskarżenia.

§ 2. Organy dochodzenia wskazane w art. 131 § 1 i art. 132 § 1 mają w sprawach o wykroczenia skarbowe uprawnienia do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem pierwszej instancji, a także do występowania przed sądem odwoławczym w tych sprawach.

§ 3. Oskarżycielem publicznym w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przed wojskowym sądem garnizonowym lub w sprawach o przestępstwa skarbowe przed wojskowym sądem okręgowym jest wyłącznie prokurator wojskowy.

Art. 120. § 1. W sprawach, w których finansowy organ dochodzenia prowadzi dochodzenie, a następnie wnosi i popiera akt oskarżenia przed sądem:

- 1/ przez wyrażenie „prokurator” w art. 18 § 2, art. 19 § 1 zdanie pierwsze i § 2, art. 20 § 1, art. 23, 46, 71 § 2, art. 87 § 3, art. 93 § 4, art. 96 § 1, art. 100 § 2, art. 135, 158, 160 § 4, art. 192 § 2, art. 215, 218 § 1 zdanie pierwsze, art. 231 § 1, art. 281, 282 § 1 pkt 1, art. 288 § 1, art. 290 § 1, art. 298 § 1, art. 299 § 3, art. 308 § 1 i 3, art. 317 § 2, art. 323 § 1 i 3, art. 324, art. 327 § 1 i 3, art. 330 § 1 i 2, art. 331 § 1, art. 333 § 2, art. 335 § 1, art. 336 § 1 i 3, art. 339 § 1 pkt 1 i 3, § 3 pkt 4 i § 5, art. 340 § 2, art. 341 § 2, art. 342 § 4, art. 345 § 1 i 2, art. 354, art. 359 pkt 1, art. 380, 397 § 1, art. 446 § 2, art. 448, 450 § 1, art. 461 § 1, art. 505 § 1, art. 526 § 2, art. 545 § 2, art. 570, 571 § 2 oraz art. 618 § 1 pkt 2 Kodeksu postępowania karnego rozumie się także „finansowy organ dochodzenia”,
- 2/ przez wyrażenie „prokurator” w art. 15 § 1, art. 48 § 1, art. 156 § 5, art. 158, 179 § 3, art. 306 § 2, art. 310 § 2, art. 325 - 326 § 1-3, art. 327 § 2 i 3 oraz art. 472 Kodeksu postępowania karnego rozumie się także „organ nadrzędny nad finansowym organem dochodzenia”,
- 3/ przez wyrażenie „Prokurator Generalny” w art. 328 Kodeksu postępowania karnego rozumie się także „Ministra właściwego do spraw finansów publicznych”, gdy potrzeba uchylecia prawomocnego postanowienia zachodzi w sprawie o wykroczenie skarbowe.

§ 2. Finansowy organ dochodzenia może wystąpić z wnioskiem do prokuratora o przedsięwzięcie czynności, o których mowa w art. 73 § 2 i 3, art. 180 § 1, art. 202 § 1, art. 203 § 2, art. 214 § 8, art. 218 § 1 zdanie drugie, art. 220 § 1, art. 237 § 1 i 2, art. 247 § 1, art. 250 § 2-4, art. 263 § 2, art. 270 § 1 oraz art. 293 § 1 Kodeksu postępowania karnego. Jeżeli w wypadku, o którym mowa w art. 250 § 2 i 3 Kodeksu postępowania karnego, sąd zastosował tymczasowe aresztowanie, prokurator z mocy prawa obejmuje dochodzenie nadzorem.

§ 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się w razie przejęcia sprawy przez prokuratora do swego prowadzenia.

Art. 121. § 1. Podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posilkowej i interwenient mogą ustanowić pełnomocnika. Pełnomocnikiem może być adwokat lub radca prawny.

§ 2. Za podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posilkowej i interwenienta, którzy nie są osobami fizycznymi, czynności procesowych może dokonać także organ uprawniony do działania w ich imieniu.

Art. 122. § 1. Pociągnięcie do odpowiedzialności posilkowej następuje w formie postanowienia.

§ 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, wydaje w postępowaniu przygotowawczym organ prowadzący to postępowanie, a po wniesieniu aktu oskarżenia - sąd.

§ 3. Postanowienie zawiera wskazanie oskarżonego, zarzucanego mu czynu, kwalifikacji prawnej, podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posilkowej oraz podstaw pociągnięcia do odpowiedzialności posilkowej.

§ 4. Zmiana lub uzupełnienie postanowienia, o którym mowa w § 1, następuje w formie postanowienia.

Art. 123. § 1. Do podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posilkowej oraz jego pełnomocnika stosuje się odpowiednio dotyczące podejrzanego, oskarżonego i obrońcy przepisy: art. 72, 74 § 1, art. 75-79, 81, 84-86, 157 § 1 i 2, art. 174-176, 182, 185, 186, 300, 301, 315 § 1, art. 316, 321, 323 § 2, art. 334 § 2, art. 337, 353 § 2, art. 386, 389 i 390, 431 § 2 i 3, art. 434 - 435, 440, 443, 453 § 3, art. 454 § 1, art. 455, 480, 482 § 1, art. 524 § 3, art. 540 § 2 i 3, art. 542 § 2, art. 545 § 1, art. 547 § 3, art. 548, 624 § 1, art. 627, 630, 632 -633 oraz 636 § 1 Kodeksu postępowania karnego.

§ 2. Od chwili wydania postanowienia, o którym mowa w art. 122 § 1, podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posilkowej może być w tym charakterze wezwany do udziału w czynnościach procesowych.

§ 3. Podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posilkowej nie może być przesłuchany w charakterze świadka.

Art. 124. § 1. Interwencja może być zgłoszona do chwili rozpoczęcia przewodu sądowego w pierwszej instancji.

§ 2. Jeżeli interwenient w zgłoszeniu nie podał miejsca swego zamieszkania, pobytu lub siedziby, lub podał co do tego nieprawdziwe dane, zgłoszenie uważa się za niebyłe.

Art. 125. § 1. Interwencję zgłasza się pisemnie albo ustnie do protokołu.

§ 2. Jeżeli na podstawie danych zebranych w toku postępowania zostanie ustalony podmiot spełniający warunki do zgłoszenia interwencji, należy go niezwłocznie zawiadomić o przysługującym uprawnieniu, chyba że nie można ustalić jego miejsca zamieszkania, pobytu lub siedziby.

§ 3. Jeżeli w toku postępowania zatrzymano przedmiot lub dokonano zajęcia albo zabezpieczenia, należy o tym niezwłocznie zawiadomić interwenienta.

§ 4. Odpis wniosku, o którym mowa w art. 323 § 3 Kodeksu postępowania karnego, doręcza się interwenientowi.

Art. 126. § 1. Do interwenienta oraz jego pełnomocnika stosuje się odpowiednio przepisy art. 232 § 3, art. 315 § 1, art. 316 § 1, art. 318, 321, 323 § 2, art. 334 § 2, art. 474 § 1, art. 475, 482 § 1 zdanie pierwsze, art. 549 oraz 550 § 2 Kodeksu postępowania karnego.

§ 2. Interwenient może być przesłuchany w charakterze świadka.

§ 3. Nieusprawiedliwione niestawiennictwo interwenienta na rozprawie nie jest przeszkodą do jej przeprowadzenia i wydania orzeczenia.

§ 4. Jeżeli przepadek przedmiotów orzeczono postanowieniem o warunkowym umorzeniu postępowania karnego, zażalenie przysługuje także interwenientowi.

§ 5. W razie nieuwzględnienia interwencji w postępowaniu w sprawie o przestępstwo skarbowe koszty wynikłe z jej zgłoszenia ponosi interwenient.

R o z d z i a ł 13. Zabezpieczenie majątkowe

Art. 127. W wypadkach nie cierpiących zwłoki organ dochodzenia może żądać od podmiotów wymienionych w art. 218 § 1 Kodeksu postępowania karnego zatrzymania przesyłki, co do której istnieje podejrzenie, że zawiera przedmioty przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego. Zatrzymanie to trwa aż do czasu uzyskania zatwierdzenia przez prokuratora - nie dłużej jednak niż na 7 dni.

Art. 128. § 1. Przedmiot, co do którego powstaje wątpliwość, komu należy go wydać, można złożyć do depozytu także we właściwym miejscowo finansowym organie dochodzenia.

§ 2. Minister właściwy do spraw finansów publicznych określi w drodze rozporządzenia wartości dewizowe, krajowe środki płatnicze oraz inne przedmioty wartościowe, które powinny być oddane na przechowanie do Narodowego Banku Polskiego biorąc pod uwagę ich rodzaj, wartość krajowych środków płatniczych, w stosunku zaś do wartości dewizowych stanowiących waluty obce, ich wartości według kursu waluty polskiej w stosunku do walut obcych w dniu zatrzymania tych środków.

§ 3. Minister właściwy do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia wypadki, w których wartości dewizowe, krajowe środki płatnicze oraz inne przedmioty wartościowe można przechowywać w urzędach celnych lub organach inspekcji celnej, a także sposób ich przechowywania, mając na uwadze możliwości tych organów w zakresie zabezpieczenia tych przedmiotów przed utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem, wartość przechowywanych przedmiotów oraz koszty ich odpowiedniego zabezpieczenia.

Art. 129. § 1. Zabezpieczyć można także równowartość pieniężną przedmiotów podlegających przepadkowi oraz należność publicznoprawną uszczuploną lub narażoną na uszczuplenie.

§ 2. Karę grzywny oraz równowartość pieniężną przedmiotów podlegających przepadkowi można zabezpieczyć także na mieniu podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej.

Art. 130. Zabezpieczenie, o którym mowa w art. 129 upada, jeżeli nie zostanie prawomocnie orzeczona kara grzywny lub ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów. Zabezpieczenie należności publicznoprawnych uszczuplonych lub narażonych na uszczuplenie upada, jeżeli w ciągu 6 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie nie zostanie wszczęta egzekucja dla ściągnięcia tych należności.

Rozdział 14. Właściwość organów dochodzenia

Art. 131. § 1. Dochodzenie prowadzą:

- 1/ w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe określone w art. 83- 94 § 1, art. 96 § 2 - 4 oraz art. 103 urzędy celne, a w sprawach ujawnionych przez inspekcję celną – funkcjonariusz tej inspekcji,
- 2/ w sprawach o pozostałe przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe urzędy skarbowe, a w sprawach ujawnionych przez urzędy kontroli skarbowej – inspektor kontroli skarbowej.

§ 2. Organy, o których mowa w § 1, mogą wszcząć dochodzenie w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe nie należące do ich właściwości; po zabezpieczeniu dowodów przekazują sprawę do dalszego prowadzenia właściwemu organowi.

Art. 132. § 1. Dochodzenie mogą prowadzić także:

- 1/ Straż Graniczna - w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe wymienione w art. 131 § 1 pkt 1, ujawnione przez Straż Graniczną,
- 2/ Policja - w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe ujawnione przez Policję,
- 3/ Urząd Ochrony Państwa – w sprawach o przestępstwa skarbowe ujawnione przez ten Urząd,
- 4/ Żandarmeria Wojskowa - w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe popełnione przez osoby wymienione w art. 50 § 35.

§ 2. Organy określone w § 1 pkt 1-3 zawiadamiają niezwłocznie o prowadzeniu dochodzenia właściwe finansowe organy dochodzenia przez przesłanie odpisu postanowienia o jego wszczęciu, chyba że ograniczą swoje czynności do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego oraz przekazania sprawy do dalszego prowadzenia tym organom.

§ 3. Organ określony w § 1 pkt 4 o wszczęciu dochodzenia zawiadamia właściwą prokuraturę wojskową.

§ 4. W razie zgłoszenia przez sprawcę czynu zabronionego wniosku o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, przekazanie sprawy właściwemu finansowemu organowi dochodzenia jest obowiązkowe.

Art. 133. § 1. W wypadku, gdy sprawcy zarzucono kilka przestępstw skarbowych albo wykroczeń skarbowych, względnie gdy zachodzi zbieg przepisów kodeksu, a sprawy należą do właściwości różnych organów dochodzenia, właściwy jest organ, który najpierw wszczął postępowanie.

§ 2. Jeżeli sprawcy zarzucono przestępstwo skarbowe i wykroczenie skarbowe, a sprawy należą do właściwości różnych finansowych organów dochodzenia, właściwy jest organ, który wszczął postępowanie w sprawie o przestępstwo skarbowe.

§ 3. Jeżeli sprawy o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe należą do właściwości finansowych i niefinansowych organów dochodzenia, postępowanie prowadzi finansowy organ dochodzenia, chyba że dochodzenie prowadzi Żandarmeria Wojskowa.

§ 4. Spór o właściwość między finansowymi organami dochodzenia rozstrzyga Minister właściwy do spraw finansów publicznych. Jeżeli spór wszczyna niefinansowy organ dochodzenia, rozstrzyga go prokurator.

§ 5. W czasie trwania sporu o właściwość każdy z organów dochodzenia dokonuje czynności nie cierpiących zwłoki.

DZIAŁ II. POCIĄGNIĘCIE DO ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ZGODĄ SPRAWCY

R o z d z i a ł 15. Postępowanie mandatowe

Art. 134. § 1. Postępowanie mandatowe prowadzi finansowy organ dochodzenia, a niefinansowe organy dochodzenia, gdy przepis szczególny tak stanowi.

§ 2. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia szczegółowe zasady i sposób wydawania funkcjonariuszom finansowych organów dochodzenia i niefinansowych organów dochodzenia upoważnienia do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego za wykroczenia skarbowe oraz szczegółowe zasady ich wymierzania i sposób uiszczenia.

§ 3. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia określić zróżnicowanie wysokości mandatów karnych za poszczególne rodzaje wykroczeń skarbowych, mając na uwadze stopień społecznej szkodliwości czynu i rodzaj naruszonego dobra – w granicach kary grzywny określonych w art. 45 § 2.

Art. 135. § 1. W postępowaniu mandatowym, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej, organ dochodzenia lub jego przedstawiciel upoważniony do wymierzania kary grzywny w drodze mandatu karnego może ją wymierzyć, gdy zarówno osoba sprawcy, jak i okoliczności popełnienia wykroczenia skarbowego nie budzą wątpliwości, a nie zachodzi potrzeba orzeczenia kary surowszej od tej, która jest przewidziana w art. 45 § 2.

§ 2. Postępowania mandatowego nie stosuje się, jeżeli:

- 1/ są podstawy do orzeczenia środka karnego wymienionego w art. 44 § 2 pkt 1,
- 2/ przepis przewiduje obowiązek orzeczenia przypadku przedmiotów,
- 3/ sprawca znajduje się pod wpływem alkoholu lub innego podobnie działającego środka,
- 4/ zachodzi uzasadniona wątpliwość co do poczytalności sprawcy,
- 5/ zachodzi zbieg przepisów określony w art. 6 § 2, a ten sam czyn sprawcy wykroczenia skarbowego wyczerpuje także znamiona przestępstwa skarbowego.

§ 3. Warunkiem wymierzenia kary grzywny w drodze mandatu karnego jest wyrażenie przez sprawcę wykroczenia skarbowego zgody na przyjęcie mandatu.

§ 4. Upoważniony organ dochodzenia lub jego przedstawiciel wymierzając karę grzywny obowiązany jest określić wykroczenie skarbowe zarzucane sprawcy oraz pouczyć go o prawie odmowy przyjęcia mandatu karnego i o skutkach prawnych takiej odmowy.

Art. 136. § 1. W postępowaniu mandatowym można wymierzyć karę grzywny w drodze mandatu karnego:

- 1/ wydanego ukaranemu po uiszczeniu grzywny bezpośrednio organowi dochodzenia lub jego przedstawicielowi, który ją nałożył,
- 2/ kredytowanego, wydawanego za potwierdzeniem odbioru ukaranemu.

§ 2. Mandatem karnym, o którym mowa w § 1 pkt 1, może być wymierzona kara grzywny jedynie wobec osób czasowo tylko przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Mandat taki staje się prawomocny z chwilą uiszczenia grzywny organowi dochodzenia lub jego przedstawicielowi, który ją wymierzył.

§ 3. Mandat karny, o którym mowa w § 1 pkt 2, powinien zawierać pouczenie o obowiązku uiszczenia wymierzonej kary grzywny w terminie 7 dni oraz o skutkach jej

nieuiszczenia w tym terminie. Staje się on prawomocny z chwilą pokwitowania jego odbioru przez ukaranego.

§ 4. Jeżeli sprawca wykroczenia skarbowego opuszcza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, termin określony w § 3 liczy się od dnia powrotnego przekroczenia przez niego granicy Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 137. § 1. W razie odmowy przyjęcia mandatu karnego, organ dochodzenia lub jego przedstawiciel upoważniony do nałożenia mandatu wnosi w trybie przewidzianym w kodeksie akt oskarżenia do sądu. W akcie oskarżenia należy zaznaczyć, że sprawca odmówił przyjęcia mandatu karnego i w miarę możliwości podać także przyczyny tej odmowy.

§ 2. W razie odmowy przyjęcia mandatu karnego, a zwłaszcza gdy sprawca przebywa stale za granicą albo gdy nie można ustalić jego miejsca zamieszkania lub pobytu w kraju, organ dochodzenia lub jego przedstawiciel może dokonać tymczasowego zajęcia mienia ruchomego sprawcy, w szczególności przedmiotów zagrożonych przepadkiem.

Art. 138. § 1. Prawomocny mandat karny podlega uchyleniu, jeżeli karę grzywny wymierzono za czyn nie będący wykroczeniem skarbowym. Uchylenie następuje na wniosek ukaranego złożony w terminie zawitym 7 dni od uprawomocnienia się mandatu lub z urzędu.

§ 2. Uprawnionym do uchylania prawomocnych mandatów karnych jest sąd, na którego obszarze działania mandat został nałożony. Sąd orzeka jednoosobowo na posiedzeniu. Przed podjęciem decyzji można zarządzić stosowne czynności w celu sprawdzenia podstaw do uchylenia mandatu karnego.

§ 3. Uchylając mandat karny nakazuje się podmiotowi, na rachunek którego pobrano grzywnę, zwrot uiszczonej kwoty, chyba że zarzucany czyn sprawcy wyczerpuje znamiona przestępstwa skarbowego i uiszczoną kwotę zatrzymuje się do zakończenia postępowania jako zabezpieczenie grożących mu kar, środków karnych lub innych środków oraz kosztów postępowania.

Rozdział 16. Zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności

Oddział 1. Przebieg negocjacji

Art. 139. § 1. W postępowaniu przed finansowym organem dochodzenia, zanim wniesiono akt oskarżenia, sprawca przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego może zgłosić wniosek o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności.

§ 2. Finansowy organ dochodzenia obowiązany jest pouczyć sprawcę o prawie złożenia takiego wniosku.

§ 3. Jeżeli sprawca jest małoletni w wieku od 17 do 18 lat, wniosek o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności może w jego imieniu zgłosić przedstawiciel ustawowy.

§ 4. Wniosek, o którym mowa w § 1, może być złożony na piśmie albo ustnie do protokołu. Do wniosku dołącza się dowody wykonania czynności wymienionych w art. 140.

Art. 140. § 1. Zgłaszając wniosek, o którym mowa w art. 139 § 1, jednocześnie uiszcza się:

- 1/ należność publicznoprawną, jeżeli czyn zabroniony polega na uszczupleniu lub narażeniu na uszczuplenie tej należności, chyba że do chwili zgłoszenia wniosku ta należność została zapłacona,
- 2/ tytułem najniższej kary grzywny kwotę odpowiadającą co najmniej jednej drugiej najniższego miesięcznego wynagrodzenia, a za wykroczenie skarbowe - kwotę odpowiadającą co najmniej jednej dziesiątej tego wynagrodzenia,
- 3/ zryczałtowaną równowartość kosztów postępowania.

§ 2. Jeżeli za czyn zabroniony, o który toczy się postępowanie, przewidziane jest obowiązkowe orzeczenie przepadku przedmiotów, sprawca składając wniosek, o którym mowa w art. 139 § 1, jest obowiązany wyrazić zgodę na ich przepadek, a w razie niemożności złożenia tych przedmiotów - uiścić ich równowartość pieniężną.

§ 3. Jeżeli orzeczenie przepadku przedmiotów nie jest obowiązkowe, sprawca może ograniczyć wyrażenie zgody na przepadek, a w razie niemożności złożenia tych przedmiotów

- uiszczyć równowartość pieniężną tylko niektórych przedmiotów zagrożonych przepisem albo złożyć wniosek o całkowite zaniechanie orzeczenia przepadu przedmiotów lub uiszczenia ich równowartości pieniężnej.

§ 4. Uiszczenie przez sprawcę równowartości pieniężnej przedmiotów zagrożonych przepisem nie dotyczy przedmiotów określonych w art. 28 pkt 4.

§ 5. Przepisy art. 15 § 3 i art. 30 § 3 pkt 2 stosuje się odpowiednio.

§ 6. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem właściwym do spraw finansów publicznych określi w drodze rozporządzenia wysokość zryczałtowanych kosztów postępowania związanych ze zgłoszeniem wniosku o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności w wysokości nie wyższej niż 10% najniższego miesięcznego wynagrodzenia, mając na uwadze w szczególności wydatki finansowego organu dochodzenia, poniesione przy rozpoznawaniu wniosku o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności.

Art. 141. § 1. Cofnięcie wniosku, o którym mowa w art. 139 § 1, nie jest możliwe przed upływem 1 miesiąca od jego złożenia, a także po wniesieniu aktu oskarżenia lub doręczeniu postanowienia o zezwoleniu na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności.

§ 2. Ponowne złożenie wniosku jest niedopuszczalne.

§ 3. W razie cofnięcia wniosku uiszczone przez sprawcę kwoty zatrzymuje się do zakończenia postępowania jako zabezpieczenie grożących mu kar, środków karnych lub innych środków oraz kosztów postępowania.

Art. 142. § 1. W razie wystąpienia przez sprawcę o udzielenie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, finansowy organ dochodzenia może zamiast aktu oskarżenia wnieść niezwłocznie do sądu wniosek o takie zezwolenie.

§ 2. Wniosek finansowego organu dochodzenia, powinien zawierać:

- 1/ imię i nazwisko sprawcy oraz inne dane o jego osobie,
- 2/ dokładne określenie czynu ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia, a zwłaszcza wysokości uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej,
- 3/ wskazanie przepisów kodeksu, pod które zarzucany czyn podpada,
- 4/ dokładne określenie wykonanych przez sprawcę czynności, o których mowa w art. 140,
- 5/ wskazanie sądu właściwego do udzielenia zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności.

§ 3. Uzasadnienie wniosku może być ograniczone do wskazania dowodów świadczących o tym, że wina i okoliczności czynu nie budzą wątpliwości, a nadto innych okoliczności świadczących o tym, że w danej sprawie można zezwolić na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, w szczególności ze względu na to, że jest to wystarczające dla zaspokojenia uzasadnionego interesu finansowego Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego.

§ 4. Z wnioskiem, o którym mowa w § 1, przesyła się sądowi akta postępowania wraz z załącznikami.

§ 5. O wniesieniu do sądu wniosku, o którym mowa w § 1, finansowy organ dochodzenia zawiadamia sprawcę.

Art. 143. § 1. Wniesienie wniosku o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności finansowy organ dochodzenia uzależnia od uiszczenia w całości należności publicznoprawnej, jeżeli czyn zabroniony polega na uszczupleniu lub narażeniu na uszczuplenie tej należności, a do tej chwili należność ta nie została zapłacona.

§ 2. Wniesienie wniosku, o którym mowa w § 1, finansowy organ dochodzenia może uzależnić:

- 1/ od uiszczenia tytułem grzywny dodatkowej kwoty, nie przekraczającej jednak łącznie z kwotą już wpłaconą wysokości połowy sumy odpowiadającej górnej granicy ustawowego zagrożenia za dany czyn zabroniony,
- 2/ od wyrażenia zgody na przepadek przedmiotów nie objętych wnioskiem sprawcy, o którym mowa w art. 139 § 1, a w razie niemożności ich złożenia - od uiszczenia równowartości pieniężnej tych przedmiotów, chyba że przepadek dotyczy przedmiotów określonych w art. 28 pkt 4.

§ 3. Czas, rodzaj lub sposób wykonania czynności, o których mowa w § 1 lub 2, finansowy organ dochodzenia określa po wysłuchaniu sprawcy.

Art. 144. Na postanowienie odmawiające wniesienia wniosku o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności przysługuje zażalenie do organu nadzrędnego nad finansowym organem dochodzenia, o czym należy sprawcę pouczyć. W razie nieuwzględnienia zażalenia stosuje się odpowiednio art. 141 § 3.

O d d z i a ł 2. Zezwolenie

Art. 145. § 1. W kwestii udzielenia zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, sąd wydaje niezwłocznie postanowienie.

§ 2. W sprawach o przestępstwa skarbowe prezes sądu może zarządzić rozpoznanie wniosku o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, jeżeli ze względu na okoliczności uzna to za stosowne.

§ 3. W posiedzeniu ma prawo wziąć udział sprawca i jego obrońca.

§ 4. Stawiennictwo na posiedzenie tego finansowego organu dochodzenia lub jego przedstawiciela, w szczególności tego który wniósł wniosek, jest obowiązkowe, jeżeli prezes sądu lub sąd tak zarządzi.

§ 5. W razie oddalenia wniosku o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, sprawę zwraca się niezwłocznie finansowemu organowi dochodzenia. Przepis art. 141 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 146. § 1. W razie zaskarżenia postanowienia o zezwoleniu na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności ulega ono uchyleniu lub zmianie w postępowaniu odwoławczym tylko wtedy, gdy sąd:

- 1/ określił wysokość grzywny powyżej kwoty uiszczonej przez sprawcę,
- 2/ orzekł przepadek przedmiotów lub uiszczenie ich równowartości pieniężnej w zakresie nie objętym zgodą sprawcy.

§ 2. Sąd odwoławczy orzeka niezwłocznie w składzie jednoosobowym, chyba że sąd pierwszej instancji orzekał w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

DZIAŁ III. POSTĘPOWANIE PRZYGOTOWAWCZE

Art. 147. § 1. Określone w Kodeksie postępowania karnego obowiązki i uprawnienia Policji, z wyjątkiem art. 214 § 6 i art. 663, dotyczą także innych organów dochodzenia.

§ 2. W razie potrzeby inny niż Policja organ dochodzenia może zwrócić się do Policji z wnioskiem o udzielenie pomocy przy dokonaniu czynności procesowej.

§ 3. Czynność, o której mowa w art. 75 § 2 Kodeksu postępowania karnego, dokonywana jest przez Policję, Straż Graniczną, Urząd Ochrony Państwa lub Żandarmerię

Wojskową, a gdy dochodzenie prowadzone jest przez finansowy organ dochodzenia - przez Policję na żądanie tego organu.

§ 4. Oprócz Policji, czynność, o której mowa w art. 244 § 1 Kodeksu postępowania karnego, może być dokonywana także przez Straż Graniczną, Urząd Ochrony Państwa lub Żandarmerię Wojskową.

Art. 148. W razie ustalenia, że czyn zabroniony, o który toczy się dochodzenie jest wykroczeniem skarbowym, postępowanie można ograniczyć do przesłuchania podejrzanego oraz w razie potrzeby także do czynności w zakresie niezbędnym do wniesienia aktu oskarżenia.

Art. 149. W razie niezakończenia dochodzenia w sprawie o wykroczenie skarbowe prowadzonego przez organ dochodzenia w terminie określonym w art. 474 § 2 Kodeksu postępowania karnego, organ nadrzędny nad tym organem dochodzenia może przedłużyć dochodzenie na czas oznaczony.

Art. 150. Przepisu art. 305 § 3 zdanie drugie Kodeksu postępowania karnego nie stosuje się, jeżeli w sprawie o wykroczenie skarbowe postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia albo jego umorzeniu wydał finansowy organ dochodzenia.

Art. 151. § 1. W razie istnienia podstaw do wniesienia aktu oskarżenia finansowy organ dochodzenia sporządza go i wnosi do właściwego sądu. O wniesieniu aktu oskarżenia w sprawie o przestępstwo skarbowe finansowy organ dochodzenia zawiadamia niezwłocznie prokuratora przez doręczenie odpisu tego aktu.

§ 2. W sprawie o przestępstwo skarbowe rozpoznawane w postępowaniu zwyczajnym, akt oskarżenia zatwierdza i wnosi do sądu prokurator.

§ 3. Akt oskarżenia zawierać może także wniosek o nałożenie odpowiedzialności posilkowej.

DZIAŁ IV. POSTĘPOWANIE PRZED SĄDEM

R o z d z i a ł 17. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji

Art. 152. § 1. Udział w rozprawie finansowego organu dochodzenia lub jego przedstawiciela, w szczególności tego który wniósł akt oskarżenia, jest obowiązkowy w postępowaniu uproszczonym. Udział prokuratora w rozprawie nie wyłącza obowiązku udziału finansowego organu dochodzenia lub jego przedstawiciela.

§ 2. W sprawach o przestępstwa skarbowe, w których akt oskarżenia wniósł prokurator, finansowy organ dochodzenia lub jego przedstawiciel może działać obok prokuratora.

Art. 153. § 1. Niestawiennictwo na rozprawę podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej, któremu doręczono wezwanie, nie stoi na przeszkodzie rozpoznaniu sprawy i wydaniu orzeczenia.

§ 2. Jeżeli jednak podmiot, o którym mowa w § 1, usprawiedliwi swoje niestawiennictwo i jednocześnie wniesie o odroczenie rozprawy, nie można jej przeprowadzić w czasie nieobecności tego podmiotu.

§ 3. W wypadku, o którym mowa w § 1, stosuje się odpowiednio art. 482 Kodeksu postępowania karnego w zakresie rozstrzygnięcia o nałożeniu odpowiedzialności posiłkowej.

Art. 154. W razie wyłączenia jawności rozprawy głównej także podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej oraz interwenient mogą żądać pozostawienia na sali rozpraw po nie więcej niż dwie osoby.

Art. 155. Po swobodnym wypowiedzeniu się osoby przesłuchiwanej na wezwanie przewodniczącego, stosownie do art. 171 § 1 Kodeksu postępowania karnego, mogą zadawać jej pytania w następującym porządku: oskarżyciel publiczny, interwenient, pełnomocnik interwenienta, biegły, podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej, pełnomocnik podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej, obrońca, oskarżony, członkowie składu orzekającego. Przepisy art. 370 § 2 – 4 Kodeksu postępowania karnego stosuje się.

Art. 156. § 1. Po zamknięciu przewodu sądowego przewodniczący udziela głosu stronom oraz ich przedstawicielom. Zabierają one głos w następującej kolejności: oskarżyciel publiczny, interwenient, podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej i oskarżony. Przedstawiciele procesowi stron zabierają głos przed stronami, które reprezentują.

§ 2. Jeżeli oskarżyciel publiczny lub interwenient ponownie zabierają głos, należy również udzielić głosu podmiotowi pociągniętemu do odpowiedzialności posiłkowej, jego pełnomocnikowi, obrońcy i oskarżonemu.

Art. 157. § 1. Orzeczenie kończące postępowanie powinno w miarę potrzeby zawierać również rozstrzygnięcie co do odpowiedzialności posiłkowej, roszczeń interwenienta, ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów, przedmiotów zajętych na zabezpieczenie jej równowartości lub należności publicznoprawnej uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie przez przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe.

§ 2. Orzeczenie sądu kończące postępowanie w sprawach, o których mowa w art. 131 § 1, na mocy którego nie orzeczono przepadku przedmiotów lub ściągnięcia ich równowartości pieniężnej, powinno zawierać również rozstrzygnięcie co do przekazania tych przedmiotów właściwemu finansowemu organowi dochodzenia w celu wydania w stosunku do nich decyzji w odrębnym postępowaniu.

R o z d z i a ł 18. Postępowanie odwoławcze i nadzwyczajne środki zaskarżenia.

Art. 158. Przepis art. 152 stosuje się odpowiednio również na rozprawie w sądzie odwoławczym, jeśli finansowy organ dochodzenia wniósł apelację, a także na posiedzeniu sądu apelacyjnego w kwestii wznowienia postępowania, chyba że prezes sądu lub sąd zarządzi inaczej.

Art. 159. Podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej może wnieść apelację z powodu nałożenia odpowiedzialności posiłkowej, natomiast z powodu skazania oskarżonego - tylko wtedy, gdy skazanie jest podstawą tej odpowiedzialności.

Art. 160. § 1. Zażalenie na postanowienie finansowego organu dochodzenia rozpoznaje organ nadrzędny, a w wypadkach przewidzianych przez ustawę - prokurator sprawujący nadzór nad tym dochodzeniem albo sąd.

§ 2. Zażalenie na postanowienie Żandarmerii Wojskowej rozpoznaje właściwy prokurator wojskowy, a w wypadkach przewidzianych przez ustawę – sąd wojskowy.

Art. 161. W sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, w których:

- 1/ umorzono postępowanie,
- 2/ poprzestano na orzeczeniu środka karnego,
- 3/ odstąpiono od wymierzenia kary lub środka karnego

strony mogą wnieść kasację jedynie z powodów uchybień wymienionych w art. 439 § 1 Kodeksu postępowania karnego, chyba że orzeczono środek karny wymieniony w art. 21 § 2 pkt 2-4 albo w art. 44 § 2 pkt 2 i 3.

Art. 162. Podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej lub interwenient może wnieść kasację także przez pełnomocnika będącego radcą prawnym tej osoby prawnej, jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej oraz osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą.

Art. 163. Postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem wznawia się w zakresie rozstrzygnięcia o nałożeniu odpowiedzialności posiłkowej także wtedy, gdy po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty lub dowody nie znane przedtem sądowi, wskazujące na to, że niesłusznie nałożono odpowiedzialność posiłkową.

DZIAŁ V. POSTĘPOWANIE NAKAZOWE

Art. 164. § 1. Wydanie nakazu karnego jest niedopuszczalne także, jeżeli:

- 1/ stosuje się przepisy o odpowiedzialności posiłkowej,
- 2/ zgłoszono interwencję co do przedmiotu zagrożonego przeпадkiem, chyba że zostanie ona wycofana przez interwenienta do czasu wniesienia aktu oskarżenia do sądu.

§ 2. W posiedzeniu dotyczącym nakazu karnego udział finansowego organu dochodzenia lub jego przedstawiciela jest obowiązkowy, jeżeli prezes sądu lub sąd tak zarządzi.

Art. 165. § 1. Nakazem karnym można orzec karę ograniczenia wolności lub karę grzywny przewidzianą w art. 22 § 2, a za wykroczenie skarbowe - karę grzywny przewidzianą w art. 45 § 1.

§ 2. Obok kary określonej w § 1 można, w wypadkach przewidzianych w kodeksie, orzec przepadek przedmiotów oraz ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów.

§ 3. Sąd może poprzestać na orzeczeniu środków karnych, o których mowa w § 2, jeżeli zachodzą warunki orzeczenia tylko tych środków.

DZIAŁ VI. POSTĘPOWANIE W STOSUNKU DO NIEOBECNYCH

R o z d z i a ł 19. Przesłanki

Art. 166. § 1. Przeciwno sprawcy przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego przebywającemu stale za granicą albo gdy nie można ustalić jego miejsca zamieszkania lub pobytu w kraju, postępowanie toczyć się może podczas jego nieobecności.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli:

- 1/ wina lub okoliczności popełnienia czynu zabronionego budzą wątpliwości,
- 2/ oskarżony ukrył się po wniesieniu do sądu aktu oskarżenia, a także wówczas, gdy w toku postępowania przed sądem ustalono jego miejsce zamieszkania lub pobytu w kraju.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej.

R o z d z i a ł 20. Przebieg postępowania

Art. 167. Postępowanie toczy się według przepisów o postępowaniu w trybie zwyczajnym, przy czym nie stosuje się przepisów, których nie można wykonać z powodu nieobecności oskarżonego albo podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej.

Art. 168. § 1. O zastosowaniu postępowania w stosunku do nieobecnych organ prowadzący postępowanie wydaje postanowienie. W postępowaniu przygotowawczym w sprawach o przestępstwa skarbowe postanowienie to wymaga zatwierdzenia przez prokuratora.

§ 2. W postępowaniu w stosunku do nieobecnych nie stosuje się art. 313 § 1 Kodeksu postępowania karnego w części dotyczącej ogłoszenia postanowienia oraz przesłuchania podejrzanego.

Art. 169. § 1. Prezes sądu właściwego do rozpoznania sprawy wyznacza nieobecnemu oskarżonemu obrońcę z urzędu. Udział obrońcy jest obowiązkowy także w postępowaniu odwoławczym.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej, gdy nie ma on pełnomocnika. Wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego dla nieobecnego podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa.

Art. 170. W razie osobistego zgłoszenia się skazanego do rozporządzenia sądu lub ujęcia skazanego, doręcza mu się odpis prawomocnego wyroku. Na wniosek oskarżonego złożony na piśmie w zawitym terminie 14 dni od daty doręczenia sądu, którego wyrok się uprawomocnił, wyznacza rozprawę, a wydany w tej instancji wyrok traci moc z chwilą stawienia się oskarżonego na rozprawie.

TYTUŁ III. Postępowanie wykonawcze w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe

DZIAŁ I. CZĘŚĆ OGÓLNA

R o z d z i a ł 21. Zakres obowiązywania

Art. 171. § 1. Do wykonywania orzeczeń w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu karnego wykonawczego, jeżeli przepisy niniejszego kodeksu nie stanowią inaczej.

§ 2. W postępowaniu wykonawczym w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przez wyrażenie „prokurator” użyte w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego rozumie się także „finansowy organ dochodzenia”.

R o z d z i a ł 22. Postępowanie

Art. 172. § 1. Organem postępowania wykonawczego w zakresie wykonywania orzeczeń w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe jest także urząd celny lub organ inspekcji celnej. Do decyzji tych organów stosuje się odpowiednio art. 7 Kodeksu karnego wykonawczego.

§ 2. Organem wykonującym zabezpieczenie majątkowe jest urząd skarbowy, chyba że kodeks stanowi inaczej.

§ 3. Zabezpieczenia majątkowego na towarach, wartościach dewizowych lub krajowych środkach płatniczych podlegających kontroli celnej lub kontroli dewizowej wykonywanej przez urząd celny lub organ inspekcji celnej lub będących w dyspozycji urzędu celnego lub organu inspekcji celnej, dokonują te organy.

§ 4. Jeżeli zabezpieczenia majątkowego dokonał uprzednio urząd celny lub organ inspekcji celnej, sąd kieruje orzeczenie do tych organów w celu wykonania w tej części; przepisu nie stosuje się w razie jednoczesnego orzeczenia przepadku osiągniętych korzyści majątkowych.

§ 5. W razie orzeczenia przepadku osiągniętych korzyści majątkowych, organ egzekucyjny określony w art. 25 Kodeksu karnego wykonawczego prowadzi również egzekucję orzeczonej równocześnie grzywny lub ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów, łącznie z obciążającymi skazanego kosztami sądowymi, jeżeli dokonał uprzednio ich zabezpieczenia.

Art. 173. § 1. Do egzekucji ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego lub innych należności, których ściągnięcie orzeczono w postępowaniu przewidzianym w kodeksie, stosuje się odpowiednio art. 25 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego.

§ 2. Do zabezpieczenia należności publicznoprawnej uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie, równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego stosuje się odpowiednio art. 25 § 2 Kodeksu karnego wykonawczego.

§ 3. Podmiot roszczący prawo do przedmiotów objętych zabezpieczeniem lub egzekucją przepadku przedmiotów może dochodzić swych roszczeń tylko w trybie określonym w art. 117.

Art. 174. § 1. W wypadkach określonych w art. 7 § 1 w razie niejednoczesnego skazania przez sądy na kary, środki karne lub inne środki, sąd, który ostatni wydał orzeczenie w pierwszej instancji, na wniosek skazanego rozstrzyga postanowieniem, która kara jako najsurowsza, podlega wykonaniu. Wniosek o rozstrzygnięcie tej kwestii może złożyć również organ dochodzenia. Na postanowienie służy zażalenie organowi dochodzenia i skazanemu.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w razie niejednoczesnego skazania przez organy orzekające na karę grzywny za wykroczenie skarbowe i na karę grzywny za wykroczenie.

§ 3. W wypadku określonym w art. 7 § 2 stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego dotyczące wyroku łącznego.

§ 4. W razie uprzedniego wykonania kary łagodniejszej lub środka karnego w całości lub w części zalicza się je na poczet kary najsurowszej podlegającej wykonaniu, uwzględniając różnice zachodzące między tymi karami lub środkami karnymi.

DZIAŁ II. CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

R o z d z i a ł 23. Wykonywanie kar

Art. 175. Jeżeli kara grzywny wymierzona za przestępstwo skarbowe została uiszczona lub ściągnięta w drodze egzekucji tylko w części i zostanie stwierdzone, że spowodowane to jest tym, że okoliczności wymagane dla ustalenia stawki dziennej uległy istotnej zmianie, sąd dla nie uiszczonej jeszcze w części grzywny określa na nowo wysokość stawki dziennej kierując się wskazaniem określonymi w art. 22 § 3, chyba że skazany wykaże, iż nastąpiło to z przyczyn od niego niezależnych.

Art. 176. Odroczenie uiszczenia grzywny lub rozłożenia jej na raty sąd może uzależnić od zabezpieczenia jej na majątku skazanego za przestępstwo skarbowe lub na majątku podmiotu odpowiedzialnego posiłkowo.

Art. 177. § 1. Odpowiedzialny posiłkowo uiszcza wymierzoną grzywnę, jeżeli skazany nie uiszczy grzywny w terminie i zostanie stwierdzone, że nie można jej ściągnąć w drodze egzekucji.

§ 2. Jeżeli grzywna została uiszczona lub ściągnięta od skazanego w drodze egzekucji tylko w części, odpowiedzialność posiłkową zmniejsza się w sposób odpowiadający stosunkowi kwoty zapłaconej do wysokości kary grzywny.

§ 3. Jeżeli grzywna została uiszczona lub ściągnięta od odpowiedzialnego posiłkowo tylko w części, sąd może zamienić karę grzywny, po uprzednim wyrażeniu zgody przez skazanego, na pracę społecznie użyteczną, a jeśli skazany nie podejmie tej pracy, sąd orzeka wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności.

§ 4. W stosunku do odpowiedzialnego posiłkowo nie stosuje się wykonania pracy społecznie użytecznej ani zastępczej kary pozbawienia wolności.

§ 5. Postępowania wykonawczego nie umarza się w razie śmierci sprawcy skazanego za przestępstwo skarbowe po uprawomocnieniu się orzeczenia o nałożeniu odpowiedzialności posiłkowej.

Art. 178. § 1. Jeżeli ukarany za wykroczenie skarbowe nie uiszczy grzywny w terminie, a nie można jej ściągnąć w drodze egzekucji, sąd po uprzednim wyrażeniu zgody przez

ukaranego może zamienić karę grzywny na pracę społecznie użyteczną, określając czas trwania i jej rodzaj. Praca społecznie użyteczna trwa najkrócej 7 dni, najdłużej 2 miesiące; określa się ją w dniach.

• § 2. Praca społecznie użyteczna polega na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne wskazanej przez sąd w odpowiednim zakładzie pracy, placówce służby zdrowia, opieki społecznej, organizacji lub instytucji niosącej pomoc charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej, w wymiarze od 5 do 10 godzin w stosunku tygodniowym.

Art. 179. § 1. Jeżeli ukarany za wykroczenie skarbowe, mimo możliwości, nie uiści grzywny w terminie, ani też nie podejmie zastępczej formy jej wykonania określonej w art. 178 i zostanie stwierdzone, że nie można jej ściągnąć w drodze egzekucji, sąd orzeka wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności.

§ 2. Zastępczą karę pozbawienia wolności można orzec w razie nieściągalności grzywny wymierzonej w kwocie przekraczającej jedną dwudziestą górnej granicy ustawowego jej zagrożenia. Dzień pozbawienia wolności równoważny jest karze grzywny wynoszącej od jednej pięćsetnej do jednej pięćdziesiątej górnej granicy ustawowego zagrożenia karą grzywny.

§ 3. Wymiar zastępczej kary pozbawienia wolności nie może przekroczyć 30 dni; wymierza się ją w dniach.

§ 4. Nie można wymierzyć zastępczej kary pozbawienia wolności, jeżeli właściwości lub warunki osobiste ukaranego uniemożliwiają jej odbycie.

Art. 180. § 1. Kary grzywny wymierzone w sprawach o wykroczenia skarbowe, niezależnie od trybu w jakim je wymierzono, przypadają Skarbowi Państwa.

§ 2. Wykonanie prawomocnych mandatów karnych, o których mowa w art. 135 § 1, następuje w trybie przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 181. W razie skazania sprawcy na karę ograniczenia wolności za przestępstwo skarbowe, w związku z którym nastąpiło uszczuplenie należności publicznoprawnej lub narażenie jej na uszczuplenie, uchylaniem się skazanego od odbywania kary ograniczenia wolności jest również nieuiszczenie tej należności w określonym terminie.

R o z d z i a ł 24. Wykonywanie środków karnych

Art. 182. Do wykonania orzeczenia w części dotyczącej ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów stosuje się odpowiednio art. 27, 45 oraz 49-51 Kodeksu karnego wykonawczego.

Art. 183. Sąd nie może w okresie próby ustanawiać, rozszerzać lub zmieniać obowiązku uiszczenia należności publicznoprawnej, o którym mowa w art. 39 § 2 lub 4 albo od jego wykonania zwolnić.

Art. 184. Po upływie połowy okresu, na który orzeczono środki karne wymienione w art. 21 § 2 pkt 5 i 7, nie wcześniej jednak niż po roku, sąd może uznać je za wykonane, jeżeli skazany przestrzegał porządku prawnego.

UZASADNIENIE

WSTĘP

1. Kodyfikacja prawa karnego w zakresie przestępstw pospolitych z 1997 r. (Kodeks karny, Kodeks postępowania karnego, Kodeks karny wykonawczy) weszła w życie z dniem 1 września 1998 r. Również kodyfikacja prawa o wykroczeniach (w zakresie wykroczeń pospolitych) jest daleko zaawansowana. W świetle tych projektowanych zmian w całym systemie prawa karnego powszechnego potrzeba uchwalenia nowego aktu prawnego w zakresie zwalczania przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych nie podlega dyskusji. Warto tutaj dodać, że w przeciwnym razie szereg podstawowych instytucji obowiązującej Ustawy karnej skarbowej z 1971 r. opierałoby się w przyszłości na normach nieaktualnych, zawartych w uchylonych już kodeksach prawa karnego powszechnego z roku 1969.

Istotny jest również fakt, że mimo licznych zmian nowelizacyjnych (zwłaszcza w latach 1990 - 1998), stan prawa karnego skarbowego nie uległ radykalnej poprawie; obowiązująca Ustawa karna skarbową nie odpowiada w pełni ani naszym możliwościom, ani naszym potrzebom. W bardzo wielu miejscach jest ona tak anachroniczna i wymaga tak głębokich zmian, że dalsze jej poprawianie nie ma już żadnego sensu. Po prostu trzeba ją zastąpić całkowicie nowym aktem prawnym, odpowiadającym zasadom demokratycznego państwa prawa i gospodarki otwartej (rynkowej).

Kilka rozwiązań materialnoprawnych z części ogólnej projektu Kodeksu karnego skarbowego antycypowano już w ostatniej szerszej noweli lipcowej z 1998 r. (z dnia 3 lipca 1998 r., Dz.U. Nr 108, poz. 682), dotyczącej ustawy karnej skarbowej z 1971 r. Ze względów systemowych, ta nowela uwzględniła także niektóre podstawowe zmiany zawarte już w nowej kodyfikacji karnej z 1997 r. (z mocą od 1 września 1998 r.) oraz w projektach kodyfikacji prawa o wykroczeniach z 1997 r. (wraz z nowelą sierpniową z 1998 r.). Słuszność przeprowadzonych korekt nowelizacyjnych będzie więc mogła zweryfikować aktualna praktyka licznych organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

Nowela lipcowa z 1998 r. ma wyraźnie charakter przejściowy. Podkreśla to dodatkowa regulacja zawarta w art. 4 noweli i nawiązująca bezpośrednio do art. 236 ustęp 1 Konstytucji. Wspomniany przepis art. 4 podkreśla w sposób kategoryczny, że „w okresie 2 lat od dnia wejścia w życie Konstytucji w sprawach o przestępstwa skarbowe zagrożone wyłącznie karą grzywny oraz w sprawach o wykroczenia skarbowe orzekają finansowe organy orzekające”.

Praktycznie oznacza to, że do tej chwili powinien być uchwalony Kodeks karny skarbowy (z datą wejścia w życie najpóźniej do 18 października 1999 r.), który przekaże wszystkie - bez wyjątku - przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe do wyłącznej kompetencji sądu karnego. Tym samym wreszcie zostanie zlikwidowane dotychczasowe - od przeszło 70 lat - orzecznictwo finansowych organów administracji państwowej.

2. Prace nad reformą prawa karnego skarbowego zostały podjęte najpóźniej. W dniu 19 grudnia 1989 r. Minister Sprawiedliwości - w porozumieniu z Ministrem Finansów i Ministrem Współpracy Gospodarczej z Zagranicą - powołał Zespół Reformy Prawa Karnego Skarbowego.^{*}

Obiektywnie rzecz biorąc, reforma prawa karnego skarbowego jest wyjątkowo skomplikowana. Wszakże działalność legislacyjna w tym zakresie zależy od wielu czynników o bardzo różnym znaczeniu (np. obszerność ustawy, jej liczne interdyscyplinarne powiązania).

Celem kompleksowej i docelowej reformy prawa karnego skarbowego była realizacja wielu elementarnych postulatów, a w szczególności o znaczeniu techniczno-legislacyjnym, aksjologicznym, systemowym i funkcjonalnym. W efekcie ich realizacji obecnie obowiązująca Ustawa karna skarbową z 1971 r. uległa gruntownej zmianie.

3. Projekt ustawy Kodeks karny skarbowy (redakcja z 27 kwietnia 1999 r., zwany dalej projektem) utrzymuje - ze względu na finansowy charakter przedmiotu regulacji - tradycyjną konstrukcję prawną oddzielnego aktu prawnego. Uznano - uwzględniając kompleksowy i wieloaspektowy charakter specjalistycznej regulacji prawnej przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych - że projekt tego całkowicie nowego aktu prawnego zasługuje na nową nazwę: „Kodeks karny skarbowy”.

4. Starano się stworzyć klasyczny akt prawny o niewielkiej objętości (jedynie 184 artykuły zamiast dotychczasowych około 270). Projekt ogranicza się tylko do grupy

^{*} Aktualny skład Zespołu przedstawia się następująco: Zygfryd SIWIK (prof. U.Wr., przewodniczący) oraz członkowie: Janusz BORKOWSKI (prof. U.L.), Bogumił BRZEZIŃSKI (prof. U.M.K.), Grzegorz GONTA (G.U.C.), Zbigniew GOSTYŃSKI (prof. U.J.), Wincenty GRZESZCZYK (Prok. Kr.), Piotr HOFMAŃSKI (prof. Uni. w Białymstoku, sędzia S.N.), Anna JASZCZYŃSKA (N.B.P.), Dorota NIEWAROWSKA (Min.Fin.), Zofia RADZIKOWSKA (dr hab. U.J.), Józef Jan SKOCZYŁAS (prof. W-wa), Irena ŚMIETANKA-SZWACZKOWSKA (sędzia N.S.A.), Stefan WURZEL (adwokat), Ewa ZWOLIŃSKA (Min. Fin.).

W różnych okresach w pracach Zespołu brali udział także: Janusz BIAŁOBRZESKI (Min. Fin.), Joanna CZAJKOWSKA (G.U.C.), Anatol DERKACZ (sędzia S.W. W-wa), Andrzej DRWIŁŁO (prof. U.G.), Andrzej JASIŃSKI (Min. Fin.), Stanisław KALIŃSKI (sędzia S.N.), Kazimierz MISZCZYK (Min. WGZZ), Wiesław NUSZKIEWICZ (Min. Fin.), Władysław ROBASZEWSKI (N.B.P.), Julian PRZYGÓDZKI (G.U.C.), Artur WANTUCH (G.U.C.).

przepisów najważniejszych (tj. z wyłączeniem przepisów o charakterze informacyjnym, a także przepisów wprowadzających) i obejmuje w jednym kompleksowym akcie prawnym przepisy trojakiego rodzaju: materialnoprawne, procesowoprawne i prawnowykonawcze.

W świetle tak złożonej swoistości legislacyjnej korzystnej zmianie uległa ogólna struktura tych przepisów m.in. znacznie zwiększyła się ilość przepisów materialnoprawnych (także w części ogólnej), natomiast radykalnie zmniejszyła się ilość przepisów procesowych (aż trzykrotnie). Te nowe proporcje przepisów pozwoliły na wprowadzenie bardziej przejrzystej i wewnętrznie konsekwentnej struktury projektu z generalnym jej podziałem na trzy podstawowe, wewnętrznie uporządkowane tytuły: materialną (art. 1-111), procesową (art. 112-170) i wykonawczą (art. 171-184). Dopiero taka większa spójność wewnętrzna norm o różnym charakterze stworzyła bardziej harmonijną całość. Cenną informacją jest tutaj to, że zarówno w części materialnoprawnej, jak i w części procesowej wyodrębniono na początku nowy rozdział („przepisy wstępne”), w którym skomasowano najogólniejsze normy, wspólne zarówno dla przestępstw skarbowych, jak i wykroczeń skarbowych.

5. Obok niewielkiej objętości przepisów i całkowicie nowej ich struktury, projekt jest aktem prawnym w miarę samodzielnym pod względem formalnoprawnym. W szczególności, przez radykalne ograniczenie - do rozsądnych granic użyteczności - ramowości podstawowych przepisów ogólnych m.in. na drodze bardziej racjonalnego wykorzystania ogólnej formuły „odpowiedniego” stosowania przepisów kodyfikacji karnej (Kodeksu karnego, Kodeksu postępowania karnego, Kodeksu karnego wykonawczego). Znalazło to swój szczególny wyraz w zakresie spraw o wykroczenia skarbowe, gdzie po raz pierwszy regulacja prawna zasad odpowiedzialności i zasad karania jest nie tylko samodzielna, ale i kompletna (zrezygnowano z dotychczasowej normy blankietowej odsyłającej do odpowiednich przepisów części ogólnej Kodeksu karnego lub do ogólnych przepisów obowiązującej Ustawy karnej skarbowej dotyczących przestępstw skarbowych). Chodzi tu głównie o znaczne ułatwienie w trafnym posługiwaniu się przepisami karnoskarbowymi w organach pozasądowych i pozaprokuratorskich przez osoby nie mające jeszcze odpowiedniego wykształcenia prawniczego, np. w aktualnej praktyce dość często nie zwraca się uwagi na te nadmiernie rozproszone i rozbudowane unormowania, których nie ma wyraźnie w samym tekście Ustawy karnej skarbowej. Jedynie w zakresie przestępstw skarbowych „odpowiednie” stosowanie niektórych przepisów Kodeksu karnego ograniczono do rzeczywiście niezbędnego minimum, aby uniknąć w praktyce licznych i poważnych komplikacji interpretacyjnych.

6. Poza tym, aby zwiększyć praktyczną jednoznaczność i czytelność przepisów projektu dokonano m.in. szczegółowego przeglądu wszystkich przepisów w celu wyeliminowania wyjątkowo skomplikowanej i zawilej ich formy redakcyjnej (np. przez komasację szeregu podobnych przepisów, właściwą ich lokalizację w strukturze ustawy, likwidację licznych powtórzeń, ograniczenie kazuistyki większości przepisów).

Aby ułatwić prawidłowe rozumienie i jednolite stosowanie przepisów karnoskarbowych (zwłaszcza w wielu różnych organach pozasądowych i pozaprokuratorskich) wprowadzono nowy rozdział w części ogólnej, zawierający obszerny „słowniczek” objaśnień wyrażeń ustawowych, także swoistych dla kategorii przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych.

Również ujednolicono ustawowe nazwy niektórych kar i środków karnych np. kara grzywny za wykroczenia skarbowe, przepadek przedmiotów, ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów, dobrowolne poddanie się odpowiedzialności.

Projekt eliminuje nadal wiele przepisów bezprzedmiotowych w zakresie przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych np. obrona konieczna, przedawnienie w zakresie przestępstw prywatnoskargowych.

7. Projekt zawiera szereg zmian o charakterze funkcjonalnym. W szczególności, w sposób optymalny rozszerzono stosowanie ogólnej normy, która motywacyjnie ma wspierać zachowanie obywatela akceptowane przez obowiązujące prawo finansowe np. w zależności od tego, czy w danej sprawie karnej skarbowej uszczuplona należność publicznoprawna została faktycznie wyrównana przez sprawcę przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, może nastąpić uchylenie lub ograniczenie formalnych konsekwencji karnych (zwłaszcza jako element składowy różnych instytucji np. czynnego żalu, dobrowolnego poddania się odpowiedzialności, odstąpienia od wymierzenia kary lub środka karnego, nadzwyczajnego złagodzenia kary). Dlatego też po „przepisach wstępnych” w części materialnoprawnej wyodrębniono nowy rozdział pt. „Zaniechanie ukarania sprawcy”, z którym koresponduje w części procesowej, również po „przepisach wstępnych”, Dział II pt. „Pociągnięcie do odpowiedzialności za zgodą sprawcy”, a w jego ramach rozdział pt. „Postępowanie mandatowe” oraz rozdział pt. „Zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności”.

Istotną zmianą o przełomowym znaczeniu w stosowaniu przepisów karnoskarbowych będzie likwidacja wszelkich tradycyjnych oznaczeń kwotowych (cyfrowych). Projekt

proponuje bardziej nowoczesny (antyinflacyjny) system oznaczeń ułamkowych w stałej relacji do jednolitego wskaźnika bazowego tj. najniższego miesięcznego wynagrodzenia. Przykładowo, próg graniczny między wykroczeniem skarbowym a przestępstwem skarbowym albo granice zagrożenia karą grzywny za wykroczenia skarbowe, czy też wymiar zastępczej kary pozbawienia wolności będzie indeksowany w odpowiednich okresach czasu przez wzrost najniższego miesięcznego wynagrodzenia. To całkowicie nowe rozwiązanie prawne zapewniając stałe relacje w całym systemie prawa karnego skarbowego oznacza jednocześnie, że bez względu na czas skala represyjności tego prawa będzie zawsze równa wobec obywatela.

8. Projekt zawiera szereg zmian o charakterze systemowym. W szczególności, maksymalnie wzmocniono tendencje integracyjne prawa karnego skarbowego z podstawowymi rozwiązaniami systemowymi nowego prawa karnego sensu largo (Kodeksem karnym, Kodeksem postępowania karnego, Kodeksem karnym wykonawczym, Kodeksem wykroczeń, Kodeksem postępowania w sprawach o wykroczenia), przy pewnym zachowaniu nadal jedynie rzeczowo uzasadnionych odrębności karnoskarbowych jako refleksu specjalnych zadań w zakresie zwalczania dość swoistej kategorii przestępstwa skarbowych i wykroczeń skarbowych przez różne organy wyspecjalizowane i przy stosowaniu zasadniczo odmiennej polityki kryminalnej.

Przykładowo, przepisy dotyczące zasad odpowiedzialności i zasad karania za wykroczenia skarbowe zostały zintegrowane merytorycznie z przepisami ogólnymi Kodeksu wykroczeń, a nie - jak w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej - z przepisami ogólnymi Kodeksu karnego (tak jak za przestępstwa skarbowe). Według projektu żadne już administracyjne organy finansowe nie będą orzekały w sprawach o przestępstwa skarbowe (zagrożone wyłącznie karą grzywny) oraz o wykroczenia skarbowe. Wszystkie przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe będą podlegały kompetencji sądu karnego.

Przy podejściu systemowym projekt uwzględnia także potrzebę pełnej synchronizacji przepisów karnoskarbowych z radykalnymi i szerokimi zmianami w obowiązującym prawie finansowym m.in. zawartych we względnie samodzielnych i tak odległych od siebie działach prawa finansowego, jak prawo podatkowe (np. Ordynacja podatkowa z 1997 r.), Prawo celne (np. Kodeks celny z 1997 r.), Prawo dewizowe z 1998 r.

TYTUŁ I. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe

(art. 1 - 111)

UWAGI WSTĘPNE

1. W projekcie tytuł I zawiera w dwóch tradycyjnie wydzielonych działach przepisy materialnego prawa karnego skarbowego, zarówno w zakresie części ogólnej (rozdziały 1-5, art. 1-50), jak i w zakresie części szczególnej (rozdziały 6-10, art. 51-111).

W porównaniu z obowiązującą Ustawą karną skarbową z 1971r., projekt potraktował szerzej (w relacji do całości) problematykę przepisów materialnoprawnych. Bardzo charakterystyczna jest nowa relacja między przepisami części ogólnej (50 artykułów w pięciu rozdziałach) i przepisami części szczególnej (61 artykułów w pięciu rozdziałach). Proporcje tych dwóch typowych grup przepisów są bardziej typowe w projekcie niż w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (część ogólna - 54 artykuły w dwóch rozdziałach, a część szczególna - 62 artykuły w czterech rozdziałach). To wyraźne zwiększenie znaczenia przepisów natury ogólnej jest zgodne z ogólnymi Załoženiami o potrzebie stworzenia w miarę samodzielnego pod względem formalnoprawnym aktu prawnego. Niewątpliwie, oznacza to w praktyce znaczne ułatwienie w trafnym posługiwaniu się tym aktem prawnym, zwłaszcza przez organy pozasądowe i pozaprokuratorskie.

2. Mimo swoistego charakteru prawa karnego skarbowego, podział przepisów materialnoprawnych w projekcie na przepisy części ogólnej i na przepisy części szczególnej jest w zasadzie tak ścisły jak w Kodeksie karnym czy Kodeksie wykroczeń, a nawet stanowi pewne novum w systemie prawa karnego sensu largo. Dotychczas z uwagi na to, że poszczególne grupy rodzajowe przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych (np. podatkowe, celne i dewizowe) cechuje daleko idąca odrębność, można było znaleźć pewne niezbędne przepisy o charakterze ogólnym, które odnoszą się tylko do jednej konkretnej grupy czynów zabronionych w części szczególnej, tak np. przepisy dotyczące przepadku przedmiotów, karalności wykroczeń skarbowych za granicą. Obecnie projekt zawiera te regulacje w części ogólnej. Również projekt wyeliminował całkowicie - jako zbyt rażące - usytuowanie niektórych przepisów o charakterze ogólnym wśród przepisów części szczególnej m.in. wyjaśnienie wyrażen ustawowych (w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej np. art. 61 § 1 i 2, art. 116 § 2 i 3) lub ustawowe dyrektywy interpretacyjne (w Ustawie karnej skarbowej np. art. 90 i art. 116 § 1).

DZIAŁ I. CZĘŚĆ OGÓLNA

(art. 1 - 50)

UWAGI WSTĘPNE

1. Dział ten obejmuje 50 artykułów i składa się z pięciu rozdziałów. Uregulowano w nim najogólniejsze przepisy wstępne, wspólne dla przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych (art. 1-14), przepisy wspólne o zaniechaniu ukarania sprawcy (art. 15-18), przepisy ogólne odnoszące się tylko do przestępstw skarbowych (art. 19-43), przepisy ogólne odnoszące się tylko do wykroczeń skarbowych (art. 44-49) oraz „słowniczek” objaśnień wyrażeń ustawowych (art. 50).

2. Struktura przepisów części ogólnej różni się istotnie od struktury obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, a także od struktury wszystkich ustaw poprzednich od 1926 r. Mianowicie, zamiast dotychczasowych dwóch rozdziałów (przestępstwa skarbowe, wykroczenia skarbowe) w projekcie wprowadzono aż pięć rozdziałów.

3. Część ogólna projektu stanowi odpowiednik części ogólnej Kodeksu karnego z tą różnicą, że dotyczy - poza przestępstwami skarbowymi - także wykroczeń skarbowych.

4. Projekt w części ogólnej wprowadza dodatkowe elementarne rozwiązania wzmacniające gwarancyjną funkcję przepisów karnoskarbowych, zwłaszcza w zakresie podstawowych zasad odpowiedzialności i zasad karania za przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe.

R o z d z i a ł 1. Przepisy wstępne

(art. 1 - 14)

1. W początkowym rozdziale w części ogólnej skomasowano najogólniejsze przepisy karnoskarbowe, które są wspólne zarówno dla przestępstw skarbowych, jak i dla wykroczeń skarbowych. Dotyczy to takich ogólnych zasad odpowiedzialności i zasad karania, które mają znaczenie uniwersalne i to niezależnie od tego, czy dany czyn zabroniony jest przestępstwem

skarbowym, czy też wykroczeniem skarbowym. Z tego też względu zostały one ujęte w miarę możliwości jednakowo jako przepisy wspólne.

2. Wprowadzenie do projektu nowego rozdziału, wspólnego dla przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych, pozwoliło znacznie ograniczyć wpływ „cudzych” przepisów karnoprawnych na Kodeks karny skarbowy w ramach klauzuli „odpowiedniego” stosowania niektórych przepisów części ogólnej Kodeksu karnego.

Przykładowo, zamiast trzech dotychczasowych podstaw prawnych tej ogólnej klauzuli w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (art. 2, 36 i 280 § 1 i 2) utrzymano ją jedynie - i to w bardzo ograniczonej ilości - w zakresie przestępstw skarbowych (tylko odrębny art. 19 w rozdziale 3 projektu).

3. Te najogólniejsze, wspólne przepisy dla przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych dotyczą głównie kwestii związanych z zasadami odpowiedzialności:

- a/ ogólne warunki odpowiedzialności
(art. 1 § 1 - 4),
- b/ czas popełnienia czynu zabronionego i zmiana ustawy karnej w czasie
(art. 2 § 1 - 6),
- c/ miejsce popełnienia czynu zabronionego i zasada terytorialności
(art. 3 § 1 - 4),
- d/ wina umyślna i nieumyślna oraz zakres karalności wg form winy
(art. 4 § 1 - 3),
- e/ zasada nieodpowiedzialności nieletnich sprawców
(art. 5 § 1 i 2),
- f/ kumulatywny zbieg przepisów ustawy
(art. 6 § 1 - 3),
- g/ idealny zbieg czynów karalnych
(art. 7 § 1 - 3),
- h/ sprawstwo
(art. 8 § 1 - 3),
- i/ błąd
(art. 9 § 1 - 5),
- j/ niepoczytalność i poczytalność ograniczona
(art. 10 § 1 - 4).

Poza tym, ten rozdział 1 zawiera jeszcze najogólniejsze, wspólne przepisy dla przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych, dotyczące niektórych kwestii związanych z zasadami karania:

- a/ ogólne zasady wymiaru kar, środków karnych lub innych środków (art. 11 § 1 - 3),
- b/ okoliczności wpływające na wymiar kary, środków karnych lub innych środków (art. 12 § 1 i 2),
- c/ okoliczności wpływające na termin wykonania obowiązku uiszczenia należności publicznoprawnej lub równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów (art. 13),
- d/ obowiązek uiszczenia należności publicznoprawnej (art. 14 § 1 - 3).

4. Określenie tych najogólniejszych zasad odpowiedzialności i zasad karania jest jednakowe w zakresie przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych, z wyjątkiem niekiedy - wyraźnie zaznaczonych - rzeczowo uzasadnionych różnic. Tylko w kilku wypadkach te szczegółowe i niewielkie uzupełnienia były konieczne zarówno dla przestępstw skarbowych (art. 2 § 5, art. 3 § 3, art. 5 § 2, art. 10 § 2), jak i wykroczeń skarbowych (art. 3 § 4, art. 10 § 3).

5. Zauważalne różnorodne przejawy niespójności (redakcyjne, merytoryczne) między wiodącymi ustawami kodyfikacji karnej (Kodeksem karnym - w zakresie przestępstw pospolitych a Kodeksem wykroczeń - w zakresie wykroczeń pospolitych) nie zawsze pozwalały - mimo usilnych starań - na zachowanie przez niniejszy projekt pełnej spójności wewnętrznej i zewnętrznej w zakresie przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych. Wydaje się, że dotychczas nie wyczerpano jeszcze wszystkich możliwości ich optymalnego ujednolicenia. To, że takie pełne ujednolicenie systemowe (Kodeksu karnego, Kodeksu wykroczeń i projektu) jest możliwe, najlepiej świadczy brak jakichkolwiek rozbieżności w kwestii np.: terminu „społeczna szkodliwość czynu”, zasady odpowiedzialności opartej o winę, zatarcia z mocy prawa skazania w razie dekryminalizacji czynu zabronionego, form bezprawności, zakresu odpowiedzialności w części szczególnej.

6. Centralne znaczenie dla określenia zasad odpowiedzialności za przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe ma art. 1, który jest radykalnie zmodyfikowanym

odpowiednikiem rozwiązania znanego w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (art. 1 i 35).

Ze względów systemowych przepis art. 1 projektu mówi nie tylko o „odpowiedzialności karnej” za przestępstwa skarbowe, lecz także o „odpowiedzialności” za wykroczenia skarbowe. Jest to konsekwencja faktu, że tradycyjnie w zakresie kategorii wykroczeń pospolitych nie stosuje się terminu „odpowiedzialność karna”.

Odmienne niż w nowym Kodeksie karnym, projekt w art. 1 określa karalność czynu nie tylko przez sformułowanie warunku formalnego: „popelnienie czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary” (zasada *nullum crimen sine lege*), ale uwzględnia jednocześnie także warunek materialny: „społeczną szkodliwość czynu” (zasada *nullum crimen sine periculo sociali*). Takie całościowe ujęcie pozwala objąć również kwestię karalności wykroczeń skarbowych.

Ze względów systemowych projekt rezygnuje nadal z pojęcia „społecznego niebezpieczeństwa czynu” na rzecz pojęcia „społecznej szkodliwości czynu”. W celu optymalnego ujednolicenia wykładni nowego pojęcia projekt wprowadza w tzw. „słowniczku” (art. 50 § 7) częściowo zmodyfikowane określenie elementów decydujących o stopniowalności „społecznej szkodliwości czynu” na tle przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych.

Autonomiczny paragraf 2 art. 1 podkreśla, że karygodność przestępstwa skarbowego i wykroczenia skarbowego zależy od wagi czynu, tj. odpowiedniego stopnia jego społecznej szkodliwości („znikomość”). Wszakże nie każdy czyn karalny, realizujący znamiona czynu zabronionego jest karygodny. Należy więc podkreślić, że wyraźne wprowadzenie klauzuli „znikomości” również do wykroczeń skarbowych, nie wyklucza ich faktycznej karalności w praktyce. Choć doktrynalnie wykroczenia skarbowe są niewątpliwie czynami na ogół drobnymi, to jednak - w odróżnieniu od wykroczeń pospolitych - zawartość ich społecznej szkodliwości ma znacznie szerszy przedział stopniowalności. Wystarczy wskazać, że przyjęty w projekcie relatywny próg rozgraniczenia wykroczeń skarbowych od przestępstw skarbowych (określony przez definicję z art. 50 § 3) będzie oznaczać kwotę większą niż w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (2 500 zł). O utrzymaniu klauzuli „znikomości” w zakresie wykroczeń skarbowych zdecydowały jeszcze dodatkowe względy praktyczne. Taki przepis będzie służył uelastycznieniu ocen karnoprawnych organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, tj. z uwagi na aktualny nadal w przyszłym prawie karnym skarbowym problem ew. asymetrii konsekwencji karnoprawnych w typowych sytuacjach tzw. czynów przepełnionych. Tylko tak szeroko ujęta klauzula „znikomości” pozwala rozwiązać

w przepisach karnoskarbowych problem, kiedy sprawca popełnia przestępstwo skarbowe z niewielkim przekroczeniem progu kwotowego (np. w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej - 2 510 zł), wówczas sąd karny umarza postępowanie karne z uwagi na „znikomość” społecznego niebezpieczeństwa czynu (paradoks opłacalności), a inny sprawca, który dokonuje tego samego czynu zabronionego, ale tylko z kwotą poniżej progu 2 500 zł (np. 2 499 zł), zostaje ukarany za wykroczenie skarbowe, i to z reguły możliwie surowo. Te typowe problemy zwalczania czynów tzw. przepołowionych należy rozwiązywać w sposób cywilizowany i możliwie sprawiedliwy, m.in. także za pomocą klauzuli „znikomości”.

Autonomiczny paragraf 3 art. 1 wprowadza w sposób nie budzący najmniejszej wątpliwości zasadę odpowiedzialności tylko za czyn zawiniony. Jest to zasada uniwersalna dla całego systemu prawa karnego. Właśnie ze względów systemowych przepis ten jest odpowiednikiem art. 1 § 3 Kodeksu karnego.

Warto podkreślić, że wprowadzenie tej ogólnej zasady odpowiedzialności za przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe ma wyjątkowo fundamentalne znaczenie, m.in. ze względu na potrzebę wzmocnienia gwarancyjnej funkcji prawa karnego skarbowego. To wyraźne rozgraniczenie strony podmiotowej od strony przedmiotowej czynu zabronionego, a więc uznanie za dopuszczalne, że w praktyce mogą zaistnieć również tego rodzaju sytuacje, w których mimo popełnienia czynu zabronionego nie będzie można przypisać sprawcy winy, nabiera szczególnego znaczenia ze względu na ten fakt, że prawo karne skarbowe kryminalizuje czyny zabronione, stanowiące z reguły przejaw nieposłuszeństwa obywatela wobec li tylko specjalnych zakazów lub nakazów, określonych odrębnie w różnych przepisach prawa finansowego. Projekt zakłada, że wprowadzenie przepisu wymagającego przypisania elementu winy powinno zmusić organ orzekający do zwrócenia większej uwagi niż dotychczas na tę istotną kwestię w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe. Bez wyjątku, w każdej sprawie karnej skarbowej wina musi być samodzielnie ustalonym elementem przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, a więc nie wystarczy stwierdzenie jedynie znanego faktu czysto przedmiotowego naruszenia przez sprawcę przepisu prawa finansowego. Tak po raz pierwszy mocno zaakcentowana w prawie karnym skarbowym zasada subiektywizmu (łącznie z procesową zasadą domniemania niewinności) oznacza, że bez karnoprawnego elementu winy samo niewykonanie zobowiązania finansowego (jako deliktu finansowego) nie jest jeszcze przestępstwem skarbowym lub wykroczeniem skarbowym.

Nowy paragraf 4 art. 1 określa - ze względów systemowych - ogólny warunek odpowiedzialności za skutkowe czyny zabronione popełnione przez zaniechanie.

Z uwagi na to, że w zakresie tej dość uniwersalnej kwestii zachodzą pewne różnice między wiodącymi kodeksami kodyfikacji karnej, przy redakcji § 4 art. 1 przyjęto własne ujęcie. Wszakże podkreślona tam wyjątkowość tej regulacji odpowiada bardziej charakterowi przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych.

7. Przepis art. 2, nie mający swojego odpowiednika w obowiązującej UKS, zawiera określenie czasu popełnienia czynu zabronionego oraz reguły operacyjne międzyczasowego prawa karnego skarbowego (kolizja ustaw w czasie). W tych obu uniwersalnych kwestiach kierunkowe rozwiązania projektu oraz wiodących kodeksów kodyfikacji karnej są w zasadzie zbieżne, choć z kilkoma wyjątkami.

Po pierwsze, struktura art. 2 różni się od ujęcia w Kodeksie karnym i Kodeksie wykroczeń tym, że w przepisach karnoskarbowych obie omawiane tutaj kwestie „czasu” zostały ujęte łącznie w jednym artykule.

Po drugie, w art. 2 § 1 zamiast zbyt wąskiego (tradycyjnego) sformułowania ustawowego „działanie lub zaniechanie” wprowadzono szersze wyrażenie „zachowanie” (jest to spójne wewnętrznie z definicją czynu zabronionego w art. 50 § 1). Uznano za celowe wyodrębnienie - obok „działania lub zaniechania” - pośredniego rodzaju zachowania się sprawcy, tj. polegającego na utrzymywaniu określonego stanu rzeczy, np. gdy przepis części szczególnej zakazuje „posiadania” lub „przechowywania”.

Po trzecie, z uwagi na powszechnie znaną częściową blankietowość przepisów części szczególnej, jak i dość liczne zmiany samych przepisów karnoskarbowych, instytucję kolizji ustaw w czasie uzupełniono o ważny przepis mówiący o niedopuszczalności stosowania w części ustawy nowej i w części ustawy poprzednio obowiązującej (§ 3 art. 2).

Po czwarte, paragraf 4 art. 2 jest zmodyfikowanym odpowiednikiem art. 3 § 2 projektu KW, ponieważ odpowiada to bardziej obu kategoriom czynów zabronionych (przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych).

Po piąte, paragraf 5 art. 2 jest radykalnie zmodyfikowanym odpowiednikiem art. 4 § 3 nowego KK. Jest to uzasadnione tym, że istotne znaczenie w prawie karnym skarbowym ma dominacja kary grzywny i wyjątkowość kary pozbawienia wolności. Również inaczej (bardziej prosto) zredagowano równoważnik przeliczeniowy (1 dzień kary pozbawienia wolności = 2 stawkom dziennym kary grzywny).

Po szóste, Projekt w paragrafie 6 art. 2, z uwagi na fakt istnienia nadal wielu tradycyjnych czynów tzw. przepołowionych (przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe), przewiduje - zgodnie z nowym Kodeksem karnym - że jeżeli według nowej

ustawy czyn objęty rozstrzygnięciem nie jest już zabroniony pod groźbą kary (dekryminalizacja), to skazanie ulega „zatarciu z mocy prawa”.

8. Autonomiczny przepis art. 3, nie mający w zasadzie takiego odpowiednika w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, zawiera określenie miejsca popełnienia czynu zabronionego oraz zasady odpowiedzialności za czyn popełniony w kraju lub za granicą. Również struktura art. 3 różni się od ujęcia w Kodeksie karnym tym, że w przepisach karnoskarbowych obie omawiane tutaj uniwersalne kwestie dotyczące elementu „miejsca” zostały ujęte łącznie w jednym artykule.

Podobnie, jak w art. 2 § 1, także w art. 3 § 1 zamiast zbyt wąskiego (tradycyjnego) sformułowania „działanie lub zaniechanie” konsekwentnie wprowadzono - z tych samych względów - szersze wyrażenie „zachowanie”.

Projekt odrzucił (art. 3 § 2-4) dotychczasową zasadę wzmożonej odpowiedzialności za przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe popełnione za granicą (wg redakcji art. 3 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej: „niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia... i od obywatelstwa”). Projekt akcentuje - ze względów systemowych - zasadę terytorialności (art. 3 § 2) jako podstawę podległości polskiej ustawie sprawców przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych. To prawie wyłączne obowiązywanie zasady terytorialności wynika ze swoistego, niejako wewnątrzkrajowego charakteru większości przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych (ściśły związek z konkretnymi przepisami administracyjno-finansowymi danego państwa).

W porównaniu do obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, zupełnie niewielkie uzupełnienie zasady terytorialności w zakresie przestępstw skarbowych zawiera § 3 art. 3, który dopuszcza wyjątkową odpowiedzialność sprawcy, jeżeli za granicą popełnił przestępstwo skarbowe skierowane przeciwko „istotnym interesom finansowym państwa polskiego” (zob. definicję art. 50 § 11). To wyjątkowe rozszerzenie (zasada przedmiotowa obostrzona) uzasadnione jest tym, że ustawy obce nie uwzględniają ochrony polskich interesów finansowych. Ze względów systemowych ten fragment art. 3 § 3 projektu stanowi zmodyfikowany odpowiednik art. 112 pkt 3 Kodeksu karnego.

Projekt odrzucił również dotychczasową zasadę wzmożonej odpowiedzialności za wykroczenia skarbowe popełnione za granicą, przewidzianą w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (jej art. 3 recypowany przez art. 36). Przyjmując, podobnie jak za przestępstwa skarbowe i za wykroczenia pospolite, zasadę terytorialności, projekt w art. 3 § 4 akcentuje bardzo istotną różnicę w stosunku do przestępstw skarbowych, która polega na tym,

że wyjątkowa odpowiedzialność za wykroczenia skarbowe popełnione za granicą zachodzi tylko wtedy, gdy kodeks ten tak stanowi. Projekt przewiduje wyraźnie tylko dwa takie swoiste wypadki. Właśnie to rozwiązanie prawne jest nadal racjonalne na tle niektórych grup rodzajowych tj. wykroczeń celnych i wykroczeń dewizowych.

Nieco inaczej zdefiniowano w projekcie „zasadę terytorialności”. Uwzględniając specyfikę spraw karnych skarbowych, ogólna zasada terytorialności z art. 3 § 2 została objaśniona dodatkowo w tzw. „słowniczku” (art. 50 § 9).

Warto jeszcze dodać, że wprowadzenie wyjątkowej odpowiedzialności za przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe popełnione za granicą rzutuje na rozwiązanie ważnej kwestii w przepisach procesowych, gdzie przewidziano swoisty tryb postępowania w stosunku do nieobecnych (art. 166 - 170).

9. Przepis art. 4 § 1 utrzymuje analogiczną zasadę nie tylko do kategorii przestępstw (pospolitych i skarbowych), lecz rozciąga ją nadal na kategorię wykroczeń skarbowych.

Zgodnie ze współczesnym ujęciem prawa karnego skarbowego ultima ratio, projekt zrywa z jednakowym, zbyt szerokim traktowaniem karalności wykroczenia skarbowego bez względu na rodzaj winy (umyślność, nieumyślność). Takie szerokie ujęcie granic odpowiedzialności wydaje się nieuzasadnione. Inaczej mówiąc, paradoksalną konsekwencją dotychczasowego unormowania było to, że lekkomyślność lub niedbalstwo wystarczyły do odpowiedzialności za każdy czyn błahy (np. określone wykroczenie skarbowe), podczas gdy odpowiedzialność ta za odpowiednie przestępstwa skarbowe wymagała zawsze ustalenia zamiaru sprawcy. Ta asymetria odpowiedzialności była tym bardziej rażąca, jeśli dotyczyła z reguły wykroczeń skarbowych z grupy tzw. czynów przepołowionych.

Tym istotnym novum projektu jest wprowadzenie w zakresie wykroczeń skarbowych jednolitej systemowo klauzuli form bezprawności, tak jak w zakresie przestępstw skarbowych (a także przestępstw pospolitych i wykroczeń pospolitych) tj. że można je popełnić umyślnie, a nieumyślnie tylko wtedy, gdy kodeks tak stanowi. W rezultacie, w odpowiedniej relacji do przestępstw skarbowych dokonano w części szczególnej odrębnej typizacji wykroczeń umyślnych i nieumyślnych (przez użycie klasycznego zwrotu „jeżeli sprawca działa nieumyślnie”). Jeszcze dalsze ograniczenie intensywności penalizacji wykroczeń skarbowych w ramach winy nieumyślnej uzyskano przez usunięcie anachronicznych klauzul generalnych typu „kto chociażby nieumyślnie” (z wyjątkiem koniecznych czterech wypadków w art. 82 § 1, art. 94 § 1, art. 105 § 1 i art. 110 § 1).

Nowe § 2 i 3 art. 4 zawierają - ze względów systemowych - odpowiednik rozwiązania przyjętego w ujęciu nowego Kodeksu karnego.

Również projekt eliminuje całkowicie - jako zbędną w zakresie przestępstw skarbowych - konstrukcję przestępstwa umyślno-nieumyślnego tj. z uwagi na bezskutkowy (z naruszenia) charakter typowych przestępstw skarbowych, a zwłaszcza brak przestępstw skarbowych kwalifikowanych przez następstwo.

10. Przepis art. 5 § 1, nie mający swojego odpowiednika w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, określa - identycznie jak w systemie prawa karnego - zasadę przyjmującą odpowiedzialność za czyny zabronione (przestępstwa skarbowe, wykroczenia skarbowe) popełnione po ukończeniu 17 lat.

Projekt (art. 5 § 2) w zakresie przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych dopuszcza jeden wyjątek od reguły 17 lat (możliwość odstąpienia od karania sprawców z lat 17-18).

11. Przepis art. 6, będący zmodyfikowanym odpowiednikiem art. 5 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, utrzymuje nadal instytucję kumulatywnego zbiegu przepisów ustawy.

Prawidłowa regulacja zbiegu przepisów karnoskarbowych w oparciu o koncepcję kumulatywnego zbiegu nabiera szczególnego znaczenia praktycznego na tle przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych z tego swego powodu, że część szczególna projektu - mimo wyraźnego postępu - jest jeszcze ciągle zbyt kazuistyczna, co tym samym stwarza obiektywne możliwości łatwego krzyżowania się różnych kwalifikacji prawnych. Przykładowo, starając się ograniczyć tego rodzaju sytuacje wielości ocen karnoprawnych do niezbędnego minimum, w projekcie zmodyfikowano wiele ustawowych dyspozycji karnych skarbowych m.in. w zasadzie - o ile to było możliwe - zrezygnowano z tworzenia typów uprzywilejowanych, typów kwalifikowanych czy też typów tzw. złożonych (np. rozdzielono ustawowo przemyt celny od oszustwa celnego). Zdanie drugie art. 6 § 1 stanowi - ze względów systemowych - odpowiednik art. 12 zdanie pierwsze Kodeksu karnego. Ta ogólna regulacja została uzupełniona - jedynie w zakresie czynów zabronionych polegających na narażeniu na uszczuplenie należności publicznoprawnej lub jej uszczupleniu - o dodatkowe wyjaśnienie sformułowania „krótki odstęp czasu”.

Natomiast w zakresie wymiaru kary, zwłaszcza na tle wykroczeń skarbowych, projekt wprowadza swoiste kryterium wyboru przepisu, na podstawie którego wymierza się

konsekwencje karnoprawne. Mianowicie, paragraf 3 art. 6 stanowi, że jeżeli zbiegające się przepisy przewidują zagrożenia: „takie same”, to sąd wymierza karę na podstawie przepisu, którego znamiona najpełniej charakteryzują czyn „sprawcy”. W ten sposób, po raz pierwszy, projekt uwzględnia np. swoisty fakt braku w sankcjach karnoskarbowych jakichkolwiek różnic rozpiętości kary grzywny za wykroczenia skarbowe.

12. Przepis art. 7, będący radykalnie zmodyfikowanym odpowiednikiem art. 6 z obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, reguluje tradycyjną i swoistą instytucję tzw. idealnego zbiegu czynów karalnych.

Określenie samej istoty tej bardzo praktycznej instytucji pozostało bez zmian i to w różnych konfiguracjach przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych z nieskarbowymi czynami zabronionymi. Natomiast pewne korekty dotyczą jedynie samych konsekwencji karnoprawnych wynikających z tej instytucji dla sprawcy.

Prawie całkowicie usuwa się konsekwencje tzw. idealnego zbiegu w postaci podwójnej karalności, ponieważ wg projektu wykonaniu podlega tylko jedna „najsurowsza z orzeczonych kar”. Ta zasada absorpcji kar jest bezwzględna i dotyczy nie tylko kar tego samego rodzaju, ale i także wszystkich kar różnego rodzaju. Uczyniono duży krok naprzód, jeśli projekt unika nadmiernej represyjności konstrukcji idealnego zbiegu czynów karalnych w sytuacji, gdy w jednym orzeczeniu wymierzono tylko karę o charakterze „wolnościowym” (kara pozbawienia wolności, kara ograniczenia wolności), a w drugim orzeczeniu - tylko karę grzywny (w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej obie kary podlegały efektywnemu wykonaniu).

Tylko w szczególnie uzasadnionym wypadku tj. gdy obok najsurowszej kary, która podlega wykonaniu orzeczono jednocześnie karę grzywny, wówczas - by z tego powodu nie premiować tutaj takiego przestępcy - również ta kara grzywny ulega łącznemu wykonaniu (art. 7 § 3). Z tych samych powodów oraz mając na uwadze istotne względy jednolitości systemowej (w relacji do konstrukcji kumulatywnego zbiegu przepisów ustawy) przepis art. 7 § 2 uzupełniono o to, że wykonaniu podlegają także inne środki karne i środki zabezpieczające na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.

W razie uprzedniego wykonania kary łagodniejszej, projekt we własnym przepisie (art. 174 § 4 z postępowania wykonawczego) przewidział odpowiedni sposób zaliczania kar.

Skutki podwójnego ukarania sprawcy są jednakowe, niezależnie od tego, czy przepis art. 7 stosuje się w jednym postępowaniu, czy też gdy takie skazanie następuje w dwóch odrębnych postępowaniach karnych. W tym drugim wypadku rozstrzygnięcie kwestii, która

kara jako „najsurowsza” podlega wykonaniu, reguluje własny przepis z postępowania wykonawczego (art. 174 § 1 i 2).

13. Przepis art. 8 § 1-3, nie mający swojego odpowiednika w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, zawiera rozbudowaną i ujednoliconą regulację sprawstwa.

Projekt określił we własnym przepisie (ale możliwie jednolicie systemowo) pojęcie sprawstwa, zarówno dla przestępstw skarbowych, jak i wykroczeń skarbowych. Podobnie jak „dokonanie”, również „sprawstwo” stanowi typową formę realizacji tych czynów zabronionych.

Identycznie, jak w nowym Kodeksie karnym, projekt przewiduje cztery postacie sprawstwa (samoistne, współsprawstwo, sprawstwo kierownicze, sprawstwo przy wykorzystaniu stosunku zależności).

Podobnie, jak w zakresie przestępstw pospolitych przyjęto, że każdy ze współsprawców wykonujących czyn zabroniony odpowiada „w granicach swej umyślności lub nieumyślności”, niezależnie od odpowiedzialności pozostałych współsprawców.

W podstawowym paragrafie 2 zdanie drugie użyto określenia „okoliczność osobista”. Jednocześnie podkreślono wyraźnie, że w § 2 chodzi o okoliczności osobiste, które nie stanowią znamienia czynu zabronionego.

O tym, że projekt przywiązuje szczególne znaczenie do kwalifikacji prawnej sprawstwa świadczą jeszcze dwa fakty.

Po pierwsze, nowy § 3 art. 8 wprowadza dodatkowo - obok typowych postaci sprawstwa z § 1 art. 8 – dotychczas w zasadzie nieznaną w systemie prawa karnego powszechną odpowiedzialność jak za sprawstwo podmiotu, który na podstawie przepisu prawa, decyzji właściwego organu, umowy lub faktycznego wykonywania zajmuje się sprawami gospodarczymi osoby fizycznej, osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej. Ta nowa propozycja ma swoje rzeczowe uzasadnienie w tym, że w części szczególnej podmiot wielu przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych jest określony kolektywnie (zbiorowo) np. „rezydent” czy też „podatnik” lub „płatnik” (jako osoba prawna lub jednostka organizacyjna nie mająca osobowości prawnej).

Po drugie, uzupełnieniem postaci sprawstwa z części ogólnej (art. 8 § 1) jest specjalna konstrukcja sprawstwa (wykroczenie skarbowe sui generis), przewidziana w ramach czterech grup rodzajowych wykroczeń skarbowych (art. 82 § 1 i 2, art. 94 § 1 i 2, art. 105 § 1 i 2, art. 110 § 1 i 2). Sprawcą takiego wykroczenia skarbowego jest ten, „kto nie dopełniając obowiązku nadzoru nad przestrzeganiem reguł obowiązujących w działalności danego

przedsiębiorcy dopuszcza, chociażby nieumyślnie, do dokonania czynu zabronionego określonego w tym rozdziale”.

14. Projekt nie przewiduje nadal w zakresie przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych dotychczasowej okoliczności wyłączającej bezprawność, tj. obrony koniecznej. Nie ma ona bowiem rzeczowego uzasadnienia w sprawach karnych skarbowych.

Projekt rezygnuje również w sprawach karnych skarbowych ze stanu wyższej konieczności, jakkolwiek zagadnienie to okazało się bardziej kontrowersyjne. W szczególności z uwagi na swoistą naturę przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych (wyłącznie konflikt między sprawcą a państwem) klasyczna regulacja stanu wyższej konieczności – jaka przewidziana jest w zakresie przestępstw pospolitych w Kodeksie karnym – nie jest na gruncie prawa karnego skarbowego w pełni racjonalna. Po pierwsze, brak podstaw w prawie karnym skarbowym do rozróżniania stanu wyższej konieczności jako okoliczności wyłączającej bezprawność od stanu wyższej konieczności jako okoliczności wyłączającej winę. Należy również zaznaczyć, że brak stanu wyższej konieczności nic w rzeczywistości nie zmienia, skoro uznaje się winę w znaczeniu normatywnym, jako warunek odpowiedzialności (art. 1 § 3 projektu). Po drugie, jeśli stan wyższej konieczności miałby zostać ograniczony do samego kontratypu, to dyskusyjne okazało się wąskie określenie przesłanki jego stosowania (przez wprowadzenie wymogu „oczywistości”, tak jak w Kodeksie wykroczeń). Niestety, również ta propozycja nie uzyskała aprobaty podczas konsultacji międzyresortowych.

15. Przepis art. 9 § 1-5, nie mający swojego odpowiednika w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, zawiera regulację błędu jako typowej okoliczności wyłączającej odpowiedzialność za przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe. Przyjęta tutaj jednolita koncepcja błędu uwzględnia charakter tych czynów tj. należących do typowej kategorii czynów tzw. przepołowionych.

Projekt wprowadza autonomiczne przepisy regulujące kompleksowo instytucję błędu: co do faktu, co do kontratypu i co do karalności czynu.

Ujęcie błędu co do faktu (§ 1 art. 9) jest bardziej zbliżone do redakcji z Kodeksu karnego (art. 28 § 1). Dzięki temu zachowano wewnętrzną spójność tej postaci błędu, niezależnie od kategorii czynu zabronionego, w ramach tej samej ustawy (przestępstwo skarbowe, wykroczenie skarbowe).

Podobnie z tych samych względów ujęcie błędu co do kontratypu (§ 3 art. 9) ma redakcję zbliżoną raczej do Kodeksu wykroczeń (art. 7 § 2) niż do przepisu Kodeksu karnego (art. 29). Oznacza to - odmiennie jak w zakresie przestępstw pospolitych - że w zakresie wykroczeń skarbowych, po pierwsze, zachodzi okoliczność wyłączająca tylko bezprawność. Natomiast gdy błąd sprawcy wykroczenia skarbowego był nieusprawiedliwiony, to wówczas organ orzekający za ten czyn może odstąpić od wymierzenia kary (za wykroczenia skarbowe nie jest przewidziane nadzwyczajne złagodzenie kary).

Z kolei, w kwestii błędu co do prawa (§ 4 art. 9) projekt przyjął redakcję dość zmodyfikowaną. Mówi się tutaj o „nieświadomości karalności”, a nie „bezprawności czynu”, co wydaje się bardziej uzasadnione charakterem czynów zabronionych jako przestępstwo skarbowe i wykroczenie skarbowe (zwłaszcza tzw. przepołowione). Z kolei, ta pierwsza część redakcji przepisu (a także § 5 w zw. z § 4 art. 9) - która mówi, że jeżeli błąd sprawcy wykroczenia skarbowego jest nieusprawiedliwiony, to organ orzekający może odstąpić od wymierzenia kary - stanowi modyfikację rozwiązania przyjętego w Kodeksie wykroczeń (art. 30). Wszakże w zakresie wykroczeń skarbowych, jak już podkreślono, nie przewiduje się nadzwyczajnego złagodzenia kary. To szczegółowe rozwiązanie jest spójne wewnętrznie w relacji do ujęcia błędu co do kontratypu.

16. Przepis art. 10 § 1- 4, nie mający swojego odpowiednika w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, zawiera autonomiczną regulację niepoczytalności i poczytalności ograniczonej jako okoliczności wyłączającej odpowiedzialność za przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe. Jest to rozwiązanie spójne zewnętrznie do Kodeksu karnego.

Jedynie w zakresie wykroczeń skarbowych - odmiennie niż na tle przestępstw skarbowych - przyjęto analogiczne rozwiązanie jak w zakresie wykroczeń pospolitych (Kodeks wykroczeń), tj. że jeżeli w czasie popełnienia wykroczenia skarbowego zdolność rozpoznania czynu lub kierowania postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona, to wówczas można odstąpić od wymierzenia kary lub środka karnego.

W kodeksach wiodących (Kodeks karny) regulacja kwestii uniwersalnej, jaką jest odpowiedzialność osób niepoczytalnych lub z ograniczoną poczytalnością na skutek wprawienia się w „stan odurzenia”, nie jest jednakowa. W tej sytuacji projekt w art. 10 § 4 przyjął redakcję bardziej zbliżoną do Kodeksu karnego (art. 31 § 3).

17. Następne cztery najogólniejsze, wspólne przepisy dla przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych (art. 11 - 14) dotyczą różnych kwestii związanych z zasadami karania.

18. Przepis art. 11 § 1-3, nie mający swojego odpowiednika w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, reguluje zasadnicze dyrektywy wymiaru kary i stosowania środków karnych lub innych środków, będących karnoprawną reakcją na popełnienie przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego.

Nowy § 1 art. 11 projektu stanowi - ze względów systemowych - odpowiednik art. 3 nowego Kodeksu karnego.

Nowy § 2 art. 11 projektu stanowi - ze względów systemowych - odpowiednik art. 53 § 1 nowego Kodeksu karnego. Odmienne niż w zakresie wykroczeń pospolitych, również w zakresie wykroczeń skarbowych celem kary ma być jeszcze kształtowanie świadomości prawnej „społeczeństwa”. Oczywiście, także na tle przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych istotne znaczenie będzie miał zakaz przekraczania przez karę i środki karne stopnia winy.

Projekt nie zawiera – zgodnie z postulatem Ministerstwa Finansów – identycznej jak w całym systemie prawa karnego powszechnego zasady, że karę grzywny za przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe należy orzekać tylko wówczas, jeżeli może być wykonana. Chodzi o to, że w prawie karnym skarbowym kara grzywny jest sankcją podstawową, bardzo często jedyną za przestępstwa skarbowe. Racjonalnemu orzekaniu kary grzywny (jako dolegliwości osobistej) ma sprzyjać sama filozofia orzekania tej kary w stawkach dziennych (uwzględniająca w swej istocie faktyczne zdolności płatnicze sprawcy), co zdecydowanie ograniczy m.in. stosowanie zastępczej kary pozbawienia wolności.

Modyfikację modelu wymiaru kary z § 2 art. 11 wprowadza nowy § 3 tego artykułu dotyczący młodocianych i nieletnich. Ze względów jednolitości systemowej jest to odpowiednik art. 54 § 1 nowego Kodeksu karnego. Odmienne niż w zakresie wykroczeń pospolitych (Kodeks wykroczeń), omawiany § 3 art. 11 odnosi się także do wykroczeń skarbowych.

19. Przepis art. 12 § 1 i 2, nie mający swojego odpowiednika w obowiązującej UKS, wymienia typowe okoliczności (o ambiwalentnym charakterze) wpływające na wymiar kary, środków karnych lub innych środków, będących karnoprawną reakcją na popełnienie przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego.

Projekt przyjął własną redakcję tych najważniejszych okoliczności (art. 12 § 1). W szczególności, w projekcie przyjęto kolejność i redakcję poszczególnych okoliczności przy uwzględnieniu charakteru przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych np. „rodzaj i stopień naruszenia ciężącego na sprawcy obowiązku finansowego”, „starania o zapobieżenie uszczupleniu należności publicznoprawnej lub o jej późniejsze wyrównanie”.

Nowy § 2 art. 12 stanowi - ze względów systemowych - odpowiednik podstawowych przepisów z nowego Kodeksu karnego i projektu Kodeksu wykroczeń.

20. Przepis art. 13, nie mający swojego odpowiednika w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, reguluje ogólną zasadę określoności terminu wykonania przez sprawcę przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego obowiązku uiszczenia uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej lub równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów. Będzie to miało istotne znaczenie w wielu wypadkach wskazanych w różnych przepisach projektu. Konieczność uwzględniania okoliczności determinujących zdolność sprawcy do wypełniania nałożonych obowiązków spełnia ważne funkcje gwarancyjne. Przykładowo, sąd lub organ dochodzenia wyznaczając zbyt krótki termin musi mieć na względzie, że w ten sposób narusza konkretny przepis prawa materialnego.

21. Podkreślając bezwzględny charakter obowiązku uiszczenia należności publicznoprawnej, przepis art. 14 § 1 i 2 stanowi zmodyfikowany odpowiednik art. 21 z obowiązującej Ustawy karnej skarbowej. W szczególności, zamiast wyrażenia „należności państwowe” użyto szerszego terminu „należności publicznoprawne” (zob. definicję w art. 50 § 26).

Nowy paragraf 3 stanowi dalszą logiczną konsekwencję tradycyjnej regulacji przewidzianej w § 2.

R o z d z i a ł 2. Zaniechanie ukarania sprawcy

(art. 15 - 18)

1. Obowiązująca Ustawa karna skarbowa przewiduje szereg sytuacji (w różnych przepisach własnych i zewnętrznych), w których mimo popełnienia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, do formalnego skazania (ukarania) sprawcy nie dochodzi.

Sytuacje te mogą mieć charakter generalnych rozstrzygnięć dokonywanych przez ustawodawcę, który decyduje, że w określonych wypadkach sprawca z mocy ustawy nie zostaje ukarany („nie podlega karze”) lub też ustawodawca daje tylko uprawnienie organowi orzekającemu do ewentualnej rezygnacji z ukarania.

2. Właśnie w tym odrębnym rozdziale projektu reguluje się stosowanie trzech instytucji degresji karania sprawcy czynu zabronionego, a mianowicie:

a/ czynny żal

(art. 15),

b/ dobrowolne poddanie się odpowiedzialności

(art. 16 - 17),

c/ odstąpienie od wymierzenia kary lub środka karnego

(art. 18).

Praktycznie oznacza to, że projekt stwarza teraz nowe, szersze możliwości ograniczenia typowej reakcji karnej do środków nie będących tradycyjną „karą”. Sprawca ma możliwość uzyskania określonych koncesji w zakresie jego odpowiedzialności za przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, o ile podejmie stosowne (określone ustawowo) zachowanie zmierzające do wyrównania uszczerbku finansowego. Problematyka ta stanowi *signum temporis* współczesnej polityki kryminalnej. Przykładowo, w razie skutecznego czynnego żalu uchylenie karalności („nie podlega karze”) następuje nawet z mocy samego prawa. Jest ono obligatoryjne i niezależne od swobodnego uznania czy zgody właściwego organu procesowego.

3. Rozdział taki nie był znany w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, ani też w żadnej innej podobnej ustawie od 70 lat. Objęta nim problematyka była porozrzucana po całej dotychczas obowiązującej Ustawie karnej skarbowej. Dopiero teraz w projekcie tworzy to jeden rozdział, zawierający przy tym nowe postanowienia. Wyodrębnienie tego rozdziału jest konieczne z następujących - co najmniej - względów.

Po pierwsze, rozdział 2 przewiduje grupę instytucji i środków karnoprawnych, które pozwalają na prowadzenie racjonalnej, eksponującej współczesne tendencje, polityki kryminalnej w zakresie średnich i drobnych czynów zabronionych. W ten sposób projekt racjonalizuje - potencjalnie ujętą - represję karną tj. chodzi o to, że w zależności od pozytywnego (określonego) zachowania się sprawcy we wszystkich tych trzech

wypadkach nie dochodzi do orzeczenia formalnie ujętej „kary”. W razie czynnego żalu lub dobrowolnego poddania się odpowiedzialności nie dochodzi nawet do formalnego „skazania”, natomiast w razie odstąpienia od wymierzenia kary, mimo formalnego skazania, także tutaj może nie dojść do formalnego orzeczenia „kary”.

Po drugie, mimo pewnych szczegółowych różnic natury materialnoprawnej i procesowoprawnej, tym co łączy te trzy istotne środki racjonalnej polityki kryminalnej jest wyraźna regresja karania w ściśle określonych wypadkach, zgodna z przyjętą tutaj generalną zasadą możliwie szerokiego rozwiązywania konfliktu społecznego na drodze m.in. wyrównania w całości albo w części uszczerbku finansowego Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego (spowodowanego czynem zabronionym). Inaczej mówiąc, w proponowanym systemie ogromne znaczenie ma pragmatyczne nastawienie na przesunięcie punktu ciężkości polityki kryminalnej z karania na rozwiązywanie konfliktu społecznego, tym bardziej że to nowoczesne podejście nie osłabia wcale ochrony porządku finansowego.

Po trzecie, katalog tych trzech instytucji i środków ma szerokie zastosowanie do obu kategorii czynów zabronionych: przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych. Warto podkreślić, że omawiany tutaj swoisty czynny żal i swoiste dobrowolne poddanie się odpowiedzialności nie są nadal przewidziane w zakresie przestępstw pospolitych (Kodeks karny) i wykroczeń pospolitych (Kodeks wykroczeń).

Po czwarte, lokalizacja tego rozdziału - po najogólniejszych przepisach wstępnych (rozdział 1) i przed szczegółowymi rozdziałami o przestępstwach skarbowych (rozdział 3) i o wykroczeniach skarbowych (rozdział 4) - wskazuje również, że formalnie orzeczona „kara” nie jest wcale głównym instrumentem zwalczania przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych.

Po piąte, rozdział ten zawiera środki o tyle jednorodne, że nie stanowią one odwetu za uczynione zło przeciwko finansom publicznym. Dotyczy to nawet instytucji odstąpienia od wymierzenia kary, gdzie mimo ustalenia winy i formalnego skazania sprawcy przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, może nie dojść w istocie do wymiaru „kary”.

Po szóste, realizacji zasady ekonomii procesowej służy to, że po skutecznym zastosowaniu instytucji i środków z tego rozdziału wyeliminowane zostaje całkowicie prowadzenie jakiegokolwiek postępowania wykonawczego (art. 171 - 184). Także ten fakt stanowi wyraz racjonalnej tendencji we współczesnej polityce kryminalnej, u której podstaw leżą względy praktyczne.

4. Przepis art. 15 § 1 - 6 stanowi zmodyfikowany odpowiednik tradycyjnego rozwiązania, znanego także w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (art. 7 § 1 i 2). Pod adresem tego ważnego przepisu karnoskarbowego zgłoszono wiele uwag krytycznych. Poza pewnymi koniecznymi korektami redakcyjnymi (np. łączne potraktowanie przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych) projekt wprowadza szereg zmian merytorycznych, mających na celu szersze stosowanie w praktyce instytucji czynnego żalu. Większość zaproponowanych nowych sformułowań (zwłaszcza w zakresie przesłanek czynnego żalu) charakteryzuje się większą precyzyjnością od dotychczasowych, co ma ogromne znaczenie gwarancyjnoprawne dla ich potencjalnych „użytkowników”.

Poważnym mankamentem obowiązującej Ustawy karnej skarbowej był brak precyzyjnego określenia momentu czasowego, do którego sprawca przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, chcący skorzystać z przywileju bezkarności winien złożyć zawiadomienie o nim. Ostrej krytyce poddano sformułowanie ustawowe: „w czasie kiedy organ powołany do ścigania miał już wiadomość o przestępstwie” skarbowym lub wykroczeniu skarbowym. Poszukując bardziej ścisłego określenia tego momentu czasowego rozważano różne koncepcje, od liberalnych po bardziej restrykcyjne. Starano się wyważyć właściwe proporcje między potrzebą zwalczania przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych z punktu widzenia ochrony finansów publicznych, a zabezpieczeniem słuszych i uzasadnionych praw obywateli. Proponowane w ramach kompromisu ostatecznego określenie tej przesłanki czynnego żalu uwzględnia wyjątkowy charakter tej instytucji jako okoliczności wyłączającej karalność, a także to, że projekt przewiduje jeszcze inne konstrukcje prawne, które można określić jako instytucję czynnego żalu sensu largo i które też mogą znaleźć zastosowanie w trakcie dalej toczącego się postępowania. I tak, obok nowego warunku czasowego, aby organ ścigania „miał już wyraźnie udokumentowaną wiadomość o popełnieniu przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego” wprowadzono jednocześnie precyzyjnie zmodyfikowaną negatywną przesłankę dopuszczalności stosowania czynnego żalu („po rozpoczęciu przez organ ścigania czynności służbowej, w szczególności przeszukania, czynności sprawdzającej lub kontroli zmierzającej do ujawnienia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, chyba że czynność ta nie dostarczyła podstaw do wszczęcia postępowania o ten czyn zabroniony”). Zrezygnowano tym samym z dotychczas nieprecyzyjnego sformułowania ustawowego „w czasie dokonywania u sprawcy kontroli lub przeszukania”.

Kolejna zmiana w stosunku do regulacji z obowiązującej Ustawy karnej skarbowej polega na tym, że zastąpiono dotychczasowy termin ustawowy „należność państwowa” przez szerszy „należność publicznoprawna”.

Projekt rozwiązuje wątpliwości, jakie powstały na tle obowiązującej Ustawy karnej skarbowej - w sytuacji, kiedy przedmiot przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego znajduje się w posiadaniu sprawcy tj. czy wówczas sprawca powinien złożyć ów przedmiot *in naturae*, czy też jego równowartość pieniężną. Poprawiając dotychczasową regulację w tym zakresie, projekt wprowadza w art. 15 § 2 zdanie drugie - ze względów systemowych - regułę, iż w sytuacji, gdy orzeczenie przepadku przedmiotów jest obowiązkowe, sprawca w pierwszej kolejności winien złożyć te przedmioty (*in naturae*), a dopiero w razie niemożności ich złożenia - uiścić ich równowartość pieniężną. Dodatkowo, w zdaniu trzecim tego artykułu podkreślono wymóg złożenia przez sprawcę przedmiotu *in naturae*, gdy jego „posiadanie jest zabronione”.

Wreszcie projekt w art. 15 § 6 pkt 2 wyłącza możliwość stosowania instytucji czynnego żalu także w stosunku do sprawcy, który „zorganizował grupę albo związek mający na celu popełnienie przestępstwa skarbowego lub popełnianie wykroczeń skarbowych albo taką grupą lub związkiem kierował, chyba że zawiadomienia, o którym mowa w § 1, dokonał ze wszystkimi członkami grupy lub związku”. Wprowadzając tę nową przesłankę negatywną Zespół kierował się uzasadnionymi względami etycznymi, jakkolwiek na gruncie prawa karnego skarbowego te elementy etyczne w zasadzie nie odgrywają dużej roli. Trudno bowiem zaakceptować możliwą sytuację, w której organizator działalności przestępczej, po dokonaniu przestępstwa skarbowego korzysta z przywileju bezkarności, na analogicznych zasadach jak szeregowy członek zorganizowanej grupy lub związku.

W końcu, projekt nie wprowadził - mimo niektórych głosów teorii i praktyki - warunku „dobrowolności”. Ten warunek nie ma rzeczowego uzasadnienia w prawie karnym skarbowym. Byłoby to także nieuzasadnione kryminalnopolitycznie zawężenie pola zastosowania czynnego żalu w praktyce karnoskarbowej.

Projekt przewiduje instytucję czynnego żalu również w części szczególnej (art. art. 64 § 3, art. 74 § 4 i 5). Przepis ten stanowi *lex specialis* wobec art. 15.

5. W przepisach art. 16 i 17 projektu przewiduje się materialnoprawną regulację środka karnego w postaci dobrowolnego poddania się odpowiedzialności. Wszakże nie jest to instytucja o charakterze czysto procesowym, co może błędnie sugerować dotychczasowa jej lokalizacja w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (wyłącznie art. 196 - 198 w części II

pt. „Postępowanie karne skarbowe”). To widoczne tutaj wzajemne pomieszanie tradycyjnych funkcji prawa materialnego i prawa procesowego jest w zasadzie dość podobne do innego środka degresji karania, jakim jest warunkowe umorzenie postępowania karnego (z grupy środków karnych probacyjnych). Oba te środki karne nie kończą się formalnym skazaniem, choć odmiennie niż dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, warunkowe umorzenie pozwala jedynie na warunkową (kontrolowane wykonanie obowiązków w probacyjnym okresie czasu) rezygnację państwa z kontynuowania postępowania karnego i skazania przestępcy skarbowego, którego zgoda na takie potraktowanie nie jest wcale wymagana. Poza materialnoprawnymi przepisami art. 16 i 17, odpowiednia regulacja procedury stosowania dobrowolnego poddania się odpowiedzialności zawarta jest w części procesowej projektu (art. 139 - 146).

Uwzględniając istotę omawianego środka dokonano niezbędnej korekty jego nazwy. Mianowicie, zamiast tradycyjnej nazwy („dobrowolne poddanie się karze”) utrzymano nadal bardziej precyzyjną: „dobrowolne poddanie się odpowiedzialności”. Należy wyraźnie podkreślić, że wbrew swej tradycyjnej nazwie, ten środek karny formalnie nie jest wcale „karą” (nie jest przewidziany przez jakikolwiek „katalog kar”). Poza tym, może dotyczyć „zastępczo” nie tylko kary grzywny ale także takiego środka karnego jak przepadek przedmiotów. Wreszcie w rachubę wchodzi jeszcze uiszczenie uszczuplonej należności publicznoprawnej, a także koszty postępowania. Rozważano również kwestię innego zakończenia proponowanej nazwy tj. zamiast zwrotu „odpowiedzialności” - wyrażenie „odpowiedzialności karnej”. Jednak ta propozycja byłaby niespójna wewnętrznie w relacji do wykroczeń skarbowych.

Nowy art. 16 - mając na względzie zasadę równości - zawiera przesłanki ustawowe stosowania środka karnego w postaci dobrowolnego poddania się odpowiedzialności. Muszą one wystąpić kumulatywnie. Obok dwóch tradycyjnych przesłanek szczegółowych (pkt 2 i 3) projekt wprowadza dwie nowe przesłanki tj. uiszczenie należności publicznoprawnej uszczuplonej popełnionym czynem zabronionym (pkt 1) oraz uiszczenie zryczałtowanej równowartości kosztów postępowania (pkt 4). Nowa jest także ogólna przesłanka: „jeżeli wina i okoliczności popełnienia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego nie budzą wątpliwości”.

Paragraf 2 art. 16, określając zakazy dobrowolnego poddania się odpowiedzialności, stanowi radykalnie zmodyfikowany odpowiednik art. 196 § 3 z obowiązującej Ustawy karnej skarbowej. W szczególności, art. 16 § 2 (pkt 1-3) zawierają precyzyjne określenie nowych zakazów ustawowych. Jak widać, proponuje się teraz stosowanie dobrowolnego poddania się

odpowiedzialności nie tylko za wykroczenia skarbowe, ale także przez sąd za typowe przestępstwa skarbowe zagrożone wyłącznie karą grzywny.

Nowy art. 17 § 1 określa wyraźnie zakres zezwolenia udzielonego przez sąd. Paragraf 2 tego artykułu stanowi radykalnie zmodyfikowany odpowiednik art. 198 § 3 z obowiązującej Ustawy karnej skarbowej. Nowa redakcja eksponuje fakt, że ten środek stanowi tylko swoiste odstępianie od formalnego „skazania”. W tym celu użyto nowego sformułowania: „powoduje takie same skutki prawne, jak prawomocne orzeczenie kończące postępowanie w sprawie” i jednocześnie podkreślono, że postanowienie o zezwoleniu „nie podlega wpisowi do rejestru karnego”. Osoba taka może więc otrzymać zaświadczenie stwierdzające niekaralność np. za przestępstwo skarbowe (m.in. osoba prowadząca kantory walutowe z uwagi na art. 10 ust. 1 ustawy - Prawo dewizowe z dnia 18 grudnia 1998 r., Dz.U. Nr 160, poz. 1063). Konsekwencją tego jest § 3 art. 17 projektu, który stanowi odpowiednik art. 24 § 2 z obowiązującej Ustawy karnej skarbowej. Inaczej mówiąc, jeżeli dobrowolne poddanie się odpowiedzialności nie jest ani „skazaniem”, ani „karą”, to w stosunku do takiego sprawcy przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego nie stosuje się tzw. prawnych skutków skazania tj. konsekwencji wynikających bądź z mocy prawa, bądź ustalonych przez właściwe organy.

6. Przepis art. 18 § 1 - 4, nie mający swojego odpowiednika w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, reguluje istotę i zakres instytucji odstąpienia od wymierzenia kary za przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe. Instytucja ta zawiera surowszą ocenę prawną (orzeczenie skazujące) niż w razie stosowania środka karnego w postaci dobrowolnego poddania się odpowiedzialności.

To kompleksowe ujęcie w art. 18 projektu jest spójne systemowo z odpowiednimi przepisami dotyczącymi odstąpienia od wymierzenia kary w Kodeksie karnym (art. 60). Niezależnie od tych szczegółowych przesłanek dotyczących odrębnie przestępstw skarbowych (art. 18 § 1 pkt 1) i wykroczeń skarbowych (art. 18 § 1 pkt 2 jako radykalnie zmodyfikowany odpowiednik art. 44 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej), odstąpienie od wymierzenia kary ma zastosowanie „w wypadkach przewidzianych w ustawie”.

Po pierwsze, uwzględniając ważne interesy finansów publicznych przyjęto rozwiązanie, że jeżeli w związku z przestępstwem skarbowym lub wykroczeniem skarbowym nastąpiło uszczuplenie lub narażenie na uszczuplenie należności publicznoprawnej, sąd może odstąpić od wymierzenia kary lub środka karnego wymienionego w art. 21 § 2 pkt 2,3,5 i 6

albo w art. 44 § 2 pkt 2 i 3 tylko wtedy, gdy należność ta została w całości uiszczona przed wydaniem wyroku (art. 18 § 2).

Po drugie, odstępianie od wymierzenia środka karnego (gdy jego orzeczenie było nawet obowiązkowe) nie jest możliwe, jeżeli przypadek dotyczy przedmiotu, którego posiadanie jest zabronione (art. 18 § 3).

Po trzecie, dodatkowo utrzymano tradycyjne rozwiązanie szczegółowe, że w postępowaniu w stosunku do nieobecnych orzeczenie co do środka karnego może ograniczyć się do przypadku przedmiotów (art. 18 § 4). Ten przepis materialnoprawny jest zmodyfikowanym odpowiednikiem dotychczasowego przepisu procesowego z obowiązującej Ustawy karnej skarbowej (art. 226).

Zespół uznał, że dopiero po tak znacznie szerszym rozbudowaniu i sprecyzowaniu przesłanek ustawowych instytucji odstępiania od wymierzenia kary lub środka karnego (jeszcze dość młoda na terenie prawa karnego skarbowego) może być ona bardzo praktycznym środkiem degresji karania.

Poza jednolitym sposobem opartym na ogólnej regule (art. 18 § 1 - 4) przewidziano jeszcze samoistne ujęcie odstępiania od wymierzenia kary w przepisach szczególnych na tle przestępstw podatkowych (art. 64 § 3, art. 74 § 4) i wykroczeń podatkowych (art. 74 § 5).

R o z d z i a ł 3. Przestępstwa skarbowe **(art. 19 - 43)**

1. Rozdział ten obejmuje w projekcie tylko 25 artykułów, a więc znacznie mniej przepisów niż w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (43 artykuły).

2. Oprócz grupy najogólniejszych i wspólnych przepisów dotyczących zarówno przestępstw skarbowych, jak i wykroczeń skarbowych - rozdział 1 (art. 1-14) pt. „Przepisy wstępne” i rozdział 2 (art. 15-18) pt. „Zaniechanie ukarania sprawcy” - projekt w rozdziale 3 określa odrębnie do przestępstw skarbowych jedynie takie pozostałe kwestie, jak:

- a/ „odpowiednie” stosowanie niektórych przepisów Kodeksu karnego (art. 19),
- b/ zakres karalności (art. 20),
- c/ katalog kar, środków karnych i środków zabezpieczających (art. 21),
- d/ granice kary grzywny w stawkach dziennych (art. 22),

- e/ odpowiedzialność posiłkowa (art. 23-24),
- f/ zamienna kara ograniczenia wolności (art. 25),
- g/ dolna granica kary pozbawienia wolności (art. 26),
- h/ granice kary nadzwyczajnie obostrzonej (art. 27),
- i/ postacię przepadku przedmiotów (art. 28),
- j/ wypadki orzekania przepadku przedmiotów (art. 29)
- k/ zakres i zakazy wymiaru przepadku przedmiotów (art.30),
- l/ ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów (art. 31),
- l/ przypadek osiągniętych korzyści majątkowych (art. 32),
- m/ zakazy pozbawienia praw (art. 33),
- n/ podanie wyroku do publicznej wiadomości (art. 34),
- o/ nadzwyczajne złagodzenie kary (art. 35),
- p/ nadzwyczajne obostrzenie kary (art. 36-37),
- r/ zasada wymiaru kary za ciąg przestępstw skarbowych lub w zbiegu z przestępstwem skarbowym (art. 38),
- s/ warunkowe umorzenie postępowania karnego i inne środki karne probacyjne (art. 39),
- t/ przesłanka warunkowego zwolnienia (art. 40),
- u/ środki orzekane tytułem środka zabezpieczającego (art. 41),
- v/ przedawnienie karalności (art. 42),
- w/ przedawnienie wykonania środka karnego i ich zatarcie skazania (art. 43).

Powyższe wyliczenie wskazuje, że rozdział 3 zawiera li tylko takie przepisy, które są ściśle związane z samą kategorią przestępstw skarbowych albo też takie ogólne przepisy, których nie udało się zlokalizować w ramach wspólnych rozdziałów (wstępnych) np. konieczne okazało się ich pewne zmodyfikowanie.

Charakterystyczne, że odmiennie niż w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, rozdział 3 Projektu zawiera - poza dwoma wyjątkami w art. 19 i 20 - przepisy dotyczące zasad karania za przestępstwa skarbowe.

3. Generalny kierunek regulacji prawnej przestępstw skarbowych opiera się na wiodących zasadach przyjętych w zakresie przestępstw pospolitych (Kodeks karny). Nabiera to teraz jeszcze większego znaczenia, ponieważ wszystkie przestępstwa skarbowe (również

zagrożone wyłącznie karą grzywny) będą rozpoznawane w tym samym organie orzekającym (sąd karny) i w zasadzie według tej samej procedury.

W tej sytuacji rozdział 3 zawiera dwie grupy przepisów:

a/ przepisy własne (art. 20 - 43),

b/ przepisy recypowane z Kodeksu karnego w ramach formuły „odpowiedniego” stosowania przepisów prawa (art. 19 § 1 - 6).

4. W obowiązującej Ustawie karnej skarbowej zbyt szeroko wykorzystywana jest swoista formuła „odpowiedniego” stosowania przepisów prawa. Przykładowo, na podstawie art. 2 § 1 Ustawy karnej skarbowej recypowano aż 73 przepisów z części ogólnej k.k. z 1969 r.

Współcześnie formuła „odpowiedniego” stosowania przepisów prawa nie jest już optymalną techniką formułowania tekstu ustawy karnej (zwłaszcza że niewiele to odbiega od swego pierwowzoru z okresu międzywojennego). Stosowanie tej skróconej formuły prawnej nie zawsze jest w pełni precyzyjne i konsekwentne. Wówczas wykładnia przepisów karnoskarbowych jest czynnością o bardzo skomplikowanym, niejednorodnym charakterze i staje się powodem poważnych kłopotów interpretacyjnych. Racjonalny ustawodawca nie powinien więc zbyt często przenosić odpowiedzialności za jasność i spójność przepisów ogólnych na organy stosujące przepisy karnoskarbowe w praktyce.

5. Przepis art. 19 § 1 stanowi zmodyfikowany odpowiednik art. 2 § 1 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej. Zgodnie z art. 116 Kodeksu karnego, § 1 art. 19 zawiera wyraźne wyłączenie przez Kodeks karny skarbowy zastosowania przepisów części ogólnej Kodeksu karnego.

Projekt w art. 19 recypuje jedynie 53 artykuły z części ogólnej Kodeksu karnego do przestępstw skarbowych. To widoczne tutaj znaczne zmniejszenie tych „cudzych” przepisów w projekcie świadczy chyba o tym, że zakres normatywny klauzuli „odpowiedniego” stosowania przepisów prawa sprowadzono wreszcie do bardziej rozsądnych granic użyteczności. Ta ograniczona recepcja niektórych przepisów ogólnych Kodeksu karnego ma charakter wybitnie uzupełniający. Dzięki temu projekt reguluje bardziej wyczerpująco całość przepisów ogólnych dotyczących przestępstw skarbowych.

Projekt w art. 19 recypuje w zasadzie te przepisy ogólne Kodeksu karnego, których utrzymanie poza Kodeksem karnym skarbowym jest merytorycznie uzasadnione i które nie wymagają istotnej modyfikacji w zakresie przestępstw skarbowych (najczęściej przepisy o

charakterze uniwersalnym niezależnie od kategorii przestępstwa: pospolite czy skarbowe). Te recypowane przepisy z części ogólnej Kodeksu karnego dotyczą takich kwestii uniwersalnych, jak m.in.: formy realizacji przestępstwa (usiłowanie udolne i nieudolne), formy zjawiskowe przestępstwa (podżeganie, pomocnictwo, odpowiedzialność współdziałającego), wyłączenie odpowiedzialności karnej (dopuszczalne ryzyko nowatorskie), kara ograniczenia wolności, istota pozbawienia praw publicznych, ogólne przesłanki orzekania niektórych zakazów i praw, kolizja podstaw nadzwyczajnego złagodzenia i obostrzenia, dyrektywa wymiaru kar nie polegających na pozbawieniu wolności, przesłanki stosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary, rygor odbywania kary pozbawienia wolności, zaliczenie tymczasowego aresztowania na poczet orzeczonej kary, zasady karania sprawcy, który z popełnienia przestępstw uczynił sobie stałe źródło dochodu lub popełnia przestępstwo działając w zorganizowanej grupie albo związku mającym na celu popełnianie przestępstw, przesłanki warunkowego umorzenia postępowania karnego, przesłanki warunkowego skazania, przesłanki warunkowego zwolnienia, skrócenie odbywania kary ograniczenia wolności, wymiar kary łącznej, stosowanie środków zabezpieczających, przedawnienie wykonania kary, spoczywanie przedawnienia, zatarcie skazania, zaliczenie kary wykonanej za granicą. W zasadzie bez żadnej zmiany („wprost”) lub tylko z niewielkimi zmianami stosowane będą te ogólne przepisy Kodeksu karnego w zakresie przestępstw skarbowych.

Paragrafy 3, 5 i 6 art. 19 stanowią odpowiednie uzupełnienie – w sensie interpretacyjnym – niektórych recypowanych przepisów z części ogólnej nowego Kodeksu karnego.

Paragraf 4 art. 19 stanowi zmodyfikowany odpowiednik art. 2 § 2 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej.

6. Przepis art. 20 § 1 - 3, nie mający swojego odpowiednika w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, wprowadza ograniczenie odpowiedzialności karnej za usiłowanie przestępstwa skarbowego. To ograniczenie następuje w dwojakiej postaci: przez zrezygnowanie, w zasadzie, z karalności usiłowania przestępstw skarbowych zagrożonych karą do roku pozbawienia wolności lub łagodniejszą (chyba że wyjątkowo przepis szczególny tak stanowi) oraz przez wprowadzenie zasady, że kara wymierzona za usiłowanie przestępstwa skarbowego nie może przekroczyć dwóch trzecich górnej granicy zagrożenia przewidzianego za dokonanie. To podejście projektu jest zgodne z ogólnym założeniem, że podstawą karnoprawnego bezprawia jest rzeczywiste zagrożenie lub naruszenie dobra

finansów publicznych. Oznacza to, że w zakresie przestępstw skarbowych regułą jest odpowiedzialność za stadium ich dokonania.

Nowy przepis art. 20 § 3 stanowi odpowiednie uzupełnienie systemowe przepisów recypowanych z Kodeksu karnego, dotyczących usiłowania jako formy realizacji czynu przestępnego (art. 13, art. 14 § 2 i art. 15 Kodeksu karnego).

7. W celu znacznego zwiększenia stopnia określoności ustawowego systemu środków penalnych za przestępstwa skarbowe, projekt wprowadza nową, bardziej kompleksową konstrukcję prawną tych przepisów o treści zawierającej dokładne wyliczenie szczegółowe.

W systemie środków przewidzianych za przestępstwa skarbowe projekt (art. 21) wymienia: „kary” (§ 1), „środki karne” (§ 2), i „środki zabezpieczające” (§ 3). Posługiwanie się nadal terminologią „środki karne” (zamiast tradycyjnej nazwy „kary dodatkowe”) jest wyrazem dążeń integracyjnych (taki sam termin w Kodeksie karnym).

Nowy § 1 art. 21 zawiera katalog „kar” za przestępstwa skarbowe. Ten katalog ułożony jest - ze względów systemowych - wg abstrakcyjnie ujętego stopnia dolegliwości, od kary najłagodniejszej (kara grzywny) do najsurowszej (kara pozbawienia wolności). Ten układ ma dodatkowe uzasadnienie z uwagi na wyraźny priorytet środków dolegliwości ekonomicznej za przestępstwa skarbowe.

Nowy § 2 art. 21 zawiera katalog „środków karnych” za przestępstwa skarbowe. Również kolejność tego katalogu nie jest przypadkowa tj. od tradycyjnego dobrowolnego poddania się odpowiedzialności, aż po środki o charakterze dolegliwości ekonomicznej i niemajątkowej. To odmienne niż w Kodeksie karnym wyliczenie środków karnych za przestępstwa skarbowe ma także swoje szersze uzasadnienie w priorytecie dolegliwości ekonomicznej.

Projekt nadal wyraźnie zalicza do katalogu „środków karnych”: dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów oraz grupę środków karnych probacyjnych (pkt 8 § 2 art. 21).

Nowy § 3 art. 21 zawiera - ze względów systemowych (Kodeks karny) - katalog „środków zabezpieczających” za przestępstwa skarbowe. Z uwagi na wyraźny charakter ekonomiczny przestępstw skarbowych szczególne znaczenie może mieć tutaj grupa administracyjnych środków nielecniczych (przepadek przedmiotów oraz zakazy określonej działalności).

8. Podobnie, jak w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, kara grzywny jest przewidziana w części szczególnej projektu za każde przestępstwo skarbowe. Kara ta jest nadal głównym środkiem polityki kryminalnej w odniesieniu do tej specjalnej kategorii przestępstw (z natury drobnych i średnich).

Przepis art. 22 § 1 - 3, nie mający swojego odpowiednika w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, radykalnie zmienia charakter kary grzywny, znanej w obowiązujących przepisach. W miejsce systemu kwotowego (cyfrowego) wprowadza się - ze względów systemowych - tzw. system grzywny dziennej. Polega to na wymiarze grzywny w dwóch etapach. W pierwszym orzeka się liczbę tzw. stawek dziennych wg ciężaru gatunkowego popełnionego przestępstwa skarbowego (oraz wskaźnika z art. 11), w drugim - wysokość jednej stawki dziennej wg indywidualnych możliwości uiszczenia grzywny. Zastąpienie tradycyjnego systemu kwotowego wymiaru kary grzywny za przestępstwa skarbowe przez zupełnie nowy system stawek dziennych (wprowadzony już w wielu krajach europejskich) stworzy gwarancję - zgodnie z konstytucyjną zasadą równości - bardziej zindywidualizowanego i sprawiedliwego sposobu obliczania grzywny w celu adekwatnego dostosowania jej wysokości do osobistych możliwości płatniczych konkretnego skazanego, co tym samym może ograniczyć znacznie niebezpieczeństwo fiskalizmu przy wymiarze kary grzywny. W ten sposób można uniknąć przerzucania obowiązku uiszczenia grzywny na barki rodziny (wszakże każda kara powinna mieć charakter dolegliwości osobistej) oraz maksymalnie ograniczyć jej wykorzystanie w postaci zastępczej kary pozbawienia wolności.

Dodatkowo istotne znaczenie miały względy jednolitości systemowej, ponieważ wszystkie przestępstwa skarbowe będą należeć teraz do kompetencji sądu karnego, który do przestępstw pospolitych będzie stosował karę grzywny w stawkach dziennych. Wszakże byłoby niezrozumiałe, aby ten sam sąd karne stosował inny system wymiaru kary grzywny w zależności od charakteru przestępstwa (tj. grzywna dzienna w zakresie przestępstw pospolitych, a grzywna kwotowa w zakresie przestępstw skarbowych).

Najniższa liczba stawek dziennych wynosi 10, zaś najwyższa 720, chyba że Kodeks stanowi inaczej (art. 22 § 1 projektu).

Dolna granica jest jednolita systemowo (Kodeks karny), natomiast górną granicę - z uwagi na dominację kary grzywny za przestępstwa skarbowe - projekt przewiduje wyższą niż w Kodeksie karnym (360).

Tradycyjnie górne granice kary grzywny, jakie mogą być wymierzone za poszczególne przestępstwa skarbowe, określają każdorazowo sankcje karne z części

szczególnej. W konkretnym wypadku przepisy szczególne oznaczają w różnych wypadkach niższe granice górne niż 720 (120, 180, 240, 360, 480 stawek dziennych).

W paragrafie 2 art. 22 ustalono odmienne (niższe) górne granice kary grzywny orzekanej w szczególnym trybie nakazowym (do 200 stawek dziennych, chyba że przepis przewiduje niższe zagrożenie karne). Ta regulacja została określona w przepisie materialnoprawnym, ponieważ dotyczy szczególnej postaci kary grzywny.

Wysokość jednej stawki dziennej nie może być niższa niż jedna trzydziesta najniższego miesięcznego wynagrodzenia ani też przekraczać jej czterystukrotności. Z uwagi na priorytet dolegliwości ekonomicznej i dominację kary grzywny za przestępstwa skarbowe, projekt przyjął wyższą górną granicę wysokości jednej stawki dziennej niż w Kodeksie karnym (tutaj 2 000 zł).

Przy określaniu wysokości jednej stawki dziennej sąd bierze pod uwagę okoliczności wymienione w § 3 art. 22. Jest to podobne rozwiązanie jak w Kodeksie karnym.

Taki model kary grzywny jest całkowicie obojętny na skoki inflacji. Jednocześnie pozwala on na wymiar takiej wysokości grzywny, którą skazany przestępca skarbowy jest w stanie uiścić bez nadmiernego uszczerbku dla własnych usprawiedliwionych potrzeb i jego najbliższej rodziny. Poza tym, ten nowy model kary grzywny umożliwia uwzględnienie znacznej rozpiętości zamożności sprawców przestępstw skarbowych.

Praktycznie rzecz biorąc, ustawowe granice wysokości jednej stawki dziennej (przyjmując, że najniższe miesięczne wynagrodzenie wynosi 500 zł) wynoszą od 16 zł ($500 : 30$) do 6 400 zł (16×400).

Przy tak ustalonej wysokości jednej stawki dziennej można teraz obliczyć, jakie są ustawowe granice zagrożenia karą grzywny. Dolna granica kary grzywny wynosi od 160 zł (10×16 zł) do 64 000 zł ($10 \times 6\,400$ zł), a górna granica od 11 520 zł (720×16 zł) do 4 608 000 zł ($720 \times 6\,400$ zł). Natomiast ustawowe (górne) granice kary grzywny w trybie nakazowym wynoszą 3 200 zł (przy dolnej wysokości stawki dziennej - 200×16 zł) albo 1 280 000 zł (przy górnej wysokości stawki dziennej - $200 \times 6\,400$ zł).

Projekt nie różnicuje generalnie wysokości granic kary grzywny w zależności od tego, czy chodzi o grzywnę samoistną czy też kumulacyjną. Nadal nie przyjęto w przepisach karnoskarbowych klasycznych założeń karnoprawnych tych dwu postaci kary grzywny z Kodeksu karnego i ta niejednolitość systemowa jest rzeczowo uzasadniona.

Należy podkreślić, że dzięki recepcji (art. 19 § 2) do przepisów karnoskarbowych przepisów z Kodeksu karnego o warunkowym zawieszeniu wykonania kary, wykonanie samoistnej kary grzywny podlega także warunkowemu zawieszeniu (art. 69 Kodeksu

karnego). Zaakceptowano założenie, że warunkowe zawieszenie wykonania kary grzywny będzie stosowane w razie popełnienia drobnych przestępstw skarbowych. Okazuje się bowiem, że groźba egzekucji grzywny w stosunku do niezbyt bogatych skazanych za przestępstwa skarbowe ma istotną wartość powstrzymującą przed recydywą.

9. Przepis art. 23 § 1 - 5, stanowiąc radykalnie zmodyfikowany odpowiednik art. 32 § 1 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, reguluje najważniejsze przesłanki odpowiedzialności posiłkowej w zakresie wykonania kary grzywny orzeczonej wobec skazanego sprawcy przestępstwa skarbowego. W szczególności, to tradycyjne, szczególnego rodzaju zabezpieczenie interesów finansów publicznych projekt rozszerza jeszcze na wykonanie ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów (§ 2 art. 23). Poza tym, istotne novum stanowi § 5 art. 23, który mówi, że w razie nałożenia odpowiedzialności posiłkowej sąd zobowiązuje podmiot, który uzyskał korzyść majątkową do jej zwrotu w całości lub w części na rzecz Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego (nie dotyczy to korzyści majątkowej podlegającej zwrotowi innemu podmiotowi).

Paragraf 3 art. 23 stanowi zmodyfikowany odpowiednik art. 33 § 1 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej z uwagi na przyjęcie nowego modelu kary grzywny za przestępstwa skarbowe (kara grzywny wg stawek dziennych).

Paragraf 4 art. 23 stanowi zmodyfikowany odpowiednik art. 33 § 2 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej przez bardziej precyzyjne określenie przesłanki indywidualizującej odpowiedzialność posiłkową nałożoną na kilka podmiotów.

Paragraf 5 art. 23 stanowi novum, wprowadzając instytucję orzekania zwrotu korzyści majątkowej uzyskanej przez różne podmioty.

10. Przepis art. 24 § 1 - 3, określa zakaz stosowania instytucji odpowiedzialności posiłkowej, jak i niektóre wyjątkowe sytuacje, dotyczące zakresu majątkowej odpowiedzialności posiłkowej.

Nowy jest paragraf 1 art. 24, który mówi, że odpowiedzialności posiłkowej nie stosuje się wobec organów administracji publicznej. Tym samym naprawiono oczywisty błąd dotychczasowego ustawodawcy (z noweli z dnia 10 października 1991 r.).

W interesie finansów publicznych wprowadzono § 3 pkt 2 art. 24, zgodnie z którym odpowiedzialność posiłkowa nie wygasa, jeżeli kary grzywny wobec skazanego nie wykonano z powodu jego nieobecności w kraju.

Sposób i kolejność wykonania nałożonej odpowiedzialności posiłkowej regulują szczegółowo przepisy własne z części projektu dotyczącej postępowania wykonawczego (art. 177 § 1-5). Jest to więc zmieniona lokalizacja dotychczasowych przepisów UKS (art. 34 § 1-4).

11. Przepis art. 25 § 1-4, określa ustawowe przesłanki stosowania kary ograniczenia wolności wobec sprawców przestępstw skarbowych.

Projekt przyjmuje, bardziej konsekwentnie niż poprzednio, ogólną podstawę prawną wymiaru kary ograniczenia wolności. Jakkolwiek kara ograniczenia wolności jest także jedną z kar za przestępstwa skarbowe, to jednak zasady zagrożenia tą karą są odmienne od unormowań w Kodeksie karnym. W zasadzie karnoskarbowa postać kary ograniczenia wolności nie występuje nadal równolegle do ustawowych zagrożeń innymi karami w przepisach części szczególnej.

Projekt rozszerza dopuszczalność zamiany każdej kary pozbawienia wolności (do lat 3) na łagodniejszą karę ograniczenia wolności za każde przestępstwo skarbowe. Nie przeczy temu fakt, że projekt wyłącza nadal - w przeciwieństwie do Kodeksu karnego - możliwość zamiany kary pozbawienia wolności na łagodniejszą karę grzywny. To rozwiązanie jest prostą koniecznością tej swoistości prawa karnego skarbowego, która polega na tym, że tradycyjna kara grzywny przewidziana jest już w samych sankcjach karnych za każde przestępstwo skarbowe. Przepis art. 25 odnosi się do przestępstw skarbowych zagrożonych w sankcji złożonej karą grzywny łącznie z karą pozbawienia wolności (ujętych w sposób alternatywno-kumulatywny). Wówczas bez ogólnego przepisu art. 25 można zawsze wymierzyć karę grzywny.

Projekt w art. 25 zmodyfikował przesłanki dopuszczalności zamiany kary pozbawienia wolności na karę ograniczenia wolności i są one, bardziej niż dotychczas, zbliżone do rozwiązania przyjętego w Kodeksie karnym (art. 29 § 3 i 4). Dopiero teraz te przesłanki ustawowe można uznać za wystarczająco elastyczne. W szczególności, odmiennie niż dotychczas, projekt - ze względów systemowych - przewiduje wyłączenie tego sposobu degresji karania wobec sprawcy umyślnie popełnionego przestępstwa skarbowego, który był uprzednio skazany na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 6 miesięcy bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.

Zgodnie z paragrafem 4 art. 25 projektu do wymiaru kary ograniczenia wolności stosuje się „odpowiednio” przepisy o karze ograniczenia wolności z Kodeksu karnego (art. 34-36), o gruntownie zmienionej treści. W szczególności, ta kara polega na wykonaniu

nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne wskazanej przez sąd w odpowiednim zakładzie pracy, placówce służby zdrowia, opieki społecznej, organizacji lub instytucji niosącej pomoc charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej (znane w świecie jako tzw. community service).

Wymierzając karę ograniczenia wolności, sąd dodatkowo - oprócz fakultatywnych obowiązków z Kodeksu karnego - nakłada na podstawie art. 25 § 2 projektu obowiązek uiszczenia należności publicznoprawnej. Odmiennie niż w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, nałożenie tego obowiązku nie jest już pozostawione uznaniu sądu.

12. Przepis art. 26, nie mający swojego odpowiednika w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, określa dolną granicę czasową kary pozbawienia wolności. Uznano, że dotychczasowa dolna granica kary pozbawienia wolności „od 1 miesiąca” jest stosunkowo zbyt rygorystyczna w zakresie przestępczości skarbowej.

Wydaje się, że celowe jest obniżenie tej dolnej granicy kary pozbawienia wolności do wymiaru „od 5 dni” (zamiast dopiero „od 1 miesiąca” jak w nowym Kodeksie karnym). Ta dolna granica kary pozbawienia wolności w przepisach karnoskarbowych jest spójna z przepisami w zakresie wykroczeń pospolitych (w projektowanej nowelizacji Kodeksu wykroczeń z 1971 r., dolna granica kary aresztu wynosi także „5 dni”). Oznacza to tym samym, że dolna granica 1 miesiąca kary pozbawienia wolności (w zakresie przestępstw pospolitych z Kodeksu karnego) nie powinna być absolutnym dogmatem, zwłaszcza odnośnie przestępstw skarbowych, mających charakter bardziej administracyjny niż kryminalny i będących w zasadzie czynami drobnymi. Ważny jest także fakt, że inaczej niż w Kodeksie karnym, w projekcie nie ma żadnego przestępstwa skarbowego, które byłoby zagrożone karą pozbawienia wolności jako karą jedyną w sankcji prostej. Również górna granica ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności za przestępstwa skarbowe jest znacznie niższa (do lat 3), niż za przestępstwa pospolite z Kodeksu karnego (do lat 15 lub 25 lat).

W tej sytuacji - co jest zgodne ze współczesnymi tendencjami światowymi (np. w nowym Kodeksie karnym Francji dolna granica kary więzienia liczy się już od 1 dnia) - jeżeli następuje skazanie sprawcy za stosunkowo drobne w istocie przestępstwo skarbowe i tym samym trzeba go skierować do zakładu karnego w celu odbycia izolacyjnej kary pozbawienia wolności z pewnym narażeniem skazanego na ujemne oddziaływanie ze strony sprawców „wykolejonych” lub zdemoralizowanych, to chyba lepiej, aby był to najkrótszy czas, a więc np. 5 dni zamiast przyjętego w Kodeksie karnym do sprawców przestępstw kryminalnych - 1 miesiąc. Sprawca przestępstwa skarbowego to nie jest z reguły typowy

przestępca kryminalny. Wówczas ta krótka kara może działać w sensie samego ukarania tj. faktu skazania na karę pozbawienia wolności ma w ogóle o wiele większe znaczenie aniżeli jej czas trwania (z uwagi na rozpowszechnioną w społeczeństwie nazwę „więzienia”). Krótka kara pozbawienia wolności oznacza dzisiaj samą izolację i skazanie na faktyczną bezczynność w zakładzie karnym. Jakakolwiek praca wychowawcza w tych warunkach jest właściwie niemożliwa.

13. Przepis art. 27 § 1 i 2, nie mający żadnego odpowiednika w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, stwierdza wyraźnie, że przewidziane w przepisach karnoskarbowych obniżenie albo nadzwyczajne obostrzenie górnej granicy ustawowego zagrożenia odnosi się, w razie zagrożenia alternatywno-kumulatywnego, do każdej kary. W tej sytuacji wybór rodzaju kary nie musi być więc uzależniony od podstawy obniżenia lub nadzwyczajnego obostrzenia górnej granicy zagrożenia.

14. Przepis art. 28 stanowi radykalnie zmieniony odpowiednik przepisu art. 16 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej.

Projekt preferuje nadal szczególną rolę wielopostaciowego środka karnego w postaci przepadku przedmiotów w celu skuteczniejszego zabezpieczenia ochrony finansów publicznych (zwłaszcza ochrony przewidzianej w przepisach celnych i dewizowych). Przepadek ten dotyczy nie tylko trzech klasycznych postaci, tj. tzw. owoców, narzędzi czynu zabronionego lub też przedmiotów, których wytwarzanie, posiadanie, obrót, przewóz, przenoszenie lub przesyłanie jest zabronione, ale także - co jest swoiste - opakowania oraz przedmiotu połączanego z przedmiotem przestępstwa skarbowego w taki sposób, że nie można dokonać ich rozłączenia bez uszkodzenia któregośkolwiek z tych przedmiotów. Z uwagi na problemy interpretacyjne w praktyce, zrezygnowano z dotychczasowych regulacji dotyczących „środka przewozowego” oraz „drogowego środka przewozowego” uznając, że przepadek „środka przewozowego” - jako narzędzia czynu zabronionego - obejmuje swym zakresem art. 28 pkt 2. Proponowana regulacja przepadku przedmiotów jest w pełni autonomiczna w zakresie przestępstw skarbowych.

15. Przepis art. 29 § 1 – 5 reguluje w sposób kompleksowy zakres orzekania przepadku przedmiotów za przestępstwa skarbowe.

Paragraf 1 art. 29, stanowiący istotnie zmodyfikowany odpowiednik art. 15 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, wyraża zasadę zgodnie z którą przepadek

przedmiotów można orzec tylko w wypadkach przewidzianych w kodeksie, a orzeka się, jeżeli kodeks tak stanowi.

Paragrafy 2-5 art. 29 stanowią uszczegółowienie wyrażonej w paragrafie 1 tego artykułu zasady. Projekt rezygnuje z dotychczasowej techniki kodyfikacyjnej polegającej na zamieszczaniu przepisów regulujących orzekanie przepadku przedmiotów za poszczególne przestępstwa skarbowe na końcu rozdziałów części szczególnej. Uznano, że przepadek przedmiotów powinien być całościowo uregulowany w części ogólnej, zaś część szczególna powinna być poświęcona wyłącznie określaniu znamion typów czynów zabronionych.

Uwzględniając szczególne znaczenie przepadku przedmiotów w prawie karnym skarbowym, projekt w szerokim zakresie przewiduje - zarówno w postaci obligatoryjnej, jak i fakultatywnej - orzekanie tego środka penalnego za przestępstwa skarbowe. Dla przykładu, w rozdziale 8 pt. „Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko zasadom obrotu dewizowego” (art. 95-105) projekt przewiduje obligatoryjny przepadek wartości dewizowych za przestępstwo skarbowe przemytu wartości dewizowych (typ podstawowy z art. 96 § 2) oraz możliwość orzeczenia przepadku innych przedmiotów wymienionych w art. 28. Przepadek przedmiotów jest często bardziej dotkliwy ekonomicznie niż grożąca kara grzywny w najwyższym wymiarze (do 720 stawek dziennych) i to w alternatywie z karą pozbawienia wolności. Ten środek karny może bardzo skutecznie chronić interes fiskalny państwa (nawet jako środek samoistny).

W tym miejscu warto podkreślić, że podobnie jak na tle przestępstw celnych, projekt naprawia kolejny rażący błąd dotychczasowego ustawodawcy, który np. wprowadzając w 1994 r. (art. 15 ustawy z 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego, Dz.U. Nr 126, poz. 615) typ kwalifikowany przestępstwa przemytu dewizowego (art. 48 § 1¹ Ustawy karnej skarbowej), jednocześnie „zapomniał” odpowiednio znowelizować inny przepis Ustawy karnej skarbowej (art. 65 § 1 i 2), stanowiący konieczną przesłankę stosowania przepadku wartości dewizowych. Niestety, spowodowało to dość paradoksalną sytuację (aż do końca sierpnia 1998 r.), w której przepadek wartości dewizowych i innych rzeczy można było orzekać w ramach art. 48 Ustawy karnej skarbowej jedynie do typu podstawowego przemytu dewizowego (§ 1 - gdy te wartości dewizowe są mniejsze niż „znaczne” albo większe niż „znaczne”, lecz bez przekroczenia granicy „wielkiej” wartości), a nie surowszego typu kwalifikowanego tego samego przestępstwa dewizowego (§ 1¹).

Błąd ten naprawiła dopiero nowela do Ustawy karnej skarbowej, uchwalona dnia 3 lipca 1998 r., z mocą obowiązującą od dnia 1 września 1998 r. (zob. art. 1 pkt 27 cyt. noweli).

Prawna możliwość orzekania przepadku wartości dewizowych została potraktowana przez projekt jednolicie, niezależnie od tego, czy chodzi o zwykły przemyt wartości dewizowych (art. 96 § 2), przemyt „dużych” wartości dewizowych (art. 96 § 2 w zw. z art. 36 § 1 pkt 1), czy też o przemyt „wielkich” wartości dewizowych (art. 96 § 2 w zw. z art. 37 § 2 pkt 2).

16. Przepis art. 30 § 1 - 4 stanowi istotnie zmodyfikowany odpowiednik art. 17 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej.

Paragraf 1 art. 30, przewiduje tradycyjnie, że - głównie z uwagi na istnienie swoistej instytucji interwencji (art. 117) - przedmiot stanowiący przedmiot przestępstwa skarbowego podlega przepadkowi, chociażby nie był własnością sprawcy.

Paragrafy 2 i 3 art. 30 przewidują specjalne zakazy wymiaru przepadku przedmiotów. Zgodnie z art. 30 § 2 przepadku przedmiotów nie orzeka się, jeżeli są własnością osoby trzeciej, a sprawca uzyskał je w drodze przestępstwa lub wykroczenia. W odróżnieniu od obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, projekt nie posługuje się pojęciem „czynu zabronionego” (definiowanego w art. 50 § 1), ponieważ osoba trzecia może zostać pozbawiona posiadania przedmiotu wyłącznie w drodze pospolitego przestępstwa lub wykroczenia. Kolejne zakazy orzekania przepadku przedmiotów przewiduje paragraf 3 art. 30. Mianowicie, pkt 1 § 3 art. 30 stanowi zmieniony odpowiednik przepisu art. 17 § 4 pkt 2 Ustawy karnej skarbowej, natomiast nowy pkt 2 § 3 art. 30 został przyjęty z uwagi na potrzeby praktyki.

Nowy paragraf 4 art. 30 określa wyraźnie, że przedmioty objęte przepadkiem przechodzą na własność Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia.

17. Przepis art. 31 § 1 - 3 stanowi nieco inaczej zredagowany odpowiednik art. 20 § 1-3 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej.

Projekt bardziej akcentuje właściwości kompensacyjne tego środka karnego (zgodnie z art. 21 § 2 pkt 3) o charakterze dolegliwości ekonomicznej. Warto podkreślić, że przepis art. 31 został zlokalizowany obok przepisów o przepadku przedmiotów. Z uwagi zaś na wątpliwości w praktyce, ustawowa przesłanka „niemożności” została określona szczegółowo: „gdy przedmiot został zniszczony, zgubiony lub z innych przyczyn faktycznych lub prawnych nie może być objęty w posiadanie”.

18. Przepis art. 32 § 1 i 2 stanowi zmodyfikowany odpowiednik przepisu art. 45 nowego Kodeksu karnego. Sejm w dniu 6 czerwca 1997 r. podzielił stanowisko Senatu z dnia 26 kwietnia 1997 r., że mechaniczne skreślenie środka karnego konfiskaty mienia spowodowało lukę w systemie prawa karnego. W rezultacie, również w projekcie przyjęto możliwość orzeczenia przypadku osiągniętych korzyści majątkowych pochodzących chociażby pośrednio z popełnienia przestępstwa skarbowego. Projekt przyjął, że w zakresie przestępstw skarbowych odpowiednią przesłanką stosowania tego nowego środka karnego jest skazanie sprawcy, o którym mowa w art. 36 § 1 pkt 2 lub 5. Oczywiście, ogromne znaczenie dla skuteczności tego środka karnego będą miały odpowiednie przepisy procesowe Kodeksu postępowania karnego (np. o zabezpieczeniu majątkowym), czy też odpowiednie przepisy o postępowaniu wykonawczym (Kodeks karny wykonawczy).

19. Przepis art. 33 § 1 i 2, dotyczący niektórych niemajątkowych środków karnych, stanowi radykalnie zmieniony odpowiednik przepisu art. 14 § 1 i 2 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej. Wg projektu (art. 33 § 1) zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej oraz pozbawienie praw publicznych można orzec tylko wtedy, gdy kodeks tak stanowi. W obu wypadkach zrewidowano ustawowy zakres ich stosowania.

Pozbawienie praw publicznych możliwe będzie jedynie na tle stosowania ogólnej instytucji nadzwyczajnego obostrzenia kary (art. 33 § 3) i tylko w razie skazania na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3. Odmienne niż w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, projekt przewiduje wyłącznie własne przesłanki stosowania pozbawienia praw publicznych.

Zakaz prowadzenia określonej „działalności gospodarczej” (o zmienionej nazwie ze względów systemowych) przewidziany jest dość często w zakresie przestępstw podatkowych i celnych. To rozwiązanie jest nowością i może stanowić podstawę racjonalnej polityki karnej w tym zakresie. Autonomiczny przepis art. 33 § 1 stanowi odpowiednie uzupełnienie systemowe przepisu art. 41 § 2 recypowanego z nowego Kodeksu karnego (jako ogólnej przesłanki stosowania zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej).

Natomiast podstawa prawna orzekania dwóch pozostałych zakazów tj. zakaz wykonywania określonego zawodu lub zakaz zajmowania określonego stanowiska znajduje się w recypowanym przepisie art. 41 § 1 nowego Kodeksu karnego.

Projekt dla orzeczenia tych trzech zakazów nie wymaga skazania sprawcy przestępstwa skarbowego na karę pozbawienia wolności.

Projekt ogranicza w sposób istotny czas, na jaki można orzec omawiane niemajątkowe środki karne (górną granicę 10 lat zmniejszono do 5 lat).

20. Przepis art. 34 stanowi odpowiednik przepisu art. 22 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej. Projekt rezygnuje nadal - ze względów systemowych - z orzekania środka karnego w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości li tylko ze względu na prewencję ogólną. Odmienne niż w Kodeksie karnym, orzeczenie tego środka karnego jest możliwe za każde przestępstwo skarbowe. Decyzja w tym zakresie została oddana do swobodnego uznania sądu karnego („w uzasadnionych wypadkach”).

21. Przepis art. 35 § 1 i 2 stanowi radykalnie zmieniony odpowiednik art. 23 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, dotyczący sposobów nadzwyczajnego złagodzenia kary.

Projekt wnosi w omawianym zakresie bardzo istotne zmiany.

Po pierwsze, z uwagi na swoistość sankcji karnych skarbowych, sposoby nadzwyczajnego złagodzenia kary za przestępstwa skarbowe zostały uregulowane w sposób autonomiczny (zrezygnowano z dotychczasowej dodatkowej recepcji odpowiedniego przepisu Kodeksu karnego).

Po drugie, skorygowano także swoiste sposoby nadzwyczajnego złagodzenia kary (m.in. wprowadzono nowe rozwiązania w pkt 1 i 2 art. 35 § 1). Ten drugi z wymienionych punktów przewiduje znacznie szerszy zakres ustawowy stosowania środków karnych jako środków samoistnych (z wyjątkiem pozbawienia praw publicznych), przy odpowiednim ograniczeniu roli kar.

Po trzecie, podobnie całkowicie nowym rozwiązaniem – do czasu nowelizacji lipcowej Ustawy karnej skarbowej z 1998 r. - jest sposób łagodzenia kary przewidziany w art. 35 § 2 (wymiar tylko kary grzywny w wysokości nie przekraczającej połowy górnej granicy ustawowego zagrożenia), mający oddziaływać motywacyjnie w kierunku pełnego wyrównania uszczuplonej należności publicznoprawnej. Cechą charakterystyczną tej zróżnicowanej techniki nadzwyczajnego złagodzenia kary za przestępstwa skarbowe jest jej praktyczna elastyczność.

Przesłanki stosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary za przestępstwa skarbowe są w zasadzie identyczne jak w Kodeksie karnym („odpowiednie” stosowanie art. 60 § 1-3 Kodeksu karnego recypowanego w art. 19 § 2 projektu). Praktyczne znaczenie instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary za przestępstwa skarbowe jest nadal stosunkowo

niewielkie, zarówno z uwagi na swoistość sankcji karnych, jak i w relacji do innych postaci degresji karania, zwłaszcza w ramach zwyczajnego wymiaru kary.

22. Przepis art. 36 § 1-3 stanowi radykalnie zmieniony odpowiednik przepisów art. 24-25 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej. Z uwagi na istotne potrzeby praktyki, projekt dokonuje znacznych modyfikacji w instytucji nadzwyczajnego obostrzenia kary za przestępstwa skarbowe.

Paragraf 1 art. 36 określa w jednym miejscu aż 7 typowych przesłanek nadzwyczajnego obostrzenia kary, z których trzy zostały już wprowadzone nowelizacją Ustawy karnej skarbowej z lipca 1998, a mianowicie:

- a/ zbieg zwany ciągiem przestępstw skarbowych (pkt 3),
- b/ popełnienie przestępstwa skarbowego z użyciem przemocy (pkt 6),
- c/ doprowadzenie innej osoby do popełnienia czynu zabronionego będącego przestępstwem skarbowym przez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia (pkt 7).

Również w pozostałych przesłankach nadzwyczajnego obostrzenia kary dokonano niezbędnych zmian np. zrewidowano ustawowy zakres recydywy skarbowej (pkt 4), czy też ze względów systemowych przyjęto określenie „zorganizowanej grupy przestępczej” (zamiast dotychczasowego wyrażenia „grupy przestępczej”) w połączeniu z nową przesłanką „związku mającego na celu popełnienie przestępstwa skarbowego”. Warto zwrócić uwagę na nową kolejność wyliczenia wszystkich tych przesłanek obostrzenia.

Paragraf 2 art. 36, przewidujący odstąpienie od nadzwyczajnego obostrzenia kary, zawiera już poprawione (szersze) sformułowanie „uszczipienia należności publicznoprawnej” (zamiast tylko „uszczipienia podatku”).

Nowy paragraf 3 art. 36, mający na uwadze rozbicie solidarności grupy przestępczej lub związku przestępczego, przewiduje obligatoryjne odstąpienie od nadzwyczajnego obostrzenia kary.

23. Przepis art. 37 § 1 - 3, stanowiąc radykalnie zmodyfikowany odpowiednik art. 26 § 1 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, określa swoiste sposoby nadzwyczajnego obostrzenia kary.

Projekt rezygnuje z dotychczasowej obligatoryjności obostrzenia, ponieważ decyzja w tym zakresie pozostawiona jest uznaniu sądu karnego.

Punkt 1 i 2 art. 37 § 1 nadal ogranicza zbyt represyjne obostrzenie w postaci wymiaru surowszej rodzajowo kary (pozbawienia wolności, ograniczenia wolności) w razie popełnienia typowego przestępstwa skarbowego zagrożonego wyłącznie karą grzywny, np. zamiast wymiaru kary pozbawienia wolności do lat 3 utrzymano tę górną granicę do roku.

Z kolei, w punkcie 3 art. 37 § 2 wyeliminowano zbyt sztywną (i nieadekwatną) górną granicę obostrzenia kary pozbawienia wolności do lat 5. Projekt przyjmuje tutaj klasyczny sposób obostrzenia tj. „w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę”.

Częściowo nowy jest § 2 art. 37, który przewiduje specjalne obostrzenie kary z uwagi na kolejną (już ósmą) przesłankę w postaci „wielkiej wartości” (w odpowiedniej relacji do „dużej wartości”). Ta kwotowa przesłanka dotyczy tylko niektórych przestępstw skarbowych (w zasadzie w zakresie przestępstw podatkowych i przestępstw celnych oraz jednego dewizowego). Sposób zaostżenia polega na wymiarze kary pozbawienia wolności „w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego podwójnie”. To rozwiązanie pozwoli na bardziej skuteczną walkę z aferową przestępczością skarbową. Uznano ze względu na potrzebę zapewnienia większej jednolitości wewnętrznej przepisów karnoskarbowych, jak i ograniczenie różnych niekonsekwencji karnoprawnych, że należy traktować „wielką wartość”, podobnie jak „dużą wartość” w ramach okoliczności decydujących o nadzwyczajnym obostrzeniu kary, a nie - jak błędnie przyjęto w 1994 r. - o typie kwalifikowanym przestępstwa skarbowego w części szczególnej.

Nowy § 3 art. 37 zapewnia tutaj odpowiednie stosowanie przepisu o obligatoryjnym odstąpieniu od nadzwyczajnego obostrzenia kary.

24. Przepis art. 38 § 1-3, nie mający swojego odpowiednika w Ustawie karnej skarbowej – do czasu nowelizacji lipcowej Ustawy karnej skarbowej z 1998 r. - stanowi zmodyfikowany odpowiednik przepisu art. 91 § 2 i 3 nowego Kodeksu karnego.

Prawie wszystkie ważniejsze przepisy nowego Kodeksu karnego dotyczące zbiegu przestępstw oraz łączenia kar i środków karnych mają odpowiednie zastosowanie do przestępstw skarbowych na podstawie art. 19 § 2 projektu. Recypowano tam wyraźnie art.: 85-87, 89 § 1 i 3, art. 90 i 92 Kodeksu karnego. W szczególności, tym samym projekt uchyla zbyt represyjny i nadmiernie fiskalny ustawowy zakaz wymiaru kary łącznej grzywny w razie realnego zbiegu czynów przestępnych.

Nowy paragraf 3 art. 38 określa m.in. granice kary łącznej ograniczenia wolności do 18 miesięcy oraz kary łącznej grzywny do 1080 stawek dziennych.

25. Przepis art. 39 § 1 - 4, reguluje niektóre kwestie dotyczące stosowania środków karnych związanych z poddaniem sprawcy próbie. Chodzi tutaj o trzy środki karne probacyjne charakteryzujące się regresją karania: warunkowe umorzenie postępowania karnego, warunkowe zawieszenie wykonania kary i warunkowe zwolnienie.

Prawie wszystkie przepisy nowego Kodeksu karnego dotyczące środków karnych związanych z poddaniem sprawcy próbie mają zastosowanie do przestępstw skarbowych. Na podstawie art. 19 § 2 projektu recypowano „odpowiednio” przepisy: art. 66 § 1 i 2, art. 67-69 § 1 i 2, art. 70, 72-78 § 1, art. 79 § 1, art. 80 § 1, art. 81-82 nowego Kodeksu karnego.

Nowy paragraf 1 art. 39 wyłącza możliwość stosowania warunkowego umorzenia postępowania karnego w razie nadzwyczajnego obostrzenia kary.

W przepisach materialnoprawnych w części ogólnej (art. 39 § 2), a nie - jak błędnie w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej - w przepisach procesowych zamieszczono przepis dotyczący elementu składowego instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego jako obowiązku próby w postaci uiszczenia uszczuplonej należności publicznoprawnej. Przepis ten stanowi konieczne uzupełnienie recypowanego przepisu art. 67 nowego Kodeksu karnego.

Przepis § 3 art. 39 stanowi konieczne uzupełnienie recypowanego przepisu art. 68 nowego Kodeksu karnego.

Przepis § 4 art. 39 reguluje odpowiednie stosowanie § 2 i 3 do dwóch pozostałych środków karnych probacyjnych charakteryzujących się regresją karania, a mianowicie: warunkowego zawieszenia wykonania kary i warunkowego zwolnienia.

26. Przepis art. 40, nie mający swojego odpowiednika w Ustawie karnej skarbowej – do czasu nowelizacji lipcowej tej ustawy z 1998 r. - stanowi zmodyfikowany odpowiednik przepisu art. 78 § 2 nowego Kodeksu karnego. Ta swoista regulacja była konieczna z uwagi na specjalną regulację recydywy skarbowej z art. 36 § 1 pkt 4.

27. Przepis art. 41 § 1 - 3, stanowi radykalnie zmieniony odpowiednik art. 18 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej. Szczegółowy przepis art. 41 koresponduje ściśle z ogólnym § 3 art. 21, dotyczącym środków zabezpieczających jako administracyjnych środków nielecniczych.

Przepis § 1 art. 41 stanowi nową redakcję przepisu art. 18 Ustawy karnej skarbowej – do czasu nowelizacji lipcowej z 1998 r. - (zwłaszcza przez dodanie przesłanki, że „sprawca dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności”).

Przepis § 2 art. 41 stanowi zmodyfikowany odpowiednik art. 99 § 1 nowego Kodeksu karnego. W konsekwencji nowy paragraf 3 art. 41 stanowi zmodyfikowany odpowiednik art. 99 § 2 nowego Kodeksu karnego.

28. Przepis art. 42 § 1-6 reguluje kompleksowo problematykę przedawnienia karalności przestępstw skarbowych. Przepis ten stanowi istotne uzupełnienie recypowanych art. 103 § 1 i art. 104 § 1 nowego Kodeksu karnego.

Nowy paragraf 1 art. 42 nieco odmiennie określa terminy przedawnienia karalności (m.in. z uwagi na zagrożenie karne do 3 lat w części szczególnej).

Projekt utrzymuje nadal w § 2 art. 42 skrócony termin przedawnienia karalności w zakresie przestępstw skarbowych polegających na narażeniu na uszczuplenie należności publicznoprawnej lub jej uszczupleniu.

Projekt utrzymuje nadal w § 3 art. 42 dodatkowy sposób jednolitego początku biegu przedawnienia w stosunku do przestępstw skarbowych polegających na narażeniu na uszczuplenie należności publicznoprawnych lub jej uszczupleniu. Nowa redakcja unika trudności znanych z aktualnej praktyki. Proponowany bieg terminu przedawnienia przestępstw podatkowych ustala się z końcem roku, w którym upłynął termin płatności tej należności. Natomiast jeżeli sprawca przestępstwa skarbowego dopuścił się narażenia Skarbu Państwa na uszczuplenie należności celnej, czas jego popełnienia ustala się w zasadzie z dniem, w którym powstał dług celny. Również nowy paragraf 4 art. 42, ustala, że jeżeli dokonanie przestępstwa skarbowego zależy od nastąpienia określonego w kodeksie skutku (co będzie raczej wyjątkowe), bieg przedawnienia rozpoczyna się od czasu, gdy skutek nastąpił.

Nowy § 5 art. 42 określa wyraźnie, że jeżeli w okresie przewidzianym w art. 42 § 1 lub 2 wszczęto postępowanie przeciwko sprawcy, karalność popełnionego przez niego przestępstwa skarbowego ustaje z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu. Ta autonomiczna regulacja przedawnienia wyrokowania (merytorycznego rozstrzygnięcia) okazała się konieczna z uwagi na dotychczasowe wątpliwości w praktyce (na tle recypowanego przepisu z Kodeksu karnego).

Nowy § 6 art. 42 zawiera swoistą przerwę biegu przedawnienia karalności.

29. Przepis art. 43 § 1 i 2 reguluje kwestie związane ze stosowaniem przedawnienia wykonania środków karnych oraz ich zatarcia skazania. Chodzi tutaj o środki karne z art. 21 § 2 pkt 2-7 Projektu.

Przepis art. 43 § 1 i 2 projektu stanowi konieczne uzupełnienie recypowanych przepisów z nowego Kodeksu karnego.

R o z d z i a ł 4. Wykroczenia skarbowe

(art. 44 - 49)

1. Rozdział ten obejmuje w Projekcie tylko 6 artykułów, a więc o połowę mniej niż w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (12 artykułów).

2. Poza tak znaczną redukcją ilości przepisów dotyczących wyłącznie wykroczeń skarbowych, również proponowana struktura i systematyka tego rozdziału różni się istotnie od ujęcia w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (a także od wszystkich poprzednich ustaw od 1926 r.). Rozdział ten zawiera regulację bardziej kompletną i samodzielną pod względem formalnoprawnym. To radykalne odmienne podejście projektu ma szczególne uzasadnienie merytoryczne i funkcjonalne z tym, że wykroczenia skarbowe będą należeć nadal także do kompetencji organów pozasądowych (w trybie mandatowym). W tej szczególnej sytuacji nie wolno było pominąć faktu, że w aktualnej praktyce organów pozasądowych i pozaprokuratorskich dość często nie zwraca się większej uwagi na te właśnie unormowania, których nie ma wyraźnie wyartykułowanych w tekście Ustawy karnej skarbowej. Projektodawcy - realizując założenie koncepcji całościowej kodyfikacji wykroczeń skarbowych - zakładają tym samym znaczne ułatwienia w szybkim i trafnym posługiwaniu się tymi przepisami karnoskarbowymi w codziennej praktyce, zwłaszcza przez osoby nie mające niekiedy jeszcze odpowiedniego wykształcenia prawniczego.

Przykładowo, z powyższych względów w zakresie wykroczeń skarbowych po raz pierwszy zrezygnowano całkowicie z tradycyjnej formuły „odpowiedniego” stosowania przepisów prawa (dotychczas przewidzianej w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej w przepisie odsyłającym art. 36). Przepis ten zawierał recepcję aż 41 przepisów dotyczących wyłącznie przestępstw (głównie z Kodeksu karnego z 1969 r.). Ten zbyt ogólny przepis karnoskarbowy - i to niestety bez uwzględnienia przepisów ogólnych Kodeksu wykroczeń z

1971 r. - był powodem licznych i poważnych komplikacji interpretacyjnych w teorii i praktyce prawa karnego skarbowego. Poza tym, skreślenie tego ogólnego przepisu ma także swoje pełne uzasadnienie systemowe (zwłaszcza na dalszą akceptację poglądu o kompletności przepisów ogólnych w zakresie wykroczeń pospolitych z Kodeksu wykroczeń).

3. Odmiennie niż w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, generalny kierunek regulacji prawnej wykroczeń skarbowych opiera się na wiodących zasadach przyjętych w zakresie wykroczeń pospolitych (Kodeks wykroczeń). Odejście od dotychczasowych zasad (tj. opartych o zasady dotyczące przestępstw) wynika z mniejszej wagi wykroczeń skarbowych oraz z innego katalogu stosowanych środków karnych. Nabiera to teraz szczególnego znaczenia z tego powodu, że wykroczenia skarbowe będą rozpatrywane w tym samym organie orzekającym (sądy).

Natomiast pewne odmienności szczegółowych rozwiązań w zakresie wykroczeń skarbowych, w relacji do wykroczeń pospolitych, wynikają głównie z rzeczowo uzasadnionych swoistości przepisów karnoskarbowych np. z jednej strony brak w tych przepisach m.in. instytucji obrony koniecznej, nawiązki, zakazu prowadzenia pojazdów, środków oddziaływania wychowawczego, warunkowego zawieszenia wykonania kary aresztu, co wydaje się dość oczywiste, a z drugiej strony przepisy karnoskarbowe zawierają - oprócz swoistych instytucji - konieczne modyfikacje wspólnych instytucji np. jedność lub wielość czynów zabronionych (zachowań).

Dodatkowo przyjęto założenie, zgodnie z którym wszystkie kwestie uniwersalne dotyczące ogólnych zasad odpowiedzialności i zasad karania powinny być ujęte w projekcie w miarę jednolicie jako „przepisy wspólne” (wstępne) dla dwóch kategorii czynów zabronionych: przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych.

4. Oprócz grupy najogólniejszych i wspólnych przepisów dotyczących zarówno przestępstw skarbowych, jak i wykroczeń skarbowych - rozdział 1 (art. 1 - 14 pt. „Przepisy wstępne” i rozdział 2 (art. 15 - 18) pt. „Zaniechanie ukarania sprawcy” - projekt w rozdziale 4 określa odrębnie do wykroczeń skarbowych jedynie takie pozostałe kwestie jak:

- a/ katalog kar, środków karnych lub środków zabezpieczających za wykroczenia skarbowe,
- b/ ustawowe granice i wymiar kary grzywny określonej kwotowo,
- c/ przypadek przedmiotów (i inne kwestie z nim związane),
- d/ wymiar kary grzywny w razie realnego zbiegu wykroczeń skarbowych,

- e/ przedawnienie,
- f/ zatarcie skazania.

Oznacza to, że w rozdziale 4 znalazły się jedynie takie przepisy, które są ściśle związane z kategorią wykroczeń skarbowych albo też takie ogólne przepisy, które nie udało się zlokalizować w ramach wspólnych rozdziałów (wstępnych), np. konieczne okazało się znaczne ich uproszczenie bądź zmodyfikowanie.

5. Charakterystyczne, że odmiennie niż w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, rozdział 4 projektu zawiera wyłącznie przepisy dotyczące zasad karania za wykroczenia skarbowe. Rozdział ten nie zawiera już żadnych zasad odpowiedzialności.

Zdecydowały o tym głównie względy systemowe. Mianowicie, przyjęto nowy punkt odniesienia tj. maksymalną integracją z materialnoprawnymi przepisami ogólnymi Kodeksu wykroczeń (w sensie merytorycznym).

Przykładowo, konkretnym wyrazem systemowego ujednolicenia i uproszczenia podstawowych zasad odpowiedzialności i zasad karania za wykroczenia skarbowe jest:

- a/ całkowita rezygnacja z karalnych form popełnienia tego czynu (usiłowanie z art. 40, podżeganie i pomocnictwo z art. 39 Ustawy karnej skarbowej),
- b/ akceptacja skreślenia (jako bezprzedmiotowych) przepisów dotyczących obrony koniecznej (art. 22 § 1 i 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 36 Ustawy karnej skarbowej), zaliczenia tymczasowego aresztowania (art. 83 § 3 Kodeksu karnegok. z 1969 r. w zw. z art. 36 Ustawy karnej skarbowej) i tzw. spoczywania terminu biegu przedawnienia (art. 108 § 2 Kodeksu karnego. z 1969 r. w zw. z art. 36 Ustawy karnej skarbowej).

Natomiast pozostałe zasady odpowiedzialności, które są nadal aktualne w zakresie wykroczeń skarbowych, zostały zlokalizowane w przepisach najogólniejszych (art. 1 - 18), wspólnych zarówno dla przestępstw skarbowych, jak i wykroczeń skarbowych.

Uwzględniając ten istotny fakt, że większość czynów zabronionych z części szczególnej ma charakter czynów tzw. przepołowionych, konkretna redakcja tych uniwersalnych zasad odpowiedzialności (i zasad karania) jest zintegrowana głównie z materialnoprawnymi przepisami ogólnymi Kodeksu wykroczeń. W rezultacie, za wykroczenia skarbowe odpowiadać będzie (bez żadnych wyjątków) jedynie jego sprawca i to tylko za końcowy etap dokonania tego czynu zabronionego. Jest to jednolite systemowe

rozwiązanie, podobne do ujęcia w projekcie Kodeksu wykroczeń. Za takim rozwiązaniem przemawia także dotychczasowa praktyka finansowa organów orzekających w sprawach o wykroczenia skarbowe. Również w ten sposób projekt realizuje ogólnie depenalizacyjną tendencję obecnej reformy prawa karnego skarbowego.

6. Reasumując, materialnoprawne przepisy ogólne dotyczące wykroczeń skarbowych obejmują w projekcie odpowiednio:

- a/ przepisy wspólne tj. przepisy najogólniejsze o zasadach odpowiedzialności i zasadach karania za każdy czyn zabroniony (art. 1 - 14) i przepisy o zaniechaniu ukarania sprawcy za każdy czyn zabroniony (art. 15 - 18),
- b/ oraz przepisy ogólne dotyczące wyłącznie wykroczeń skarbowych (art. 44 - 49).

Te trzy podstawowe grupy przepisów ogólnych dotyczących wykroczeń skarbowych nie mogą być rozpatrywane w izolacji od przepisów części szczególnej (art. 51 - 111), określających m.in. poszczególne czyny zabronione jako wykroczenia skarbowe. Ponadto całość przepisów materialnoprawnych w zakresie wykroczeń skarbowych (przepisy części ogólnej i przepisy części szczególnej) jest ściśle powiązana z niektórymi przepisami o postępowaniu w sprawach o wykroczenia skarbowe (np. art. 148-149, a zwłaszcza art. 134-138) oraz odpowiednio z regulacjami dotyczącymi postępowania wykonawczego m.in. także w zakresie wykroczeń skarbowych, zwłaszcza art. 178-179, dotyczące ważnej kwestii wykonania zastępczych kar za nieściągalną karę grzywny).

7. Nowy przepis art. 44 § 1 - 3 wymienia środki penalne przewidziane za wykroczenia skarbowe. Również odpowiednie posługiwanie się tutaj systemową terminologią „kary” oraz „środki karne” jest wyrazem wyraźnych dążeń integracyjnych. Wszakże są to takie same terminy ustawowe jak w zakresie przestępstw skarbowych, czy też w zakresie przestępstw pospolitych i wykroczeń pospolitych. Dodatkowo warto zwrócić uwagę na pięć faktów:

Po pierwsze, art. 44 zawiera dokładne wyliczenie szczegółowe w jednym miejscu katalogu kar, środków karnych i środków zabezpieczających za wykroczenia skarbowe; jest to regulacja spójna wewnątrz do podobnego katalogu w zakresie przestępstw skarbowych (art. 21 § 1 - 3).

Po drugie, to wyliczenie kar, środków karnych i środków zabezpieczających w art. 44 jest wyczerpujące (pięć środków penalnych). Oczywiście, tylko taka konkretyzacja ustawowa

w zakresie wykroczeń skarbowych stworzy użytkownikom lepszą orientację w celu ich racjonalnego stosowania w praktyce.

Po trzecie, uznano, że należy zrezygnować - zwłaszcza ze względów systemowych - z dotychczasowej nazwy tradycyjnej „kara pieniężna”. Przyjęcie w jej miejsce nazwy „kara grzywny” jest całkowicie nową regulacją. Nie ma żadnych istotnych przesłanek merytorycznych dla terminologicznego wyróżniania kary o charakterze majątkowym, grożącej za popełnienie wykroczenia skarbowego. Wszakże istota „kary pieniężnej” nie jest inna niż „kary grzywny” za wykroczenia pospolite, czy też „kary grzywny” za przestępstwa pospolite lub przestępstwa skarbowe. Warto tutaj pamiętać, że o zachowaniu w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej z 1971 r. tej innej nazwy kary majątkowej („kara pieniężna”) przesądziły jedynie swoiste względy praktyczne, a mianowicie, że tego rodzaju sankcja karna w części szczególnej za dany czyn zabroniony będzie informować użytkowników o tym, że właśnie ta konkretna kwalifikacja prawna czynu określa kategorię wykroczenia skarbowego. De lege ferenda to dotychczasowe uzasadnienie stało się całkowicie nieaktualne, ponieważ w projekcie zmieniła się gruntownie zasada redakcji przepisów o wykroczeniach skarbowych w części szczególnej tj. w każdym wypadku poszczególny przepis karnoskarbowy mówi wyraźnie o tym, że akurat chodzi o wykroczenie skarbowe.

Po czwarte, w projekcie - poza karą grzywny - nie ma nadal innych kar za wykroczenia skarbowe. Ta ugruntowana wyłączność tej kary majątkowej jest najlepszym wyrazem priorytetu środków dolegliwości ekonomicznej za wykroczenia skarbowe.

Po piąte, paragraf 1 art. 44 podkreśla, że za wykroczenia skarbowe przewidziana jest kara grzywny „określona kwotowo”. Jest to odmienne rozwiązanie niż za przestępstwa skarbowe (kara grzywny w stawkach dziennych), ale - co najważniejsze - systemowo spójne z przepisami dotyczącymi wykroczeń pospolitych. Określona kwotowo kara grzywny jest bardziej adekwatna dla tej kategorii czynów zabronionych, zwłaszcza jeżeli jednocześnie podniesiono dolną, a także górną granicę jej ustawowego zagrożenia.

8. Nowy przepis art. 45 § 1 - 4 przywiązuje duże znaczenie do kwestii kompleksowego określenia ustawowych granic zagrożenia karą grzywny za wykroczenia skarbowe oraz zasad jej wymiaru.

W szczególności, radykalnie zmieniono sposób ustalania rozpiętości ustawowych granic kary grzywny za wykroczenia skarbowe. I tak, zamiast koncepcji cyfrowej przyjęto w projekcie rozwiązanie bardziej elastyczne i wewnętrznie spójne. Mianowicie, są to nowe granice ustawowe: „od jednej dziesiątej do dwudziestokrotnej wysokości najniższego

miesięcznego wynagrodzenia". Praktycznie oznacza to (przyjmując, że najniższe miesięczne wynagrodzenie wynosi 500 zł), że dolna granica wynosi 50 zł, a górna granica - aż 10 000 zł. Wyższa dolna granica kary grzywny za wykroczenia skarbowe (niż za wykroczenia pospolite z Kodeksu wykroczeń) ma swoje dodatkowe uzasadnienie m.in. w art. 140 § 1 pkt 2 w razie stosowania środka w postaci dobrowolnego poddania się odpowiedzialności. Również wyższa górna granica kary grzywny za wykroczenia skarbowe (niż za wykroczenia pospolite z Kodeksu wykroczeń) ma swoje uzasadnienie praktyczne. Przede wszystkim chodzi o to, że kara grzywny jest wyłączną karą za każde wykroczenie skarbowe.

W dwóch następnych paragrafach art. 45 (§ 2 i 3) ustalono odmiennie (niższe) górne granice kary grzywny orzekanej w postępowaniach szczególnych. Zostały one odpowiednio zrelacjonowane do wielkości wskaźnika bazowego, jakim jest „najniższe miesięczne wynagrodzenie”.

I tak, mandatem karnym można wymierzyć karę grzywny w granicach nie przekraczających podwójnej wysokości najniższego miesięcznego wynagrodzenia. Praktycznie oznacza to - przy najniższym miesięcznym wynagrodzeniu 500 zł - że górna granica mandatu wynosi 1 000 zł.

Natomiast nakazem karnym można będzie wymierzyć karę grzywny do dziesiątej wysokości najniższego miesięcznego wynagrodzenia, czyli aż 5 000 zł. Obie te regulacje (§ 2 i 3 art. 45) zostały określone w przepisach materialnoprawnych, ponieważ dotyczą szczególnych postaci kary grzywny.

Wreszcie także całkowicie nowy jest § 4 art. 45, który zawiera specjalną dyrektywę wymiaru kary grzywny za wykroczenia skarbowe. To dodatkowe rozwiązanie jest spójne wewnętrznie z art. 11 § 2 oraz art. 22 § 3.

9. Przepis art. 46 reguluje przypadek przedmiotów za wykroczenia skarbowe. Proponowane rozwiązanie jest systemowo spójne zewnętrznie z przepisami dotyczącymi wykroczeń pospolitych, przy jednoczesnym uwzględnieniu niektórych swoistości spraw karnych skarbowych. Zgodnie z § 1 tego artykułu niektóre przepisy projektu dotyczące przypadku przedmiotów w zakresie przestępstw skarbowych stosuje się odpowiednio do wykroczeń skarbowych. Chodzi o przepisy określające: postacie przypadku przedmiotów (art. 28), fakultatywność i obligatoryjność jego orzekania (art. 29 § 1), specjalne zakazy orzekania przypadku przedmiotów (art. 30 § 1 - 4) oraz ściągnięcie równowartości pieniężnej przypadku przedmiotów (art. 31 § 1 - 3). W odróżnieniu od obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, projekt wyłącza możliwość orzeczenia za wykroczenia skarbowe przypadku środka

przewozowego. Zrezygnowano również z dotychczasowej techniki kodyfikacyjnej polegającej na zamieszczaniu przepisów regulujących orzekanie przepadku przedmiotów za poszczególne wykroczenia skarbowe na końcu rozdziałów przepisów części szczególnej. Takie spójne wewnętrznie ujęcie uwzględnia szczególną rolę przepadku przedmiotów w sprawach karnych skarbowych i to niezależnie od charakteru czynu zabronionego.

10. Przepis art. 47 nie ma także swojego odpowiednika w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (ani w poprzednich ustawach od 1926 r.). Podobnie jak uczyniono to w zakresie przestępstw skarbowych, omawiany przepis projektu odrzuca tradycyjną w prawie karnym skarbowym instytucję „zbiegu kar” w razie realnego zbiegu wykroczeń skarbowych. Oznacza to, że dopiero teraz zlikwidowano dotychczasowy, zbyt fiskalny zakaz łączenia kar majątkowych za wykroczenia skarbowe. W to miejsce proponuje się wprowadzić nowe i swoiste rozwiązanie, wg którego „wymierza się łącznie karę grzywny w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę, co nie wyłącza orzeczenia innych środków za pozostające w zbiegu wykroczenia skarbowe”.

Jest to z pewnością regulacja niedoskonała. Jednak tylko z uwagi na potrzeby praktyki przyjęto takie proste rozwiązanie. Odrzucono koncepcję, aby przy realnym zbiegu wykroczeń skarbowych wprowadzić (na wzór przestępstw pospolitych i przestępstw skarbowych) tradycyjną instytucję kary łącznej. Przeważył tutaj pogląd, że zasady wymiaru kary łącznej - za drobne naruszenia finansowe, jakimi są wykroczenia skarbowe - nie są w pełni racjonalne.

Poza tym, mając na uwadze jeszcze inne względy systemowe, rozważono także kwestię możliwości orzekania „łącznie kary” na zasadach zbliżonych do Kodeksu wykroczeń. Mianowicie, przyjęto tam nowe rozwiązanie (art. 9 § 2 Kodeksu wykroczeń) w oparciu o odpowiednie stosowanie instytucji kumulatywnego zbiegu przepisów ustawy, tj. że orzeka się łącznie karę „na podstawie przepisu przewidującego karę najsurowszą”, co nie wyłącza orzeczenia innych środków za pozostające w zbiegu wykroczenia. Niestety, i to rozwiązanie systemowe nie nadaje się do przyjęcia w zakresie wykroczeń skarbowych, ponieważ za te czyny zabronione przewidziany jest tylko jeden rodzaj kary (grzywna) i to zawsze w jednakowych granicach ustawowego zagrożenia (ta sama dolna i górna granica kary grzywny).

11. Przepis art. 48 § 1 - 3 stanowi zmodyfikowany odpowiednik rozwiązania znanego w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (art. 45). Poza pewnymi zmianami redakcyjnymi warto podkreślić jeszcze cztery fakty.

Po pierwsze, wg art. 48 § 1 zdanie drugie w zakresie wykroczeń skarbowych stosuje się odpowiednio przepisy art. 42 § 2 - 6 dotyczące przestępstw skarbowych, np. istotne novum przewiduje art. 48 § 1 zdanie drugie w zw. z art. 42 § 6, zawierający swoistą przerwę biegu przedawnienia karalności w razie uchylenia prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie o wykroczenie skarbowe. Wówczas to przedawnienie biegnie nie od chwili popełnienia wykroczenia skarbowego, lecz wyjątkowo od daty uchylenia tego rozstrzygnięcia.

Po drugie, wg art. 48 § 2 podstawą przedłużenia okresu przedawnienia karalności za wykroczenie skarbowe jest wszczęte postępowanie przeciwko sprawcy (in personam), a nie tylko w sprawie (ad rem). Ta nowa propozycja jest spójna wewnętrznie do przestępstw skarbowych (art. 42 § 5) oraz do przestępstw pospolitych (art. 102 Kodeksu karnego). Natomiast to odmienne tradycyjne rozwiązanie (czyli wszczęcie ad rem) utrzymano w systemie prawa karnego jedynie w zakresie wykroczeń pospolitych (art. 32 § 2 projektu Kodeksu wykroczeń).

Po trzecie, art. 48 § 3 zawiera nową propozycję pewnego rozszerzenia przedawnienia wykonania kary tj. także na niektóre „środki karne” (przepadki przedmiotów, ściąganie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów).

12. Przepis art. 49 § 1 i 2 stanowi zmodyfikowany odpowiednik rozwiązania znanego w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (art. 46), zwłaszcza przez rozszerzenie zatarcia skazania także za niektóre „środki karne” (przepadki przedmiotów, ściąganie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów).

Istotnym uzupełnieniem przy obliczaniu upływu czasu wymaganego do zatarcia skazania jest nowy § 2 art. 49. Mimo swoistej redakcji tego przepisu, to unormowanie jest spójne zewnętrznie z tradycyjną regulacją w zakresie wykroczeń pospolitych.

R o z d z i a ł 5. Objasnienie wyrażeń ustawowych

(art. 50)

1. Rozdział taki nie funkcjonował w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, ani też w żadnej innej podobnej ustawie od 70 lat.

Niekiedy, niektóre definicje ustawowe można było spotkać w różnych miejscach obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, zarówno w części materialnoprawnej (ogólnej i

szczególnej), jak i w części procesowoprawnej. Oczywiście taka fragmentaryczna i doraźna regulacja nie była zbyt czytelna dla użytkowników, a co więcej, prowadziła do całkowicie zbędnych powtórzeń definicyjnych np. niektóre takie same definicje ustawowe recypowane za pomocą ogólnej formuły „odpowiedniego” stosowania przepisów prawa z części ogólnej Kodeksu karnego z 1969 r. zostały powołane aż dwukrotnie w różnych miejscach Ustawy karnej skarbowej z 1971 r., raz dla przestępstw skarbowych w art. 2 UKS („czyn zabroniony”, „młodociany”, „najbliższy”, „instytucja państwowa lub społeczna”, „dokument”), a drugi raz - dla wykroczeń skarbowych w art. 36 UKS (te same zwroty językowe jak dla przestępstw skarbowych, choć z wyjątkiem pominiętego tutaj niesłusznie wyrażenia „młodociany”).

2. Przepisy prawa karnego skarbowego były zawsze i są nadal wyjątkowo trudne do stosowania w praktyce. Wynika to m.in. z tego, że przepisy karnoskarbowe zbudowane są z pewnych wyrażen i zwrotów językowych, które mają dość często charakter nieostry, zawily, bądź wybitnie specjalistyczny. Potrzeba jednakowego rozumienia i stosowania tych wyrażen nie powinna budzić żadnych wątpliwości m.in. z uwagi na znaczne ułatwienia w posługiwaniu się tym kompleksowym i wieloaspektowym aktem prawnym, zwłaszcza w licznych organach pozasądowych i pozaprokuratorskich, niekiedy przez osoby nie mające wykształcenia prawniczego.

Projekt przepisów karnoskarbowych nie jest skrótowo wyrażonym dziełem naukowym, lecz zespołem przepisów, których treścią zainteresowani są nie tylko fachowcy organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, ale przede wszystkim szerokie rzesze obywateli. Postulat dostatecznie powszechnej dostępności treści prawa (m.in. ze względu na spójność) dla użytkowników oraz potrzeby ujednolicenia praktyki licznych organów ochrony prawnej, jak i bardzo istotne względy systemowe zdecydowały o wprowadzeniu w projekcie tego osobnego rozdziału.

Rozdział ten, zawierający jeden artykuł (art. 50), obejmuje tzw. „słowniczek”, który w czterdziestu paragrafach podaje objaśnienie wielu wyrażen ustawowych, nie tylko o charakterze materialnoprawnym. W porównaniu więc z obowiązującą Ustawą karną skarbową, projekt znacznie szerzej potraktował kwestię objaśnienia wyrażen ustawowych i to teraz w sposób bezpośredni. Objętość „słowniczka” projektu jest konsekwencją ogromnego stopnia złożoności materii uregulowanej w projekcie.

3. Znaczenie, jakie „słowniczek” przypisuje poszczególnym wyrażeniom ustawowym, odnosi się tylko do omawianego projektu Kodeksu karnego skarbowego. Właśnie to

znaczenie nie może być pominięte przy wykładni konkretnego przepisu karnoskarbowego, w którym jest użyte, czy też zmienione lub rozszerzone w sposób sprzeczny z zasadą *nullum crimen sine lege*.

Warto podkreślić, że obok typowych definicji nie poprzedzonych zwrotem odnoszącym je do tego kodeksu występują definicje zawierające zwrot „w rozumieniu kodeksu” (§ 8, § 9, § 10, § 18, § 26, § 35) albo zwrot „użyte w rozdziale” (§ 29, § 31, § 32, § 33, § 34). W tych kilku wypadkach takie wyraźne zaznaczenie było merytorycznie uzasadnione.

4. Nie wszystkie wyrażenia i zwroty językowe, które nie odznaczają się jasnością i ostrością, znajdują się w tym „słowniczku”. Przepis art. 50 to nie słowniczek czystojęzykowy. Jest to słownik specjalny i jego zakres wyznacza szczególna materia prawa karnego skarbowego. W tej sytuacji obejmuje on tylko te niektóre wyrażenia, których objaśnienie jest ustawowo możliwe i niezbędne dla prawidłowego rozumienia i stosowania przepisów karnoskarbowych w praktyce. Pozostałe zwroty językowe zostaną wyjaśnione szerzej w nauce i orzecznictwie.

Generalnie, „słowniczek” zawiera objaśnienie dwóch podstawowych grup wyrażeń ustawowych. Po pierwsze, z dziedziny szeroko pojętej karnistyki tj. dotyczy jednocześnie przepisów trojakiego rodzaju (materialnoprawne, procesowoprawne, wykonawczoprawne) oraz obu kategorii czynów zabronionych (przestępstwa skarbowe, wykroczenia skarbowe). Po drugie, z dziedziny finansów publicznych tj. nieraz tak odległe od siebie przepisy, jak prawo podatkowe, prawo celne, prawo dewizowe, prawo gier losowych i zakładów wzajemnych.

5. Objaśnienia wyrażeń ustawowych, objęte przepisem art. 50, dotyczą głównie pewnych fragmentów językowych, elementów słownych, z których ustawa składa treść swoich przepisów ogólnych, zakazów i nakazów karnoskarbowych w części szczególnej, a nawet niekiedy terminów dotyczących postępowania w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe.

Zdecydowana większość objaśnień dotyczy wyrażeń zlokalizowanych w części materialnoprawnej (choć bardziej w części szczególnej niż części ogólnej). Jeżeli zaś chodzi o część procesowoprawną, to z uwagi na wielość i różnorodność organów procesowych, projekt proponuje zdefiniować, co należy rozumieć przez sformułowanie: „finansowy organ dochodzenia”, „niefinansowy organ dochodzenia”, „organ nadrzędny nad finansowym

organem dochodzenia". Zdefiniowano także specjalne strony procesowe („podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej”, „interwenient”).

Niektóre zdefiniowane terminy pełnią funkcję w całym projekcie np. „czyn zabroniony”, „przestępstwo skarbowe”, „wykroczenie skarbowe”, „najniższe miesięczne wynagrodzenie”, „młodociany”, „żołnierz”.

6. Definicje z art. 50 wskazują na treść nazwy objaśnianej (a więc są to definicje klasyczne, których jest większość) albo tylko zakres tej nazwy (definicje nieklasyczne). Występują tylko cztery takie definicje zakresowe (§ 13, § 21, § 36, § 37, § 38). Jest to w wypadku tych definicji usprawiedliwione właściwościami definiowanych terminów. Te definicje zakresowe przybrały konsekwentnie taką samą postać „kolumnową” (a nie „wierszową”).

W celu uniknięcia nieporozumień co do treści i zakresu terminów (a temu właśnie definicje mają służyć) definicje te są w zasadzie zwykłymi definicjami równościowymi. Dlatego też wszystkie definicje (z pozostawieniem zakresowych) ujednolicono m.in. z użyciem jednakowej stylizacji np. z użyciem zwrotu „jest to”.

7. Racje umieszczenia niektórych objaśnień były różne. Przywiązywano wagę do trzech funkcji tego „słowniczka”:

- a/ wyznaczenia treści lub zakresu nazw nieostrych (nowych, tradycyjnych lub o charakterze systemowym),
- b/ uproszczenia tekstu przepisów karnoskarbowych,
- c/ upowszechnienia znaczenia niektórych terminów.

8. W wielu wypadkach objaśnienia służące uproszczeniu tekstu prawnego były jednocześnie nowymi terminami wprowadzonymi do projektu.

Z nowych terminów karnoprawnych warto wymienić m.in. „najniższe miesięczne wynagrodzenie”, „ustawowy próg”, „wypadek mniejszej wagi”, „istotne interesy finansowe państwa polskiego”, „środek przewozowy”, „niefinansowy organ dochodzenia”, „organ nadrzędny nad finansowym organem dochodzenia”.

Nowy termin „najniższe miesięczne wynagrodzenie” (§ 4) jest wskaźnikiem bazowym pozwalającym określić w projekcie wiele kwestii ilościowych i to w sposób antyinflacyjny np. kryterium rozgraniczenia wykroczenia skarbowego od przestępstwa skarbowego, wysokość stawki dziennej kary grzywny za przestępstwa skarbowe, znaczna wartość i wielka

wartość w ramach nadzwyczajnego obostrzenia kary, granice kary grzywny za wykroczenia skarbowe (w postępowaniu zwyczajnym, nakazowym i mandatowym), minimalna kara grzywny w ramach dobrowolnego poddania się odpowiedzialności za przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe. Dzięki temu kluczowemu terminowi przepisy karnoskarbowe, tak ściśle związane z problematyką pieniądza, zostały uniezależnione - po raz pierwszy od 70 lat - od potrzeby ciągłych nowelizacji.

Nowy termin „ustawowy próg” (§ 6) zapewnia w sposób prosty i jasny rozgraniczenie kategorii wykroczenia skarbowego od kategorii przestępstwa skarbowego w bardzo licznych przepisach części szczególnej. Ta w pełni wyraźna i ostra definicja jest niezmienna w czasie.

Nowy termin „wypadek mniejszej wagi” (§ 8) ma zapewnić w praktyce niezbędną elastyczność stosowania niektórych przepisów karnoskarbowych z części szczególnej, a mianowicie zawierających kategorię czynów tzw. przepołowionych (przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe). Dotyczy to tylko tej grupy czynów zabronionych tzw. przepołowionych, których rozgraniczenie wg ustawowego progu (liczbowego) okazało się legislacyjnie niemożliwe. Elementy konstytutywne „wypadku mniejszej wagi” oparto o pewne doświadczenia tradycyjnego i nowoczesnego prawa karnego skarbowego.

Nowy termin „istotne interesy finansowe państwa polskiego” (§ 11) spełnia funkcję ograniczającą karalność niektórych przestępstw skarbowych popełnionych za granicą. „Istotne” to tyle co „poważne”. Wyraz „istotne” uwzględnia wymóg systemowej jednolitości terminologii (art. 112 pkt 3 Kodeksu karnego). Jeżeli zaś chodzi o pytanie co do stosunku „istotności” (poważności) do „dużej” i „wielkiej” wartości przedmiotu czynu zabronionego, to wydaje się, że nie chodzi tu jedynie o ocenę ilościową, a może nawet w pierwszym rzędzie o pewną jakość, wyrażoną przez „istotność” z natury rzeczy do czegoś zrelacjonowaną, np. do dziesięciokrotności wielkiej wartości.

9. Również w wielu wypadkach „słowniczek” określa niektóre nowe wyrażenia i zwroty językowe z zakresu aktualnego prawa finansowego po to, aby znacznie uprościć tekst przepisów karnoskarbowych, zawartych w dyspozycjach karnych części szczególnej i to w sposób kompleksowy, a nie tylko w zakresie przestępstw i wykroczeń dewizowych, czy zupełnie fragmentarycznie w zakresie przestępstw i wykroczeń podatkowych. Projekt proponuje objąć szerzej „słowniczkiem” grupę przestępstw i wykroczeń podatkowych (§ 29, § 27) oraz włączyć do jego zakresu grupę przestępstw i wykroczeń celnych (§ 31, § 32), a także grupę przestępstw i wykroczeń skarbowych przeciwko porządkowi w grach losowych i zakładach wzajemnych (§ 34).

Obok definicji samodzielnych (a takich jest większość) występują w „słowniczku” definicje niesamodzielne (dotyczą terminów finansowych z § 24, § 29, § 30, § 31, § 32, § 33, § 34).

W szczególności, na uwagę zasługują definicje w projekcie takich nowych terminów prawa finansowego jak np.: „wyrób akcyzowy” (§ 24), „znak akcyzy” (§ 25), „należność publicznoprawna” (§ 26), „należność publicznoprawna uszczuplona czynem zabronionym” (§ 27), „narażenie na uszczuplenie należności publicznoprawnej czynem zabronionym” (§ 28), „kontrola skarbową” (§ 30).

Nowy termin „należność publicznoprawna” (§ 26) jest pojęciem szerszym od dotychczasowego pojęcia „należność państwowa”, ponieważ obejmuje także należności komunalne na rzecz jednostki samorządu terytorialnego. W rozdziale 6 części szczególnej przyjęto pogląd, że finanse jednostek samorządu terytorialnego powinny podlegać - odpowiednio - takiej samej ochronie jak finanse państwa. Termin „należność publicznoprawna” występuje bardzo często w różnych przepisach karnoskarbowych (bardzo często w materialnoprawnej części ogólnej, a także w części procesowej i w części wykonawczej).

Nowy termin „należność publicznoprawna uszczuplona czynem zabronionym” (§ 27) spełnia funkcję przesłanki stosowania niektórych instytucji karnoskarbowych modyfikujących odpowiedzialność sprawcy przestępstwa skarbowego i wykroczenia skarbowego (np. czynny żal, dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, odstąpienie od wymierzenia kary, warunkowe umorzenie postępowania karnego, warunkowe zawieszenie wykonania kary, warunkowe przedterminowe zwolnienie, kara ograniczenia wolności, nadzwyczajne złagodzenie kary), jak i wpływających na wymiar kary - zwyczajny (np. okoliczność wpływająca na wymiar kary) i nadzwyczajny (np. nadzwyczajne obostrzenie kary).

Nowy termin „narażenie na uszczuplenie należności publicznoprawnych czynem zabronionym” (§ 28) spełnia natomiast głównie funkcję znamienia ograniczającego stopień penalizacji w poszczególnych dyspozycjach karnoskarbowych (głównie podatkowych i celnych).

Oczywiście, oba te nowe terminy stanowią element wpływający na ocenę stopnia społecznej szkodliwości czynu (§ 7).

10. Również w wielu wypadkach objaśnienia służące uproszczeniu tekstu prawnego są jednocześnie tradycyjnymi wyrażeniami karnoskarbowymi.

Z tych terminów warto wymienić „zagrożenie karne”, „przestępstwa skarbowe tego samego rodzaju”, „wartość przedmiotu czynu zabronionego”, „podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej”, „interwenient”.

Definicja wyrażenia „zagrożenie karne” (§ 5) zabezpiecza w praktyce przed zatarciem granic między ustawowym zagrożeniem karnym (sama sankcja karna za dany czyn zabroniony w części szczególnej) a ustawowym wymiarem kary (ustawowe zagrożenie karne „wzbogacone” przez przepisy ogólne) i jednostkowym wymiarem kary. Przykładowo, z tego punktu widzenia przepis art. 37 § 1 pkt 1 nie stanowi okoliczności modyfikującej ustawowe zagrożenie karne za dane przestępstwo skarbowe zagrożone wyłącznie karą grzywny (tj. rzekomo nowe „podwyższone” zagrożenie karne), lecz jedynie ustawową dyrektywę nadzwyczajnego obostrzenia kary.

Ze względu na tradycję prawa karnego skarbowego nie przyjęto tutaj znanego w systemie prawa karnego powszechnego klasycznego terminu „przestępstwa podobne”. W projekcie utrzymano nadal w przepisach o recydywie skarbowej (art. 36 § 1 pkt 4) swoisty dla przestępstw skarbowych termin „przestępstwo skarbowe tego samego rodzaju”, co właśnie zostało po raz pierwszy zdefiniowane w „słowniczku” (§ 12). Wprowadzono dwa niezależne od siebie kryteria ustalania jednorodzaowości między przestępstwami skarbowymi:

a/ ten sam rozdział kodeksu,

b/ użycie przemocy lub groźby jej użycia przy popełnieniu przestępstwa skarbowego.

Jedno z tych kryteriów wystarcza do ustalania jednorodzaowości, ale oczywiście mogą się one także zbiegać. W szczególności tożsamość dobra prawnego zachodzi zawsze wówczas, gdy porównywane przestępstwa skarbowe mają identyczną kwalifikację prawną (np. oba przestępstwa są przemytem dewizowym z art. 96 § 1). O tożsamości dobra prawnego można mówić także wówczas, gdy porównywane przestępstwa skarbowe wprawdzie nie mają identycznej kwalifikacji prawnej, lecz są przewidziane w tym samym rozdziale projektu. Uwzględniając doświadczenia praktyki projekt proponuje ustalić jednorodzaowość przestępstw skarbowych na podstawie kryterium identyczności rozdziału kodeksu. Fakt, że w stosunku do obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, projekt proponuje uznać za przestępstwa skarbowe „tego samego rodzaju” także przestępstwa skarbowe popełnione z użyciem przemocy lub groźby jej użycia jest istotnym rozszerzeniem tego terminu ustawowego.

Definicja wyrażenia „wartość przedmiotu czynu zabronionego” (§ 17) uwzględnia warunki gospodarki rynkowej, przy prawie całkowitej rezygnacji z tzw. „cen urzędowych”.

Na wzór przepisów finansowych (np. podatkowych) wprowadzono określenie „przeciętna cena rynkowa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z uwzględnieniem stopnia zużycia”.

Również ze względu na tradycję wyrażenie „odpowiedzialny posiłkowo”, którym posługuje się obowiązująca Ustawa karna skarbową, projekt zastępuje sformulowaniem: „podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej”. Uznano, że wyrażenie, którym posługuje się Ustawa karna skarbową jak gdyby antycypuje kwestię odpowiedzialności posiłkowej, podczas gdy wezwanie podmiotu do udziału w postępowaniu w sprawie karnej skarbowej nie przesądza jeszcze kwestii jego odpowiedzialności, bowiem ma na celu właśnie wyjaśnienie tej kwestii. Lepszy jest w tej sytuacji termin proponowany, przy czym „pociągnięcie do odpowiedzialności” nie może być rozumiane w sensie materialnym jako jej przypisanie, lecz jedynie w sensie procesowym jako wprowadzenie do udziału w postępowaniu mającym na celu rozstrzygnięcie kwestii odpowiedzialności.

11. Jest oczywiste, że identyczne sformułowania użyte już w aktualnym systemie prawa karnego sensu largo (zwłaszcza występujące w art. 115 Kodeksu karnego i w art. 41 Kodeksu wykroczeń) powinny być jednakowo rozumiane także w prawie karnym skarbowym (chyba że coś innego wynika z ustawy). Właśnie w taki identyczny sposób objaśniono w zakresie przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych następujące wyrażenia o charakterze systemowym: „najniższe miesięczne wynagrodzenie” (§ 4), „młodociany” (§ 19).

Inna grupa podobnych wyrażen karnoprawnych o znaczeniu systemowym opiera się też na treści przepisów Kodeksu karnego i także Kodeksu wykroczeń, ale z pewnymi zmianami redakcyjnymi, np.: „czyn zabroniony”, „stopień społecznej szkodliwości czynu”, „zasada terytorialności”, „korzyść majątkowa”, „mała wartość”, „duża wartość”, „wielka wartość”, „dokument”, „żołnierz”.

Należy podkreślić, że w jednym wypadku, w którym występuje pewna rozbieżność definicji między Kodeksem karnym (art. 115§ 1), a Kodeksem wykroczeń (art. 41 § 1 i 4), konieczne było dokonanie określonego wyboru.

Mianowicie, chodzi tutaj o wyrażenie „czyn zabroniony”. Za bardziej właściwą dla przepisów karnoskarbowych uznano kombinację elementów z Kodeksu karnego („zachowanie o znamionach określonych w tym kodeksie”) z elementami z Kodeksu wykroczeń („choćby nie stanowiło ono przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego”). Z kolei, jeżeli chodzi o wyrażenie „korzyść majątkowa”, to przyjęto - z uwagi na większą rangę przestępstw skarbowych niż wykroczeń skarbowych - stanowisko Kodeksu

karnego. W szczególności, to nowe, szersze i nieco zmodyfikowane określenie „korzyści majątkowej” (§ 13) bardziej uwzględnia gospodarczy aspekt przestępczości skarbowej.

W pozostałych wypadkach, modyfikacja - znanych z Kodeksu karnego - niektórych wyrażen ustawowych wynikała z rzeczowo uzasadnionych potrzeb prawa karnego skarbowego.

Przykładowo, z uwagi na swoistą naturę przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych projekt proponuje pewną zmianę niektórych elementów decydujących o wystąpieniu „społecznej szkodliwości czynu” i wpływających na jej stopień (§ 7). Treść tego wyrażenia została uzupełniona o takie typowe elementy karnoprawne, jak: „rodzaj i charakter naruszonego lub zagrożonego dobra, waga naruszonego przez sprawcę obowiązku finansowego, wysokość uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej”. Dodatkowo warto podkreślić, że obok definicji, w „słowniczku”: znalazło się również objaśnienie wyrażenia, które nie jest definicją. Wyrażenie z § 7 art. 50 nie jest definicją, lecz opisowym sposobem wyrażenia nakazu uwzględnienia pewnych warunków przy ustalaniu stopnia społecznej szkodliwości czynu. Projekt przyjął takie rozwiązanie ze względów systemowych (Kodeks karny), gdzie także temu wyrażeniu nie nadano postaci definicji i pozostawiono w „słowniczku”. Uznano, że zlokalizowanie tego wyrażenia w innym miejscu projektu i to z wyraźnym podkreśleniem jego merytorycznie normatywnego charakteru nie jest chyba możliwe.

Następnie z rzeczowo uzasadnionych powodów (m.in. dla przejrzystości w projekcie), znany od bardzo dawna w prawie karnym skarbowym klasyczny termin „zasada terytorialności” (§ 9) został przystosowany do swoistej natury przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych (zwłaszcza podatkowych i celnych). Dotyczy to także takich klasycznych pojęć karnoprawnych, jak np.: „dokument” (§ 20).

Wprowadzając w projekcie oceny ilościowe wyrażone liczbowo: „mała wartość” (§ 14), „duża wartość” (§ 15), „wielka wartość” (§ 16), wycechowano drugi termin wyższym miernikiem niż w Kodeksie karnym. W przepisach karnoskarbowych przyjęto stosunek jak 1:2 wg miary wartości pieniądza (a nie jak w Kodeksie karnym - 1:5). Z ujęcia „dużej wartości” do „wielkiej wartości” wynikają trzy ważne konsekwencje:

- a/ że cecha „wielki” oznacza wyższy stopień niż cecha „duży”,
- b/ że obie cechy są wiążące zarówno co do wartości przedmiotu czynu, jak i wartości uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej,
- c/ że obie cechy są ważne dla instytucji nadzwyczajnego obostrzenia kary (art. 36 § 1 pkt 1, art. 37 § 2), a nie typu kwalifikowanego przestępstwa skarbowego.

Przy okazji warto podkreślić, że projekt akceptuje rozwiązanie z noweli z dnia 3 lipca 1998 r., które naprawiło błąd ustawodawcy (art. 15 ustawy z dnia 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego, (Dz.U. Nr 126, poz. 615)). Wówczas wprowadzono od dnia 31 grudnia 1994 r. zagrożenie karą pozbawienia wolności do lat 5 za typy kwalifikowane przestępstwa przemytu dewizowego (art. 48 § 1¹ UKS) oraz za typy kwalifikowane przestępstwa przemytu i oszustwa celnego (art. § 1¹, art. 81 § 1¹ UKS) z uwagi na element „wielkiej wartości” jednocześnie zapominając, że obowiązująca Ustawa karna skarbową z jednej strony nie definiuje tego pojęcia, a z drugiej strony - zna inne podobne pojęcie („znaczna wartość”), zdefiniowane przez orzecznictwo sądowe.

Redakcja definicji „dokumentu” w projekcie jest nieco inna niż w Kodeksie karnym. Zamiast sformułowania: „zapis na komputerowym nośniku informacji” wprowadzono w § 20 szersze sformułowanie, bardziej odpowiadające potrzebom prawa finansowego (zwłaszcza prawa bilansowego): „lub każda informacja utrwalona na nośniku do jej zapisu w postaci cyfrowej lub na taśmie elektromagnetycznej, jak również na elektronicznym nośniku danych”.

12. W jednym wypadku objaśnienie pewnych terminów znajduje się poza „słowniczkiem” (art. 50).

Mianowicie, terminy: „usiłowanie”, „podżeganie”, „pomocnictwo”, określone zostały w projekcie dla przestępstw skarbowych (art. 19) przez odesłanie do odpowiednich przepisów Kodeksu karnego (do terminów zdefiniowanych tradycyjnie pozasłownikowo tj. bezpośrednio w tekście przepisów jej części ogólnej). Akurat w tym zakresie dotyczy to tych wyrażeń ustawowych, które wiążą się ściśle z określeniem odpowiedzialności karnej za przestępstwa skarbowe.

DZIAŁ II. CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

(art. 51 - 111)

UWAGI WSTĘPNE

1. Projekt zmienia tradycyjną nazwę przepisów tej części określoną przez obowiązującą Ustawę karną skarbową jako „przepisy szczegółowe”. Nazwa „część szczególna” jest bardziej poprawna. Wszakże chodzi tutaj o poszczególne typy przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych, a nie o samą „szczegółowość” przepisów.

Dokonana zmiana spełnia także postulat jednolitości systemowej, ponieważ w podstawowych ustawach karnych, w szczególności w kodeksach (np. Kodeks karny, Kodeks wykroczeń) ustawodawca używa konsekwentnie klasycznej już nazwy „część szczególna”.

2. Przepisy części szczególnej projektu stanowią odpowiednik części szczególnej kodeksu karnego, z tą różnicą, że obejmują jeszcze karalne stany wykroczeń skarbowych (od 1992 r. w zasadzie z wyjątkiem rozdziału 10).

Projekt - w odróżnieniu od przepisów części ogólnej, gdzie zasady odpowiedzialności i zasady karania ujęte zostały w zasadzie odrębnie dla przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych - utrzymuje tradycyjną typizację czynów zabronionych w przepisach części szczególnej, która w poszczególnych rozdziałach jest łączna dla przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych.

3. Projekt zmienia dotychczasową numerację całości rozdziałów w części materialnoprawnej. Zgodnie z aktualnymi zasadami techniki prawodawczej, jak i z uwagi na tradycyjną systematykę spotykaną w podstawowych ustawach karnych, w szczególności w kodeksach systemu prawa karnego, projekt zachowuje ciągłą numerację rozdziałów w całej części materialnoprawnej.

4. W sposób bardziej ścisły niż dotychczas, projekt dokonuje podziału przepisów materialnoprawnych na przepisy części ogólnej i przepisy części szczególnej. Przede wszystkim, do części ogólnej przeniesiono przepisy zawierające definicje ustawowe, czy też

dyrektywy interpretacyjne (zostały włączone do części ogólnej do jej nowego rozdziału 5 pt. „Objaśnienie wyrażeń ustawowych”).

W części szczególnej projektu pozostały jedynie nieliczne przepisy o charakterze ogólnym, niezbędne dla stosowania ogólnych zasad odpowiedzialności i zasad karania za przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, a mianowicie dotyczące:

- a/ karalności usiłowania przestępstw skarbowych (art. 66 § 4 w zw. z art. 66 § 2, art. 66 § 4 w zw. z art. 66 § 3, art. 67 § 3 w zw. z art. 67 § 1, art. 67 § 3 w zw. z art. 67 § 2, art. 83 § 3 w zw. z art. 83 § 1, art. 83 § 3 w zw. z art. 83 § 2, art. 95 § 3 w zw. z art. 95 § 1, art. 95 § 3 w zw. z art. 95 § 2),
- b/ nie podleganie karze (art. 64 § 3),
- c/ nadzwyczajnego złagodzenia kary (art. 74 § 4),
- d/ odstąpienia od wymierzenia kary (art. 54 § 2, art. 74 § 4 i 5).

5. Omawiany Dział II obejmuje 61 artykułów, ujętych w pięciu rozdziałach, w których zgrupowano przepisy pod wspólnym tytułem według chronionego przez nie dobra (rodzajowego przedmiotu ochrony). Obecnie przyjęta systematyka ustawowa wskazuje bardziej na hierarchię zadań realizowanych przez współczesny system przepisów karnoskarbowych.

Struktura części szczególnej projektu różni się istotnie od struktury obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, a także od wszystkich poprzednich ustaw karnych skarbowych od 70 lat (począwszy od 1926 r.).

W obowiązującej Ustawie karnej skarbowej z 1971 r. na czoło części szczególnej wysunięto przestępstwa dewizowe i wykroczenia dewizowe. W kolejności mieścił się rozdział dotyczący przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych w zakresie cel i obrotu towarowego z zagranicą, a dopiero na trzecim miejscu - rozdział dotyczący przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych w zakresie zobowiązań podatkowych i dotacji. Na czwartym miejscu umieszczono zaś rozdział dotyczący przestępstw skarbowych w zakresie gier losowych i zakładów wzajemnych. Wreszcie, na ostatnim miejscu zlokalizowano rozdział dotyczący przestępstw skarbowych w zakresie prywatyzacji mienia Skarbu Państwa.

Zgodnie z ogólnymi założeniami, projekt wprowadza nową systematykę przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych. I tak, w pierwszym rozdziale części szczególnej (rozdział 6) zamieszczono przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji, które to czyny we współczesnych

warunkach gospodarki rynkowej najbardziej godzą w podstawowy interes finansowy Skarbu Państwa i jednostki samorządu terytorialnego.

Kolejny ważny - z tych samych powodów - rozdział 7 dotyczy ochrony należności państwowych w postaci ceł. Dopiero rozdział 8 dotyczy ochrony zasad obrotu dewizowego. Podobnie, jak obecnie, na końcu jako rozdział 9 zamieszczono przepisy dotyczące ochrony porządku w grach losowych i zakładach wzajemnych oraz od niedawna, rozdział 10 dotyczący ochrony zasad prywatyzacji mienia Skarbu Państwa.

Tak uporządkowana systematyka rozdziałów części szczególnej projektu podkreśla nową hierarchię dóbr chronionych przez współczesne przepisy prawa karnego skarbowego, w której naczelne miejsce zajmuje przestrzeganie obowiązków podatkowych.

6. We wszystkich rozdziałach części szczególnej projekt zmienił ich tytuły, ujmując je bardziej adekwatnie i syntetycznie.

7. Projekt realizując koncepcję kodyfikacji pełnej, określa możliwie wyczerpująco ustawowy zakres niezbędnej kryminalizacji i odpowiedni stopień penalizacji przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych. Takie podejście metodologiczne, aby część szczególna obejmowała wszystkie przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe jest bardzo ważne z tego powodu, że o tym, czy dane przestępstwo lub wykroczenie jest „skarbowe” decyduje nie faktyczny przedmiot ochrony, lecz formalnie Kodeks karny skarbowy, w którym zostały opisane jego czyny zabronione (art. 50 § 2 i 3). Zresztą również w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej brak jest odpowiednika art. 116 Kodeksu karnego, który by przewidywał stosowanie ustawy karnej skarbowej do przestępstw przewidzianych w innych ustawach, zawierających podobne przepisy „karnoskarbowe”.

W tej sytuacji do projektu włączono - z koniecznymi zmianami uściślającymi i dostosowującymi do aktualnych rozwiązań systemowych - te przepisy karne z ustaw karnych dodatkowych prawa karnego powszechnego, które uchwalono w latach 1992 - 1998 i które faktycznie dotyczą ściśle skarbowego przedmiotu ochrony (zob. np. art. III ustawy Przepisy wprowadzające Kodeks karny skarbowy). Są to przepisy karne związane m.in. z ochroną podatków pośrednich (akcyza), z ustawą o rachunkowości, czy też z ustawą o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników.

Z punktu widzenia obowiązującej Ustawy karnej skarbowej czyny zabronione zawarte w tych przepisach karnych nie są - formalnie rzecz biorąc - przestępstwami skarbowymi i wykroczeniami skarbowymi i z tego też powodu nie wolno stosować do nich przepisów

ustawy karnej skarbowej. Niestety, wbrew swej faktycznej istocie, formalnie są to przestępstwa i wykroczenia prawa karnego powszechnego, często ze szkodą dla prawidłowej ochrony ważnych interesów finansowych Skarbu Państwa.

8. Przy określeniu niezbędnego zakresu kryminalizacji i odpowiedniego stopnia penalizacji, najważniejszą rolę odegrała - dokonana w trakcie układania projektu części szczególnej - weryfikacja obecnego stanu listy przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych.

W szczególności, dekryminalizacją objęto m.in. czyny nieaktualne w świetle obowiązującego prawa finansowego, czyny nadające się do zwalczania raczej innymi środkami prawnymi niż represja karna oraz czyny, które zostały ujęte w dyspozycjach karnych o charakterze czysto subsydiarnym (np. chodzi tutaj o stworzone w 1971 r. - niejako „asekuracyjnie” na wszelkie możliwe wypadki naruszenia reglamentacji finansowej - dyspozycje karne skarbowe o następującej treści: „jeżeli czyn nie stanowi przestępstwa lub wykroczenia określonego w art. ...”. Wszakże tego rodzaju dyspozycja karna w sposób rażący podważa gwarancyjną funkcję przepisów karnoskarbowych.

Poza tym tendencja ograniczająca penalizację znalazła swój konkretny wyraz w fakcie wyeliminowania dotychczasowej karalności czynów tzw. przepołowionych z uwagi na nieumyślność np. przez usunięcie - w zasadzie - z poszczególnych dyspozycji karnych skarbowych klauzuli generalnej typu „kto, chociażby nieumyślnie...”.

Obok skreśleń są też w projekcie nowe przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe. Te nowe stany karalne wynikają głównie z aktualnego stanu prawa finansowego. Są to zarówno pojedyncze typy czynów zabronionych, jak i nowe ich grupy rodzajowe. W tym celu poddano analizie całość ustaw karnych dodatkowych o charakterze finansowo-gospodarczym (zob. art. III ustawy Przepisy wprowadzające Kodeks karny skarbowy).

W rezultacie, projekt objął czyny bądź w ogóle dotychczas nie zabronione, bądź traktowane do niedawna w specjalnych ustawach finansowych jako przestępstwa prawa karnego powszechnego (a więc leżące poza zakresem obowiązującej Ustawy karnej skarbowej).

Niekiedy pewien związek z zakresem penalizacji - w kierunku zwiększenia jej intensywności - ma w projekcie fakt rezygnacji w ustawowych znamionach przestępstwa skarbowego z pewnych elementów ograniczających karalność, zarówno o charakterze podmiotowym (np. art. 62 § 3), jak i o charakterze przedmiotowym (np. art. 81).

9. W sumie, projekt przepisów części szczególnej zawiera w 61 artykułach 189 czynów zabronionych (licząc wg sankcji karnych). Obecnie obowiązująca Ustawa karna skarbową w 59 artykułach przewiduje 117 czynów zabronionych.

W ramach ogólnej liczby 189 czynów zabronionych 108 stanowi przestępstwa skarbowe (dotychczas 81), a 81 - wykroczenia skarbowe (dotychczas 42).

Duża część czynów (67) jest karalna zarówno jako przestępstwo skarbowe, jak i wykroczenie skarbowe (w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej tych czynów tzw. przepołowionych jest 73). Natomiast czynów zabronionych wyłącznie jako przestępstwa skarbowe jest 21 (dotychczas 29), a karalnych wyłącznie jako wykroczenia skarbowe - 12 (dotychczas 15).

10. Najbardziej rozbudowany jest rozdział 6, dotyczący przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych przeciwko obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji (32 artykuły). Nieznacznie rozszerzono rozdział 7, dotyczący przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych przeciwko obowiązkom celnym oraz zasadom obrotu z zagranicą towarami i usługami (12 artykułów) oraz rozdział 9 dotyczący przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych przeciwko porządkowi w grach losowych i zakładach wzajemnych (5 artykułów). Rozdział 8 dotyczący przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych przeciwko zasadom obrotu dewizowego uległ znacznemu zmniejszeniu (11 artykułów). Wreszcie rozdział 10 projektu dotyczący przestępstw skarbowych przeciwko zasadom prywatyzacji mienia Skarbu Państwa obejmuje jeden artykuł.

11. Przez swą nadmierną kazuistykę, część szczególna w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej jest niezbyt przejrzysta. Projekt starał się poprawić w swoich rozdziałach dotychczasową systematykę wewnętrzną poszczególnych typów przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych.

W zasadzie wewnętrzna systematyka (kolejność) czynów zabronionych zawartych w poszczególnych rozdziałach projektu różni się istotnie od dotychczasowej. Dotyczy to zwłaszcza trzech pierwszych rozdziałów (6, 7 i 8).

To nowe uporządkowanie czynów zabronionych w poszczególnych rozdziałach będzie miało ogromne znaczenie praktyczne, ponieważ np. ułatwi znalezienie potrzebnego przepisu karnoskarbowego, a więc tym samym zastosowanie prawidłowej kwalifikacji prawnej. Poza tym, tożsamość rodzajowego przedmiotu ochrony ma istotne znaczenie przy ustalaniu

faktu recydywy skarbowej z art. 36 § 1 pkt 4 („przestępstwo skarbowe tego samego rodzaju” zdefiniowane w art. 50 § 12).

12. W większości wypadków dyspozycje karne skarbowe w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej są wyraźnie niedopracowane.

Zgodnie z ogólnymi założeniami, projekt w miarę możliwości dążył do szerszego stosowania dyspozycji karnych sformułowanych bardziej optymalnie np. dyspozycji typu syntetycznego zamiast zawiłych dyspozycji kazuistycznych, a zwłaszcza przez ograniczenie nadmiernej ilości zbyt uproszczonych i niesamodzielnych dyspozycji blankietowych.

Jednocześnie starano się uprościć strukturę przepisów części szczególnej tj. zamiast kilku paragrafów czynów tzw. przepołowionych w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, projekt wprowadza - z reguły - schemat dwuparagrafowy (§ 1 - przestępstwo skarbowe, § 2 - wykroczenie skarbowe). W tej sytuacji starano się ograniczyć zbyt liczne obecnie odmiany podobnego przestępstwa skarbowego (np. typy uprzywilejowane, typy kwalifikowane). Również dokonano komasacji w ramach jednego artykułu projektu szeregu bliskich stanów faktycznych, rozczłonkowanych w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej między różnymi przepisami.

Poza tym, niektóre dyspozycje karne skarbowe wymagały dodatkowych uzupełnień merytorycznych, czy to z uwagi na wadliwą terminologię (w świetle aktualnego i przyszłego prawa finansowego), czy też z powodu braku wewnętrznej spójności przepisów części szczególnej (np. luki w katalogu czynów zabronionych). Niekiedy konieczne było wprowadzenie nowej odmiany dawnego typu przestępstwa skarbowego, czy też osobnej odmiany w postaci wykroczenia skarbowego. Następnie niektóre dyspozycje karne skarbowe, traktowane w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej jako przestępstwa skarbowe tzw. złożone, rozdzielono do odrębnych przepisów, nawiązując w ten sposób do dobrych rozwiązań tradycyjnego prawa karnego skarbowego. Wreszcie, w wielu wypadkach dyspozycje karne skarbowe wymagały precyzyjnego ujęcia techniczno-legislacyjnego, zwłaszcza z punktu widzenia klasycznych zasad kodyfikacyjnych prawa karnego.

13. Bardzo wiele przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych graniczy ze sobą. W 67 wypadkach wykroczenie skarbowe występuje w projekcie jednocześnie jako odmiana podobnego przestępstwa skarbowego.

Typowe rozgraniczenie pól penalizacji obu kategorii czynów zabronionych oparto na kryterium rzeczowym (zwłaszcza ilościowym). Z uwagi na stopę procesów inflacyjnych Projekt urealnia elastycznie ten próg kwalifikacyjny wg zasad ujętych w art. 50 § 3.

W pozostałych wypadkach obie kategorie czynów zabronionych rozgraniczono, bądź za pomocą nieilościowych kryteriów rzeczowych (najczęściej nie budzących wątpliwości), bądź za pomocą kryteriów ocennych (np. nieumyślność jako przesłanka karalności za wykroczenie skarbowe).

Warto podkreślić, że precyzyjne ustalenie charakteru czynu zabronionego (przestępstwo skarbowe albo wykroczenie skarbowe) ma istotne znaczenie dla praktyki organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości np. czy to dla kwestii procesowej dotyczącej właściwości rzeczowej (postępowanie przed właściwym sądem), czy też dla kwestii materialnoprawnych w zakresie wyboru zasad odpowiedzialności i zasad karania (np. rodzaju ustawowego wymiaru kary lub środka karnego).

14. Z uwagi na rodzaj ustawowego zagrożenia w sankcji określonej karą, projekt utrzymuje tradycyjny trójpodział czynów zabronionych w części szczególnej:

- a/ przestępstwa skarbowe zagrożone wyłącznie karą grzywny,
- b/ przestępstwa skarbowe zagrożone alternatywnie - kumulatywnie karą pozbawienia wolności (w sankcji z karą grzywny); tylko w jednym wypadku dotyczy to kary ograniczenia wolności,
- c/ wykroczenia skarbowe zagrożone wyłącznie karą grzywny.

15. Projekt utrzymał nadal tradycyjną typowość dominacji kary grzywny za przestępstwa skarbowe. Występuje ona we wszystkich (108 sankcjach karnych). Natomiast zagrożenie raczej wyjątkowe (zaostrenie) dotyczy kary pozbawienia wolności łącznie z karą grzywny różnie określoną (32).

Projekt przewiduje 10 różnych schematów sankcji karnych (obowiązująca Ustawa karna skarbową zna ich aż 19). Większą przejrzystość schematów ustawowych zagrożeń osiągnięto w projekcie m.in. przez rezygnację ze zbędnej kazuistyki, jak i na drodze większej racjonalizacji sankcji karnych.

Typowe za przestępstwo skarbowe sankcje proste z karą grzywny (za 71 przestępstw skarbowych) występują w 6-ciu odmianach (w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej - 13) i oczywiście z różną częstotliwością ich występowania. Najczęstsze są sankcje z karą grzywny do 720 stawek dziennych (26 razy), do 240 stawek dziennych (14 razy), do 180

stawek dziennych (12 razy), do 360 stawek dziennych (10 razy). Ogółem, te cztery typowe schematy sankcji prostych z karą grzywny występują w 63 wypadkach. Pozostałe schematy tej sankcji występują kilka razy, tj. po 4 razy (do 480 i do 120 stawek dziennych).

Przy okazji należy podkreślić, że z uwagi na przyjęcie w projekcie nowej jakościowo koncepcji kary grzywny orzekanej wg systemu stawek dziennych (zawsze z oznaczeniem liczbowym), zrezygnowano z tradycyjnych wypadków wymiaru kary grzywny jako wielokrotności kwoty uszczuplenia należności państwowej, czy też jako wielokrotności wartości przedmiotów przestępstwa skarbowego.

Kara pozbawienia wolności przewidziana jest tylko do ściśle określonej grupy przestępstw skarbowych, zawierających większy stopień szkodliwości społecznej (najważniejszych i najbardziej dokuczliwych dla finansów państwa i jednostek samorządu terytorialnego). W projekcie występuje ona w 32 sankcjach na 108 przestępstw skarbowych (dotychczas w 7 sankcjach karnych na 81 przestępstw skarbowych). Takie zwiększenie liczby ustawowych zagrożeń karą pozbawienia wolności było konieczne z powodu istotnego rozszerzenia zakresu kryminalizacji o nowe, poważne przestępstwa skarbowe, jak i z uwagi na potrzebę zwiększenia skuteczności aktualnej praktyki (m.in. w zakresie progu zagrożenia powyżej roku pozbawienia wolności jako przesłanki formalnoprawnej stosowania tymczasowego aresztowania na podstawie Kodeksu postępowania karnego). W rezultacie, ustawowym zagrożeniem karą pozbawienia wolności objęto z reguły tylko te przestępstwa skarbowe, które można popełnić jedynie z umyślnie i to w zasadzie wtedy, gdy określona w dyspozycji karnej wartość przedmiotu przestępstwa skarbowego lub uszczuplenia należności publicznoprawnej przewyższa ustawowy próg kwalifikacyjny. Uwzględniono fakt, że niektóre przestępstwa skarbowe mają charakter wyraźnie kryminalny, stanowiąc skarbowe odpowiedniki (*lex specialis*) ogólnych dyspozycji przestępstw powszechnych z kodeksu karnego (np. paserstwo, oszustwo, fałszerstwo dokumentu, wyłudzenie dokumentu, fałszerstwo znaku urzędowego).

Kara pozbawienia wolności przewidziana jest w części szczególnej najczęściej za przestępstwa podatkowe (16 razy) i za przestępstwa celne (9 razy). Po trzy razy występuje ta kara za przestępstwa dewizowe i za przestępstwa skarbowe przeciwko porządkowi w grach losowych i zakładach wzajemnych. W stosunku do obowiązującej Ustawy karnej skarbowej zaostorzono sankcje karne z karą pozbawienia wolności za przestępstwa podatkowe i za przestępstwa celne, a w zasadzie utrzymano na dotychczasowym poziomie za przestępstwa dewizowe i za przestępstwa skarbowe przeciwko porządkowi w grach losowych i zakładach wzajemnych. Zaostorzono sankcję karłą za przestępstwo skarbowe z art. 111.

Projekt nie przewiduje żadnego przestępstwa skarbowego, które byłoby zagrożone karą pozbawienia wolności jako karą jedyną w sankcji prostej. Kara ta występuje tylko w sankcjach złożonych i to wyłącznie w najbardziej racjonalnym jej typie tj. sankcji alternatywno-kumulatywnej. Tym samym zrezygnowano całkowicie ze znanych w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej sankcji kumulatywnych, ponieważ ograniczają one sferę uznania sędziowskiego. Bardziej uniwersalny walor sankcji alternatywno-kumulatywnych pozwala zawsze - zgodnie z zasadą swobodnego uznania na wszystkie trzy warianty jednostkowego wymiaru kary celowej. Najważniejsze, że ten typ sankcji karnej umożliwia rezygnację z alternatywnej kary pozbawienia wolności już w ramach zwyczajnego wymiaru kary.

Zgodnie z ogólnymi założeniami zrezygnowano z przestarzałego porządku wyliczenia kar w sankcji alternatywno-kumulatywnej, tj. zamiast od najsurowszej kary pozbawienia wolności do kary grzywny na jego biegunowo odmienną kolejność ustawową, a więc od kary łagodniejszej: „podlega karze grzywny albo pozbawienia wolności, albo obu tym karom łącznie”. Ma to dodatkowe uzasadnienie w prawie karnym skarbowym z uwagi na ustawowy priorytet środków dolegliwości ekonomicznej.

Dolna granica 5 dni kary pozbawienia wolności nie jest ani razu zmieniona w sankcjach karnych. Najwyższe ustawowe zagrożenie karą pozbawienia wolności za przestępstwa skarbowe, jakie można spotkać w części szczególnej wynosi 3 lata.

Projekt przewiduje tylko trzy górne granice ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności. Zweryfikowana „drabina” tych ustawowych zagrożeń jest następująca:

- a/ do 3 lat (5 sankcji: art. 51 § 1, art. 64 § 1, art. 73 § 1, art. 90 § 1, art. 106 § 3),
- b/ do 2 lat (15 sankcji: art. 52 § 1, art. 53 § 1, art. 60 § 1, art. 60 § 2, art. 62 § 1, art. 74 § 1, art. 84 § 1, art. 84 § 2, art. 85 § 1, art. 85 § 2, art. 88 § 1, art. 89 § 1, art. 96 § 2, art. 106 § 1, art. 106 § 2),
- c/ do roku (12 sankcji: art. 56 § 1, art. 56 § 2, art. 64 § 2, art. 67 § 1, art. 67 § 2, art. 67 § 4, art. 75 § 1, art. 83 § 1, art. 83 § 2, art. 95 § 1, art. 95 § 2, art. 111).

Uwzględniając natomiast przepisy części ogólnej, maksymalny wymiar kary pozbawienia wolności za przestępstwa skarbowe może wynosić najwyżej 6 lat w razie zastosowania specjalnego wypadku nadzwyczajnego obostrzenia kary (art. 37 § 2).

Należy jednak podkreślić, że projekt utrzymuje dodatkowy sposób wymiaru kary pozbawienia wolności za typowe przestępstwa skarbowe zagrożone wyłącznie karą grzywny. Wówczas możliwa jest kara pozbawienia wolności do roku albo kara ograniczenia wolności

na tle stosowania ogólnej instytucji nadzwyczajnego obostrzenia kary na podstawie art. 37 § 1 pkt 1 (w razie zaistnienia szczególnych okoliczności tam wymienionych).

Oprócz tego, istnieje jeszcze druga, ogólna podstawa prawna stosowania kary pozbawienia wolności za przestępstwa skarbowe. Oczywiście, ta możliwość występuje nie w fazie orzekania, lecz - pośrednio - dopiero na etapie wykonania kary grzywny. Chodzi tu o ewentualną możliwość stosowania zastępczych kar pozbawienia wolności (do 6 miesięcy wg art. 46 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego) w miejsce pierwotnie orzeczonej i nie ściągniętej samoistnej kary grzywny.

R o z d z i a ł 6. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji (art. 51 - 82)

1. Projekt zmienił tytuł tego rozdziału. W ten sposób odpowiednio uwypuklono dobro, którego ochronę postuluje współczesny ustawodawca (położono wyraźny akcent na przestrzeganie „obowiązku podatkowego”).

2. Ten rozdział projektu jest bardziej rozbudowany (art. 51 - 82), ponieważ zawiera aż 32 artykuły (w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej jedynie 22 artykuły).

3. Projekt zrezygnował całkowicie z dotychczasowej odrębnej typizacji poszczególnych przestępstw podatkowych i wykroczeń podatkowych, w zależności od rodzaju sektora gospodarczego.

Zgodnie z ogólnymi założeniami - zwłaszcza z uwagi na zasadę równego statusu wszystkich przedsiębiorców - projekt przyjął jednolitą, wspólną typizację czynów naruszających przepisy podatkowe.

4. Projekt rezygnuje także całkowicie z odrębnej typizacji poszczególnych przestępstw i wykroczeń narażających na uszczuplenie podatków należnych gminie. Przyjęto pogląd, że finanse jednostek samorządu terytorialnego powinny podlegać - odpowiednio - takiej samej ochronie jak finanse państwa. W tej sytuacji skreślono dotychczasową klauzulę zawartą

w przepisie art. 116 § 1 Ustawy karnej skarbowej, mającą charakter wyraźnie przejściowy (dopiero od noweli z dnia 28 września 1990 r.).

5. Ogólnie rzecz biorąc, w rozdziale tym zebrano wszystkie typowe przestępstwa podatkowe i wykroczenia podatkowe, polegające z reguły na uchylaniu się od opodatkowania lub na utrudnianiu prawidłowego wymiaru podatków (m.in. przez różne naruszenia dokumentacji podatkowej czy też utrudnianie jej kontroli).

Oczywiście, rozdział ten zawiera jeszcze inne istotne naruszenia zakazów lub nakazów podatkowych (m.in. w zakresie akcyzy, opłaty skarbowej, dotacji, ewidencji i identyfikacji podatkowej oraz niektórych obowiązków płatnika lub inkasenta).

W sumie, kryminalizacja różnych negatywnych zjawisk związanych z naruszeniem przepisów prawa podatkowego obejmuje (licząc wg sankcji karnych) 61 przestępstw podatkowych (w tym wyłącznie jako przestępstwo podatkowe - 9) oraz 40 wykroczeń podatkowych (w tym wyłącznie jako wykroczenie podatkowe - 3). W porównaniu do obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, w projekcie ilość przestępstw podatkowych uległa wyraźnemu zwiększeniu (dotychczas 40, w tym wyłącznie jako przestępstwo podatkowe - 10), natomiast ilość wykroczeń podatkowych znacznie się zwiększyła (dotychczas 19, w tym wyłącznie jako wykroczenie podatkowe - 5).

6. W aż 35 wypadkach wykroczenie podatkowe występuje jednocześnie jako podobna odmiana przestępstwa podatkowego.

Typowe rozgraniczenie obu kategorii czynów zabronionych opiera się w 18 wypadkach na kryterium rzeczowym. Najczęściej (12 razy) występuje ostre kryterium ilościowe (np. „jeżeli kwota podatku narażonego na uszczuplenie nie przekracza ustawowego progu”).

W pozostałych 6-ciu wypadkach obie kategorie czynów zabronionych rozgraniczono za pomocą różnych konkretnych kryteriów rzeczowych (art. 53 § 4, art. 57 § 4, art. 58 § 3, art. 65 § 3, art. 71 § 5, art. 77 § 3).

Dla zwiększenia elastyczności stosowania w praktyce przepisów karnopodatkowych, w licznych wypadkach (17) zastosowano nowe kryterium ocenne w postaci ustawowo zdefiniowanego „wypadku mniejszej wagi” (np. art. 57 § 3, art. 58 § 2, art. 59 § 5, art. 61 § 2, art. 63 § 2, art. 65 § 2, art. 71 § 4, art. 77 § 2, art. 78 § 4).

7. Weryfikacji zakresu kryminalizacji i stopnia penalizacji dokonano w obu kierunkach: skreśleń i uzupełnień.

Skreśleń dokonano z różnych powodów. W szczególności, są to czyny wymagające aktualnie racjonalnego zwalczania innymi środkami prawnymi niż represja karna (np. w przepisach art. 110 § 2 i art. 115 § 2 Ustawy karnej skarbowej - wykroczenia podatkowe nieusprawiedliwionego niestawiennictwa strony, świadka lub biegłego w organie podatkowym albo bezzasadna odmowa złożenia zeznania lub wydania opinii), czy wreszcie czyny zabronione w postaci niestypizowanych odrębnie ustawowych znamion przestępstw podatkowych i wykroczeń podatkowych. Dekryminalizacja w tym zakresie objęła dwa podstawowe wypadki z art. 99 § 1 i art. 110 § 1 Ustawy karnej skarbowej. Trzy pozostałe wypadki (art. 95 § 1, art. 104, art. 115 § 1 Ustawy karnej skarbowej) uległy przekształceniu w nowocześnie zredagowane dyspozycje karne podatkowe.

Te różne racje spowodowały, że w projekcie nie znajdujemy przestępstw podatkowych i wykroczeń podatkowych, które w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej przewidziane są w 7 artykułach.

Występują jeszcze innego rodzaju skreślenia, ale nie oznaczają one wcale zmiany zakresu kryminalizacji czy stopnia penalizacji. Głównie dotyczy to tych sytuacji, w których dokonano jedynie komasacji bliskich stanów faktycznych.

I tak np. dotychczasowe przestępstwo podatkowe z art. 101 Ustawy karnej skarbowej polegające na odmowie okazania ksiąg uprawnionemu organowi albo na niszczeniu takich ksiąg zostało włączone w projekcie do dyspozycji karnej podatkowej z art. 81, która określa na nowo typ przestępstwa udaremnienia lub utrudniania kontroli podatkowej lub skarbowej.

Podobnie, ze względów merytorycznych dotychczasowy zwrot „księgi takie niszczy” został tutaj rozszerzony na jeszcze inne znamiona czynności wykonawczej („uszkadza, czyni bezużytecznym, ukrywa lub usuwa”).

Również na drodze prostej techniki komasacji wyeliminowano dotychczasową osobną redakcję przestępstwa podatkowego z art. 103 § 1 Ustawy karnej skarbowej (nierzetelne księgowanie i ewidencjonowanie operacji gospodarczych), ponieważ ta dyspozycja karna podatkowa mieści się już w bardziej syntetycznym przepisie projektu z art. 58 § 1 - 3 (nierzetelne lub wadliwe prowadzenie ksiąg). Wszakże te oba podobne tematycznie stany faktyczne są integralnie powiązane ze sobą.

Obok skreśleń mamy też w projekcie nowe przestępstwa podatkowe i wykroczenia podatkowe. Do tej kategorii nowo stypizowanych czynów zabronionych należy zaliczyć np.:

- a/ niewpłacenie w terminie podatku mimo złożenia rzetelnie wypełnionej deklaracji (art. 54),
- b/ nieprzechowywanie ksiąg (art. 57 § 2 i 3),
- c/ niezawiadomienie o prowadzeniu księgi przez inny podmiot uprawniony do usługowego jej prowadzenia (art. 57 § 4),
- d/ nierzetelne prowadzenie rejestru pobranych podatków (art. 77 § 1 i 2),
- e/ wadliwe prowadzenie rejestru pobranych podatków (art. 77 § 3),
- f/ wyłudzenie zwrotu podatku (art. 73 § 1 - 3),
- g/ nie złożenie przez płatnika informacji podatkowej (art. 78 § 2),
- h/ niedopełnienie obowiązku nadzoru i dopuszczenie do dokonania czynu zabronionego określonego w tym rozdziale (art. 82 § 1 i 2).

Natomiast za uznaniem niektórych dotychczasowych czynów zabronionych o charakterze pospolitym (przestępstw i wykroczeń) za przestępstwa podatkowe lub wykroczenia podatkowe przemawiał ich skarbowy charakter regulacji. W szczególności, chodzi o ważny katalog przestępstw zawartych aktualnie w ustawach karnych dodatkowych do kodeksu karnego, a zwłaszcza o przestępstwa akcyzowe określone w art. 20 - 24 ustawy z dnia 2 grudnia 1993 r. o oznaczaniu wyrobów znakami skarbowymi akcyzy (Dz.U. Nr 127, poz. 584). W projekcie katalog czynów zabronionych związanych z podatkiem akcyzowym (art. 60 - 72) jest jednak znacznie szerszy, co tym samym oznacza rozszerzony zakres kryminalizacji i stopień penalizacji (w miejsce dotychczasowych 4 artykułów zredagowano aż 13). Poza uściślającymi i dostosowującymi zmianami o charakterze techniczno-redakcyjnym znanych już ustawowo stanów przestępnych, dodatkowo wprowadzono całkowicie nowe typy czynów zabronionych, nie tylko wyłącznie jako przestępstwa podatkowe (art. 66 § 1 - 3, art. 69, art. 72 § 1 i 2), ale również i wykroczenia podatkowe (np. art. 61 § 2, art. 63 § 1 i 2, art. 65 § 1 - 3, art. 70 § 1 i 2). Poza tym, pewien rozszerzony zakres kryminalizacji występuje w tych dyspozycjach karnych podatkowych, w których konieczne okazały się różnego rodzaju uzupełnienia o pewne dodatkowe znamiona np.:

- a/ w art. 64 § 1 przestępstwo podatkowe fałszu materialnego „znaku akcyzy” uzupełniono o znamię: „upoważnienie do odbioru banderol”; w ramach tego przestępstwa podatkowego wprowadzono również karalność za przygotowanie jako przestępstwo skarbowe *sui generis* (art. 64 § 2),
- b/ w art. 62 § 1-3 odmianę specjalną paserstwa akcyzowego zredagowano w projekcie wg klasycznych znamion paserstwa ogólnego, co także zwiększyło zakres

kryminalizacji i stopień penalizacji (m.in. wprowadzono zarówno jeszcze inne niż „posiadanie” znamiona czynności wykonawczej, jak i dodatkowo - typ nieumyślny oraz odpowiedni typ wykroczenia),

- c/ w art. 67 § 2 przestępstwo podatkowe skierowane przeciwko obrotowi znakami akcyzy rozbudowano o znamiona: „lub w inny sposób przyjmuje znaki akcyzy od osoby nieuprawnionej lub usuwa je z wyrobu akcyzowego lub z opakowania z tymi wyrobami w celu ponownego ich użycia”,
- d/ w art. 68 przestępstwo podatkowe niewłaściwego „przechowywania” znaków akcyzy uzupełniono o znamię czynności „przewozu”, przy jednoczesnym ograniczeniu karalności do wypadków „rażących” i to powodujących jeszcze „narażenie na bezpośrednie niebezpieczeństwo kradzieży, zniszczenia, uszkodzenia lub zagubienia”,
- e/ wyraźne zwiększenie intensywności penalizacji występuje w tych sytuacjach, gdy znane dotychczas typy przestępstw akcyzowych uzupełniono jeszcze o podobną odmianę typu wykroczenia akcyzowego (np. art. 60 § 4, art. 71 § 4 i 5).

Z ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz.U. Nr 142, poz. 702) przeniesiono do projektu dotychczasowe dwa przepisy karne (przestępstwo z art. 16 ust. 1 i 2 i wykroczenie z art. 17 ust. 1 - 3). Nowa typizacja zawarta w art. 79 § 1 i 2 oznacza racjonalne ograniczenie stopnia penalizacji, ponieważ za syntetycznie opisane różne zachowania podatnika i płatnika przewidziano jedynie odpowiedzialność za wykroczenie podatkowe.

Następnie, z Kodeksu karnego (fragment art. 319 z rozdziału przestępstw przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi) przeniesiono do projektu (art. 56 § 1 i 2) jako osobne przestępstwo - fałszerstwo materialne znaku urzędowego mającego stwierdzić uiszczenie opłaty skarbowej.

Pewien związek z szerszym zakresem penalizacji ma w projekcie wydzielenie z tradycyjnego przestępstwa podatkowego tzw. firmanctwa także podobnej odmiany wykroczenia podatkowego (art. 52 § 3). Tego rodzaju rozszerzenie penalizacji na podobną odmianę wykroczenia skarbowego przewidziano jeszcze w innych wypadkach (art. 53 § 3, art. 57 § 3, art. 57 § 4, art. 78 § 3).

Niektóre dyspozycje karne podatkowe wymagały dodatkowych uzupełnień merytorycznych np. z uwagi na brak spójności wewnętrznej przepisów o ochronie rejestru podatków (zwłaszcza opłaty skarbowej) w relacji do typowych stanów faktycznych,

dotyczących ksiąg podatkowych (nieprowadzenie ksiąg, nierzetelne lub wadliwe prowadzenie ksiąg, nieprzechowywanie prowadzonych ksiąg). Wyrazem tych uzupełnień są nowe odmiany przestępstw podatkowych i wykroczeń podatkowych w zakresie rejestru podatków, zwłaszcza opłaty skarbowej (art. 76 § 2, art. 77 § 1 - 3).

8. Wewnętrzna systematyka (kolejność) czynów zabronionych zawartych w tym rozdziale Projektu różni się istotnie od dotychczasowej. Można wyróżnić 5 typowych grup czynów zabronionych.

Do **pierwszej grupy** - najważniejszej - należą tradycyjne przestępstwa podatkowe i wykroczenia podatkowe związane z całkowitym lub częściowym uchylaniem się podatnika (i przy udziale innych osób) od opodatkowania, w szczególności:

- a/ niezgłoszenie właściwemu organowi przedmiotu opodatkowania (art. 51 § 1-3),
- b/ zatajenie prowadzenia na własny rachunek działalności podlegającej opodatkowaniu pod cudzym nazwiskiem, firmą lub nazwą (tzw. firmanctwo z art. 52 § 1-3),
- c/ oszustwo podatkowe (art. 53 § 1-4),
- d/ niewpłacenie w terminie podatku mimo złożenia prawidłowo wypełnionej deklaracji (art. 54 § 1),
- e/ uchylanie się od uiszczenia należnej opłaty skarbowej (art. 55 § 1 i 4),
- f/ użycie skasowanego znaku opłaty skarbowej (art. 55 § 2 - 4),
- g/ fałszerstwo materialne znaku urzędowego mającego stwierdzić uiszczenie opłaty skarbowej (art. 56 § 1 i 2).

Do **drugiej grupy** należą czyny zabronione związane z różnymi utrudnieniami stosowanymi przez podatnika (i inne osoby) w zakresie dokumentacji podatkowej (księgi, faktury, rachunki), mającej znaczenie dla określenia wymiaru podatku (art. 57 - 59).

Są to:

- a/ nieprowadzenie ksiąg (art. 57 § 1 i 3),
- b/ nieprzechowywanie ksiąg (art. 57 § 2 i 3),
- c/ niezawiadomienie właściwego organu o prowadzeniu księgi przez inny podmiot uprawniony do usługowego jej prowadzenia (art. 57 § 4),
- d/ nierzetelne prowadzenie ksiąg (art. 58 § 1 i 2),
- e/ wadliwe prowadzenie ksiąg (art. 58 § 3),

- f/** nie wystawienie faktury lub rachunku za wykonanie świadczenia lub odmowa ich wydania (art. 59 § 1 i 5),
- g/** nierzetelne wystawienie faktury lub rachunku za wykonanie świadczenia lub jego użycie (art. 59 § 2 i 5),
- h/** nieprzechowywanie kopii wystawionej faktury lub rachunku (art. 59 § 3 i 5),
- i/** dokonanie sprzedaży z pominięciem kasy rejestrującej (art. 59 § 4 i 5).

Do **trzeciej grupy** (najliczniejszej i nowej w projekcie) należą czyny zabronione związane z problematyką stosowania podatku akcyzowego (art. 60 - 72).

Są to:

- a/** wydanie z zakładu produkcyjnego lub sprowadzenie z zagranicy wyrobów akcyzowych lub opakowań z tymi wyrobami bez ich oznaczenia znakami akcyzy (art. 60 § 1 - 4),
- b/** niezawiadomienie przez producenta właściwego organu o zamiarze wywozu wyrobów akcyzowych za granicę (art. 61 § 1 i 2),
- c/** umyślne paserstwo akcyzowe (art. 62 § 1, 3 i 4),
- d/** nieumyślne paserstwo akcyzowe (art. 62 § 2 i 4),
- e/** nieprawidłowe oznaczenia wyrobów akcyzowych lub opakowań z tymi wyrobami, lub nieodpowiednimi znakami akcyzy (art. 63 § 1 i 2),
- f/** fałszerstwo materialne znaków akcyzy lub upoważnienia do odbioru banderol (art. 64 § 1 i 2),
- g/** niedopełnienie obowiązku oznaczania wyrobów akcyzowych lub opakowań z tymi wyrobami znakami akcyzy w określonych ustawowo sytuacjach, bądź niesporządzenie ich spisu (art. 65 § 1-3),
- h/** fałszywe dane producenta o rodzaju, ilości lub jakości wyprodukowanego wyrobu akcyzowego (art. 66 § 1 - 3),
- i/** nielegalny obrót znakami akcyzy (art. 67 § 1 - 4),
- j/** rażące naruszenie przepisów o przewozie lub przechowywaniu znaków akcyzy (art. 62),
- k/** nie rozliczenie się z właściwym organem ze stanu zużycia znaków akcyzy (art. 69),
- l/** zmiana przeznaczenia wyrobu akcyzowego zwolnionego od obowiązku oznaczania znakami akcyzy (art. 70 § 1),
- m/** niesporządzenie raportu dziennego o zużyciu lub uszkodzeniu znaków akcyzy (art. 72 § 1 i 2).

Do **czwartej grupy** należą czyny zabronione związane z odpowiedzialnością karnopodatkową osób zatrudnionych w sektorze państwowym lub prywatnym, zobowiązanych do przestrzegania określonych przepisów podatkowych.

Są to:

- a/ niewpłacenie pobranego podatku na właściwy rachunek (art. 74 § 1 - 3),
- b/ zaniechanie poboru podatku albo pobranie go w kwocie niższej od należnej (art. 75 § 1 i 2),
- c/ nieprowadzenie rejestru pobranych podatków lub innego urządzenia ewidencyjnego (art. 76 § 1),
- d/ nieprzechowywanie rejestru pobranych podatków lub innego urządzenia ewidencyjnego (art. 76 § 2),
- e/ nierzetelne prowadzenie rejestru pobranych podatków lub innego urządzenia ewidencyjnego (art. 77 § 1 i 2),
- f/ wadliwe prowadzenie rejestru pobranych podatków lub innego urządzenia ewidencyjnego (art. 77 § 3),
- g/ nienadsyłanie informacji podatkowych lub podanie fałszywych (art. 78 § 1 - 4),
- h/ naruszenie przepisów o zasadach ewidencji i identyfikacji podatkowej (art. 79 § 1 - 3).

Do **piątej grupy** należą inne czyny zabronione, nie dające się zaklasyfikować do poprzednio wymienionych grup.

Są to:

- a/ wyłudzenie zwrotu podatku (art. 73 § 1 - 3),
- b/ naruszenie przepisów o rozliczeniach z tytułu dotacji (art. 80 § 1 - 3),
- c/ udaremnienie lub utrudnianie kontroli podatkowej (art. 81),
- d/ niedopełnienie obowiązku nadzoru i dopuszczenie do dokonania czynu zabronionego określonego w tym rozdziale (art. 82 § 1 i 2).

Proponowany i uporządkowany w 5-ciu grupach katalog przestępstw podatkowych i wykroczeń podatkowych jest w zasadzie pełny i określa aktualnie niezbędny zakres kryminalizacji i stopień penalizacji w tej podstawowej dziedzinie prawa finansowego.

W projekcie uwzględniono uwagi zgłoszone przez Ministerstwo Finansów w zakresie rozszerzenia zakresu kryminalizacji czynów związanych z naruszeniem przepisów o udzielaniu i rozliczaniu dotacji z budżetu państwa.

9. W porównaniu do innych grup rodzajowych przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych, dyspozycje karne określające przestępstwa podatkowe i wykroczenia podatkowe w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej można uznać za najbardziej niedopracowane. W większości wypadków nie były one poprawiane w sposób istotny od samego początku (przez przeszło 25 lat).

Dążenie do szerszego budowania dyspozycji bardziej syntetycznych zamiast zawitych dyspozycji kazuistycznych znalazło swój konkretny wyraz na tle następujących stanów faktycznych: art. 59 § 1-3 (dotychczas art. 102 § 1 i 2 Ustawy karnej skarbowej), art. 78 § 1 - 4 (dotychczas art. 105 § 1 i 2 Ustawy karnej skarbowej), art. 74 § 1 i 2 (dotychczas art. 98 § 1 - 5 Ustawy karnej skarbowej), art. 75 § 1 i 2 (dotychczas art. 97 § 1 - 5 Ustawy karnej skarbowej) oraz art. 80 § 1 - 4 (dotychczas art. 113 - 115 Ustawy karnej skarbowej).

Większą syntetyczność dyspozycji karnych podatkowych próbowano osiągnąć również przez szerszą rezygnację z typów kwalifikowanych (np. z dotychczasowej Ustawy karnej skarbowej art. 93 § 3, art. 94 § 2). Przykładowo, w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej całkowicie wadliwe było skonstruowanie typu kwalifikowanego w art. 94 § 2 (oszustwo podatkowe w postaci nierzetelnego prowadzenia ksiąg), jeżeli ta sama ustawa przyjęła normę ogólną (art. 5 Ustawy karnej skarbowej) o kumulatywnym zbiegu przepisów ustawy, przy równoczesnym zbudowaniu odrębnego przestępstwa podatkowego dotyczącego tylko samego nierzetelnego prowadzenia ksiąg (art. 95 § 1 Ustawy karnej skarbowej).

Następnie, niektóre dyspozycje karne podatkowe zostały poprawione pod względem redakcyjnym. I tak, konieczna stała się korekta ustawowych znamion z punktu widzenia aktualnego stanu prawa podatkowego, co najlepiej można zaobserwować na tle redakcji trzech najważniejszych przestępstw podatkowych i wykroczeń podatkowych. Chodzi tu o niezgłoszenie przedmiotu opodatkowania (art. 51 § 1 - 3), tzw. firmanctwo (art. 52 § 1 - 3) i oszustwo podatkowe (art. 53 § 1 - 4).

Przy redakcji dyspozycji karnych podatkowych uwzględniono także potrzebę łatwiejszej ich interpretacji i kwalifikacji w praktyce. Te dodatkowe zmiany polegały na bardziej wyczerpującym określeniu zespołu ustawowych znamion np. przestępstwo utrudniania kontroli podatkowej lub skarbowej (art. 81) uzupełniono o zwrot „udaremnia”, a w innych wypadkach (art. 51 § 1, art. 74 § 1, art. 78 § 1) dodano zwrot „w terminie”.

Wreszcie, konieczne stały się istotne poprawki z punktu widzenia klasycznych zasad techniczno-legislacyjnych prawa karnego. Tak np. w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej całkowicie zbędny był przepis art. 93 § 2 („Tej samej karze podlega, kto dopuszcza do posługiwania się nazwą tej instytucji przez osobę, która zataja prowadzenie na własny

rachunek działalności podlegającej opodatkowaniu”), ponieważ dla odpowiedzialności karnej tej osoby wystarczająca jest ogólna formuła pomocnictwa. Wszakże pomocnictwo polega na ułatwianiu popełnienia czynu zabronionego. Również z tych samych względów wszędzie tam, gdzie chodzi o zindywidualizowany podmiot odpowiedzialności karnej projekt zrezygnował z dotychczas mylącego zwrotu ogólnego „kto” i w to miejsce wprowadził odpowiednie określenie rodzajowo zindywidualizowane (najczęściej zwrot „podatnik”, a także inne np. „płatnik”, „inkasent”, „producent”, „importer”).

10. Projekt przewiduje w tym rozdziale 9 schematów sankcji karnych (w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej 10).

Sankcje z karą pozbawienia wolności występują w 16 wypadkach (w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej 5 razy). To zwiększenie liczby tych kar spowodowane zostało głównie faktem włączenia do projektu grupy przestępstw z ustawy o oznaczaniu wyrobów znakami skarbowymi akcyzy (zagrożonych tam represyjnymi karami pozbawienia wolności łącznie z kumulatywną karą grzywny). Poza tym, nowy typ przestępstwa podatkowego dotyczący wyłudzenia zwrotu podatku (art. 73 § 1) zagrożony jest karą do 3 lat pozbawienia wolności, a przeniesiony z nowego Kodeksu karnego (fragment art. 314) typ fałszerstwa materialnego znaku urzędowego, mającego stwierdzić uiszczenie opłaty skarbowej, zagrożony jest karą pozbawienia wolności do roku (art. 56 § 1 i 2).

W projekcie najwyższa kara pozbawienia wolności za przestępstwa podatkowe wynosi 3 lata (3 sankcje: art. 51 § 1, art. 64 § 1 i art. 73 § 1). Typowe ustawowe zagrożenie wynosi 2 lata pozbawienia wolności (6 sankcji: art. 52 § 1, art. 53 § 1, art. 60 § 1, art. 60 § 2, art. 62 § 1, art. 74 § 1). W pozostałych 7-miu wypadkach zagrożenie karą pozbawienia wolności wynosi do roku (art. 56 § 1, art. 56 § 2, art. 64 § 2, art. 67 § 1, art. 67 § 2, art. 67 § 4, art. 75 § 1).

Utrzymano górną granicę zagrożenia karą pozbawienia wolności do lat 3 za niezgłoszenie przedmiotu opodatkowania (art. 51 § 1), ponieważ jest to najbardziej szkodliwe społecznie przestępstwo podatkowe. Podobnie utrzymano górną granicę zagrożenia karą pozbawienia wolności do lat 2 za niewpłacenie pobranego podatku na rachunek właściwego organu z art. 74 § 1 (zweryfikowano jedynie typ sankcji karnej tj. zamiast zbyt sztywnej sankcji kumulatywnej wprowadzono sankcję alternatywno-kumulatywną).

Zaostrzono górną granicę zagrożenia karą pozbawienia wolności w następujących wypadkach:

- a/ za przestępstwo oszustwa podatkowego (art. 53 § 1), a mianowicie - zamiast dotychczasowego zagrożenia samą karą grzywny wprowadzono sankcję alternatywno-kumulatywną z karą pozbawienia wolności do lat 2,
- b/ za przestępstwo zaniechania pobrania podatku lub pobranie go w kwocie niższej (art. 75 § 1), a mianowicie - zamiast dotychczasowego zagrożenia samą karą grzywny wprowadzono sankcję alternatywno-kumulatywną z karą pozbawienia wolności do roku.

Zmniejszono górną granicę zagrożenia karą pozbawienia wolności za przestępstwo podatkowe tzw. firmanctwa tj. z 3 lat kary pozbawienia wolności na lat 2 (art. 52 § 1).

Kara grzywny w sankcji jednorodziejowej występuje w 5 schematach (obowiązująca Ustawa karna skarbową zna ich 7). Najczęściej jest to grzywna do 720 stawek dziennych (16 razy). Następnie 10 razy występuje grzywna do 180 stawek dziennych, a 9 razy grzywna do 240 stawek dziennych. Natomiast 4 razy występuje grzywna do 120 stawek dziennych, a 2 razy do 360 stawek dziennych. Pozostały schemat grzywny występuje rzadziej - do 480 stawek dziennych (raz).

R o z d z i a ł 7. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko obowiązkom celnym oraz zasadom obrotu z zagranicą towarami i usługami (art. 83 - 94)

1. Projekt bardziej precyzyjnie ujął tytuł rozdziału. Podobnie jak w poprzednim rozdziale, wyraźny akcent położono na przestrzeganie „obowiązku” finansowego, w tym wypadku - „celnego”.

2. Rozdział projektu (art. 83 - 94) zawiera 12 artykułów (dotychczas 11 artykułów).

Ogólnie biorąc, w tym rozdziale zachowano wszystkie typowe przestępstwa celne i wykroczenia celne, których istota polega z reguły na uchylaniu się od obowiązków wynikających z prawa celnego (np. od uiszczenia cła, od kontroli celnej) lub na dokonywaniu obrotu towarowego z zagranicą bez pozwolenia celnego. Poza tym, rozdział ten zawiera jeszcze inne, bliskie tematycznie karalne stany faktyczne.

W rezultacie, kryminalizacja różnych negatywnych zjawisk związanych z naruszeniem przepisów prawa celnego obejmuje (licząc wg sankcji karnych) 27 przestępstw celnych (w tym wyłącznie jako przestępstwo celne 3 razy) oraz 20 wykroczeń celnych (w tym 1 wykroczenie celne jako typ wyłączny). W porównaniu do obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, w projekcie liczba przestępstw celnych uległa znacznemu zwiększeniu (dotychczas 8 przestępstw celnych), natomiast liczba wykroczeń celnych jest nieznacznie większa (dotychczas 9 wykroczeń celnych, w tym wyłącznie jako wykroczenie celne - 2 razy).

3. Również niektóre przestępstwa celne i wykroczenia celne graniczą ze sobą. W 18 wypadkach wykroczenie celne występuje jednocześnie jako odmiana podobnego przestępstwa celnego. Podobnie jak w rozdziale poprzednim, także w tym rozdziale typowe rozgraniczenie obu kategorii czynów zabronionych opiera się w 14 wypadkach na kryterium rzeczowym. Najczęściej (11 razy) występuje kryterium ilościowe (np. „jeżeli kwota cła narażonego na uszczuplenie lub wartość towaru w obrocie z zagranicą, co do którego istnieje reglamentacja pozataryfowa, nie przekracza ustawowego progu”). W pozostałych 3 wypadkach obie kategorie czynów zabronionych rozgraniczono za pomocą różnych konkretnych kryteriów rzeczowych (art. 88 § 3 w zw. z § 1, art. 88 § 3 w zw. z § 2, art. 93 § 2). Wreszcie w 5 innych wypadkach wprowadzono rozgraniczenie (art. 84 § 5 w zw. z § 1, art. 84 § 5 w zw. z § 2, art. 84 § 5 w zw. z § 3, art. 84 § 5 w zw. § 4, art. 94 § 1) za pomocą kryteriów ocennych, podmiotowych (nieumyślność).

4. Weryfikacji zakresu kryminalizacji i stopnia penalizacji dokonano w obu kierunkach: skreśleń i uzupełnień.

Skreślono takie czyny, które miały charakter czysto subsydiarny. Wyeliminowano tutaj niestypizowane odrębnie dwie dyspozycje karne celne (art. 86 i art. 87 Ustawy karnej skarbowej). Warto zaznaczyć, że przez rezygnację z art. 87 Ustawy karnej skarbowej usunięto najbardziej chyba karykaturalną dyspozycję karną w tej ustawie, gdzie czyn popełniony przez sprawcę polegał na naruszeniu samej klauzuli normatywnej określonej zbiorczo: „narusza przepisy w zakresie cel i obrotu towarowego z zagranicą, jeżeli czyn nie stanowi przestępstwa lub wykroczenia określonego” w tym całym rozdziale.

Obok skreśleń mamy też w projekcie nowe przestępstwa celne i wykroczenia celne. Do kategorii nowych czynów zabronionych należy zaliczyć:

a/ wyłudzenie pozwolenia celnego (art. 83 § 1 - 3),

- b/ brak powrotnego wywozu towaru objętego procedurą odprawy czasowej (art. 86 § 1-3),
- c/ wyłudzenie zwrotu cła lub umorzenie należnego cła (art. 90 § 1 - 3),
- d/ rażące naruszenie przepisów dotyczących zarządzania wolnym obszarem celnym, prowadzenie składu wolnocłowego, składu celnego, magazynu celnego albo agencji celnej (art. 91 § 1 - 3),
- e/ usunięcie towaru celnego lub środka przewozowego spod dozoru celnego lub kontroli celnej albo usunięcie lub uszkodzenie zamknięcia celnego (art. 88 § 1 - 3),
- f/ nieprzechowywanie dokumentów celnych (art. 93 § 1 i 2),
- g/ niedopełnienie obowiązku nadzoru i dopuszczenie do dokonania czynu zabronionego określonego w tym rozdziale (art. 94 § 1 i 2).

Pewien związek z zakresem kryminalizacji (w kierunku rozszerzenia karalności) ma w projekcie rezygnacja w ustawowych znamionach przestępstwa umyślnego i nieumyślnego paserstwa celnego (art. 89 § 1 i 2) z dotychczasowego elementu podmiotowego o charakterze celowościowym: „w celu osiągnięcia korzyści majątkowej” (art. 82 § 1 i art. 83 § 1 Ustawy karnej skarbowej). Zdecydowały o tym względy jednolitości systemowej, tj. odpowiednia relacja dyspozycji paserstwa celnego jako *lex specialis* do paserstwa ogólnego z kodeksu karnego (art. 291 - 293 Kodeksu karnego).

Natomiast w kierunku zwężenia kryminalizacji ograniczono karalność w ramach nieumyślności, a mianowicie przez całkowite w zasadzie usunięcie z dyspozycji karnych celnych klauzuli generalnej typu „kto, chociażby nieumyślnie...” (znanych w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej w art. 84 § 1 i art. 85 § 1).

5. Również wewnętrzna systematyka (kolejność) czynów zabronionych zawartych w tym rozdziale Projektu różni się istotnie od dotychczasowej. Można tutaj wyróżnić 4 grupy czynów zabronionych:

Do **pierwszej grupy** należą tradycyjne przestępstwa celne i wykroczenia celne związane z przemytem celnym.

Są to:

- a/ przemyt celny bez uiszczenia należnego cła (art. 84 § 1, 3 - 5),
- b/ przemyt celny dotyczący towaru, co do którego obrotu istnieje reglamentacja pozataryfowa (art. 84 § 2 - 4).

Do drugiej grupy - o charakterze częściowo kryminalnym - należą przestępstwa celne i wykroczenia celne związane z karalnością: wyłudzenia pozwolenia celnego (art. 83 § 1 - 3), wyłudzenia zwrotu cła lub umorzenia należnego cła (art. 90 § 1 - 3) oraz paserstwa celnego (art. 89 § 1 - 4).

Do trzeciej grupy należą tradycyjne przestępstwa celne i wykroczenia celne związane z szeroko pojętym oszustwem celnym.

Są to:

- a/ oszustwo celne (art. 85 § 1, 3 - 5),
- b/ oszustwo celne, dotyczące towaru lub usługi, co do których istnieje reglamentacja pozataryfowa (art. 85 § 2 - 5),
- c/ brak powrotnego wywozu towaru objętego procedurą odprawy czasowej (art. 86 § 1 - 3),
- d/ zmiana przeznaczenia towaru oclonego albo zwolnionego od cła (art. 87 § 1 i 3),
- e/ zmiana przeznaczenia towaru zwolnionego od reglamentacji pozataryfowej (art. 87 § 2 - 3).

Do czwartej grupy - częściowo nowej w projekcie - należą inne naruszenia łączące się z reglamentacją, a dotyczące:

- a/ rażącego naruszenia przepisów dotyczących zarządzania wolnym obszarem celnym, prowadzenia składu wolnocłowego, składu celnego, magazynu celnego albo agencji celnej (art. 91 § 1 - 3),
- b/ usunięcia towaru celnego lub środka przewozowego spod dozoru celnego lub kontroli celnej albo usunięcia lub uszkodzenia zamknięcia celnego (art. 88 § 1 - 3),
- c/ udaremnienia lub utrudniania kontroli celnej lub dozoru celnego (art. 92 § 1 i 2),
- d/ nieprzechowywanie dokumentów celnych (art. 93 § 1 i 2),
- e/ niedopełnienia obowiązku nadzoru i dopuszczenia do dokonania czynu zabronionego określonego w tym rozdziale (art. 94 § 1 i 2).

W taki sposób ustalony i uporządkowany w czterech grupach katalog przestępstw celnych i wykroczeń celnych jest w zasadzie pełny i określa aktualny zakres niezbędnej kryminalizacji i stopień penalizacji w dziedzinie prawa celnego.

6. Podobnie, jak dotychczas dyspozycje karne podatkowe, również dyspozycje karne określające przestępstwa celne i wykroczenia celne w obowiązującej Ustawie karnej

skarbowej można uznać za niedopracowane. W tej sytuacji, również tutaj, projekt starał się szerzej wykorzystać typ dyspozycji syntetycznych zamiast bardzo zawiłych nieraz dyspozycji kazuistycznych. Przede wszystkim, znalazło to swój konkretny wyraz na tle dotychczasowego przestępstwa przemytu celnego i oszustwa celnego, traktowanego w Ustawie karnej skarbowej z 1971 r. jako przestępstwo tzw. złożone (art. 80 § 1, § 1¹, 3 i 4 oraz art. 81 § 1, § 1¹, 3 i 4 tej ustawy). Projekt nawiązując do tradycyjnych rozwiązań polskiego prawa karnego skarbowego (np. z 1936 r.), w części szczególnej wyraźnie rozdziela w odrębnych przepisach przemyt celny (art. 84 § 1 - 5) od oszustwa celnego (art. 85 § 1 - 4). Ewentualnie w praktyce obie te kwalifikacje prawne można łatwo połączyć w ramach ogólnego przepisu o kumulatywnym zbiegu przepisów ustawy (art. 6 § 1 - 3).

Następnie próbowano ograniczyć kazuistykę projektu przez komasację, w ramach jednego artykułu, szeregu bliskich karalnych stanów faktycznych. I tak, w ramach art. 89 § 1 - 4 połączono dwa przepisy o paserstwie celnym (umyślne z art. 82 § 1 i 3 Ustawy karnej skarbowej i nieumyślne z art. 83 § 1 i 3 Ustawy karnej skarbowej), co w efekcie pozwoliło ująć wykroczenie paserstwa celnego w jednym paragrafie (art. 89 § 4) zamiast w dwóch dotychczasowych. Również na drodze prostej techniki komasacji połączono w projekcie (art. 87 § 1 - 3) dwa zbliżone tematycznie artykuły o zmianie przeznaczenia towaru oclonego albo zwolnionego od cła (art. 84 § 1 Ustawy karnej skarbowej) oraz o zmianie przeznaczenia towaru zwolnionego od ograniczeń przywozu lub wywozu (art. 85 § 1 Ustawy karnej skarbowej), co także pozwoliło ująć ich podobną odmianę wykroczenia celnego w jednym paragrafie (art. 87 § 3) zamiast w dwóch dotychczasowych.

Wreszcie, przy redakcji dyspozycji karnych celnych uwzględniono postulat bardziej wyczerpującego określenia zespołu ustawowych znamion np. przestępstwo utrudniania kontroli celnej lub dozoru celnego (art. 92 § 2) uzupełniono o zwrot „udaremnia” oraz samą jego strukturę dopasowano systemowo do tradycyjnych przepisów o kontroli dewizowej (art. 103 § 1). Jednocześnie poza ogólną dyspozycją karną z art. 92 § 1, wyeksponowano w art. 88 § 1 - 3 karalność za typowe zachowanie „usunięcia” towaru celnego lub środka przewozowego spod dozoru celnego lub kontroli celnej, a w § 2 (art. 92 § 2) wymieniono typowe zachowania udaremniające lub utrudniające kontrolę celną lub dozór celny. Oczywiście, zgodnie z klasycznymi zasadami techniki kodyfikacyjnej prawa karnego, z dyspozycji karnej tego przestępstwa celnego usunięto następujące ustawowe znamiona występujące w dotychczasowej ustawie (art. 85 Ustawy karnej skarbowej): „świadomie”, „umyślnie”.

7. Projekt przewiduje w tym rozdziale 7 schematów sankcji karnych (w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej - 6).

Sankcje z karą pozbawienia wolności występują w 9-ciu wypadkach. To zwiększenie liczby zagrożeń karą pozbawienia wolności zostało spowodowane rozszerzeniem kryminalizacji o nowe przestępstwa celne (art. 83 § 1, art. 83 § 2, art. 88 § 1, art. 90 § 1), jak i względami praktyki, zwłaszcza z uwagi na formalną przesłankę stosowania tymczasowego aresztowania (warunek formalny w postaci zagrożenia karą pozbawienia wolności powyżej roku wg Kodeksu postępowania karnego). Właśnie w 5-ciu wypadkach zaostorzono ustawowe zagrożenie karne za dotychczasowe przestępstwa celne tj. zamiast samej kary grzywny wprowadzono w sankcji karnej dodatkowo karę pozbawienia wolności do lat 2. Dotyczy to tradycyjnych, najważniejszych przestępstw celnych, a mianowicie: przemytu celnego (art. 84 § 1 i 2), oszustwa celnego (art. 85 § 1 i 5) oraz paserstwa celnego (art. 89 § 1, 2 i 5).

Najwyższa kara pozbawienia wolności za przestępstwa celne wynosi 3 lata (1 raz). Typowe górne zagrożenie karą pozbawienia wolności wynosi do lat 2 (art. 84 § 1, art. 84 § 2, art. 85 § 1, art. 85 § 2, art. 88 § 1, art. 89 § 1). W pozostałych wypadkach górne zagrożenie karą pozbawienia wolności wynosi do roku (art. 83 § 1, art. 83 § 2).

W projekcie kara grzywny za przestępstwa celne występuje w sankcji prostej w czterech schematach (dotychczas 6). Najczęściej jest to grzywna do 720 stawek dziennych i do 360 stawek dziennych (8 razy). Jeden raz występuje grzywna do 240 stawek dziennych i jeden raz do 180 stawek dziennych.

W celu skuteczniejszego zabezpieczenia ochrony finansów państwa przewidzianych w przepisach prawa celnego, projekt preferuje w dalszym ciągu szczególną rolę środka karnego w postaci przepadku przedmiotów (art. 29 § 3) występującego w obu postaciach: obligatoryjnej i fakultatywnej.

Nowością w zakresie przestępstw celnych jest środek karny w postaci zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej, który sąd może orzec w razie skazania za niektóre przestępstwa celne wymienione w art. 33 § 2.

R o z d z i a ł 8. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko zasadom obrotu dewizowego (art. 95 - 105)

1. Projekt - podobnie jak w dwóch poprzednich rozdziałach - bardziej precyzyjnie ujął tytuł tego rozdziału. Zgodnie z aktualnym prawem dewizowym (ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. Dz.U. Nr 160, poz. 1063) położono większy akcent na przestrzeganie „zasad obrotu dewizowego” (art. 1 i 5 ustęp 2 tej ustawy).

2. Rozdział ten zawiera 11 artykułów (dotychczas 14). Rozwiązania karnodewizowe przyjęte w tym rozdziale oparto w znacznej mierze na przepisach obowiązującej Ustawy karnej skarbowej (zmienionej ostatnio - z dniem 12 stycznia 1999 r. - w tym zakresie w sposób istotny w drodze ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r.).

W rezultacie, kryminalizacją różnych negatywnych zjawisk związanych z naruszeniem przepisów prawa dewizowego objęto (licząc wg sankcji karnych) 12 przestępstw dewizowych (w tym wyłącznie jako przestępstwo dewizowe - 1) oraz 20 wykroczeń dewizowych (w tym wyłącznie jako wykroczenie dewizowe - 7). W porównaniu do obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, w projekcie liczba przestępstw dewizowych uległa znacznemu zmniejszeniu (dotychczas 18, w tym wyłącznie jako przestępstwo dewizowe - 15). Natomiast liczba wykroczeń dewizowych uległa wyraźnemu zwiększeniu (dotychczas - 12, w tym wyłącznie jako wykroczenie dewizowe - 0).

W 13-stu wypadkach niektóre przestępstwa dewizowe i wykroczenia dewizowe graniczą ze sobą. Analogicznie, jak w innych rozdziałach części szczególnej, typowe rozgraniczenie obu kategorii czynów zabronionych opiera się na kryterium rzeczowym. Akurat tutaj - we wszystkich tych wypadkach - jest to tylko jednolite kryterium ilościowe (art. 96 § 4, art. 97 § 2, art. 98 § 3, art. 99 § 3 i art. 100 § 3).

3. Projekt przewiduje w tym rozdziale 6 schematów sankcji karnych (o jeden więcej jak w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej).

Sankcje z karą pozbawienia wolności (łącznie z karą grzywny w najwyższym wymiarze) przewidziane są w trzech wypadkach (dotychczas też 3 razy). W pozostałych

wypadkach (w razie zagrożenia wyłącznie karą grzywny) kara pozbawienia wolności jest możliwa w ramach nadzwyczajnego obostrzenia kary (art. 37 § 1 pkt 1 i 2).

W trzech wypadkach karą pozbawienia wolności zagrożone są takie przestępstwa dewizowe, które jednocześnie mają pewien charakter kryminalny. Tego rodzaju przestępstwami dewizowymi są: wyłudzenie zezwolenia dewizowego (art. 95 § 1), użycie wyłudzonego zezwolenia dewizowego (art. 95 § 2) oraz kwalifikowany obrót kapitałowy jako przemyt dewizowy (art. 96 § 2).

Projekt wprowadza zagrożenie karą pozbawienia wolności do lat 2 za przemyt dewizowy w typie podstawowym (art. 96 § 2). Jakkolwiek to przestępstwo dewizowe opiera się jedynie o naruszenie administracyjnego zakazu finansowego i wprowadzenie do projektu zagrożenia ustawowego z karą pozbawienia wolności wydaje się niezbyt uzasadnione i zaprzecza ogólnemu postulatowi liberalizacji prawa dewizowego (zwłaszcza że w razie przemytu w większych rozmiarach możliwe jest stosowanie kary pozbawienia wolności do 3 lat albo do 4 lat w ramach nadzwyczajnego obostrzenia kary), to jednak to zagrożenie okazało się konieczne z uwagi na pożądaną skuteczność działania w praktyce organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Właśnie to zagrożenie ustawowe karą pozbawienia wolności do lat 2 za typ podstawowy przestępstwa przemytu dewizowego z art. 96 § 2 jest uzasadnione w praktyce dla ewentualnego zastosowania tymczasowego aresztowania na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego.

W rezultacie, ta kara pozbawienia wolności do lat 2 za przestępstwo dewizowe w typie podstawowym, jest w projekcie najwyższą karą pozbawienia wolności za przestępstwa dewizowe. Poza tym, utrzymano dotychczasowe ustawowe zagrożenie karą pozbawienia wolności do roku za przestępstwo wyłudzenia zezwolenia dewizowego (art. 95 § 1) i za przestępstwo użycia wyłudzonego zezwolenia dewizowego (art. 95 § 2).

Kara grzywny w sankcji prostej za przestępstwa dewizowe przewidziana jest w czterech schematach (dotychczas też 4). Najczęściej jest to kara grzywny do 240 stawek dziennych (4 razy). Natomiast trzy razy występuje kara grzywny do 480 stawek dziennych, a dwa razy do 720 stawek dziennych.

Uwzględniając szczególne znaczenie przepadku przedmiotów dla zapewnienia skutecznej ochrony interesu fiskalnego państwa, w zakresie przestępstw dewizowych i wykroczeń dewizowych (na podstawie art. 29 § 4) przewidziano za przestępstwo skarbowe przemytu wartości dewizowych (art. 96 § 2) obligatoryjne orzeczenie przepadku wartości dewizowych, a także możliwość orzeczenia przepadku innych przedmiotów wymienionych w art. 28. Z kolei, na podstawie art. 46 § 3 przewidziano możliwość orzeczenia przepadku

przedmiotów wymienionych w art. 46 § 1 za dwa wykroczenia dewizowe (przemyt wartości dewizowych z art. 96 § 4, nielegalna działalność kantorowa z art. 102).

R o z d z i a ł 9. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko porządkowi w grach losowych i zakładach wzajemnych (art. 106 - 110)

1. Podobnie jak w poprzednich rozdziałach, projekt zmienił tytuł rozdziału. Również tutaj uwypuklono dobro, którego ochronę postuluje współczesny ustawodawca prawa karnego skarbowego (nie tylko „monopol” loteryjny państwa zgodnie z art. 4 ustawy z 29 lipca 1992 r. o grach losowych i zakładach wzajemnych, Dz.U. Nr 86, poz. 341 z późn. zm.).

2. Projekt tego rozdziału zawiera 5 artykułów (dotychczas też 5).

3. Zakres niezbędnej kryminalizacji i odpowiedni stopień penalizacji w tym rozdziale określają następujące przestępstwa skarbowe przeciwko porządkowi w grach losowych i zakładach wzajemnych:

- a) urządzenie lub prowadzenie gry losowej lub zakładu wzajemnego (art. 106 § 1),
- b) uczestniczenie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w zagranicznej grze losowej lub zagranicznym zakładzie wzajemnym (art. 106 § 2),
- c) organizowanie zbiorowego uczestnictwa w grze losowej lub w zakładzie wzajemnym (art. 106 § 3),
- d) urządzenie lub prowadzenie loterii fantowej, gry bingo fantowe, loterii promocyjnej lub gry w automatach losowych (art. 107 § 1),
- e) urządzenie lub prowadzenie loterii lub gry, jeżeli nadwyżka przeznaczona jest na cel społeczny (art. 107 § 2),
- f) uczestniczenie w grze losowej lub zakładzie wzajemnym urządzonym lub prowadzonym bez zezwolenia (art. 108),
- g) nielegalna sprzedaż losów lub innych dowodów udziału w grze losowej lub zakładzie wzajemnym (art. 109).

Poza tym, przewidziane jest jedno wykroczenie skarbowe (art. 110 § 1 i 2), które polega na niedopełnieniu obowiązku nadzoru i na dopuszczeniu do dokonania czynu zabronionego w tym rozdziale.

4. W sumie, kryminalizacja dziedziny finansowej gier losowych i zakładów wzajemnych obejmuje 7 przestępstw skarbowych (dotychczas - 5) i jedno wykroczenie skarbowe (dotychczas brak). Projekt przyjął założenie zawarte w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (od czasu nowelizacji przez ustawę z 29 lipca 1992 r. o grach losowych i zakładach wzajemnych), w której - ograniczając zbędną penalizację - przyjęto jako regułę karalność za przestępstwa skarbowe (bez żadnych w tym rozdziale podobnych odmian wśród kategorii wykroczeń skarbowych).

5. Nawiązując do tradycyjnych rozwiązań prawa karnego skarbowego (np. z 1936 r.). Projekt uznał, że zachodzi potrzeba wprowadzenia karalności za uczestniczenie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w zagranicznej grze losowej lub zagranicznym zakładzie wzajemnym (art. 106 § 2). Poza tym współcześnie kryminalizacji wymaga organizowanie zbiorowego uczestnictwa w grze losowej lub w zakładzie wzajemnym (art. 106 § 3).

6. Przepis projektu o przestępstwie z art. 107 różni się istotnie od dotychczasowego ujęcia (art. 118 Ustawy karnej skarbowej). Bardziej racjonalna jest struktura dwuparagrafowa (§ 2 - gdy nadwyżka na cel społeczny), a typ podstawowy z § 1 - ze względu na spójność wewnętrzną - wymagał uzupełnienia o inne przedmioty czynności wykonawczej: „loterię fantową”, „loterię promocyjną” i o „grę w automatach losowych”.

7. Projekt rozbudowuje lub uściśla w stosunku do obowiązującej Ustawy karnej skarbowej ustawowe znamiona niektórych przestępstw skarbowych przeciwko porządkowi w grach losowych i zakładach wzajemnych..

Przykładowo, uwzględniając dotychczasowe doświadczenie, jak i typowe techniki legislacyjne z niektórych poprzednich ustaw karnych skarbowych uznano za słuszne łączne występowanie w odpowiednich dyspozycjach karnych - w sposób alternatywny - dwóch typowych znamion: „urządza lub prowadzi” (np. dotychczas w art. 117 § 1 i art. 118 Ustawy karnej skarbowej - tylko „prowadzi”, a w art. 120 Ustawy karnej skarbowej - tylko „urządza”). Przyjmując taki punkt widzenia, w Projekcie zbudowano jedną syntetyczną dyspozycję karną w art. 106 § 1 zamiast dwóch osobnych przepisów karnych w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (art. 112 § 1 i art. 120).

Następnie projekt (art. 106 § 1) nie przyjął z obowiązującej Ustawy karnej skarbowej (art. 117 § 1) sformułowania ustawowego: „lub działalności takiej pośredniczy”, ponieważ dla ewentualnej odpowiedzialności karnej za tego rodzaju zachowanie sprawcy czynu zabronionego wystarczy całkowicie ogólny przepis o pomocnictwie.

Projekt w poszczególnych dyspozycjach karnych poprawił liczbę mnogą na liczbę pojedynczą znamię „gry losowej lub zakładu wzajemnego”, jako wystarczające dla przyjęcia karalności zachowania sprawcy. Konsekwentnie, w tej sytuacji należało zrezygnować w art. 106 § 1 i w art. 107 § 1 ze znamienia „działalności”.

Projekt przy redakcji dyspozycji karnej z art. 108 przyjął jako bardziej poprawne alternatywne ujęcie znamion „gry losowej lub zakładu wzajemnego” (zamiast dotychczasowego ujęcia kumulatywnego w art. 118 Ustawy karnej skarbowej).

8. Projekt przewiduje w tym rozdziale 5 rodzaj sankcji karnych (dotychczas cztery).

Sankcje z karą pozbawienia wolności występują w trzech wypadkach (art. 106 § 1, art. 106 § 2, art. 106 § 3).

Projekt proponuje złagodzenie ustawowego zagrożenia karnego za przestępstwo skarbowe z art. 106 § 1, a mianowicie przez przyjęcie alternatywnej kary pozbawienia wolności do lat 2 (w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej do lat 3), ponieważ dotychczasowa sankcja karna wydaje się - merytorycznie i systemowo do innych przestępstw skarbowych - nadmiernie represyjna. Krytykowana sankcja w postaci kary pozbawienia wolności w wysokości do lat 3 została wprowadzona dopiero nowelą z 1992 r. i jest ona najwyższa od 1926 r. Jedynie nowy typ kwalifikowany z art. 106 § 3 zasługuje na zagrożenie karą pozbawienia wolności do lat 3.

Następnie projekt poprawił sankcję karną za przestępstwo skarbowe z art. 109. Tradycyjnie proponuje się wprowadzić tylko alternatywną karę ograniczenia wolności obok kary grzywny, ponieważ projekt nie przewiduje już kumulatywnego występowania tego rodzaju kary w sankcjach karnych z części szczególnej. W ten sposób skorygowano oczywisty błąd Ustawy karnej skarbowej z 26 października 1971 r., niestety stale powielany przez następne 25 lat (także kolejną nowelą z 12 września 1996 r., Dz.U. Nr 132, poz. 622).

W tym rozdziale projektu kara grzywny występuje w sankcji prostej w dwóch schematach (dotychczas podobnie). Najczęściej jest to kara grzywny do 120 stawek dziennych (2 razy). W jednym wypadku jest to kara grzywny do 240 stawek dziennych.

9. Zgodnie ze współczesną techniką kodyfikacyjną prawa karnego, regulację przypadku przedmiotów projekt ujął syntetycznie w jednym przepisie w części ogólnej (art. 29 § 5). Utrzymując dotychczasową obligatoryjność orzekania przypadku przedmiotów za przestępstwa skarbowe z art. 106 § 1 i art. 108 rozszerzono jego zakres na dwa dalsze przestępstwa skarbowe, tj. z art. 106 § 2 i art. 109 (w tym wypadku nawiązano do tradycyjnego rozwiązania z prawa karnego skarbowego z 1936 r.).

R o z d z i a ł 10. Przestępstwa skarbowe przeciwko zasadom prywatyzacji mienia Skarbu Państwa (art. 111)

Przestępstwo skarbowe z art. 111 stanowi częściowo zmodyfikowany odpowiednik przepisu art. 121¹ Ustawy karnej skarbowej (dodany przez art. 40 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o funduszach przemysłowych i ich prywatyzacji w związku z reformą ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 141, poz. 945)). Uznano, że zamiast dotychczasowego zagrożenia wyłącznie karą grzywny, przestępstwo skarbowe z art. 111 wymaga karania także za pomocą kary pozbawienia wolności.

T Y T U Ł II. Postępowanie w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe (art. 112 - 170)

DZIAŁ I. PRZEPISY WSTĘPNE (art. 112 - 133)

1. Postępowanie w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe będzie w znacznie większym stopniu, niż jest to obecnie, subsydiarne w stosunku do postępowania karnego. Procesowe rozwiązania projektu dostosowane zostały do rozwiązań przyjętych w nowym Kodeksie postępowania karnego, co jest wyrazem dążenia do jak najdalej idącej unifikacji postępowania w sprawach karnych. Najdalej idącym wyrazem tej unifikacji jest przyjęte przez autorów projektu założenie, że sprawy o przestępstwa skarbowe i wykroczenia

skarbowe będą - co do zasady - rozpatrywane w jednolitym postępowaniu. Jedynie w odniesieniu do niektórych kwestii zachowane zostały pewne odrębności.

To ostatnie założenie zostało wymuszone przez ustawodawcę konstytucyjnego. Przewidziane w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej orzecznictwo administracyjnych organów finansowych nie daje się pogodzić z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, zgodnie z którym każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrywania sprawy (...) przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Biorąc powyższe pod uwagę przyjęto, że rozwiązaniem najlepszym jest powierzenie sądom orzecznictwa w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe.

Projekt przyjmuje generalne założenie, że w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, „jeżeli przepisy niniejszego kodeksu nie stanowią inaczej” (art. 112 § 1).

Proponuje się zatem odejście od przyjętego przez obowiązującą Ustawę karną skarbową, a odnoszącego się do postępowania przygotowawczego założenia, że procesowa część Ustawy karnej skarbowej ma charakter autonomiczny, postępowanie karne skarbowe toczy się według przepisów Ustawy karnej skarbowej, a przepisy Kodeksu postępowania karnego stosuje się tylko o tyle, o ile Ustawa karna skarbową wyraźnie do nich odsyła. Projekt proponuje zaś rozszerzenie zakresu stosowania reguły subsydiarności, odnoszącej się według obowiązującej Ustawy karnej skarbowej tylko do postępowania przed sądem (art. 254 Ustawy karnej skarbowej), na całe postępowanie w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe.

Odstępstw od ogólnych reguł będzie w postępowaniu w sprawach karnych skarbowych znacznie mniej niż dotychczas. Odstępstwa te dotyczą w zasadzie tylko organów prowadzących dochodzenie, organów oskarżycielskich oraz szczególnych stron, jakie pojawiają się w postępowaniu w sprawach karnych skarbowych w związku z instytucjami odpowiedzialności posiłkowej i interwencji. Pewne odmienności dotyczą także takich instytucji jak zabezpieczenie majątkowe oraz przepadek przedmiotów, które z uwagi na specyfikę postępowania w sprawach karnych skarbowych wymagają szczególnej regulacji. W sprawach o wykroczenia skarbowe pojawia się ponadto nieznana prawu o wykroczeniach (Kodeks wykroczeń) instytucja dobrowolnego poddania się odpowiedzialności. Proponuje się rezygnację z niczym nieuzasadnionych, a znanych obowiązującej Ustawie karnej skarbowej odrębności, jak np. protokół karny (jednolicie zastąpiony postanowieniem o przedstawieniu zarzutów).

Dokonanie się całościowej reformy systemu prawa karnego zmieni zasadniczo oblicze postępowania w sprawach karnych skarbowych ze względu na przyjętą w całej rozciągłości regułę subsydiarności. Tak więc na przykład w istotny sposób wzmocnione zostaną gwarancje procesowe stron postępowania (zwłaszcza podejrzanego i oskarżonego), a rola sądu w postępowaniu przygotowawczym ulegnie wydatnemu rozszerzeniu. Projekt całkowicie zrywa z modelem czysto biurokratycznego postępowania karnego skarbowego w organach finansowych, jaki przyjęto w 1971 r. w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej. Dotychczasowe postępowanie karne skarbowe nie jest sporem stron procesowych, ani trójfunkcyjnym, ani trójpodmiotowym. W szczególności, zerwano z występującą de lege lata nieprawidłowością polegającą na skupieniu w rękach jednego organu finansowego dwóch funkcji tj. ścigania i orzekania.

2. Generalnie oparcie postępowania w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe na ogólnej regule stosowania procedury powszechnej (Kodeksie postępowania karnego) przyniosło jeszcze inne, doraźnie korzystne efekty. Mianowicie, w tej sytuacji całkowicie zbędna okazała się szczegółowa nowelizacja przepisów procesowych obowiązującej Ustawy karnej skarbowej w zakresie niektórych niespójności systemowych (zewnętrznych), czy też konieczność modyfikacji dostrzeżonych sprzeczności lub nawet usunięcia oczywistych błędów dotychczasowego ustawodawcy np. w wyniku zmian Kodeksu postępowania karnego z 1969 r. dokonanych ustawami z 1994 r. (Dz.U. Nr 74, poz. 332) oraz z roku 1995 (Dz.U. Nr 89, poz. 443, 444). Przykładowo, na tle obowiązującej Ustawy karnej skarbowej były to kwestie dotyczące m.in. świadka in cognito, górnej granicy kary porządkowej, tymczasowego aresztowania, kontroli sądowej decyzji o zabezpieczeniu majątkowym, kosztów postępowania karnego skarbowego.

3. W wyniku braku odmiennej regulacji kwestii właściwości organów orzekających w sprawach o przestępstwa skarbowe, wprowadzona zostanie w całej rozciągłości zasada sądowego orzekania w tych sprawach. Jest to zmiana bardzo daleko idąca. Wprowadzenie jej czyni zadość nie tylko konstytucyjnym zasadom państwa prawnego oraz sądowego wymiaru sprawiedliwości, ale także art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, który wymaga, aby każdy miał prawo do rozstrzygnięcia przez niezawisły sąd o zasadności podniesionego przeciwko niemu zarzutu. We wszystkich sprawach o przestępstwa skarbowe orzekał będzie sąd powszechny (grodzki, rejonowy) albo sąd wojskowy (art. 114 § 1). W sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe

orzekanie następować ma w czterech trybach: zwyczajnym, uproszczonym, nakazowym oraz w postępowaniu w stosunku do nieobecnych (art. 115 § 1 - 4).

Praktycznie oznacza to, że po raz pierwszy od 70 lat projekt wyłącza całkowicie kompetencję administracyjnych organów finansowych (urzędy skarbowe, izby skarbowe, urzędy celne, Główny Urząd Cel) do orzekania o winie i karze za przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe zagrożone wyłącznie karą grzywny. Również sprawy o te przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe zostały przekazane do wyłącznej właściwości niezawisłego sądu karnego (*nullum crimen, nulla poena sine iudicio*). To pełne usądowienie gwarantuje w praktyce dostateczną koordynację jednolitości całego orzecznictwa sądowego w sprawach o przestępstwa skarbowe, bez potrzeby wydatnego zwiększenia fachowości pozasądowych organów.

4. Należy podkreślić, że projekt zajął wyraźne stanowisko co do rodzaju i zasięgu poszczególnych trybów szczególnych w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe. Podając szczegółowej analizie przepisy o postępowaniach szczególnych w celu optymalnego uproszczenia i ujednolicenia, a także obniżenia kosztów postępowania (zwłaszcza w sprawach błahych), starano się uchwycić właściwe relacje między postępowaniem zwyczajnym, a różnymi trybami szczególnymi (zwłaszcza jednoosobowymi). Praktycznie oznacza to, że odmiennie niż w procedurach powszechnych (Kodeksie postępowania karnego, Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia), w sprawach karnych skarbowych typowym postępowaniem będą nadal różne tryby szczególne, a nie proces zwyczajny.

5. Artykuł 116 wymienia organy dochodzenia. Termin ten - w związku ze zmianą kompetencji tych organów - zastępuje termin „organy orzekające”, znany obowiązującej Ustawie karnej skarbowej. Do kompetencji tych organów należeć będzie prowadzenie dochodzenia w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, w zakresie uregulowanym w dalszych przepisach projektu.

Szczególną kategorią organów dochodzenia są finansowe organy dochodzenia, wymienione w art. 116 § 1 pkt 1-4 projektu. Natomiast Straż Graniczna, Policja, Urząd Ochrony Państwa i Żandarmeria Wojskowa będą organami subsydiarnymi o ograniczonym - w stosunku do organów finansowych - zakresie kompetencji. W postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe finansowe organy dochodzenia będą występować w roli oskarżyciela publicznego przed sądem.

6. Przepis art. 117 stanowi odpowiednik przepisu art. 19 § 1-3 obowiązującej Ustawy karniej skarbowej, z niewielkimi zmianami redakcyjnymi. Znaczenie praktyczne instytucji interwencji wiąże się ze szczególną rolą przypadku przedmiotów za przestępstwa skarbowe, a także za wykroczenia skarbowe.

R o z d z i a ł 12. Strony

(art. 118 - 126)

1. Artykuł 118 wymienia strony występujące w postępowaniu w sprawach karnych skarbowych. Wprowadza także oryginalne strony procesowe nie znane innym postępowaniom (podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej, interwenient). Ponieważ instytucja odpowiedzialności posiłkowej odnosi się wyłącznie do przestępstw skarbowych, katalog stron występujących w sprawach o przestępstwa skarbowe (art. 118 § 1) jest nieco inny niż w sprawach o wykroczenia skarbowe (§ 2).

2. Przepis art. 119 wymienia, kto może być oskarżycielem publicznym przed sądem w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe. Paragraf 2 zawiera osobną regulację w zakresie wykroczeń skarbowych, a § 3 - specjalne określenie roli prokuratora wojskowego.

3. Konsekwencją wyżej omówionych założeń dotyczących organów prowadzących dochodzenie i występujących przed sądem w charakterze oskarżycieli, jest przepis art. 120, który ceduje szereg uprawnień, którymi w postępowaniu karnym dysponuje prokurator, na rzecz finansowych organów dochodzenia (§ 1 pkt 1). Czynności w ramach dochodzenia prowadzone będą przez te organy pod nadzorem organów nadrzędnych. Dlatego w art. 120 § 1 pkt 2 sędowano niektóre uprawnienia „nadzorcze” prokuratora nadrzędnego lub nadzorującego przewidziane w Kodeksie postępowania karnego, organom nadrzędnym nad finansowymi organami dochodzenia. Uprawnienia, które w postępowaniu karnym przysługują Prokuratorowi Generalnemu, w projekcie przekazuje się Ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych jedynie w sprawach o wykroczenia skarbowe i to tylko w jednym wypadku (art. 120 § 1 pkt 3).

Przyjęto założenie, że niektóre kompetencje prokuratorskie, ze względów gwarancyjnych, nie mogą być przekazane finansowym organom dochodzenia i w związku z tym zachowanie przewidzianych w Kodeksie postępowania karnego kompetencji prokuratorskich jest konieczne. O ile jednak zajdzie konieczność dokonania, w toku dochodzenia w sprawie o przestępstwo skarbowe czynności zastrzeżonej dla prokuratora, finansowy organ dochodzenia będzie mógł wystąpić z wnioskiem do prokuratora o przedsięwzięcie stosownych czynności (art. 120 § 2).

Projektowane rozwiązanie nie oznacza, że prokurator odsunięty jest zupełnie od dochodzeń w sprawach o przestępstwa skarbowe. W art. 120 § 2 zdanie drugie przewiduje się bowiem, że jeśli sąd zastosował w sprawie karnej skarbowej tymczasowe aresztowanie, prokurator z mocy prawa obejmuje dochodzenie nadzorem. Ponadto prokurator może przejąć sprawę do własnego dochodzenia i w takiej sytuacji przepisy art. 120 § 1 i 2 nie będą znajdować zastosowania, co oznacza, że zakres kompetencji prokuratorskich odpowiadał będzie określonemu w Kodeksie postępowania karnego. Możliwe będzie jednak - na podstawie art. 311 Kodeksu postępowania karnego - powierzanie organom dochodzenia czynności w ramach dochodzenia.

4. Projekt przewiduje znaczące wzmocnienie procesowej pozycji szczególnych stron postępowania w sprawach karnych skarbowych, w tym zwłaszcza podmiotu, który może w świetle projektu odpowiadać posiłkowo oraz interwenienta.

Pozycja procesowa podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej zbliżona będzie w większym stopniu, niż jest to obecnie, do pozycji oskarżonego. Samo wezwanie do udziału w charakterze takiej osoby następować ma, podobnie jak przedstawienie zarzutów, w formie postanowienia (art. 122 § 2), którego zmiana lub uzupełnienie także wymagać będzie formy postanowienia (art. 122 § 4).

Obok innych zabiegów legislacyjnych wzmacniających pozycję podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej, proponuje się między innymi odniesienie także do tego podmiotu zasady *nemo se ipsum accusare tenetur*. Uzyska on także takie samo jak oskarżony prawo do udziału w czynnościach dowodowych postępowania przygotowawczego, włącznie z udziałem w czynnościach końcowego zapoznania z aktami postępowania przygotowawczego poprzedzającego jego zamknięcie, a na rozprawie prawo składania wyjaśnień bezpośrednio po odczytaniu aktu oskarżenia i wyjaśnieniach oskarżonego. Uprawnienia podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej

uregulowane zostały poprzez odesłanie do - podlegających odpowiedniemu stosowaniu - przepisów Kodeksu postępowania karnego (art. 123 § 1 projektu).

5. Artykuły 124 - 126 poświęcone zostały interwenientowi i w sposób precyzyjny określiły zakres jego kompetencji. W miejsce enigmatycznej normy art. 141 § 1 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej pojawia się przepis o odpowiednim stosowaniu niektórych przepisów Kodeksu postępowania karnego także do interwenienta i jego pełnomocnika (art. 126 § 1). Wobec takiego uregulowania, interwenient czerpie swoje uprawnienia jakby z dwóch źródeł. Po pierwsze, z samego faktu bycia stroną w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe (art. 118 § 1 i 2) i w związku z tym przepisów Kodeksu postępowania karnego przewidujących uprawnienia dla stron procesowych. Z uprawnień tych interwenient korzysta w granicach interwencji (art. 118 § 3). Po wtóre, źródłem dodatkowych uprawnień interwenienta i pełnomocnika są przepisy Kodeksu postępowania karnego wymienione w art. 126 § 1 projektu.

6. Artykuł 121 odnosi się do podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej oraz interwenienta oraz dotyczy kwestii pełnomocnika, uprawnień do działania w ich imieniu, gdy nie są osobami fizycznymi i zagadnienia nieusprawiedliwionego niestawiennictwa interwenienta.

R o z d z i a ł 13. Zabezpieczenie majątkowe

(art. 127 - 130)

1. Przepis art. 127 projektu stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 218 Kodeksu postępowania karnego. Wprowadzono tutaj swoistą instytucję zatrzymania przesyłki, co do której istnieje podejrzenie, że zawiera przedmioty przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego.

2. Przepis art. 128 § 1 projektu stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 233 Kodeksu postępowania karnego i - ze względów pragmatycznych - zezwala także na korzystanie z depozytów finansowych organów dochodzenia. Przepis ten odnosi się także do postępowania w sprawach o wykroczenia skarbowe. Paragraf 2 tego przepisu zawiera delegację dla Ministra

właściwego do spraw finansów publicznych, który powinien rozstrzygnąć, które wartości dewizowe, krajowe środki płatnicze oraz przedmioty wartościowe przechowywane być muszą w Narodowym Banku Polskim, natomiast paragraf 3 zawiera podobną delegację dla określenia sposobu przechowywania tych wartości i przedmiotów w urzędach celnych i w organach inspekcji celnej.

3. Dział I zawiera też autonomiczne przepisy dotyczące zabezpieczenia majątkowego.

W postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe zabezpieczenie majątkowe odnosić się musi nie tylko do kary grzywny i przepadku przedmiotów (jak w art. 287 § 1 nowego Kodeksu postępowania karnego), ale także do równowartości pieniężnej przedmiotów podlegających przepadkowi oraz do uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej (art. 129 § 1). Po wtóre, przewidziano możliwość zabezpieczenia kary grzywny na mieniu podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej (art. 129 § 2).

Konsekwencją odrębności w zakresie uregulowania zabezpieczenia majątkowego jest także potrzeba autonomicznego uregulowania kwestii upadku zabezpieczenia. Dotyczący tego zagadnienia art. 130 wyłącza stosowanie art. 294 Kodeksu postępowania karnego w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe.

R o z d z i a ł 14. Właściwość organów dochodzenia

(art. 131 - 133)

1. Artykuł 131 określa właściwość finansowych organów dochodzenia. Początkowo uznano, że celowe jest powierzenie dochodzeń przede wszystkim organom kontroli finansowej, a nie urzędowi skarbowemu i urzędowi celnemu, których głównym zadaniem jest wymiar i ściąganie podatków i cel. Ostatecznie jednak po zapoznaniu się ze stanowiskiem Ministerstwa Finansów – w projekcie utrzymano dotychczasowe rozwiązanie w tym przedmiocie.

Organami, które mają być uprawnione do prowadzenia dochodzeń w sprawach przez nie ujawnionych, są także Policja i - w sprawach o przestępstwa i wykroczenia celne oraz niektóre dewizowe - także Straż Graniczna (art. 132 § 1 pkt 1 i 2). Poza tym, Urząd Ochrony Państwa, a w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe popełnione przez

osoby wymienione w art. 50 § 35 dochodzenie może prowadzić Żandarmeria Wojskowa. Organy te będą jednak uprawnione (ale nie zobowiązane) do tego, aby po zabezpieczeniu śladów i dowodów przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, przekazać sprawę do dalszego prowadzenia finansowemu organowi dochodzenia.

Jeśli nie przekazują sprawy właściwym organom finansowym, muszą zawiadomić o prowadzeniu dochodzenia te organy przez przesłanie im odpisu postanowienia o jego wszczęciu (art. 132 § 2).

2. Przepis art. 133 projektu poświęcony jest kwestii konkurencji właściwości i mogącym na tym tle powstać sporom kompetencyjnym.

DZIAŁ II. POCIĄGNIĘCIE DO ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ZGODĄ SPRAWCY (art. 134 - 146)

R o z d z i a ł 15. Postępowanie mandatowe (art. 134-138)

1. Projekt zmierza do znacznego usprawnienia i uproszczenia pozasądowego postępowania w sprawach o wykroczenia skarbowe. Właśnie w celu maksymalnego odformalizowania i zmniejszenia społecznych kosztów postępowania w sprawach o najdrobniejsze wykroczenia skarbowe, co stanowi odpowiedź na potrzeby praktyki, Projekt wprowadza po raz pierwszy (od 70 lat) w tym zakresie tryb mandatowy. Praktycznie oznacza to, że ten szczególny tryb będzie jedyną formą orzekania administracyjnych organów finansowych (upoważnionych pracowników).

Nie powinno to budzić wątpliwości, ponieważ brak atrybutu niezawisłości tych organów nie stanowi przeszkody w upoważnieniu rozmaitych organów do wymierzania kar majątkowych związanych wyłącznie z ograniczoną dolegliwością ekonomiczną. Materialnoprawne unormowanie zawarte w art. 45 § 2 gwarantuje ograniczenie zasięgu skutków ukarania karą grzywny w drodze postępowania mandatowego wyłącznie do relatywnie niewielkiej, wystarczającej dolegliwości ekonomicznej. Uzależnienie

dopuszczalności wymierzenia kary grzywny w drodze mandatu karnego od zgody sprawcy wykroczenia skarbowego stanowi wystarczającą gwarancję jego praw.

Zakłada się, że zdecydowana większość spraw o wykroczenia skarbowe będzie rozpatrywana nie w klasycznym postępowaniu zwyczajnym (lub nakazowym oraz uproszczonym) przed sądem, lecz w trybie mandatowym (oczywiście o ile w danym wypadku nie okaże się konieczne stosowanie środka karnego o nazwie „dobrowolne poddanie się odpowiedzialności”). Proponowany tryb mandatowy powinien znacznie odciążyć pracę sądów. Właśnie dzięki temu trybowi pełne postępowanie w sprawach o wykroczenia skarbowe będzie miało charakter raczej wyjątkowy. W rezultacie, przyczyni się to nie tylko do usprawnienia i przyspieszenia postępowania w sprawach o wykroczenia skarbowe, ale - co ważniejsze - także zwiększy skuteczność ochrony karnej finansów publicznych.

2. Z uwagi na potrzebę łatwego i szybkiego stosowania mandatów karnych za wykroczenia skarbowe, przepisy karnoskarbowe z tego rozdziału są regulacją w pełni autonomiczną (bez żadnego „odpowiedniego” stosowania przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia). To swoiste rozwiązanie legislacyjne uwzględnia - w miarę możliwości - względy systemowej jednolitości (w sensie merytorycznym).

3. Przepis art. 134 § 1 przyjmuje, że podstawowym organem trybu mandatowego jest przede wszystkim finansowy organ dochodzenia.

Natomiast paragraf 2 tego artykułu stanowi delegację ustawową dla Rady Ministrów, dla określenia szczegółowych kwestii związanych ze stosowaniem trybu mandatowego za wykroczenia skarbowe. Należy podkreślić, że przepis karnoskarbowy nie zawęża - tak jak art. 67 § 1 i 2 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia - zakresu trybu mandatowego tylko do niektórych wykroczeń skarbowych. Uznano, że celowe jest, aby ten szczególny tryb mógł dotyczyć - z mocy prawa - każdego wykroczenia skarbowego.

4. Przepis art. 135 § 1 przewiduje ogólną, swoistą przesłankę stosowania trybu mandatowego, a mianowicie: „gdy zarówno osoba sprawcy, jak i okoliczności popełnienia wykroczenia skarbowego nie budzą wątpliwości, a nie zachodzi potrzeba orzeczenia kary surowszej od tej, która jest przewidziana w art. 45 § 2”.

5. Zgodnie z § 2 art. 135 tryb mandatowy za wykroczenia skarbowe byłby ustawowo wykluczony w pięciu wypadkach (w zasadzie swoistych):

- a/ w razie, gdy są podstawy do orzeczenia środka karnego w postaci dobrowolnego poddania się odpowiedzialności (tutaj zakres dolegliwości ekonomicznej może być znacznie szerszy zob. np. art. 143 § 2 pkt 2),
- b/ w razie, gdy przepis przewiduje obowiązek orzeczenia przepadku przedmiotów,
- c/ jeżeli sprawca znajduje się pod wpływem alkoholu lub innego podobnie działającego środka (tutaj systemowo podobnie jak w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia),
- d/ jeżeli zachodzi uzasadniona wątpliwość co do poczytalności sprawcy,
- e/ gdy zachodzi zbieg przepisów określony w art. 6 § 2, a ten sam czyn sprawcy wykroczenia skarbowego wyczerpuje także znamiona przestępstwa skarbowego.

Dodać należy, że dostrzegano potrzeby praktyki co do stosowania trybu mandatowego w szerszym zakresie, w szczególności zaś w sprawach o niektóre wykroczenia celne, za które ustawa przewiduje przepadek przedmiotów. W zasadzie o niemożności objęcia tych wykroczeń postępowaniem mandatowym decyduje jednak art. 46 Konstytucji RP, według którego przepadek rzeczy może nastąpić tylko „(...) na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu”. Dlatego tryb mandatowy został ograniczony tylko do tych wypadków, w których orzeczenie przepadku przedmiotów jest fakultatywne.

6. Przepisy karnoskarbowe przewidują tylko dwa rodzaje mandatu karnego (art. 136 § 1):

- a/ wydanego ukaranemu po uiszczeniu grzywny bezpośrednio podmiotowi, który ją nałożył (jedynie wobec osób tylko czasowo przebywających w Polsce),
- b/ oraz kredytowanego, wydanego za potwierdzeniem odbioru ukaranemu (czyli regulowany w stosownym urzędzie lub na poczcie).

7. Z uwagi na specyfikę popełniania niektórych wykroczeń skarbowych (np. celnych, dewizowych), przepis art. 136 § 4 modyfikuje bieg terminu przewidzianego § 3 tego artykułu.

8. Istotną modyfikację wprowadza art. 137 § 2, który w sprawach o wykroczenia skarbowe pozwala dokonać - w razie odmowy przyjęcia mandatu karnego - tymczasowego zajęcia mienia ruchomego sprawcy, a zwłaszcza przedmiotów zagrożonych przepadkiem.

9. Przepis art. 138 reguluje szczegółowe kwestie związane z uchyleniem prawomocnego mandatu karnego.

R o z d z i a ł 16. Zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności (art. 139 - 146)

O d d z i a ł 1. Przebieg negocjacji (art. 139-144)

1. Wraz z instytucją dobrowolnego poddania się odpowiedzialności w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe pojawia się element negocjacji procesowych. Finansowe organy dochodzenia mogą bowiem negocjować ze sprawcą warunki, na jakich wystąpią do właściwego organu orzekającego o udzielenie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności.

2. Artykuł 139 dopuszcza dobrowolne poddanie się odpowiedzialności zarówno w sprawach o przestępstwa skarbowe, jak i w sprawach o wykroczenia skarbowe określając jednolicie jego termin - do chwili wniesienia aktu oskarżenia. Postępowanie w kwestii dobrowolnego poddania się odpowiedzialności rozpoczyna się od złożenia wniosku przez sprawcę (art. 139 § 1), przy czym o możliwości złożenia takiego wniosku sprawca musi być pouczony (art. 139 § 2).

3. Artykuł 140 określa „warunki brzegowe” negocjacji, jakie musi spełnić sprawca występując z wnioskiem. Jego wniesienie otwiera finansowemu organowi dochodzenia możliwość wystąpienia do sądu w sprawach o przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe o udzielenie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności (art. 142). Wystąpienie o takie zezwolenie nie musi jednak nastąpić automatycznie, może być bowiem uzależnione od spełnienia dodatkowych warunków na żądanie finansowego organu dochodzenia (art. 143 § 1 i 2), przy czym ustawa określa, czego maksymalnie można żądać. Warunki te mogą być przedmiotem negocjacji ze sprawcą (art. 143 § 3). Odmowa wystąpienia o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności podlega zaskarżeniu do organu nadrzędnego nad finansowym organem dochodzenia, o czym sprawca musi być pouczony (art. 144).

Oddział 2. Zezwolenie

(art. 145 - 146)

Artykuł 145 określa tryb udzielenia zezwolenia, zaś art. 146 dotyczy trybu jego zaskarżenia. Udzielenie zezwolenia następuje w formie postanowienia. Pomimo, że sens instytucji dobrowolnego poddania się odpowiedzialności sprowadza się do uproszczenia postępowania z korzyściami zarówno po stronie sprawcy, jak i organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, to jednak uznano za konieczne wprowadzenie możliwości zaskarżenia postanowienia o zezwoleniu na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności. Możliwość uchylecia lub zmiany postanowienia ograniczona została jednak tylko do wypadków zupełnie wyjątkowych, gdy organ orzekający wyszedł poza granice konsensusu osiągniętego przez finansowy organ dochodzenia i sprawcę. Przepis art. 146 stanowi więc *lex specialis* w stosunku do przepisów Kodeksu postępowania karnego określających podstawy uchylecia lub zmiany orzeczenia w toku instancji (art. 438 Kodeksu postępowania karnego). Ograniczenie to nie wyłącza, oczywiście, stosowania w postępowaniu odwoławczym w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przepisów o bezwzględnych przyczynach odwoławczych (art. 439, 440 i 455 Kodeksu postępowania karnego).

DZIAŁ III. POSTĘPOWANIE PRZYGOTOWAWCZE

(art. 147 - 151)

1. Nowością jest przepis art. 147 określający uprawnienia pozapolicyjnych organów dochodzenia w toku postępowania przygotowawczego. Przyjęto, że unormowanie, według którego uprawnienia procesowe Policji dotyczą także innych organów dochodzenia (art. 147 § 1), nie jest wystarczające. W praktyce bowiem, z wielu tych uprawnień, zarówno w zakresie postępowania dowodowego, jak i w zakresie środków przymusu procesowego, pracownikom urzędów skarbowych, czy urzędów celnych, a także inspektorom kontroli skarbowej i funkcjonariuszom inspekcji celnej, niezmiernie trudno byłoby korzystać. Z tego powodu proponuje się wprowadzenie przepisu, według którego inne niż Policja organy dochodzenia mogą zwracać się do Policji o udzielenie pomocy w dokonaniu czynności procesowych (art. 147 § 2). Od tych reguł proponuje się jednak dwa wyjątki dotyczące czynności związanych z ingerencją w prawo do wolności. Pierwszy wyjątek dotyczy

przymusowego doprowadzenia. Zakłada się, że inne niż Policja, Straż Graniczna, Urząd Ochrony Państwa, czy Żandarmeria Wojskowa organy dochodzenia nie są w stanie przymusowo doprowadzić uczestnika postępowania, który odmawia stawienia. Dlatego czynność ta dokonywana ma być przez Policję na żądanie innych niż Policja organów dochodzenia (art. 147 § 3). Drugi wyjątek dotyczy zatrzymania. Uznano, że nie jest celowe mnożenie organów, które uprawnione są do decydowania o zatrzymaniu. Z tego powodu inny niż Policja organ dochodzenia, dostrzegając konieczność zatrzymania zwraca się z wnioskiem przede wszystkim do Policji o zatrzymanie (art. 147 § 4). Policja podejmuje w tej sprawie decyzję, a następnie ją wykonuje. Inne niż Policja organy dochodzenia będą mogły jedynie korzystać z ogólnie dostępnej instytucji ujęcia uregulowanej w art. 243 Kodeksu postępowania karnego).

2. Wprawdzie ustawa niniejsza ujednolica postępowanie w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, to jednak uznano, że z uwagi na charakter wykroczeń skarbowych oraz ich stosunkowo niewielką (w porównaniu z przestępstwami skarbowymi) wagę, byłoby nadmiernym formalizmem wymaganie, aby w sprawach o wykroczenia skarbowe organy dochodzenia przeprowadzały pełne postępowanie przygotowawcze, zgodnie z wymaganiami stawianymi przez Kodeks postępowania karnego. Z tego powodu art. 148 pozwala w sprawach o wykroczenia skarbowe ograniczyć postępowanie przygotowawcze do przesłuchania podejrzanego oraz czynności niezbędnych dla wniesienia aktu oskarżenia. Jest jednak oczywiste, że przepis ten nie upoważnia do wnoszenia aktów oskarżenia w sprawach o wykroczenia skarbowe, jeśli oskarżenie nie jest poparte zgromadzonymi przez organy dochodzenia dowodami.

3. Artykuł 149 pełni dwie funkcje. Po pierwsze, określa podstawowy czas trwania dochodzenia za wykroczenia skarbowe. Po drugie, przepis ten wprowadza szczególną postać nadzoru organu nadrzędnego nad organem prowadzącym dochodzenie. Przepis art. 149 znajduje zastosowanie także wtedy, gdy nadzór nad dochodzeniem należy do organów nadrzędnych nad finansowymi organami dochodzenia.

4. Artykuł 150 konstytuuje kompetencje finansowych organów dochodzenia w zakresie odmowy wszczynania dochodzenia i jego umarzania. Przepis ten stanowi pewien wyłom w regule określonej w art. 305 § 3 Kodeksu postępowania karnego, który wymaga

zatwierdzenia takich postanowień przez prokuratora. W postępowaniu w sprawach o wykroczenia skarbowe zatwierdzenie takie nie będzie konieczne.

Przepisu art. 150 nie będzie się stosować w sprawach, w których dochodzenie prowadzone będzie przez Straż Graniczną, Policję lub Żandarmerię Wojskową. W takiej sytuacji zastosowanie znajdować będą ogólne reguły przewidziane w Kodeksie postępowania karnego.

5. Artykuł 151 dotyczy aktu oskarżenia oraz trybu jego wnoszenia (składania). Z zestawienia tego przepisu z art. 331 § 1 Kodeksu postępowania karnego wynika, że akt oskarżenia wnoszony będzie na zasadach ogólnych przez prokuratora, jeśli dochodzenie prowadzone było przez Straż Graniczną lub Policję. W trybie uproszczonym organy te będą jednak mogły - także na zasadach ogólnych (art. 474 § 3 i 4 Kodeksu postępowania karnego) - sporządzać akt oskarżenia, który będzie wnoszony do sądu przez prokuratora.

Artykuł 151 § 1 zdanie drugie zobowiązuje finansowe organy dochodzenia do informowania niezwłocznie prokuratora o wniesieniu aktu oskarżenia tylko w sprawie o przestępstwo skarbowe, co umożliwi prokuratorowi uczestnictwo w rozprawie. Projekt nie wprowadza zaś obowiązku informowania o wniesieniu aktu oskarżenia w sprawie o wykroczenie skarbowe.

Artykuł 151 § 3 uzasadniony jest tym, że postępowanie „powszechne” nie zna instytucji odpowiedzialności posilkowej w takim sensie, w jakim występuje ona w prawie karnym skarbowym.

DZIAŁ IV. POSTĘPOWANIE PRZED SĄDEM

(art. 152 - 163)

R o z d z i a ł 17. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji

(art. 152 - 157)

1. W rozdziale 17 działu IV odnoszącym się do postępowania przed sądem znajduje się jedynie kilka przepisów określających pewne odstępstwa w zakresie przebiegu rozprawy (art. 152 - 157).

Artykuł 152 § 1 będzie miał znaczenie w postępowaniu uproszczonym, w którym - z mocy tego przepisu i na zasadzie wyłomu w regule art. 477 Kodeksu postępowania karnego - finansowy organ dochodzenia, który wniósł akt oskarżenia będzie musiał uczestniczyć w rozprawie. W sytuacji, gdyby w rozprawie wziął udział prokurator, nie wyłącza to od udziału przedstawiciela finansowego organu dochodzenia i nie zwalnia go od obowiązku uczestnictwa w rozprawie.

W sprawach o przestępstwa skarbowe, w których akt oskarżenia wniósł prokurator, finansowy organ dochodzenia lub jego przedstawiciel może działać obok prokuratora (§ 2).

2. Artykuł 153 reguluje konsekwencje usprawiedliwionego niestawiennictwa na rozprawie podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej. Usprawiedliwienie nieobecności z jednoczesnym złożeniem wniosku o odroczenie rozprawy powoduje niemożność prowadzenia postępowania pod nieobecność tego podmiotu. W innych wypadkach istnieje możliwość zaocznego rozstrzygnięcia o odpowiedzialności posiłkowej (także w postępowaniu zwyczajnym), ze wszystkimi konsekwencjami wynikającymi z - podlegającego odpowiedniemu stosowaniu - art. 482 Kodeksu postępowania karnego.

3. Specjalny przepis dotyczy uprawnienia podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej oraz interwenienta do żądania pozostawienia na sali rozpraw po jednej lub dwie osoby w wypadku wyłączenia jawności (art. 154).

4. Pewne odstępstwa od reguł przewidzianych w Kodeksie postępowania karnego wynikają z wprowadzenia do postępowania szczególnych stron procesowych i w związku z tym pojawia się konieczność określenia kolejności, w jakiej zadają pytania osobie przesłuchiwanej oraz zabierają głos po zamknięciu przewodu sądowego (art. 155 i 156).

5. Specjalnego przepisu wymaga kwestia zawartości orzeczenia wydanego w postępowaniu w sprawach karnych, których obok elementów typowych dla orzeczeń zapadających w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe powinny także - w razie potrzeby - zawierać rozstrzygnięcia co do odpowiedzialności posiłkowej, roszczeń interwenienta, ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów, przedmiotów zajętych na zabezpieczenie jej równowartości lub należności publicznoprawnej uszczuplonej przez przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe (art. 157 § 1). Natomiast paragraf 2 art. 157 zawiera specjalną regulację w kwestii rozstrzygnięcia co do przekazania przedmiotów

(jeżeli nie orzeczono przepadku przedmiotów lub ściągnięcia ich równowartości) właściwemu finansowemu organowi dochodzenia.

R o z d z i a ł 18. Postępowanie odwoławcze i nadzwyczajne środki zaskarżenia (art. 158 - 163)

1. Przepis art. 158 nakłada obowiązek uczestnictwa przedstawiciela finansowego organu dochodzenia także na posiedzeniach w sądzie odwoławczym i w sądzie apelacyjnym, chyba że sąd zarządzi inaczej.

2. Jest oczywiste, że strona może wnieść środek odwoławczy tylko przeciwko rozstrzygnięciom, które naruszają jej prawa lub szkodzą jej interesom (art. 425 § 3 Kodeksu postępowania karnego). Projekt uznaje za stosowne *expressis verbis* ograniczenie uprawnień podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posilkowej do zaskarżenia tylko rozstrzygnięcia o nałożeniu odpowiedzialności posilkowej, chyba że podstawą tej odpowiedzialności jest skazanie oskarżonego (art. 159). W tej ostatniej sytuacji uprawnienia podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posilkowej nie są ograniczone.

3. Artykuł 160 wprowadza regułę, według której zażalenia na postanowienie finansowych organów dochodzenia rozpoznaje organ nadrzędny nad organem prowadzącym. Odpowiednie stosowanie art. 465 § 3 Kodeksu postępowania karnego odnosić się zaś będzie jedynie do postanowień zapadłych w toku dochodzeń prowadzonych przez Straż Graniczną, Policję lub Żandarmerię Wojskową.

4. Projekt przewiduje ograniczenie w dopuszczalności kasacji w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe. Brak takiego ograniczenia oznaczałby dopuszczalność takiej kasacji we wszystkich sprawach (art. 519 Kodeksu postępowania karnego). Przepis art. 161 dopuszcza tzw. „małą kasację”, to jest kasację - w sprawach taksatywnie wyliczonych w przepisie - dopuszczalną jedynie z powodu bezwzględnych przyczyn uchylecia orzeczenia przewidzianych w art. 439 Kodeksu postępowania karnego, chyba że orzeczono środek karny wymieniony w art. 21 § 2 pkt 2 – 4 albo w art. 44 § 2 pkt 2 lub 3. Pozostałe orzeczenia sądów odwoławczych w sprawach o przestępstwa skarbowe

i wykroczenia skarbowe podlegać będą zaskarżeniu kasacją na zasadach ogólnych przewidzianych w Kodeksie postępowania karnego.

5. Przepis art. 162 projektu, konieczny z uwagi na specyfikę stron procesowych w postępowaniu karnym skarbowym, stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 526 § 2 Kodeksu postępowania karnego.

6. Nieadekwatność uregulowań Kodeksu postępowania karnego w przedmiocie wznowienia postępowania zakończonę prawomocnym orzeczeniem sądu wynika z faktu, iż ustawa ta nie przewiduje rozstrzygnięcia o odpowiedzialności posilkowej. Dlatego potrzebna jest w projekcie specjalna podstawa wznowienia w zakresie tego rozstrzygnięcia (art. 163).

DZIAŁ V. POSTĘPOWANIE NAKAZOWE

(art. 164 - 165)

1. Co do zasady postępowanie nakazowe w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe toczyć się będzie według przepisów ogólnych Kodeksu postępowania karnego (art. 500-506 Kodeksu postępowania karnego). W Dziale V zamieszczono jedynie przepisy związane z odrębnościami postępowania karnego.

2. Przepis art. 164 § 1 uzupełnia przewidziany w art. 501 Kodeksu postępowania karnego katalog sytuacji, w których wydanie nakazu karnego nie jest dopuszczalne. Natomiast paragraf 2 uzupełnia art. 500 § 4 Kodeksu postępowania karnego w zakresie udziału finansowego organu dochodzenia lub jego przedstawiciela w posiedzeniu dotyczącym wydania nakazu karnego.

3. Przepis art. 165, konieczny z uwagi na specyfikę postępowania w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe oraz z uwagi na inny niż w „powszechnym prawie karnym” katalog kar i środków karnych, określa rodzaje kar i środków karnych, o których wolno orzekać w postępowaniu nakazowym w sprawach karnych skarbowych. W tym sensie przepis ten stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 502 Kodeksu postępowania karnego.

DZIAŁ VI. POSTĘPOWANIE W STOSUNKU DO NIEOBECNYCH

(art. 166 - 170)

R o z d z i a ł 19. Przesłanki

(art. 166)

Projekt proponuje utrzymanie w postępowaniu w sprawach karnych skarbowych szczególnego trybu postępowania, jakim jest postępowanie w stosunku do nieobecnych. Jak wiadomo, nowy Kodeks postępowania karnego zrezygnował z podobnego trybu postępowania, przeto propozycja jego utrzymania w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe wiąże się z koniecznością zaprojektowania odrębnego działu w części procesowej projektu (art. 166-170). Propozycja utrzymania szczególnego trybu postępowania w stosunku do nieobecnych jest odpowiedzią na konkretne postulaty codziennej praktyki, która zwłaszcza w odniesieniu do przestępstw celnych i wykroczeń celnych pozostawałaby w wielu przypadkach zupełnie bezradna.

R o z d z i a ł 20. Przebieg postępowania

(art. 167-170)

Postępowanie w stosunku do nieobecnych według projektu niewiele się różni od uregulowanego w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej.

W szczególności, projekt przewiduje - ze względu na uzasadnione potrzeby praktyki - aby w postępowaniu w stosunku do nieobecnych nie stosować art. 313 § 1 Kodeksu postępowania karnego w części dotyczącej ogłoszenia postanowienia oraz przesłuchania podejrzanego.

Projekt przewiduje także, aby oskarżony musiał mieć w takim postępowaniu obrońcę, a podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej - pełnomocnika (art. 169). Inaczej przedstawiać się ma też kwestia zaskarżania orzeczeń. Proponuje się wprowadzenie quasi-sprzeciwu przeciwko wyrokom sądu. Projektowany przepis (art. 170) zbliżony jest konstrukcyjnie do art. 417 Kodeksu postępowania karnego z 1969 r.

**TYTUŁ III. Postępowanie wykonawcze w sprawach o przestępstwa skarbowe
i wykroczenia skarbowe
(art. 171 - 184)**

UWAGI WSTĘPNE

1. W projekcie miejsce, struktura i systematyka przepisów regulujących postępowanie wykonawcze w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe różni się istotnie od ujęcia w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej, a także od wszystkich poprzednich ustaw (od 1926 r.).

W miejsce dwóch odrębnych rozdziałów Ustawy karnej skarbowej z 1971 r. (art. 238 - 248, art. 274 - 278), w których zgrupowano przepisy regulujące postępowanie wykonawcze, projekt ujmuje te zagadnienia całościowo w jednym miejscu (art. 171 - 184), dążąc jednocześnie do możliwie optymalnego zintegrowania systemowego przepisów karnoskarbowych z wiodącymi przepisami Kodeksu karnego wykonawczego. Również po raz pierwszy od 70 lat przepisy karnoskarbowe dotyczące postępowania wykonawczego, a uzupełniające przepisy Kodeksu karnego wykonawczego, zostały wyraźnie wyodrębnione w projekcie poza jej częścią procesową. Dopiero ta nowa lokalizacja grupy przepisów o wykonywaniu rozstrzygnięć karnoskarbowych odpowiada postulatowi systemowej spójności zewnętrznej tj. jest adekwatna do stanu istniejącego w prawie karnym sensu largo, gdzie prawo karne wykonawcze usamodzielniało się formalnie już w 1970 r.

2. Nowy Kodeks karny wykonawczy oparty jest o założenie kompleksowego ujęcia przepisów o wykonywaniu orzeczeń. Zgodnie z ogólną regułą zawartą w art. 1 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego, wykonywanie orzeczeń również w postępowaniu karnym skarbowym odbywa się „według przepisów niniejszego kodeksu, chyba że ustawa stanowi inaczej”.

3. Projekt uzupełnia wspomnianą ogólną regułę jedynie o kilkanaście autonomicznych przepisów karnoskarbowych o charakterze dość swoistym. Dotyczą one m.in.:

a/ zakresu obowiązywania,

b/ swoistych organów postępowania wykonawczego,

- c/ egzekucji ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów lub uszczuplonych lub narażonych na uszczuplenie należności publicznoprawnych,
- d/ zabezpieczenia ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów lub uszczuplonych lub narażonych na uszczuplenie należności publicznoprawnych,
- e/ niektórych kwestii związanych ze stosowaniem idealnego zbiegu czynów karalnych,
- f/ modyfikacji dotychczas ustalonej wysokości stawki dziennej,
- g/ odroczenia uiszczenia grzywny lub rozłożenia jej na raty,
- h/ wykonywania orzeczonej kary grzywny przez osobę odpowiedzialną posiłkowo (zamiast osoby skazanej),
- i/ pracy społecznie użytecznej w razie nieściągalności grzywny orzeczonej za wykroczenie skarbowe,
- j/ wykonywania zastępczej kary pozbawienia wolności za wykroczenie skarbowe,
- k/ wykonania na rzecz Skarbu Państwa kar grzywien orzeczonych za wykroczenia skarbowe,
- l/ trybu wykonywania prawomocnych mandatów karnych,
- l/ uchylenia się od wykonywania kary ograniczenia wolności,
- m/ wykonania orzeczenia o ściągnięciu równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów,
- n/ możliwości modyfikacji obowiązku uiszczenia należności publicznoprawnej w okresie próby,
- o/ skrócenia tzw. rehabilitacji praw w razie stosowania niektórych środków karnych (art. 21 § 2 pkt 5 i 7).

Te dodatkowe przepisy postępowania wykonawczego zawarte w projekcie są rzeczywiście konieczne i celowe. Są one konsekwencją odrębności występujących w prawie karnym skarbowym (głównie z uwagi na ustawowy priorytet środków dolegliwości ekonomicznej). Zakres tych przepisów karnoskarbowych, choć niewielki, można uznać w zasadzie za wyczerpujący. Zostały one ujęte w sposób spójny w relacji do wiodących przepisów powszechnych z Kodeksu karnego wykonawczego. W rezultacie treść tych dodatkowych przepisów karnoskarbowych jest częściowo inna niż w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej. Po odpowiednich uzgodnieniach przyjęto, że lokalizacja tych dodatkowych przepisów w projekcie, a nie w nowym Kodeksie karnym wykonawczym, nie powinna budzić wątpliwości.

4. Struktura i systematyka dodatkowych przepisów karnoskarbowych dotyczących postępowania wykonawczego jest spójna systemowo z nowym Kodeksem karnym wykonawczym. W konsekwencji wyróżniono tutaj dwie podstawowe części, a mianowicie, część ogólną (art. 171 - 174) i część szczególną (art. 175 - 184), które z kolei dzielą się wewnątrz na rozdziały.

DZIAŁ I. CZĘŚĆ OGÓLNA

(art. 171 - 174)

Dział ten składa się z dwóch rozdziałów, tj. z rozdziału 21 pt. „Zakres obowiązywania” (art. 171) i z rozdziału 22 pt. „Postępowanie” (art. 172 - 174).

R o z d z i a ł 21. Zakres obowiązywania

(art. 171)

Przepis art. 171 stanowi radykalnie zmodyfikowany odpowiednik rozwiązania znanego w obowiązującej Ustawie karnej skarbowej (art. 274) w zakresie wykonywania tylko orzeczeń sądowych (bez rozstrzygnięć finansowych organów orzekających). W ten sposób przepis art. 171 projektu nawiązuje ściśle do ogólnej reguły Kodeksu karnego wykonawczego (art. 1 § 1).

Praktycznie oznacza to, że w nowym prawie karnym skarbowym regułą będzie bardziej optymalne stosowanie przepisów Kodeksu karnego wykonawczego i to niezależnie od rodzaju organu orzekającego, czy też rodzaju orzeczonej kary lub środka karnego.

R o z d z i a ł 22. Postępowanie

(art. 172 - 174)

1. Nowy przepis art. 172 § 1 zalicza organ celny do organów postępowania wykonawczego w zakresie wykonywania orzeczeń w sprawach o przestępstwa skarbowe lub

wykroczenia skarbowe. Ten karnoskarbowy przepis stanowi niezbędne uzupełnienie ogólnego przepisu Kodeksu karnego wykonawczego (art. 2 i 7).

Nowy paragraf 2 art. 172 projektu, stanowiący zmodyfikowany odpowiednik art. 240 § 1 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, zalicza urząd skarbowy do organów wykonujących zabezpieczenie majątkowe.

Paragraf 3 art. 172 projektu, stanowiący zmodyfikowany odpowiednik art. 240 § 2 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, określa, że zabezpieczenia majątkowego na towarach lub wartościach dewizowych podlegających kontroli celnej lub będących w dyspozycji organu celnego lub inspekcji celnej dokonuje ten organ.

Paragraf 4 art. 172 projektu, stanowiący zmodyfikowany odpowiednik art. 278 § 1 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, określa organ celny jako organ wykonawczy (jeżeli zabezpieczenia majątkowego dokonał uprzednio organ celny).

2. Przepis art. 173 § 1 projektu, stanowiący zmodyfikowany odpowiednik przepisów art. 247 § 1 i art. 276 § 1 i 3 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, uzupełnia przepis art. 25 § 1 nowego Kodeksu karnego wykonawczego.

Paragraf 2 art. 173 projektu, stanowiący zmodyfikowany odpowiednik art. 247 § 1 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, uzupełnia przepis art. 25 § 2 nowego Kodeksu karnego wykonawczego.

Paragraf 3 art. 173 projektu, stanowiący zmodyfikowany odpowiednik art. 247 § 2 zdanie drugie obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, określa tryb dochodzenia swych roszczeń przez osobę trzecią roszczącą sobie prawo do przedmiotów objętych zabezpieczeniem lub egzekucją przepadku przedmiotów.

3. Przepis art. 174 § 1 - 4 projektu, stanowiący radykalnie zmodyfikowany odpowiednik art. 243 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, określa sposoby wykonania zbiegających się kar i środków karnych w razie zastosowania instytucji idealnego zbiegu czynów karalnych.

DZIAŁ II. CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

(art. 175 - 184)

Dział ten składa się z dwóch rozdziałów tj. z rozdziału 23 pt. „Wykonywanie kar” (art. 175 - 181) i z rozdziału 24 pt. „Wykonywanie środków karnych” (art. 182 - 184).

R o z d z i a ł 23. Wykonanie kar

(art. 175 - 181)

1. Nowy przepis art. 175 pozwala na odpowiednią modyfikację wysokości stawki dziennej, jeżeli kara grzywny orzeczona za przestępstwo skarbowe została wykonana tylko w części i wpływ na to miały istotnie zmienione okoliczności wymagane dla ustalenia tej stawki dziennej.

2. Nowy przepis art. 176 pozwala na zabezpieczenie kary grzywny na majątku skazanego za przestępstwo skarbowe lub odpowiedzialnego posiłkowo, jeżeli skazany stara się o odroczenie uiszczenia grzywny lub o rozłożenie jej na raty.

3. Przepis art. 177 § 1 - 4 projektu określa sposoby dodatkowej egzekucji kary grzywny wobec odpowiedzialnego posiłkowo. Jednocześnie uznano, że odpowiedni art. 34 obowiązującej Ustawy karniej skarbowej, będąc typowym przepisem postępowania wykonawczego, został dotychczas błędnie zlokalizowany w grupie przepisów materialnoprawnych.

4. Zanim uzasadnimy kolejne przepisy projektu (art. 178 - 179), z góry należy podkreślić, że większość przepisów nowego Kodeksu karnego wykonawczego (art. 45 - 53), zawartych w rozdziale dotyczącym wykonywania kary grzywny, została ujęta tak ogólnie, że pozwala to - zgodnie z ogólną regułą art. 1 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego - na ich szeroką wykładnię, niezależnie od tego, czy chodzi o karę grzywny, pracę społecznie użyteczną (jako zastępczą formę jej wykonania) lub zastępczą karę pozbawienia wolności w sprawach o przestępstwa skarbowe, czy też w sprawach o wykroczenia skarbowe.

Niestety, nie wszystkie przepisy Kodeksu karnego wykonawczego dotyczące problematyki kary grzywny dadzą się racjonalnie zastosować w całości (wprost lub

odpowiednio) w zakresie wykroczeń skarbowych. W szczególności, chodzi tu m.in. o art. 46 § 1 i 2 oraz art. 47 § 1-3, gdzie wszystkie szczegółowe regulacje oparte są wyłącznie o model kary grzywny w stawkach dziennych (przestępstwa pospolite, przestępstwa skarbowe), a nie - jak jest za wykroczenia skarbowe - o karę grzywny określoną kwotowo. W tej sytuacji konieczne było te niektóre szczegółowe kwestie różnicować w zakresie wykroczeń skarbowych.

5. Nowy przepis art. 178 § 1 i 2 projektu stanowi konieczne uzupełnienie systemowe przepisu art. 46 § 1 i 2 Kodeksu karnego wykonawczego (wszakże ten ogólny przepis karnoskarbowy mówiąc o karze grzywny w stawkach dziennych nie uwzględnia faktu, że za wykroczenia skarbowe orzeka się karę grzywny określoną kwotowo).

Paragraf 1 zdanie pierwsze art. 178 - bardziej precyzyjnie niż w zakresie wykroczeń pospolitych (Kodeks wykroczeń) - określa przesłanki stosowania pracy społecznie użytecznej w razie stwierdzenia, że egzekucja kary grzywny jest bezskuteczna.

W nawiązaniu do art. 178 § 1 i 2 warto podkreślić, że projekt krytycznie ocenił błąd ustawodawcy w noweli Kodeksu karnego z 1969 r. na podstawie ustawy z dnia 12 lipca 1995 r. (Dz.U. Nr 95, poz. 475). Dokonując wówczas nowelizacji art. 85 § 1 Kodeksu karnego z 1969 r. przez wprowadzenie (w nowym § 1¹) całkowicie nowej instytucji pracy społecznie użytecznej nie zauważono jednocześnie, że w zakresie wykroczeń skarbowych ówczesny przepis art. 36 Ustawy karnej skarbowej powołuje cały ten art. 85 Kodeksu karnego z 1969 r. Trudno zaakceptować taką pośrednią nowelizację przepisów o wykroczeniach skarbowych, zwłaszcza że do instytucji pracy społecznie użytecznej stosuje się odpowiednio przepisy o karze ograniczenia wolności z Kodeksu karnego 1969 r., a przecież przepisy te w ogóle nie stosuje się do wykroczeń skarbowych (brak wyraźnego ich powołania w ówczesnym art. 36 Ustawy karnej skarbowej). Poza tym, ta regulacja instytucji pracy społecznie użytecznej z art. 85 § 1¹ Kodeksu karnego z 1969 r. została uzupełniona o niezbędny przepis postępowania wykonawczego z art. 124¹ Kodeksu karnego z 1969 r. i niestety, również ten przepis karnow wykonawczy został wówczas całkowicie pominięty w zakresie wykroczeń skarbowych w razie wykonania rozstrzygnięć finansowych organów orzekających (brak odpowiedniej nowelizacji art. 242 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej).

6. Przepis art. 179 § 1-4, stanowiący radykalnie zmodyfikowany odpowiednik art. 42 § 1 i 2 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, określa przesłanki i zakres zastępczej kary pozbawienia wolności orzekanej (wyłącznie przez sąd) w razie nieściągalności grzywny

za wykroczenia skarbowe. Jednocześnie uznano, że art. 42 § 1 i 2 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, będąc typowym przepisem postępowania wykonawczego, został dotychczas błędnie zlokalizowany w grupie przepisów materialnoprawnych.

Niestety, należy również podkreślić, że wprowadzenie specjalnego przepisu karnoskarbowego w zakresie wymiaru zastępczej kary pozbawienia wolności było dlatego konieczne, ponieważ odpowiedni przepis projektu Kodeksu karnego wykonawczego (art. 47) określa jej szczegółowe przesłanki jedynie w relacji kary grzywny w stawkach dziennych, a nie - jak to powinno być na tle wykroczeń skarbowych - kary grzywny określonej kwotowo.

Regulacja wymiaru zastępczej kary pozbawienia wolności za wykroczenia skarbowe została radykalnie zmieniona i to również w niektórych kwestiach w relacji do podobnych przepisów w zakresie wykroczeń pospolitych (art. 19 Kodeksu wykroczeń). W szczególności, zmieniono istotnie sam mechanizm wymiaru tej kary zastępczej. Poza tym, projekt przyjął konsekwentnie - także tutaj - relatywne, a nie jak dotychczas, kwotowe przesłanki ustawowe.

Minimalny próg kwotowy nieściągalności kary grzywny, którą można zamienić na zastępczą karę pozbawienia wolności, wynosi jedną dwudziestą górnej granicy ustawowego zagrożenia karą grzywny.

Z kolei, kwotowy równoważnik przeliczeniowy jednego dnia pozbawienia wolności obliczony wg tego samego wskaźnika bazowego będzie wynosił od 20 zł do 200 zł, a więc jedynie w górnej granicy jest wyższy od podobnego równoważnika przyjętego w zakresie wykroczeń pospolitych (do 150 zł w projekcie Kodeksu wykroczeń).

Paragraf 3 art. 179 zmniejsza z 3 miesięcy do 30 dni łączny czas trwania egzekucyjnych kar zastępczych i to nawet wówczas - co jest novum - gdy chodzi o łączny czas trwania kilku kar zastępczych. Ta nowa górna granica czasu trwania zastępczej kary pozbawienia wolności za wykroczenia skarbowe jest spójna systemowo z podobnym przepisem w zakresie wykroczeń pospolitych (art. 20 Kodeksu wykroczeń).

Nowy paragraf 4 art. 179 wprowadza - ze względów systemowych - szczegółową przesłankę wymiaru zastępczej kary pozbawienia wolności, a mianowicie, że nie można jej wymierzyć, jeżeli właściwości lub warunki osobiste ukaranego uniemożliwiają jej odbycie. Również ten przepis jest systemowo spójny z podobnym, tradycyjnym już przepisem w zakresie wykroczeń pospolitych (art. 21 Kodeksu wykroczeń).

Warto podkreślić, że projekt nie przyjął niektórych rozwiązań przyjętych w zakresie wykroczeń pospolitych (art. 19 § 4 i 5 KW), ponieważ w tym zakresie są już wystarczające przepisy nowego Kodeksu karnego wykonawczego (art. 48 § 1 i 2).

7. Nowy przepis art. 180 § 1 i 2 stanowi - ze względów systemowych - odpowiednik przepisu projektowanego w zakresie wykroczeń pospolitych.

8. Przepis art. 181 stanowi nieco zmodyfikowany odpowiednik art. 275 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej.

R o z d z i a ł 24. Wykonywanie środków karnych

(art. 182 - 184)

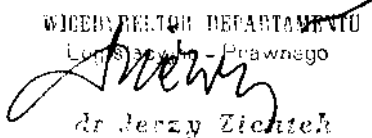
1. Przepis art. 182 projektu, stanowiący odpowiednik art. 276 § 3 obowiązującej Ustawy karnej skarbowej, uzupełnia przepisy art. 27, 45 i 49-51 Kodeksu karnego wykonawczego.

2. Nowy przepis art. 183 projektu stanowi odpowiednie uzupełnienie systemowe przepisu art. 74 § 2 Kodeksu karnego odnośnie zakresu modyfikacji swego obowiązku uiszczenia należności publicznoprawnej.

3. Nowy przepis art. 184 projektu stanowi odpowiednie uzupełnienie systemowe przepisu art. 84 § 1 Kodeksu karnego, przewidując wcześniejszą tzw. rehabilitację prawną po odbyciu połowy okresu zakazów i pozbawienia praw publicznych (art. 21 § 2 pkt 5 i 7 projektu).

Za zgodność pod względem
prawnym i redakcyjnym

WICEPRZEDSIĘDZIE DYPARTAMENTU
Legisłacyjno - Prawnego

dr Jerzy Ziętek

KOMITET INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

p.o. SEKRETARZA

Maria Karasińska - Fendler

Podsekretarz Stanu

Sekr. Min. MKF / *614* 99/DHP/ST - msk/mg

Warszawa, 99.03.24

Pan

Aleksander Proksa

Sekretarz Rady Ministrów

Opinia o zgodności:

- 1) projektu Kodeksu karnego skarbowego,
 - 2) projektu ustawy Przepisy wprowadzające Kodeks karny skarbowy,
- z prawem Unii Europejskiej, wyrażona na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Komitecie Integracji Europejskiej (Dz. U. Nr 106, poz. 494) przez p.o. Sekretarza Komitetu Integracji Europejskiej, Minister Marię Karasińską - Fendler, działającą z upoważnienia Przewodniczącego Komitetu Integracji Europejskiej.

Szanowny Panie Ministrze,

W związku z przedłożonymi projektami (RM-10-26, 30-99), pozwalam sobie wyrazić następującą opinię:

- I. Opiniowane projekty: Kodeksu karnego skarbowego oraz ustawy Przepisy wprowadzające Kodeks karny skarbowy między innymi dotyczą zasad odpowiedzialności i zasad karania za wykroczenia i przestępstwa skarbowe. Zgodnie z art. 51 §11 przestępstwo skarbowe skierowane przeciwko istotnym interesom finansowym państwa polskiego jest to taki czyn zabroniony, który zagraża Skarbowi Państwa powstaniem uszczerbku finansowego w wysokości co najmniej dziesięciokrotności wielkiej wartości.
- II. Należy zwrócić uwagę, iż włączony do Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską na mocy Traktatu o Unii Europejskiej przepis artykułu 209a (a więc w części Traktatu dotyczącej budżetu Wspólnot) zobowiązuje państwa członkowskie do podejmowania takich samych działań do walki z oszustwami godzącymi w interesy finansowe Wspólnoty, jakie stosują do walki z oszustwami godzącymi w ich własne interesy finansowe (zasada asymilacji).

URZĄD KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Al. Ujazdowskie 9, 00-918 Warszawa tel. 694-73-42, fax 525-03-30

- III. Ponadto, Rozporządzenie Rady WE Nr 2988/95 z 18 grudnia 1995r. w sprawie ochrony wspólnotowych interesów finansowych (Dz. Urz. WE nr L 312, 23.12.95), przewiduje w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości finansowych obowiązek stosowania przez państwo sankcji administracyjnych. Obok obowiązku zapłacenia należnych kwot lub zwrotu nienależnie otrzymanych kwot (wraz z odsetkami), bądź utraty wniesionego depozytu (środki te nie mają charakteru karnego), w.w. rozporządzenie przewiduje możliwość zastosowania grzywny i innych kar o charakterze administracyjnym w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości o charakterze intencjonalnym lub wynikających z zaniedbania. Sankcje te mogą być nałożone na „ekonomicznych operatorów”, tj. osoby fizyczne i prawne prowadzące działalność gospodarczą. Na państwach członkowskich spoczywa obowiązek przeprowadzania kontroli prawidłowości transakcji, które mogą dotyczyć interesów finansowych Wspólnoty. W celu nadania w.w. rozporządzeniu większej efektywności, Rada UE wydała Rozporządzenie Nr 2185/96 z 11 listopada 1996r. dotyczące kontroli i inspekcji (*on-the-spot checks and inspections*) dokonywanych przez Komisję w państwach członkowskich w celu ochrony wspólnotowych interesów finansowych przed nadużyciami i innymi nieprawidłowościami (Dz. Urz. WE nr L 292, 15.11.96).
- IV. Kulminacją działań zmierzających do ochrony interesów finansowych Wspólnot było przyjęcie, w ramach Tytułu VI Traktatu o Unii Europejskiej, czyli w ramach współpracy w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, Konwencji w sprawie ochrony wspólnotowych interesów finansowych (Dz. Urz. WE nr C 191, 23.06.97). Konwencja definiuje pojęcie oszustwa finansowego i interesu finansowego Wspólnoty, a przede wszystkim wyraźnie stwierdza, że naruszenie interesów finansowych Wspólnoty musi być traktowane w prawie krajowym jako przestępstwo. Dlatego też, konwencja zobowiązuje państwa członkowskie do stosowania sankcji karnych w przypadku wystąpienia takich nadużyć, w tym także kary pozbawienia wolności w poważnych przypadkach.
- V. Opiniowany projekt Kodeksu karnego skarbowego przewiduje podobne do obowiązujących w prawie UE mechanizmy kontroli i sankcjonowania naruszeń w dziedzinie ochrony interesów finansowych. Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej konieczne będzie uwzględnienie stosownych postanowień prawa europejskiego dotyczących ochrony wspólnotowych interesów finansowych.
- VI. W konkluzji stwierdzam, że projekt Kodeksu karnego skarbowego oraz projekt ustawy Przepisy wprowadzające Kodeks karny skarbowy są zgodne z prawem Unii Europejskiej.

Z poważaniem,

p.

w/2 *Banik*

Do uprzejmej wiadomości:
Pani Hanna Suchocka
Minister Sprawiedliwości

**PRZEWODNICZĄCY
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ**

Jerzy Buzek

Skr. UKIE/...../99/DHPiST- msk

Warszawa, 1999.04.26

Pan

Aleksander Proksa

Sekretarz Rady Ministrów

Szanowny Panie Ministrze,

W związku z przedłożonym projektem autopoprawki do projektu Kodeksu karnego skarbowego oraz projektem autopoprawki do projektu ustawy Przepisy wprowadzające kodeks karny skarbowy (RM-10-26;30-99), uprzejmie informuję, że opinia do projektu została wydana przez p.o. Sekretarza Komitetu Integracji Europejskiej, Minister Marię Karasińską-Fendler, działającą z upoważnienia Przewodniczącego Komitetu Integracji Europejskiej pismem z 24 marca 1999 r. (pismo nr Sekr.Min.MKF /614/99/DHPiST- msk/mg).

Zmiany wprowadzone do nowego tekstu projektu nie zmieniają konkluzji opinii.

W załączeniu przekazuję kopię opinii.

Z poważaniem

PODSEKRETARZ STANU

z up. *Paweł Samecki*
Paweł Samecki

Do uprzejmej wiadomości :

Pani Hanna Suchocka
Minister Sprawiedliwości

Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Skierowano do druku 7 czerwca 1999 r.

Cena - 9,12 zł + 22% VAT

